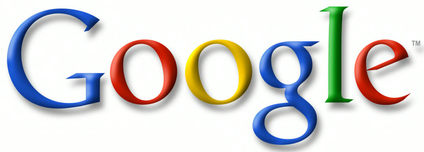
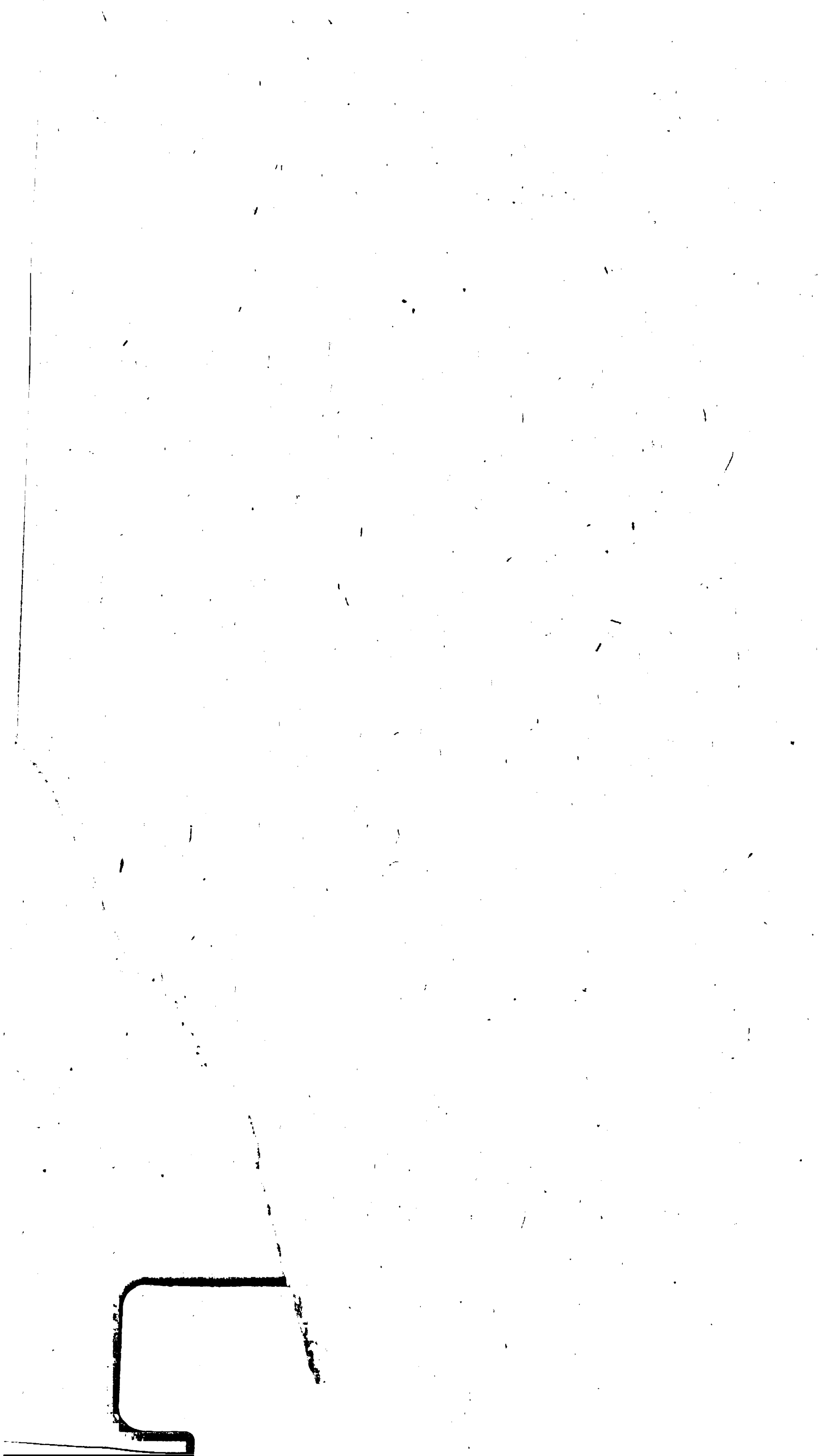

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TWAALFDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN.

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte Gedenkstukken zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

TWAALFDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCXCIV.

AV

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TWEE EN DERTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

XXXII. BOEK.

Stoffe van dit Boek. Oproer in 's Gravenhaage, over het gebruiken van de Stadhouders Poort. Eerste beginzelen en aanwakkering van 't zelve. Bevelen door Gecommitteerde Raaden gegeeven. De Heeren GEVAERTS *en* DE GYZELAAR *in gevaar en gered.* MOURAND *gevat. Het Krygsvolk eerst bedryfloos. Twee Opstookers* HESS *en* BAUER *neemen de vlugt. Besluit der Staaten van Holland over dit voorval. Het Hof eischt de Gevangenen te vergeefsch te rug.* MOURAND *ter Doodstraffe verweezen. Vrugtlooze poogingen zyner Egtgenoote. Toebereidzelen ter Strafoefeninge.* GEVAERTS *en* DE GYZELAAR *spreeken voor den Gevangenen. Verzagting van het Vonnis. 't Zelve aan* MOURAND *bekend gemaakt. Afkondi-*

XXXII. BOEK.

's Gravenhaage. Hoe dee- ging deswe..gehoord, en de Kerkleeraars ze wer.. deeze Strafverzagting der Gemeen- ver..voor te houden. MOURAND *na het Tugthuis te Gouda overgebragt. Het Ge- nootschap* VOOR 'T VADERLAND *in de Hofplaats begunstigd. Een ander Wapen- handelend Genootschap aldaar vernietigd. Eenige Leden van 't zelve verontschuldigen zich De Capitein en Deurwagter in heg- tenis genomen en gevonnisd. Blyken van den geweldigen afkeer veeler Haagsche Burgeren van de Leden, des vernietigden Genootschaps. Nadere Aandrang der Afkondiging tegen Oproer en Leuzen in 's Gravenhaage. De Procureur des Hofs, de Baljuw van 's Gra- venhaage en 't Hof, leeveren Verdeedigingen in, wegens hun gedrag. De Schuttery in 's Gra- venhaage van den Eed aan den Stadhouder ontslaagen. Dordrecht yvert voor de Grond- wettige Herstelling. De aanstelling van Rent- meesters op den ouden voet herbragt. De Verkie- zing van Burgemeesters zyne Hoogheid ontno- men. Bezwaar tegen de Vergadering van Veer- tigen ingebragt. Verzoekschriften deswegen van de hand geweezen. Bemiddeling voor- geslaagen. Vergadering van Gilden om dit stuk door te zetten. Gemagtigden tot het afdoen deezer zaake aangesteld. Zamen- komst derzelven met de Veertigen loopt meest vrugtloos af. Nadere geheel vergeefsche On- derhandeling. De Veertigen vervallen ver- klaard. Bekendmaaking hier van aan het Volk en aan de Veertigen. Nieuwe Veer- tigen benoemd. Vier Gilden verklaaren zich daar*

daar tegen. De nieuw verkoorenen neemen die post aan. Zwaarigheid over hunne Beëdiging weggenomen. Staatlyke Aanstelling der nieuwe Veertigen. De Gilden misnoegd over eene Ordonnantie van het Geregt. Vorderen daar over het beleggen van den Oudraad en verkrygen zulks. Onderhoud der Burgeren met den Oudraad. Sterke Aandrang. De Ordonnantien ingetrokken. De woorden den Stadhouder betreffende uit de Formulieren van den Eed geweerd. Uitnoodiging te Haarlem om na Utrecht uit te trekken. Uittocht van eenige Burgeren. Brief der Regeeringe aan de Leeraars om voor de Uitgetrokkenen te bidden. Inzameling ten behoeve der Uitgetrokkenen. Uittocht van Weeskinderen. Haarlem ontrust door drie Schepen, die men dagt met Krygsvolk gevuld te zyn. Onderzoek deezer zaake. Uittocht van Burgers met scherpe Patroonen. De Schepen vaaren te rug buiten s' Stads Regtsgebied. Nieuwe opschudding over het gerugt dat 'er negentien Schepen met Krygsvolk in aantocht waren. 't Zelve valsch bevonden. Gewapend Volk voor een der Poorten in den nagt baart schrik. Men bevondt dat het Alkmaarsche Schutters waren. Brood en Kaas aan de drie opgehoudene Schepen gezonden. Het Gewapend Genootschap te Delft breidt zich uit. Vuurt af in tegenwoordigheid eeniger Leden der Zuidhollandsche Synode. 't Zelve vordert met vliegend Vaandel en slaande Trom door de Stad te trekken. Verklaaring deswegen by de Vroedschap ingediend. Onderhandeling daar over tusschen de Regeering en het Genoot-

noot-

XXXII. BOEK. *nootschap. Nadere Verklaaring der Staaten van Holland, wegens het wettigen deezer Genootschappen. Op welke voorwaarde het trekken door de Stad vergund. Verslag van dien Optocht. Verzoek van het Schutterlyk Exercitie-Gezelschap aldaar. Wat men 't zelve toestondt. Verzoek by de Delfsche Magistraat om den Burger den Vreemdeling voor te trekken in de begeeving der Ampten. Staaten van Holland maaken een Drietal tot een Hoofdofficier te Delft. Het Gewapend Genootschap der Studenten te Leyden trekt op. Negentien Geconstitueerden te Leyden aangesteld. Opgang dien de Burger Societeiten te Amsterdam maaken. Hoe zeer de Wapenhandel toenam. Paketten met Brieven tegen het Genootschap en de Burger-Societeit aan de Stadspoorten afgegeeven. Smaadende Behandeling de Genootschapsleden te Amsterdam aangedaan. Voorzorgen gedraagen om die Stad tegen overval te dekken. Eenige Genootschapsleden trekken na Naarden; doch keeren te rug. Opgang des Wapenhandels te Gouda. Geschil te Rotterdam over de Regeerings Verandering. Raadslag der Staatsleden over het verzoek om voorziening. Misnoegen van de Meerderheid der Vroedschappe. Staatsbesluit deswegen. Regeeringskeuze uit de Naamlysten der Staaten van Holland. Brief van den Stadhouder over de handelwyze van den Rotterdamschen Hoofd-officier aan Staaten van Holland. De Heer* Gevers *verdeedigt zich. Genoegen der zegepraalende Partye. Nieuw geschil over eene tusschenbeide openvallende Schepensplaats. De Bezen-*

zending uit Staaten van Holland na Rotterdam, by derzelver Affcheid onthaald, begroet, en ftaatlyk uitgeleid. Verflag haarer Verrigtingen. Hoe ontvangen by Staaten van Holland. Kosten deezer Bezendinge. Gewapende Manfchap uit Rotterdam lydt te Overfchie last. Zonderlinge overeenkomst tusfchen een gedeelte der Regeeringe te Schiedam getroffen. Wat daar over te doen viel. Voorfchrift eens Gebeds door de Schiedamfche Regeering gegeeven. Schoonhoven wil dat de Verkiezing der Regenten, door hun Ed. Gr. Mogenden gefchiedde. Gewapende Manfchap uit Schoonhoven te Benfchop mishandeld. Overlast den Genootfchapsleden te Vlaardingen aangedaan. Gecommitteerde Raaden draagen zorge voor de rust te Vlaardingen. Oproerige Beweegingen in den Brielle te keer gegaan. Verandering in Hoorn, ten opzigte van den Volksinvloed in de Stads Regeeringsbeftelling. Het Wapenhandelend Genootfchap te dier Stede vuurt af. Hooggaande onlusten daar by gereezen. Moeite de Purmerendfche Genootfchappers aangedaan. Poogingen der Regeeringe om dit te ftuiten. Hoe geftild. Moeite te Enkhuizen om een Genootfchap van Wapenhandel op te rigten. Hoe het te Edam gefteld was. Algemeene aanmerking over de andere Steden en Dorpen in Holland en Westfriesland.

XXXII. BOEK. 1786.

Een groot veld hebben wy reeds afgeloopen, onder de befchouwing der Gebeurtenisfen, Staatsverrigtingen, en Be- moei-

1786. Stoffe van dit Boek.

XXXII. BOEK. 1786. moeijingen der Ingezetenen, in dit Jaar, voor geen gering gedeelte de Vereenigde Bondgenootschaplyke Gewesten in 't algemeen betreffende, of daar mede eenigermaate verbonden. Wy hebben niet kunnen naalaaten, hier en daar, aanwyzingen te doen op meer byzondere Gevallen, of dezelve in 't verschiet ontdekt, die bepaalder tot eenig Gewest afzonderlyk behooren. Deeze vorderen een nadere voordragt. Elk Gewest leevert tooneelen op, vol woelige bedryven. Deels dezelfde, deels andere Mannen treeden te voorschyn, en speelen verbaazende rollen, waar over de Naakomelingschap versteld zal staan, en nooit vertoond worden, dan in Tydperken van algemeene gisting en geestdrift, onder eenig Volk, en te vreemder by de *Nederlanders*, die, gelyk de Geschiedschryver HOOFDT aanmerkt „ zagtgangers „ in den aart zyn, en gewoon hunne „ zaaken met dubbele zorge te beleg„ gen (*)." Een Charactertrek te meermaalen by onzen Landzaat geheel onkenbaar geworden, of liever met een tegenovergestelde verwisseld, wanneer het de Vryheid goldt, of men dit dierbaar pand, 't zy ten regte of ten onregte, in gevaar rekende; wanneer heerschende Partyschappen, uit een verschillend inzien op dit stuk, of andere oorzaaken, gebooren, de ge-

(*) HOOFDT *Nederl. Hist.* I. D. bl. 235.

gemoederen aanvuurden, en alles in eene rustlooze en bykans onbetembaare beweeging bragten. De Gebeurtenisſen en Lotgevallen, in byzondere Gewesten, ſtaan ons, derhalven, te beſchryven; ja zullen wy, ter volkomene vermelding van het gebeurde, ons in veele Steden en Plaatzen bepaald moeten ophouden: naardemaal het daar voorgevallene dikwyls een vonk was, die, niet ongelyk aan eene der Electriciteit een ſchok door het ganſche lichhaam van den Staat verwekte.

XXXII. BOEK. 1786.

Oproer in 's Haage, over het gebruiken van de Stadhoudérspoort.

Van deezen laatstgemelden aart was ongetwyfeld een Voorval in de Hofplaatze, ten deezen dage van Staatsonweer zelden ſtil; doch waar de buien van Muitzugt en Oproer opſteekende, met dubbele heevigheid woeden. Niets minder dan een moorddaadige aanſlag op het leeven van twee Staatsleden onderſtondt het Gepeupel, de Heeren OCKER GEVAERTS en CORNELIS DE GYZELAAR, de eerſte Burgemeester, de laatſte Penſionaris van *Dordrecht*. Mannen, die wy reeds te meermaalen aan 't hoofd zagen, in de neteligſte Staatsgevallen, en zo zeer de liefde en toejuiching van de eene Party wegdroegen, als den haat en verſmaading der andere ten doele ſtonden. Beiden waren zy thans, in gemelde hoedanigheden, ter Staatsvergadering van *Holland* afgevaardigd, en dus geregtigd tot de Eerbetooningen, welke, ingevolge van een Staatsbeſluit, den Le-

XXXII. BOEK. 1786. den dier hooge Vergaderinge moesten beweezen worden (*). Tot deeze behoorde ook, dat de zogenaamde *Stadhouderlyke Poort* (†), door welke, ouder gewoonte, niemand, van welk een Character ook, buiten den Stadhouder, vermogt te ryden, voortaan, geduurende der Staaten Vergadering, even als de andere Poorten, en toegangen van het Binnenhof, moest openblyven, om door de Staatsleden, den Souverain verbeeldende, gebruikt te worden.

Reeds

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 123.

(†) Eenige toelichting omtrent deeze Poort zal hier niet te onpasse komen. Het gansche Hofgebouw in *'s Gravenhaage* is voorheen *'s Graaven-Hof* geweest, door de Graaven van *Holland* in persoon bewoond, en met hunne Beampten en Bedienden bezet; de Poort ten Westen was bepaald *'s Graaven Poort*, waar door, buiten den Graaf zelve, niemand te paard of met rydtuig reedt. Naa dat de Graaflyke Regeering uit het *Beyersche* Huis, by opvolging tot drie andere grootmagtige Huizen was overgegaan, waarvan de Vorsten, vooral de twee laatsten Vader en Zoon, zulk eene wydstrekkende Heerschappy hadden, dat zy belet wierden hier te Lande zelve tegenwoordig te zyn, stelden zy in de Provincien *Stadhouders* aan, om dezelve, in hun naam, te helpen bestuuren, daar toe uitkiezende Heeren van zeer doorlugtige Geboorte; en, om aan deeze Bediening des te meer aanziens en luisters by te zetten, lieten zy deezen *Stedehouderen* de Eer, anders den Graaven alleen voorbehouden, toekomen, en hier onder behoorden het bewoonen van *'s Graaven Hof*, en het doorryden van *'s Graaven Poort*, die, by deeze wisseling den naam kreeg van de *Stadhouderlyke Poort*. Zie onder andere DE RIEMER *Beschryving van 's Haage* I. D. bl. 106.

1786

Eerste beginzelen.

Reeds ontstondt 'er, op den vyftienden van Lentemaand, wanneer men meende, dat de beraamde Eerbewyzingen, eenen aanvang zouden neemen, een morrend ongenoegen en wederstreeving dreigend gemompel, onder de zodanigen in de Hofplaatze, die zich verbeelden, dat 's Lands Staaten, zich ten onregte, en tot vernedering des Stadhouders, eene Eere aanmaatigden, welke zy oordeelden een uitsluitend voorregt te zyn van den Prins, als Stadhouder, en Capitein Generaal van 's Lands Krygsmagt. — 's Volgenden daags, wanneer met het aangaan en scheiden der Vergaderinge van *Holland*, daadlyk een begin zou gemaakt worden, was de Volkszaamenschooling, op het Binnen- en Buitenhof, tusschen de *Grenadiers* en zogenaamde *Stadhouders-poort*, doch inzonderheid by de laatstgemelde, als welke thans ten gebruike der Staatsleden met hunne Koetzen, ingevolge van het gemaakt Besluit, openstondt, zeer groot. De waakzaamheid des Drossaarts van Gecommitteerde Raaden en zyne Dienaaren wist te bewerken, dat alles, buiten een weinig gedrangs en moeite voor de Staatsleden om 'er door te geraaken, zonder verregaande ongeregeldheid, afliep.

Aanwakkering.

Het misnoegen, dat knarsetandende van spyt, twee dagen was ingekankerd, vertoonde zich op den derden openlyker, en dreigde een geweldigen dag. Eene veel grooter menigte dan den dag te vooren, rotte by tyds zamen, en onder de-

XXXII. BOEK. 1786.

zelve bevonden zich veelen, bekend als voorgangers in oproerige bedryven, boven al zekere HESS. De grootste volksverzameling was weder by de *Stadhouders-poort*; welker doorryden met een zo wangunstig oog werd aangezien; deeze moesten de Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR door, als zy den kortsten weg van het Huis waar de Afgevaardigden van *Dordrecht* hun intrek hebben, na de Vergadering van *Holland* namen. By het aangaan van dezelve geraakte de Koets, waar in die Heeren zaten, door den drang der zamengeschoolde menigte; de hulp des Drossaarts en zyner Diemaaren en van eenige Ruiters, by den brug van de Stadhouders-poort kwam hun in 't heen gaan te stade.

Bevelen door Gecommitteerde Raaden gegeeven.

Gecommitteerde Raaden waren, op 't gerugt en 't gezigt der zamengevloeide en aangroeiende menigte, staande de Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden, byeengebleeven. Dewyl alles een naderend Oproer spelde, deeden zy aan den bevelhebbenden Officier der *Zwitzertsche Garde* den strikften last geeven, om alles aan te wenden, 't geen kon dienen tot handhaaving der rust, en het voorkomen van ongeregeldheden, ja zelfs, daar alles zo hachlyk scheen, om, des noods, geweld met geweld te keeren.

De Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR in gevaar en gered.

De ongestuimigheid bleef aanhouden. De gemoederen werden meer en meer opgehitst door den gemelden HESS en zekeren BAUER, een Man van denzelfden

GEVAERTS en de GYZELAAR, door MOURAND tegen=gehouden by de Stadhouders Poort.

den ſtempel; de dolſte drift ſtraalde eenen MOURAND, een Pruikemaaker zyns handwerks, ten ooge uit. De Vergadering moest eindelyk ſcheiden. Het aangrimmend gevaar bewoog de Afgevaardigden van *Dordrecht* niet, om eenen anderen dan den hun misgunden weg te neemen. *Zy* gaven den Koetzier last om den weg, dien zy gekomen waren, te houden; en door de *Stadhouders-poort* te ryden. Beevende zagen de Leden der Vergadering die onverzaagden ter koetze in treeden. Het geweld ſtondt op hun los te barſten. Naauwlyks waren de paarden eenige ſtappen gevorderd, en tot aan de overdekte Gaandery genaderd, of de opeengepakte menigte belette den verderen voortgang, terwyl een ſchriklyk getier en dreigend geſchreeuw de lugt vervulde. Schoon dit niet kon naalaaten vry groote ontzetting te baaren by de Heeren, die met veragting des gevaars, en vertrouwen op den byſtand der Wagthebbenden, zich gewaagd hadden in die barrening, vergrootte hun ſchrik, toen gemelde MOURAND de teugels der paarden greep, om de koets te doen keeren, en dus het ryden door de Stadhouders-poort te beletten. Zo veel bedaardheids behielden zy nogthans, dat ze den Koetzier toeriepen om voort te ſlaan; 't geen egter, zo lang MOURAND de teugels hieldt, bezwaarlyk met vrugt zou hebben kunnen geſchieden; doch de meermaals reddende Droſſaard met zyne Dienaaren

XXXII. BOEK.

1786.

ſchoot

XXXII. BOEK. 1786.

schoot ter hulpe toe, drong door de menigte heen, maakte de paarden van MOURAND los, en ruimte voor de koets, terwyl de onverzaagde Advocaat VAN NISPEN, aan de zyde der koetze met uitgetoogen Degen het woedend geweld, niet zonder eigen lyfsgevaar, te keer ging, en de verlossing bewerkte van deeze Heeren wier lot veeg stondt.

MOURAND gevat. Het Krygsvolk eerst bedryfloos.

De Geregtsdienaars namen MOURAND in verzekering. Veel opziens baarde het dat de Bevelhebbers der *Zwitzersche Garde*, ondanks het gegeevene bevel van Gecommitteerde Raaden, aan 't hoofd der Wagtparade, dit bedryf aanzagen, zonder een enkelen voet te verzetten; gelyk ook de Ruiters, die by de Stadhouders-poort stonden, in 't eerst, geene beweeging altoos maakten om ter hulpe te komen. Hoewel men naderhand dit bedryfloos Krygsvolk heeft zoeken te verontschuldigen, als door den aandrang en de menigte des Volks verhinderd het gevaar te zien, waar in zich de *Dordrechtsche* Heeren bevonden; zou egter, dit hun stilhouden den gevatten MOURAND, door de menigte geholpen, bykans gelegenheid gegeeven hebben om de handen der Geregtsdienaaren te ontkomen, indien niet eindelyk de Ruitery ware toegeschooten, ter verstrooijing der menigte. Hier door konden de gedreigde Afgevaardigden van *Dordrecht* onbelemmerd voortryden, en voerden de Dienaars van 't Geregt den bykans ontsnapten MOURAND on-

onder geleide van eenig Krygsvolk, na de Hoofdwagt, van waar men hem vervolgens, met een ſterke Krygsbende, na de Voorpoort overbragt. De overige Ledender Vergaderinge, hadden, de menigte langzaam afzakkende, een ruimer doortogt.

XXXII. BOEK. 1786.

Twee Opſtookers neemen de vlugt.

HESS en BAUER, die, in dit oproerig bedryf, zich zo by uitſtek hadden laaten zien, bedienden zich van deeze verwarde oogenblikken, waar in aan deeze Opſtookers niet ſcheen gedagt te worden, om de vlugt te kiezen, daar in geholpen door een Rydtuig, 't geen aan 't begin van den *Ryswykſchen-weg*, tot dat einde, volgens hunne beſtelling, gereed ſtondt. Geen onduidelyk bewys, dat zy eenen aanſlag geſmeed hadden, die, by 't mislukken, hun zou noodzaaken, op de ſchielykst mogelyke wyze, uit *'s Gravenhaage* de wyk te neemen.

Beſluiten van Staaten van *Holland* over dit Voorval.

Met eene verontwaardiging, die klem aan hunne taal byzette, deeden de aangerande Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR, 's anderen daags, ter Staatsvergadering verſchynende, met de nadruklykſte bewoordingen, hun beklag, over den geweldigen Aanſlag tegen hun ondernomen, den hoon, door dit bedryf den Staatsleden in 't algemeen aangedaan in 't ſterkst licht zettende; met een bygevoegd vertoog over de heilloozé gevolgen, welke, in het toekomende daar uit zouden kunnen gebooren worden, indien men geene ſterk afſchrikkende Voorziening tegen dusdanigen losgelaaten moedwil

XXXII. BOEK. 1786.

wil aanwendde. Overeenkomstig met hun gevoeligen voordragt was het volgend tweeledig Besluit van hun Ed. Gr. Mogenden. „ *Voor eerst*; om Hoogstderzelver Gecommitteerde Raaden te magtigen, om, ongeprejudiceerd, de Regten „ en Privilegien der Ingezetenen, in dit „ singulier geval, den gedetineerden Delinquant *de plano*, en zonder form van „ Proces, te regt te stellen. —— *Ten* „ *tweeden*; om welgemelde Gecommitteerde Raaden te gelasten, om een naauwkeurig onderzoek te doen na het Gedrag van het Krygsvolk, die de Wagt „ op het Binnenhof gehad hadden, en 't „ welk, niet tegenstaande de aan hun gegeevene Bevelen, de Combustie en het gepleegd Geweld aan de Heeren van *Dordrecht* niet in tyds hadden voorgekomen."

Het Hof eischt den Gevangenen vergeefsch te rug.

Het Hof van *Holland* kreeg geene kennis van de overgifte des Gevangenen in handen van Gecommitteerde Raaden, om door hun te regtgesteld te worden, of zy eischten hem by eenen Brieve op, beweerende, dat MOURAND tot hunne Vierschaar behoorde, niet alleen dewyl hy door hun Drost en Dienaaren gegreepen was; doch om dat, daarenboven, het Hof, in *Casibus Regiis*, (dat is in gevallen, die de Hooge Overheid betreffen,) buiten allen twyfel, de bevoegde Regter ware. De Staaten lieten zich door dit aanschryven, niet afbrengen van hun genomen Besluit, en bleeven by 't zelve naa het ontvangen van een tweede Brief des

des Hofs, ftrekkende ten naderen aandrange van het voorgemelde Regt (*)

XXXIII. BOEK. —— 1786.

Naardemaal MOURAND op de daad der fchennis van de Hooge Overheid gegreepen was, kon zyn misdryf als volkomen beweezen befchouwd, en alleu verder onderzoek als geheel overboodig aangemerkt worden; waarom Gecommitteerde Raaden, tot deeze Regtfpraake gewettigd door 't bevel der Staaten, het Vonnis des doods over den Misdaadiger *ftreeken*; hoewel deeze zyn misdryf toen nog niet bekend hadt; doch vervolgens van zyne fchuld blyken gaf, door het uitroepen van wraak over de geenen, die hem tot deeze wandaad hadden aangezet.

Mourand ter Doodftraffe verweezen.

Hardgrievend moest dit Doodvonnis vallen voor de Huisvrouwe van MOURAND, die by hem Moeder van zes leevende Kinderen, en van het zevende zwanger was. Alle middelen wendde zy aan om vernietiging, of althans verzagting, van dit Vonnis te verwerven. Met haare zes Kinderen vergezeld, vervoegde zy zich 's anderen daags by de Staatsleden, om door dit mede looggen wekkend vertoon, derzelver tusfchen- en voorfpraak te zoeken en te winnen. —— Een Smeekfchrift, vol beklags over haars Mans,

Vrugtlooze poogingen zyner Egtgenoote.

(*) *Refol. van Holl.* 8. en 27. April 1786. Zeer opmerkelyk is het Advys van Heeren Gecommitteerde Raaden op de Misfive van het Hof en den Hoogen Raad, Concerneerende hun Ed. Groot Mog. Refolutien van 18 en 25 Maart en de Publicatie. *Ald.* en ook ten dien tyde afzonderlyk met een Voorberigt uitgegeeven.

XXXII. BOEK. 1786.

Mans, haar en haarer Kinderen lot, vol afgryzen van de gepleegde Schenddaad, „ welke zy by gerugte vernomen hadt „ te bestaan in handdaadigheid aan Oproer en Feitlykheden, eene Kwetzing „ en Inbreuk op de Hoogheid en Souverainiteit van hun Ed. Groot Mogende medebrengende," pleitte by 's Lands Vaderen om vergiffenis, en poogde de edele gevoelens van Menschlievenheid der agtbaare Heeren, door haar Man byzonder beledigd, op te wekken.

De maare van deezen Aanslag door den Lande verspreid verwekte eene algemeene verontwaardiging. Naar der meesten gevoelen hadt MOURAND het uitgesprooken Doodvonnis verdiend, en oordeelde men de uitvoering dier strenge Straffe het beste en éénigste middel om den steeds wederopborrelenden en allengskens hooger klimmenden moedwil te dempen. Men hieldt het daar voor, dat hy, met zynen Aanhang, niets minder bedoeld hadt, dan om het deerlyk treurtooneel der Gebroederen DE WITT in GEVAERTS en DE GYZELAAR te vernieuwen, en wilde eene voorbeeldige Strafoefening des Gevangenen.

Toebereidzelen ter Strafoefeninge.

Dezelve scheen met de daad volvoerd te zullen worden; noch het rondgaan by de Staatsleden, noch het Smeekschrift der Huisvrouwe des Schuldigen, kreeg een gunstig verhoor. Alles kundigde eene vaardige volvoering der Doodstraffe aan. Immers lieten hun Ed. Groot Mogenden, reeds op den vier en twintigsten,

ften, wat daar toe behoorde in gereedheid brengen. Het Schavot werd op de gewoone Geregtsplaats, het *Groene Zoodje* genaamd, opgerigt. Op hoog bevel verscheen de geheele Krygsbezetting van *'s Gravenhaage* in de wapenen. De Lyfgarde der Staaten van *Holland* kreeg last tot het gereed houden der paarden op de ftallen, om, ter eerfte aanzegginge, te kunnen opzitten. Met gelaaden Geweeren moest het Krygsvolk de posten bezetten; voor welke buitengewoone moeite dezelve, op het voorftel van den Heere DE ROO VAN WESTMAAS, van wegen *Dordrecht* in Gecommitteerde Raaden zittende, deeze week dubbele Soldy ontving.

Gevaerts en de Gyzelaar fpreeken voor den Gevangenen. Verzagting van het Vonnis.

Onder het befchikken en gereedmaaken van alle deeze fchrikbaarende toebereidzelen, die eene onmiddelyke Strafoefeninge ten gevolge fcheenen te zullen hebben, werkte het innerlyk mededoogen met de onfchuldige en ongelukkige Huisvrouwe van den verweezenen MOURAND, en diens talryk Kroost, ten fterkfte by de beledigde Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR. Zy zagen het vergiffenis verleenen van den gepleegden Aanflag op hunne Perfoonen, in zo verre met 's Lands heil beftaanbaar was, voor edeler en grootmoediger aan, dan het ftraffen; zy wilden toonen, dat de fmeekende Vrouwe in haar Verzoekfchrift zich niet vrugtloos beroepen hadt op hunne gevoelens van Menschlievenheid; en ftelden daarom hunne tusfchenfpraak, by hun Ed. Groot Mogenden, ten behoeve

XXXII. BOEK.

1786.

'tZelve Mourand bekend gemaakt.

des Aanvallers, te werke. — *Zo veel* ingangs vondt hun edelmoedig Voorstel, dat het Doodvonnis in dat eener eeuwige Gevangenis veranderd wierd.

Mourand, van dit alles onkundig en niets dan den Dood verwagtende, werd, onder een sterk geleide van Ruitery en Voetvolk, na een Byvertrek van Gecommitteerde Raaden gebragt. De Fiscaal Luiken, en de Secretaris der Staaten van Buuren, maakten hem eerst mondeling deeze verandering in het Strafvonnis bekend, 't geen hem dermaate ontzette, dat hy, vol schrik, uitriep *ô God! wat heb ik een berouw!* en van zich zelven viel. Naa zyn wederbekomen herhaalde de Heer Luiken de blyde boodschap, las hem vervolgens het over hem gestreeken Doodvonnis voor, en onmiddelyk daar op het gunstig besluit der verzagte Straffe; 't welk op nieuw hem dus eene ontsteltenisse aanjoeg, dat men hem op de *Gevangen-poort* te rugge gebragt, een ader ter bedaaringe opende.

Afkondiging deswegen in *'s Haage.*

Geheel *'s Gravenhaage* stondt versteld over de keer, welke deeze zaak genomen hadt. Staaten van *Holland* vonden het geraaden, dien eigen dag, eene zeer ernstige Afkondiging voor de Gemeente te laaten doen; waar in zy het Bedryf van den Gevangenen Mourand beschryven als *een Direct Attentaat tegen de Hoogheid van hunne Souverainiteit*, uit hoofde van deszelfs aart en natuur voor geen *Pārdon*, *Gratie*, of *Abolitie* vatbaar, waar om zy ook het Smeekschrift van

diens

diens Huisvrouwe hadden afgeslaagen; doch tevens te kennen gaven, dat nogthans, de herhaalde tusschen- en voorspraaken van de Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR, ten goede van de Gevangenen, by hun zo veel vermogt hadden, dat zy, uit een byzondere deferance daar voor, de Straffe des Doods, door Gecommitteerde Raaden bepaald, en door de bekentenisse van MOURAND gewettigd, veranderden in een eeuwigduurende Gevangenis. Waar op zy woordlyk laaten volgen. „ Dat wy, egter, tot „ deeze byzondere Clementie, om bo„ vengemelde reden, in dit geval, uit „ Souveraine Auctoriteit en Magt, be„ slooten hebben, in die verwagting, en „ in dat vertrouwen, dat alle de Ingeze„ tenen van deeze Onze Residentieplaats „ zulks niet alleen aan de zeer byzonde„ re en nadruklyke Intercessie van gemel„ de Heeren GEVAERTS en DE GY„ ZELAAR, en vervolgens aan Onze „ zeer extraordinaire Goedertierenheid, „ die, in dit voorhanden zynde geval, „ haare source alleen aan voorz. defe„ rance verschuldigd is, zullen dankwee„ ten; maar ook, dat elk en een iegelyk „ der Ingezetenen van deeze Onze Resi„ dentieplaats zich van nu voortaan ten „ allerzorgvuldigsten zal wagten, van zich „ andermaal tegen de Souveraine Beslui„ ten Onzer Vergaderinge te verzetten, „ in welke maniere zulks zoude mogen „ zyn, directlyk of indirectlyk; terwyl „ wy als nog allen en een iegelyk op

XXXII. BOEK. 1786.

„ het ernstigste vermaanen om zich als „ stille, vreedzaame, en inzonderheid als „ gehoorzaame Ingezetenen aan onze Sou- „ veraine Bevelen, vooral aan de zoda- „ nige *die wy tot Eer en Luister Onzer* „ *Vergaderinge* noodig oordeelen, te ge- „ draagen, zonder zich van nu voortaan, „ op eenigerhande wyze, met woorden, „ of met daaden, daar tegen te verzet- „ ten: alles op pœne niet alleen van On- „ ze hoogste verontwaardiging; maar ook „ dat de Contraventeurs van dien, wel- „ ke verzoeken of intercessien ten faveu- „ re derzelven ook zouden mogen wor- „ den gedaan, zonder eenige de minste „ Genade, met de Galge, of zwaarder, „ naar vereisch van zaaken, zullen wor- „ den gestraft; terwyl wy de Heeren Ge- „ committeerde Raaden, onverminderd „ onze Publicatie van den drie en twin- „ tigsten February MDCCLXXXVI (*), „ waar aan wy by deezen geen de min- „ ste atteinte willen toebrengen, voor zo „ veel des noods, als nog qualificeeren „ om de Contraventeurs van deeze On- „ ze Vaderlyke Vermaaning en Waar- „ schuwing, *de Plano en zonder figuur van* „ *Proces*, door onzen Advocaat Fiscaal, „ en wyders in conformité van deeze on- „ ze Publicatie te straffen."

Om

(*) Dit Plakaat was eene herhaaling en aandrang van het in den voorleden Jaare uitgegeevene. Zie den inhoud van 't zelve in onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 102. en dit Plakaat zelve, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 143.

Om deeze tydige Afkondiging, die, naar gewoonte, ook aangeplakt werd, te hooren, hadt de bevelvoerende Krygsoverste aan de talryke toegevloeide menigte, eene bekwaame gelegenheid verzorgd. Onder het voorleezen bespeurde men eene diepe en eerbiedige stilte, en was de menigte dermaate getroffen door het edelmoedig gedrag der Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR, dat verre de meesten, zo dikwyls hunne Naamen in de Afkondiginge genoemd werden, door het afneemen hunner hoeden, blyk van hunne hoogagting gaven. Ook werd het in den Lande algemeen bewonderd, en van veelen hoog gepreezen.

XXXII. BOEK —— 1786. Hoe deeze werd aangehoord.

Op den eigen dag der verzagtinge van het Vonnis hadt de Kerkleeraar HERINGA den predikdienst verrigtende, zyne Toehoorders, op eene aangenaame wyze verrast, door zyne Voorbidding voor den Gevonnisten, onmiddelyk te veranderen in eene Dankzegging voor de Zagtmoedigheid des Souverains, welke hy, naar verdiensten, met schuldigen lof, vermeldde. — Gecommitteerde Raaden, overtuigd van den grooten invloed, welken Christen Leeraars menigmaal hebben op de harten hunner Toehoorderen, zonden daags daar aan een rondgaanden Brief, aan elken Leeraar der onderscheide Gezindheden in *'s Gravenhaage*, met een Afdruk van de gedaane Afkondiging; ten einde zy van de daar in betoonde Goedertierenheid, en bygevoegde Vaderlyke Vermaaning en

De Leeraars in *'s Haage* verzogt deeze Strafverzagting der Gemeente voor te houden.

XXXII. BOEK. 1786.

Waarſchuwing van den Souverain, op naastkomenden Zondag, zodanig een gebruik zouden maaken als zy het geſchikst oordeelden om de Toehoorders van de gunstryke geneigdheid hunner Hooge Overheid te overtuigen, en tot diepen Eerbied voor Hoogstdezelve meer en meer over te haalen.

MOURAND na het Tugthuis te *Gouda* overgebragt.

MOURAND, by Vonnis in de Kosten des Geregts verweezen, zogt daar van, ter gunſte van zyne beklaagenswaardige Vrouwe en ongelukkige Kinderen, ontheeven te worden, door een ingediend Smeekſchrift aan Gecommitteerde Raaden, waar in hy betuigt „ erkend te „ hebben, en te blyven erkennen, dat hy, „ door zyne gepleegde Misdaad de Straffe des Doods ſchuldig was, en zich „ nooit genoeg kon bedanken van de „ edelmoedige Voorſpraak der Heeren „ GEVAERTS en DE GYZELAAR, en „ van de grootmoedige Barmhartigheid „ van zyn geëerbiedigden Souverain.” — Tot over het midden der naastvolgende Grasmaand bleef hy op de Gevangenpoorte, en werd van daar overgebragt na het Tugthuis te *Gouda*, om 'er met zyner handen arbeid de kost te winnen, hoewel dit in zyn Vonnis niet ſtondt uitgedrukt (*).

Veel

(*) De Stukken, tot dit geval behoorende, kan men in zyn geheel vinden in de *N: Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 185—199. Men weet dat, by de Omwenteling des Jaars 1787, ingevolge van de Amnestie, den 27 Sept. verleend, MOURAND ontſlaagen wierd.

1786.

Het Genootschap van Wapenhandel *voor 't Vaderland* begunstigd.

Veel was 'er in *'s Gravenhaage* voorgevallen by de Oprigting des Genootschaps van Wapenhandel, onder de Spreuk, VOOR 'T VADERLAND (*). 't Zelve genoot, in den beginne deezes Jaars, de bescherming van Gecommitteerde Raaden, die den Bevelhebber SANDOZ last gaven om 't zelve, by het oefenen van den Wapenhandel, door een Piquet Ruiters te beschutten, met bevel om alle zamenrottingen, wanorders, of de allerminste beginzelen van ongeregeldheden, daadlyk te beletten, de daar aan schuldigen te vatten en na de Hoofdwagt op te brengen; mitsgaders om, zulks niet kunnende volvoeren, van de gedaane vatting terstond aan de Hoofdwagt kennis te doen geeven; ten einde op het afhaalen de noodige orders mogten gesteld worden: met toezegging van eene Gifte aan de Manschap daar toe gebruikt, gelyk thans aan de Patrouille betaald werd. — In Grasmaand leeverde dit Genootschap een Verzoekschrift by Staaten van *Holland* in, by 't welke 't zelve zyne Diensten en verkreegene Kundigheden in den Wapenhandel aanboodt aan hun Ed. Groot Mogenden, ter bescherming van hun wettig Gezag en dat van Gecommitteerde Raaden, mitsgaders tot handhaaving der openbaare Rust in *'s Gravenhaage*, verzoekende, dat aan hetzelve den Eed van getrouw-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X D. bl. 130.

XXXII. BOEK. — 1786. trouwheid mogt afgenomen, en met uitsluiting van alle Burgergenootschappen van Wapenhandel in de Hofplaats bevoorregt worden. Een Brief van 't Hof van *Holland* aan de Staaten was niet gunstig voor dat Verzoek. —— De meerderheid des Krygsraads van de Schuttery diende by de Magistraat een Verzoekschrift in strekkende tot vernietiging van dit Genootschap: en moest hetzelve, tot de Wettiging in Herfstmaand (*), met veel tegenkantings kampen. Eenige *Portugeesche Jooden* toonden zich geneegen om Leden Honorair van dat Genootschap te worden (†).

Een ander Wapengenootschap vernietigt. Een ander Exercitie-Genootschap, onder de Zinspreuk EEN BURGERHART, DAT EENDRAGT MINT, IS STAATS-STADHOUDERS- EN STADSGEZIND, aldaar opgerigt, en doorgaans met den naam van het *Oranje Corps* bestempeld, was in kleinagting en verval geraakt: dewyl het de aanmoediging van 's Lands Staaten, het andere verleend, derfde, en veele Leden, van tyd tot tyd, daar aan ontvielen. 't Zelve hadt egter den Jaardag des Stadhouders met een Maaltyd gevierd, en deelde grootlyks in de vreugde, weinig dagen daar naa, verwekt door het verspreide valsche gerugt, dat de zaak

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 197.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 141. 328. 345. 443. 445. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 443.

zaak van het Bevelhebberſchap over het Krygsvolk in den *Haage* by onderlinge ſchikking, tot genoegen van zyne Hoogheid, gevonden was. — Het bedryf van MOURAND, Lid deezes Genootſchaps, gaf oorzaak tot deszelfs geheele ontſlooping. De gewoone verzamelplaats van dit Genootſchap was, zints eenigen tyd, de Manege of Rydplaats, voorheen door de Dragonders gebruikt. Om zich met vol geweer, aldaar te vervoegen, waren de nog overgebleevene Leden, op den vyfden dag naa dat MOURAND zynen Aanſlag beſtondt, genoodigd. Dan zy werden, in het houden deezer zamenkomst, van hooger hand, op 't onverwagtst, verhinderd. Want korten tyd vóór dat zy te beſtemder plaatze ſtonden te vergaderen, deedt de Wethouderſchap van *'s Gravenhaage*, op last van Gecommitteerde Raaden, de Vergaderplaats met Stadsſlot ſluiten. Reden van dit bedryf gaven Staaten van *Holland* in een merkwaardig beſluit. Dat bekomene Onderrigtingen omtrent het Exercitie-Genootſchap, waar toe de gevangene MOURAND behoord hadt, genoegzaam uitweezen, hoe by 't zelve, onder ſchyn van zich in den Wapenhandel te oefenen, byeenkomſten gehouden en overleggingen gemaakt werden, die op ſchending der Openbaare Rust, en tegenkanting van hun Ed. Groot Mogenden Gezag uitliepen, en dat, derhalven, vooral naa de dagelykſche onder-

XXXII. BOEK.
———
1786.

XXXII. BOEK. 1786. vinding, hier van bespeurd, *zodanig een Genootschap niet langer kon worden geduld.* Waarom zy Heeren Gecommitteerde Raaden wel uitdruklyk magtigden en gelasten om, zonder eenig tydverzuim, de noodige middelen in 't werk te stellen tot de volstrekte en kragtdaadige *Vernietiging* van dit Genootschap, en weeringe van deszelfs geheele of gedeeltlyke Zamenkomsten, onder welk voorwendzel het ook zou mogen weezen; mitsgaders ook, *uit hoofde van de reeds ontdekte verderflyke Aanslagen*, welke uit het zelfde Corps voortgevloeid waren, naauwkeurig onderzoek te doen op de Leden, die daar toe mogten behoord hebben, en op derzelver gedrag een waakend oog te houden; alles onverminderd zodanige Procedures, als ten aanziene van de zulken, welken daadlyk mogten blyken zich strafschuldig gemaakt te hebben, zouden mogen bevonden worden, tot bevordering der Algemeene Rust hier noodig te zyn. —— De Wethouderschap van *'s Gravenhaage*, door Gecommitteerde Raaden des aanschryvings ontvangen hebbende, vernietigde kort daar op, by eene Afkondiging, dit Exercitie-Genootschap, met bedreiging van strenge straffe aan de overtreeders. —— Ongestoord verrigtte thans het andere Exercitie-Genootschap den Wapenhandel, en bedankte 't zelve voor de Ruiters, door Gecommitteerde Raaden ter bescherming aangeboden; schoon het kort daar

op

op van de stoorenis niet vry bleef, en eenige Leden zich blootgesteld vonden aan schimp en uitjouwingen (*).

1786.

Eenige Leden van 't zelve verontschuldigen zich.

Eenige Leden des vernietigden Genootschaps beklaagden zich over de schendnaamen van *Moordrot* en dergelyke aan 't zelve gegeeven, en lochenden opgeroepen te zyn om op 't Binnenhof te komen, ter aanrandinge van de Leden der Vergaderinge; en dat, voor zo verre 'er op die plaats onbetaamelyke zaaken geschied waren, zulks niet aan 't geheele Lichaam; maar alleen aan de zodanigen moest ten laste gelegd worden door welken zulks persoonlyk was geschied.

De Capitein en Deurwagter in hegtenis genomen, en gevonnisd.

Ondertusschen was zeker Schilder, REYTS genaamd, Capitein van dat Genootschap in hegtenis genomen, als mede een WILLEM SCHOOLE, die de post van Deurwagter by 't zelve bekleedde. Het Vonnis over den eersten uitgesprooken bestondt in eene eeuwige verbanning uit *'s Gravenhaage* en drie uuren in den omtrek; en dat van den laatsten in een verbod van het Eereteken, dat hy in den *Doggersbankschen* Slag verdiend en zedert gedraagen hadt, langer te draagen, verder om voor twee Jaaren in een Tugthuis opgeslooten te worden, en met zyner handen arbeid de kost te winnen; daar na uit *Holland* en *Westfriesland* gebannen, en in de kosten verweezen. Te ge-

(*) *Resol. van Holl.* 24 Maart 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 200. 330. 559. 633.

XXXII. BOEK. gelyk met MOURAND werd hy na het Tugthuis te *Gouda* gebragt (*).

1786. Blyken van den geweldigen afkeer veeler *Haagsche* Burgeren van de Leden des vernietigden Wapengenootschaps

Ten blyke van den haat, waar in dit zogenaamde *Oranje Corps*, niet alleen by de Hooge Overheid, maar ook by veele *Haagsche* Burgers en Ingezetenen, vervallen was, strekte een Verzoekschrift, door een aantal Burgers by de Wethouderschap ingeleeverd, ten einde bevryd te mogen weezen van Schutterlyke Diensten te doen met de zodanigen, die Leden van dat Corps geweest waren. 't Zelve van de hand geweezen zynde vervoegden zich by Staaten van *Holland* om Voorziening. Dan kreegen zy daar op te verstaan, dat het oogmerk van hun Ed. Groot Mogenden, met de Vernietiging van dat Corps, geenzins geweest was, elk byzonder Lid tot dat Genootschap behoord hebbende, aan die misdaadige oogmerken schuldig te houden; en dezelve alzo als Verstoorders der Openbaare Rust te kenmerken; dat zy, integendeel, steeds vertrouwden dat 'er onder dezelve gevonden werden, die, geheel onkundig gehouden van deeze verfoeilyke oogmerken, zich aan geene misdryven ten dien opzigte, hoe genaamd, schuldig gemaakt hadden: waarom men dit verzoek voor vervallen hieldt. —— Deezen zelfden afkeer hadden de Leden

(*) Te gelyk met deezen kreeg hy, in den Jaare 1787. ook zyne Vryheid en ontheffing van het Banvonnis.

den der Burger-ſocieteit betoond en met de daad volvoerd: daar men op het Voorſtel, dat 'er in die Societeit Leden gevonden wierden, die tot het vernietigde *Oranje Corps*, 't zy als Exerceerende of Honoraire Leden behoord hadden, wier voortduurende Gemeenſchap en Toelaating in die Societeit onwaardig en gevaarlyk was geworden, en mitsdien niet langer behoorde te worden geduld, beſloot den Theſaurier te gelasten van de zodanigen geen Toelaage tot het aanſtaande Societeits-jaar aan te neemen, en die deeze penningen reeds mogten opgebragt hebben, dezelve te rug te geeven (*).

Nadere aandraag der Afkondiging tegen Oproer en Leuzen, in *'s Haage*.

Alle deeze bedryven om de Rust te herſtellen en te behouden, gepaard met de ſterke Afkondiging in Sprokkelmaand, hadden geene volkomen uitwerking. 'Er greepen verſcheide balddaadigheden plaats, en men zag bedryven, die Gecommitteerde Raaden aanſpoorden om hun Ed. Gr. Mogenden onder 't oog te brengen de huiverigheid van zommige Officieren omtrent de volvoering dier Afkondiging, in overleg geevende ,, eene nadere aanſchryving, tot des te meerdere geruſtheid aan de reſpective Officieren en ,, Juſticieren, aan welken de Executie ,, dier Publicatie was gedemandeerd, en ,, tot finaale afſnyding van alle Exceptien ,, en

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 330. 331. 444. 549. *Reſol. van Holl.* 1 Juny 1786.

XXXII. BOEK. 1786.

„ en Uitvlugten." —— Deeze voorslag hadt ten gevolge, dat Staaten van *Holland* goedvonden aan den Voorzitter en Raaden van den Hove, mitsgaders aan Baljuw en Schepenen van *'s Gravenhaage*, by eenen brieve te kennen te geeven „ Hoogstder„ zelver Ongenoegen, over de slapheid met „ welke door hun de hand aan de Exe„ cutie van opgemelde Publicatie was ge„ houden," met naderen last „ om de „ Orders in dezelve vervat ten allerern„ stigsten te observeeren, en te doen ob„ serveeren," en dat, voorts tot wegruiming van alle uitvlugten, die eenige huiverigheid in den uitvoer zouden mogen overlaaten, tot de verbodene Leuzen van Partyschap, overeenkomstig met den verklaarden wil en 't oogmerk van hun Ed. Groot Mogenden, wel degelyk mede behoorden, „ alle Oranje gekleurde „ Doeken, Dassen, Hals- en Borstcieraa„ den, Horlogie- en Rotting-bandjes, „ Kwasten, en al 't geen verder als een „ Teken van Partyschap gedraagen wordt, „ Medailles, Borstbeelden, en Munten, „ specialyk daar onder begreepen; mits„ gaders, dat niemand der geenen, wel„ ken zich, door het verkoopen, openlyk „ ten toonstellen, of draagen van eenige „ der voorschreevene of andere Leuzen „ aan overtreeding dier Publicatie zouden „ mogen schuldig maaken, zich met de „ Limitatie of Exceptie by die Publica„ tie in de bewoordingen, *voor zo verre* „ *dezelve tot hier toe niet naar behooren*

„ *zyn*

„ *zyn gewettigd, en alleen zouden dienen voor* XXXII.
„ *Tekenen of Leuzen van Partyschap of Op-* BOEK.
„ *roer*, als tot een gansch ander einde, ——
„ en met een gansch ander oogmerk, in 1786.
„ dezelve Publicatie gesteld, zal kunnen
„ of mogen behelpen."

By 't zelfde Staatsbesluit was vastgesteld, om den Procureur van den Hove, en den Baljuw van den *Haage*, by aanschryving, te gelasten om, ten spoedigsten, en wel uiterlyk binnen den tyd van veertien dagen, op eene voldoende wyze, hun Ed. Groot Mogenden te onderrigten van de redenen hunner naalaatigheid in de vereischte stipte waarneeming der meergemelde Publicatie (*).

De Procureur des Hofs, de Baljuw van 's *Haage*, en 't Hof leeveren Verdedigingen in, wegens hun Gedrag.

Overeenkomstig hier mede geschiedde in '*s Gravenhaage* eene Waarschuwing. De Procureur Generaal van 't Hof Y. 'T HOEN, bleef niet in gebreke, om, ten verzogten tyde, met eene Verantwoording te voorschyn te komen; dit deedt ook de Baljuw van '*s Haage*, Jonkheer W. VAN DER DOES VAN NOORDWYK. Beiden gaven zy op, wat zy, in hunne byzondere betrekkingen verrigt, en daar door, zo zy oordeelden, aan den eisch der Aankondiginge, zo als dezelve lag, voldaan hadden. Met ophaaling van verscheide byzondere voorvallen, en hunne gedraagingen in dezelve. —— De Voorzitter en Raaden van den Hove vonden zich

(*) *Resol. van Holl.* 28. Juny 1786.

XXXII. BOEK. —— 1786.

zich op het ontvangen des Briefs van hun Ed Groot Mogenden verlegen wat te doen; aan den eenen kant zich te verantwoorden tegen eene bereids gedaane veroordeeling van hun gedrag kwam hun bedenklyk voor: dewyl zodanig eene verantwoording in kragt eene ontkenning behelzen moest van 't geen de Staaten goedgevonden hadden vast te ſtellen. —— Aan den anderen kant gansch ſtil te zitten, en niets tot verantwoording by te brengen, ſcheen min of meer oneerbiedig, en te zweemen naar eene onbetaamelyke onverſchilligheid omtrent het oordeel hunner Ed. Groot Mogenden, wegens het gedrag des Hofs, ten opzigte van de gegeevene Bevelen, terwyl men boven dien, uit het ſtilzitten eene Schuldbekentenis zou kunnen ontleenen. Waar op zy in 't breede openlagen wat, in deezen, door het Hof verrigt was, en zogten aan te toonen dat van 't zelve niet meer hadt kunnen gevorderd worden (*).

De Schuttery in 's *Haage* van den Eed aan den Stadhouder ontſlaagen.

De Eed der *Haagſche* Schutteren, reeds in de Kindſche Jaaren van zyne Hoogheid, verbreed met den Eed aan den Stadhouder (†), ſtondt veelen in de Schuttery dermaaate tegen, dat vier Heeren, uit naam van bykans twee honderd Schutters, by de Magiſtraat verzogten om ontſlag

(*) *Reſol. van Holl.* 11. 12. 24. July 1786.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* ten onmiddelyken vervolge op WAGENAAR XXXII. D. bl. 221.

ſlag van dien Eed. Deeze werd opgeheeven, en, by openbaare Afkondiging, in Wintermaand bekend gemaakt, dat de Schuttery van *'s Gravenhaage*, met Nieuwe Jaar, den Eed zou moeten vernieuwen, en by die vernieuwing van den byzonderen Eed aan de Stadhouder ontſlaagen zyn. De byeengeroepen Schutters kreegen op derzelver Doelen in Louwmaand des volledig Berigt van de Magiſtraat (*).

XXXII. BOEK. 1786.

In eene Stad, die, van den beginne der binnenlandſche Onlusten, zich zo zeer hadt doen kennen als de oudſte der *Hollandſche* Steden, waar uit een Adres aan Staaten van *Holland* voortkwam, alle andere in Bezwaaren tegen den Stadhouder, en in ſcherpheid van taal overtreffende (†); waar de Burgery reeds niet weinig gedaan hadt ter herkryging van oude Voorregten (§); zullen wy ons niet bedroogen vinden in de verwagting, dat daar ook, ten deezen Jaare, met voortzettenden yver, gearbeid wierd aan het werk der Grondwettige Herſtellinge, 't geen, egter niet zonder tegenſtand, meer en meer opgangs kreeg.

Dordrecht yvert voor de Grondwettige Herſtelling.

Te *Dordrecht* heeft men twee Theſauriers, de een als Opziender over de Stads middelen, het *Groot Comptoir* geheeten; de

De aanſtelling van Rekenmeesters op den ouden voet gebragt.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1522. 1550. Voor 't Jaar 1787. bl. 60.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 250.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 125.

XXXII. BOEK. de ander over de Reparatien, de vernieuwing en verbetering der Stads werken, onder den naam van het *Klein Comptoir* bekend. Derzelver benoeming moet 's jaarlyks in Louwmaand geschieden, niet enkel door de Goede Luiden van Achten; maar door het gansche Lichaam der Gilde broederen (*). Het is deeze verkiezing alleen niet, welke der Burgerye ten waarborge strekt van het regtmaatig Bestuur der Geldmiddelen; doch zyn de Thesauriers jaarlyks verpligt Rekening en Verantwoording te doen, voor daar toe aangestelde Rekenmeesters. —— Wanneer deezen, in dit Jaar, de Rekeningen naagezien en over 't algemeen goedgekeurd hadden, merkte een hunner aan; de ontvangst van drie Posten niet gevonden te hebben; dat de Posten verantwoord werden, voor Burgemeesteren, 't Geregt, en de Achten, en ook voor Burgemeesteren alleen; maar dat regeerende Burgemeesters hadden aangenomen, in overweeging van den Oudraad te brengen, dat alle Posten, zo van ontvang als uitgaaf, de Stad, en dus de Burgery, raakende, in eene Rekening zouden gebragt worden. —— Dit verslag gedaan, en de Rekening voorgeleezen zynde, bleek het dat 'er omtrent achttien duizend Guldens te kort kwam, en bedankte de Heer GERRIT VAN OLIVIER, uit naam van

1786.

(*) *Tegenw. Staat* XIV. D. bl. 351.

van twintig Gildens de Rekenmeesters voor hunne betoonde waakzaamheid en naauwkeurigheid, teffens te verstaan geevende, „ dat de Dekens van oordeel wa„ ren, dat alles 't geen het Finantieele „ der Stad betrof, aan de Dekens moest „ bekend gemaakt, en voor hun niets ge„ heim gehouden worden." —— Ten zelfden tyde deeden de Dekens der Gilden een Regt gelden, 't welk zints den Jaare MDCXII in onbruik geraakt was, om naamlyk, door eene vrye benoeming van hunnen wege, acht nieuwe Rekenmeesters te verkiezen, twee Leden uit den Oudraad, twee uit het Geregt, twee uit de Achten, en twee uit het lichaam der Burgerye (*).

XXXII. BOEK. —— 1786.

De verkiezing van Burgemeesteren zyne Hoogheid ontnomen.

Twintig Gildens vervoegden zich in Lentemaand by de Goede Luiden van Achten, met verzoek om, by de aanstaande verandering van Burgemeesterskamer, zelve de Verkiezing te doen, zonder zyne Hoogheid daar in te kennen, volgens hun Privilegie van den Jaare MDCLXXII. Zeven Leden van den Oudraad (†) stemden niet in deeze Ontneeming, by welke men de Besluiten, de Electie den Prins opdraagende, vernietigde en bepaalde dat

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 15. *Grondwettige Herstelling* II. D. bl. 56.

(†) Deeze waren de Heeren H. REPELAAR, H. P. VAN DE WALL, VAN CONVENT, P. SANDHEUVEL, M. ONDERWATER, A. H. ONDERWATER en de Hoofd-Officier VAN TETS.

XXXII. BOEK. 1786. dat voortaan by de jaarlyksche Verandering der Kamer van Heeren Burgemeesteren, twee Heeren uit den Oudraad, zonder eenige voorafgaande Nominatie, door de Leden van den Oudraad en de Goede Luiden van Achten, volgens de aloude Constitutie, zouden verkoozen worden. Deezen schreeven deswegen eenen breedvoerigen Brief aan Staaten van *Holland:* ook ontvingen zy van den Stadhouder eenen langen Brief om in zyn Regt van Electie van Burgemeesteren gehandhaafd te worden. Het Besluit was, dat, hangende de raadpleegingen over deeze zaak, de Verkiezing door hun Ed. Groot Mogenden zou geschieden, gelyk in 't geval van *Alkmaar* en *Purmerende* plaats hadt (*).

Bezwaar tegen de Vergadering van *Veertigen* ingebragt.

Omtrent een ander gedeelte van de Stads Regeeringsbestellinge was het voorgevallene van luidrugtiger aart, en ging vergezeld van veel opziens baarende handelingen. Van ouden tyden her was te *Dordrecht* eene Vergadering bekend by den naam van *Mannen van Veertigen* (†). Deeze geen onmiddelyk aandeel hebbende aan de Regeeringe, was aan hun opgedraagen het maaken van Naamlysten der Persoonen, uit welken vervolgens de verkiezing van Schepenen en Raaden geschiedde. Door den tyd was deeze Verga-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 171. Voor 't Jaar 1787. bl. 20.

(†) *Tegenw. Staat* XIV. D. bl. 349. en *Grondwettige Herstelling* II. D. bl. 52.

gadering dermaate van de oorspronglyke instellinge afgeweeken, dat verre de meeste Kiezers tevens Leden der Regeeringe waren. *Zommigen* merkten dit verloop aan als eene wederregtlyke verbastering van de oude Regeeringsvorm, welke medebragt, dat de Vergadering van Kiezeren altoos van den Oudraad moest onderscheiden blyven. *Zy* oordeelden, desgelyks, dat, volgens de thans ingevoerde schikking, of het ingesloopene misbruik, het Stadsbewind allengskens gekomen was in handen van eenige weinigen, die over en weder in de Verkiezingen elkander ten dienste stonden, en dus voor veelen, die even regtmaatige aanspraak op Regeeringsposten hadden, den weg opdolven, om immer Regeeringsleden te kunnen worden.

XXXII. BOEK. 1786.

Verzoekschriften deswegen van de hand gezonden.

Niet minder dan drie en twintig Gilden, waar by zich vervolgens het *Groot Schippers Gilde* en de Schutteryen van *St. Joris*, van den *Edelen Voetboog*, de *Kloveniers* en *Heelhaaks* voegden, hadden reeds in Lentemaand, toen het stuk der Verkiezinge van Burgemeesteren, de gemelde verandering onderging, twee Verzoekschriften opgesteld. Het een aan de Mannen van Veertigen, het ander aan den Oudraad, en door eenige Afgevaardigden uit hun midden den toen voorzittenden Burgemeester A. B. VAN DEN BRANDELER ter hand gesteld. Eenige Heeren, uit de Mannen van Veertigen, door hunne Medeleden gemagtigd om

XXXII. BOEK. 1786.

deeze Verzoekſchriften te onderzoeken, bragten een uitgewerkt berigt uit, geheel aanloopende tegen de gedaane Verzoeken, en dat ze, als onbeſtaanbaar met de Inrigting hunner Vergadering, van de hand moesten geweezen worden. —— Geen wonder moet dit baaren, als men in aanmerking neemt, dat deeze Verzoekſchriften inhielden een beroep op Privilegien, volgens welke zy beweerden, dat de Ingezetenen van *Dordrecht* alle vyf en twintig jaaren moesten treeden tot eene geheel nieuwe verkiezing van Veertigen; en dat deeze Vernieuwing, zedert meer dan eene Eeuw, niet geſchied zynde, de tegenwoordige Vergadering van Veertigen gehouden moest worden voor eigendunkelyk, geheel inconſtitutioneel, en zonder wettig beſtaan. Waarom zy verzogten, dat de Heeren, thans die post bekleedende, van dit Ampt, als hetzelve door geene wettige Aanſtelling bezittende, zouden afſtand doen: op dat de Gilden, uitmaakende de Burgery en Inwoonders der Stad, aan wien alleen dit Privilegie gegeeven was, in ſtaat konden geſteld worden, om tot eene nieuwe en vrye Verkiezing van veertig Perſoonen uit het lichaam der Burgerye te treeden; op dat aldus een wettige Vergadering van Veertigen, vóór de aanſtaande Veranderingen der Wet, eene wettige Naamlyst van een dubbel getal Perſoonen tot Schepenen zouden kunnen maaken,

Af-

Afdrukken van het Verzoekschrift, als mede van het uitgebragt weigerend Verslag, werden aan de afweezige Leden t'huisgezonden; met kennisgeeving, dat de Burgemeester SNELLEN, der Vergaderinge betuigd hadt, gereed te weezen om zyn post als Veertig, volkomen af te staan, en ter schikking van de Burgery over te laaten. Wyders, dat verscheide andere Leden (*), ter bevordering en herstelling van het zo zeer gewenscht en hoognoodig vertrouwen tusschen de Regeering en de Burgery, voorgesteld hadden; hoe 't hun was voorgekomen, of het niet alleszins tot dat heilzaam oogmerk allergeschikst zou zyn, dat 'er, (hoe zeer de Meerderheid der Vergadering mogt goedvinden zich aan het uitgebragt Verslag te gedraagen, en 't zelve in een Besluit te veranderen) van de zyde der Vergadering van Veertigen, (alhoewel ten eenenmaale als daartoe ongehouden,) op eene edelmoedige wyze, aan het uitgedrukt verlangen wierd te gemoet gekomen, en de Leden der Vergaderinge alle van hunne posten afstonden. Hebbende deeze Heeren voorts betuigd, bereid en genegen te zyn, om, (byaldien alle de Leden daar toe zouden gelieven zamen te

XXXII. BOEK.

1786.

Bemiddeling voorgeslaagen.

(*) Deeze Heeren waren H. REPELAAR, MATTHEUS ONDERWATER, ABRAHAM HENDRIK ONDERWATER, MARTINUS BOON; waar by zich naderhand de toen afweezige P. H. VAN DE WALL gevoegd heeft.

XXXII. BOEK. 1786.

te ftemmen,) als dan hunne Veertigsplaatzen daadlyk te verlaaten, waar toe zy hunne Medeleden op het kragtigfte en ernftigfte aanraaden. De negentiende van Oogstmaand werd beftemd tot een volkomen afdoen deezer zaake. Het verflag was van den vyftienden dier Maand.

Vergadering der Gilden om dit ftuk door te zetten.

In deezen tusfchentyd zaten de Gilden niet ftil. Zes en negentig Dekens der vier en twintig zamenftemmende Gilden vergaderden op den vyftienden, en kwamen overeen om den Voorzittenden Burgemeester verlof te verzoeken, om door een Stadsbode, tegen den volgenden dag, eene algemeene Vergadering van alle de Gilden te doen beleggen. Dit gefchiedde; en de Dekens vergaderden in tegenwoordigheid van den Voorzittenden Burgemeester. De Spreeker ontvouwde, in eene uitvoerige aanfpraak, den toeftand der zaaken, en drong de noodzaaklykheid aan, dat de byzondere Dekens alle hunne Gildebroeders opriepen, en van dezelve eene behoorelyke Volmagt verzogten, om naar bevinding van zaaken te kunnen handelen: hoedanig een Volmagt de Dekens der vier en twintig Gilden ontworpen, goedgekeurd en vastgefteld hadden, om aan de Gildebroeders ter tekeninge te worden aangeboden. —— Twee der zes overige Gilden, op de Vergadering des voorigen dags niet tegenwoordig, vielen thans toe; doch de Dekens der vier andere verklaarden tot geene Oproeping hunner Gildebroederen te kunnen

ver-

verstaan: dewyl zy voor zich zelven geene verandering begeerden, en wel te vrede waren met de tegenwoordig plaatshebbende schikking.

XXXII. BOEK.

1786.

Gemagtigden tot het afdoen deezer zaake aangesteld.

Wanneer de Dekens der zes en twintig Gilden van de Gildebroeders de noodige Volmagten ontvangen hadden, werden deeze gesteld in handen van eenige Gemagtigden der gezamenlyke Dekens, die voorts zich vereenigden met de Gelastigden der drie Schutteryen, de Burger Bevelhebbers, en de Afgevaardigden uit de gewapende Burgers of Adelborsten. In deezer voege maakten zy eene Vergadering uit de geheele Burgerye verbeeldende, en waren hier mede in gereedheid op den negentienden van Oogstmaand, den dag ter afdoening van deeze Burgerzaak bestemd.

Zamenkomst derzelven met de Veertigen, die meest vrugtloos afloopt.

Vier en dertig Leden van de Veertigen kwamen, ten bescheiden tyde, 's voormiddags zamen; vier bevonden zich niet in de Stad, en twee plaatzen waren door Sterfgevallen nog onvervuld. Desgelyks vergaderden de bovengemelde Gemagtigden en Afgevaardigden. Uit hun midden zonden zy eenigen ten Stadhuize, om aldaar het Besluit af te wagten, en gaven des berigt aan de Veertigen door hunnen Geheimschryver. Het leedt tot in den naamiddag eer deezen wederkeerden met de Boodschap, dat zestien der Veertigen hunne posten nedergelegd; doch de overigen zulks geweigerd, en dus het verzoek der Burgerye afgeweezen, doch te-

XXXII. BOEK. 1786.

vens besloten hadden eenigen uit hun te benoemen, om met de Afgevaardigden der Burgerye in onderhandeling te treeden; ten einde, ware het mogelyk, derzelver bezwaaren uit den weg te ruimen.

Nadere geheel vergeefsche Onderhandeling.

Hoe zeer de weigering om hunne posten neder te leggen en de voorslag tot eene nadere Onderhandeling, niet te zeer met elkander scheenen te strooken, werden de gemagtigde Bnrgers te raade deeze niet van de hand te wyzen, tyd en plaats ter byeenkomste te beraamen. Men opende deeze Vergadering met een verslag van de Afwyzing van der Burgeren verzoek door de Meerderheid der Veertigen, en derzelver gezindheid om de Bezwaaren der Burgeren te verneemen, en te beraadslagen op de middelen ter wegneeming. — Dit baarde verwondering by de Afgevaardigden der Burgerye, die vermeenden hunne Bezwaaren zo duidelyk reeds voorgesteld te hebben in het Verzoekschrift, dat ze niemand der Veertigen onbekend konden zyn: dan, des onaangezien, betuigden zy hunne bereidvaardigheid ter nadere Onderhandeling, in zo verre dezelve, onverminderd de Regten der Burgerye, konden gehouden worden. Doch het bleek, dat deeze Heeren zich aan hun besluit hielden, en de Byeenkomst liep vrugtloos af.

De *Veertigen* vervallen verklaard.

Dezelve was niet afgeloopen, of de Burgery vertoonende de gemergde Vergadering, kwam ten getale van omtrent honderd gemagtigde Persoonen byeen, en nam,

nam, met eenpaarige ftemmen een besluit, waar by zy „ alle de Mannen van „ *Veertigen* verklaarde vervallen te zyn „ van derzelver Posten, en vervolgens „ hun aan te zeggen, om, in 't vervolg, „ nimmer als Mannen van *Veertigen* te „ vergaderen, veel minder de openftaande „ Posten aan te vullen, of Nominatien „ van Schepenen te maaken."

Bekendmaaking hier van aan het Volk.

Een groot getal Volks was, den volgenden avond, vergaderd op een open Plein tusschen de twee Doelens, het *Stek* geheeten. Aan 't zelve maakte een Lid der gevolmagtigde Dekens dit befluit, by het licht van eenige fakkelen, bekend. Een drievoudig *Hoezee!* gepaard met handgeklap, ftrekte ten betoon van 't genoegen der vergaderde menigte. Uit welker naam de Spreeker, voor zyn betoonden yver en genomene moeite, bedankt werd.

Aan de *Veertigen.*

Afgevaardigden der Gemagtigden gingen den anderen dag rond aan de huizen der Mannen van *Veertigen*, die geweigerd hadden hunne plaatzen te verlaaten, en ftelden hun eene *Infinuatie op Zegel* ter hand, inhoudende, dat het jongfte Collegie van Veertigen voor vernietigd werd verklaard. Deeze zelfde Afgevaardigden vervoegden zich ook aan de huizen der Heeren, die, uit eigen beweeging, van hunne Veertigsplaatzen afftand gedaan hadden, met dankbetuiging voor hunne bereidvaardige zamenftemming met de Burgery.

De

XXXII. BOEK. 1786. Nieuwe *Veertigen* benoemd.

De dus vernietigde *Vergadering van Veertigen* moest weder hersteld worden. Ten dien einde werden de Dekens der Gilden, door den Voorzittenden Burgemeester SNELLEN verzogt hunne Naamlysten van nieuwe *Veertigen*, op den dertigsten van Oogstmaand uit te brengen. Vaardig volbragten zy deezen last, en werden, ten bepaalden tyde, uit de Burgerye eenigen met algemeene, anderen by meerderheid van stemmen, tot Veertigen verkoozen.

Vier Gilden verklaaren zich daar tegen.

De vier Gilden, die geweigerd hadden met de overige zes en twintig mede te werken, te weeten, de *Sleepers*, *Zakkendraagers*, *Kaaiwerkers* en *Appelkoopers* Gilden, hielden het niet genoeg in deezen stil te zitten. Zy leeverden eene Verklaaring in, tegen al het gehandelde, ter Afzetting van de oude en de verkiezing der nieuwe *Veertigen*; onder betuiging van met de voorgaande inrigting dier Vergaderinge, welke reeds veele jaaren hadt plaats gegreepen, en, huns oordeels, met de Stads Voorregten volmaakt overeenstemde, geheel te vrede en van alle verandering afkeerig te weezen.

De nieuw-verkoozene neemen die post aan.

Niets bekreunden zich de overige Gilden, en die met dezelve de zaak zo verre gebragt hadden, aan deeze Tegenverklaaring. De nieuwe Mannen van Veertigen werden, op den eigen dag hunner Verkiezinge, byeengeroepen. Geen hunner weigerde deeze post te aanvaarden, en zy verbonden zich allen, by handtekenin-

ninge, om, naa verloop der vyf eerstkomende Jaaren, dezelve in handen der Burgerye, waar uit zy ze ontvangen hadden, te zullen nederleggen.

Zwaarigheid over hunne Beëdiging weggenomen.

Omtrent het in den Eed neemen deezer Veertigen, maakte de Hoofd-officier VAN TETS, door de vereenigde Gilden en Schutteryen des verzogt, eenige zwaarigheid: dewyl hy een Graaflykheids Officier zynde, zonder den wil des Souverains alvoorens verſtaan te hebben, vermeende daar in niet te kunnen treeden. Om dien te verneemen beloofde hy allen mogelyken ſpoed te zullen maaken, en zyn Brief, daar toe ſtrekkende, der kennisſe van 't Gemeen niet te zullen onthouden. Getrouw aan zyn woord ſtelde hy twee Afgevaardigden in ſtaat om nog dien eigen avond na *'s Gravenhaage* te vertrekken. Het beſluit van hun Ed. Groot Mogenden ſtemde volkomen overeen met den wensch der *Dordrechtſche* Burgerye. De Heer VAN TETS kreeg van 's Lands Staaten last om het nieuwe Collegie van Veertigen, by voorraad, te beëedigen, en in dienst te ſtellen.

Staatlyke aanſtelling der nieuwe *Veertigen.*

Dit ging, op den vierden van Herfstmaand, zeer ſtaatlyk toe. De nieuw door de Burgery verkoozene Veertigen, vergaderden, op verzoek des voorzittenden Burgemeesters, in de *St. Joris* Doele. Naa eene korte wyl toevens ontvingen zy de begroeting van eenige Heeren, en het verzoek om, nevens de Gelastigden uit de Burgery, die zich intusſchen voor

de

XXXII. BOEK. 1786.

de Doele vervoegd hadden, na het Stadhuis te begeeven. De Leden van de vereenigde Vergadering der Gilden, der drie Schutteryen, Burger officieren en Afgevaardigden der Adelborsten gingen voor. De nieuwe Veertigen volgden; en de Dekens der vier en twintig Gilden slooten den trein, die geheel deftig in 't zwart gekleed was, uitgenomen de Burger-officierenen Schutters, in hun Uniform gedost. In de groote zaal van het Stadhuis werden zy opgewagt door den Hoofdofficier en twee Secretarissen. De eerstgemelde opende de Byeenkomst, toen de gansche trein binnen getreeden was, met eene naar tydsomstandigheden gepaste aanspraak; deedt door een der Secretarissen de Naamen der nieuwe Veertigen opleezen, en nam ze vervolgens in den Eed; alles besluitende met heilwenschen over de nu aangestelde Veertigen, als mede over de Gilden en Burgery van *Dordrecht*. — De Heer LAMME, Spreeker der Vereenigde Vergaderinge, beantwoordde me dankzegging den Hoofd-officier, wenschte de Veertigen geluk, hun tevens voor oogen houdende, wat de Burgery thans billyk van hun verwagtte. Hier op keerde hy zich tot Gemagtigden der Gilden en Schutteryen, dezelve geluk wenschende met het herstel van een hunner aangelegenste Voorregten. — Naa dit alles rees de Heer G. VAN OLIVIER, de voorste op de lyst der Veertigen op, en voerde het woord voor zyne Medeveertigen,

tigen, onder gepaste betuiging van het dankbaar gevoel voor de aan hun opgedraagene Eere, en voor het Betrouwen der Burgerye in hunne verkiezing betoond. —— Hier mede eindigde deeze Beëediging, alle de Aanweezenden verlieten het Stadhuis; alleen de Veertigen bleeven, om, van ſtonde af een begin te maaken van hunne raadpleegingen (*).

De Gilden misnoegd over eene *Ordonnantie* van het Geregt.

Nogmaals hadden de Gilden te *Dordrecht* ten deezen Jaare in een Geſchil met het Geregt hun zin gekreegen. Reeds in Herfstmaand des verſtreeken Jaars hadt het Geregt eene Afkondiging gedaan, de Jaarmarkten betreffende, waar over zich in Slachtmaand honderd en vyf Burgers by den Oudraad beklaagden, verzoekende, dat deeze alles zou aanwenden om die Bepaaling buiten kragt te ſtellen. Zy werden aan het Geregt verzonden. Men merkte dit aan als eene overgifte aan Party, en niet minder dan twintig Gilden vervoegden zich by den Oudraad om aan te toonen, dat het Geregt onbevoegd was tot het maaken van eenige Keuren, het Stadsbeſtuur raakende, zo lang het geſchil niet beſlist was, tusſchen het Geregt

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 795. en 1006. De oorſpronglyke Stukken vindt men in den *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 81. en 130, waar de ingeleeverde Advyzen der Heeren SNELLEN, BELAERTS *van Blokland*, en VAN METEREN, aan den eenen, van de Heeren VROLIKHERT en DE WITT, aan den anderen kant, deeze voor- en tegengeſprooken zaak in het helderst daglicht ſtellen.

XXXII. BOEK. 1786.

regt en de Goede Luiden van Achten: welke laatstgemelden uit de Privilegien beweerd hadden, dat geene Ordonnantien de Burgery en Politie raakende, door het Geregt, ten zy met byzitting van dat Collegie in den Geregte, voor dien tyd, konden worden afgedaan.

Vorderen daar over het beleggen van den Oudraad, en verkrygen zulks.

Het bleef sleepen tot in 't midden van Bloeimaand deezes Jaars, eer men vernam, dat dit stuk in ernstige overweeging kwam. Dan, geen bepaalden uitslag verneemende, beslooten de Gilden, op den derden van Zomermaand, het beleggen van den Oudraad te verzoeken. De wyze op welke zulks geschiedde, hadt iets dringends. Niets minder dan omtrent vier honderd Burgers begaven zich, op den middag na 't huis des Voorzittenden Burgemeesters VAN CONVENT, en schaarden zich voor 't zelve. Vier Gelastigden traden binnen, en lazen den Burgemeester een Geschrift voor, waar in de Afkondiging in geschil beschreeven werd „ als zo drukkende, dat geen vry Burger „ deeze despotike handelwyze geduldig „ kon beschouwen, en toelaaten:" met verzoek dat de Oudraad mogt beschreeven worden. Het wel niet volstrekt weigerend; maar zeer weinig beloovend en ingewikkeld antwoord „ dat hy zou zien de Oudraad „ te beleggen," was hun genoeg om by de twee andere Burgemeesters SNELLEN en VAN DEN BRANDELER te gaan, met verzoek, dat, indien de Voorzittende Burgemeester het voorgestelde niet geliefde

de te doen, zulks door de Burgers zelve mogt gedaan worden. —— De menigte groeide aan tot vyf honderd, verdrietig over dit zammelen en ongezind om zich met onbepaalde woorden te laaten afzetten, ftelden zy den Heer VAN CONVENT voor „ of 'er Oudraad zyn zou, ja, dan neen?" —— Het antwoord was dat hy de Voorzitting aan den tweeden Burgemeester SNELLEN hadt afgeftaan. By deezen drongen zy hun voorftel aan met dien uitflag, dat zy verzekering kreegen dat 's anderen daags de Oudraad zou byeen komen.

XXXII. BOEK. 1786.

Onderhoud der Burgeren met den Oudraad.

De Oudraad vergaderde om elf uuren, maar ten zelfden tyde ook ruim zes honderd Burgers voor 't Stadhuis, uit welker midden acht als Gemagtigden zich lieten aandienen, om met den Raad te fpreeken. De Secretaris gaf hun befcheid, „ dat, vermids de Raad eene vrye raad„ pleeging noodig hadt, en de vergade„ ring nog wel vier uuren zou duuren, „ de Gecommitteerden verzogt wierden „ zich van het Stadhuis te begeeven; en „ naa het fcheiden van den Oudraad, „ den uitflag aan 't huis des Voorzitters „ te komen verneemen." Bedaard, doch koen gaven zy te kennen, „ dat zy met den „ Oudraad van verftand waren, dat de„ zelve vryheid van raadpleegen noodig „ hadt, en hier toe tyd vereischt werd; „ doch, wat aanging het verwyderen van „ het Stadhuis, dat Hun aldaar het *wag*„ *ten* even min als den Raad het *overleg*-

XXXII. BOEK. — 1786.

„ *gen* zou verveelen." —— Zy paarden hier mede het verzoek, „ dat de Raad, „ naa het neemen van een Besluit zo lang „ geliefde vergaderd te blyven, tot dat „ Gecommitteerden het genomene Besluit „ aan hunne Lastgeeveren zouden bekend „ gemaakt, 'er derzelver meening daar „ op verstaan hebben. —— Schor klonk „ zulk een voorstel den Raad in de oo„ ren, de gemelykheid straalde door in „ 't antwoord, „ dat de Gecommitteer„ den konden gaan of blyven, zo als zy „ zouden goedvinden; maar zy konden „ zich verzekerd houden, dat het Besluit „ van den Raad hun zou worden ter „ handgesteld."

Sterke aandrang.

Middelerwyl nam de menigte van Burgeren verbaazend toe, het aantal van deelneemenden en nieuwsgierigen beliep over de duizend, die grootendeels op zekeren afstand van het Stadhuis bleeven. De Gecommitteerden gingen andermaal na binnen, op aanmaaning des Volks, met de vraag „ of de Raad, naa het neemen „ van een Besluit zou vergaderd blyven? „ zo ja, dan was het wel; zo neen, dan „ zou de Burgery het Stadhuis bezetten; „ en Gecommitteerden wilden, in dit ge„ val, de gevolgen niet voor hunne re„ kening neemen. Indien men verkoos „ geen antwoord te geeven, en inmid„ dels voortging met raadpleegen, zou „ men zulks voor eene weigering houden."

De Ordonnantie ingetrokken.

Op deezen naderen en dreigenden aandrang, verwyderden die van den Geregte

zich

zich uit den Oudraad, ter afzonderlyke raadpleeging. Deeze leeverde geen bepaald besluit op. Schynbaarheids genoeg vertoonde zich, dat 'er sterke en geweldige maatregels waren voorgeslaagen; vier en twintig Geregtsdienaars, op het Stadhuis ontboden, verscheenen. Doch 't zy men derzelver uitvoering onmogelyk oordeelde, 't zy men voor heillooze gevolgen vreesde, het Geregt keerde eerlang in den Oudraad te rugge; waar, naa lang raadpleegens, besloten werd, de begeerte der Burgery in te willigen, en de gewraakte Afkondiging de Jaarmarkten betreffende, by voorraad, op te schorten. Het volk, wel voldaan over de Regeering, en deeze zegepraal, verliet 's naamiddags ten drie uuren het Stadhuis. En gaven die van den Geregte, 's anderen daags, by openbaare Afkondiging, te verstaan, dat zy, offchoon te eenemaal daar toe ongehouden, door de tusschenspraak en het aanhoudend verzoek van de Oudraad, zich daar toe hadden laaten beweegen (*).

XXXII. BOEK. 1786.

Onder andere verzoeken door de Goede Luiden van Achten by den *Dordrechtschen* Oudraad ingediend, was ook, dat de woorden den Stadhouder van *Holland* betreffende, in de Formulieren van den Eed, voor alle de Collegien, Gilden en Schutteryen, door den Oudraad gesteld, uit

De woorden den *Stadhouder* betreffende uit de Formulieren van den Eed geweerd.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 535.

XXXII. BOEK. 1786.

uit dezelve mogten geligt worden. 't Zelve vondt gereeden ingang. De Oudraad begreep, om ons van de eigene woorden te bedienen, „ dat de woor-
„ den, *gehouw en getrouw te zyn aan den*
„ *Heere Prinſe van Oranje en Nasſau*,
„ *als Stadhouder deezer Provincie*, buiten
„ en behalven dat derzelver Oorſprong
„ moeilyk was op te ſpooren, veel min
„ dat de Legaliteit daar van zou conſtee-
„ ren, niet anders dan overtollig, on-
„ verſtaanbaar, en geheel onverpligtend
„ konden worden aangemerkt, en dat
„ diensvolgens, door het ligten van de-
„ zelve uit de Formulieren van Eed,
„ waar in dezelve worden gevonden,
„ zeer gemaklyk kon worden te gemoet
„ gekomen, aan de zulken, die daar in
„ eenige ombrage meenden te vinden;
„ waar om van ſtonden aan die woorden
„ uit alle de bovengemelde Formulieren
„ van Eed zouden geligt worden." Tot welks volvoering de Secretarisſen verzogt werden (*).

Uitnoodiging te *Haarlem* om na *Utrecht* uit te trekken.

De Burgerwapening en Wapenhandel was in *Haarlem* met veel yvers voortgezet. Van hun moedbetoon wilden veelen blyk geeven, op de uitnoodigende bekendmaaking van den Krygsraad der Stad, als mede van het Collegie van Directie van het Vrycorps, by welke zy den geenen, die geneegen mogten zyn uit

(*) *Extract uit de Reſolutien van den Oudraad der Stad Dordrecht* 23. Oct. 1786.

uit te trekken, om hunne verdrukte Medeburgeren daadlyk te hulp te komen, verzekerden van de goedkeuring der welmeenende Regeering; en dat 'er in twee Logementen Busſen zouden geſteld worden tot ontvangst der vrywillige Giften van de zodanigen, die geneegen mogten zyn, op deeze wyze, tot het welzyn van het Vaderland, het hunne toe te brengen. Dat uit deeze Penningen, de Uitrusting, Reiskosten, en 't Onderhoud der uittrekkende Manſchap zou worden betaald; en dezelve voorts gebruikt worden tot onderſteuning der Huisgezinnen, van die zulks mogten verkiezen; dat men voor die in de goede zaak des Vaderlands mogten gekwetst worden, als mede voor de Weduwen der Geſneuvelden, zodanig zou zorgen, als men, naar bevind der zaaken, voeglyk zou oordeelen. XXXII. BOEK. 1786.

Den volgenden dag, den achtſten van Herfstmaand, toonden zich vyftig gewapende vrywillige Schutters uit de Burgery en het Vrycorps gereed om naa *Woerden* en *Utrecht* uit te trekken, onder het geleide van den Heer J J. CAMBIER, Oudſchepen en Capitein der Burgerye. Burgemeesters en de Krygsraad deeden hun, naa dat de Collonel P. VERMEULEN op de Doele eene Vaarwelzeggende aanſpraak gedaan hadt, uitgeleide na de *Zeilpoort*, waar zy zich in de gereed liggende Jaagſchuiten ſcheepten. De Stad liep bykans uit om dit zo vreemd als aandoenlyk vertoon te aanſchouwen. De hartlykſte wenſchen, onder veele Uittocht van eenige Burgers.

 traa-

XXXII. BOEK. 1786.

traanen uitgeboezemd, gingen den Uittrekkenden naa. Verre de meesten, Mannen zo wel als Vrouwen, keerden van dit uitgeleide te rugge, met betoon van de gevoeligste deelneeming, en schaamden zich der traanen niet, gestort zo over den staat des Lands, dus verre gekomen, dat een Binnenlandsche Oorlog, aller jammeren jammer, zich in deszelfs beginzels vertoonde, als over het hachlyk bestaan hunner manmoedige Medeburgeren.

Brief aan de Leeraaren om voor de Uitgetrokkenen te bidden.

Burgemeesters en Regeerders zonden, 's volgenden daags, rondgaande Brieven aan de Leeraaren der Christlyke Gemeentens, van deezen woordlyken inhoud. „ Eenige onzer goede Burgerye, op gisteren, „ uitgetrokken zynde, tot hulp hunner „ verdrukte Medeburgeren binnen deezen „ Lande, is ons vriendlyk verzoek, dat „ U Wel Eerw. geduurende hunne Absentie, by ieder Godsdienstoefening, in U „ Wel Eerwaardens Gebeden dezelve indagtig zy, en voor hunne gelukkige „ t'huiskomst bidde!" — Een verzoek door verre de meesten met veel hartlykheids, en waare belangneeming, volvoerd.

Inzameling ten behoeve der Uitgetrokkenen, Uittocht van Weeskinderen.

De Bussen ter Inzamelinge gesteld, hadden sterken toeloop. Binnen weinig dagen beliepen de Zamelpenningen ruim 7000 Guldens, en was 'er daarenboven voor nog byna honderd Guldens weeklyksche toelaage ingeteekend. De grootheid dier somme bewoog de Commissie van Directie het geheele onderhoud dier Manschap, by voorraad, voor haare rekening te neemen. — Op kosten dier

Com-

De Uittogt der Burgers uit HAARLEM na UTRECHT.

Commisſie werden twee en twintig Jongelingen uit de Godshuizen, die zich vrywillig hadden aangeboden, om by de Artillerye te *Utrecht* gebruikt te worden, in *Uniform* uitgerust, en vertrokken derwaards.

XXXII. BOEK.

1786.

Haarlem ontrust door drie Schepen die men dagt met Krygsvolk gevuld te zyn.

De dag der uittrekkinge van de gewapende Burgers, op zich zelven zo ontroerend, als wy vermeld hebben, was ook een dag van bekommering en groote ontſteltenisſe. Naauwlyks was elk in zyn huis van het uitgeleide, of 'er verſpreidde zich een gerugt, dat in het *Zuider Buiten Spaarne*, drie Schepen met Krygsvolk lagen, welke den doortocht begeerden, en dat deeze eerlang van nog andere ſtonden gevolgd te worden. Onzeker was men wat de toeleg en het gevolg mogt zyn, in deeze netelige tydsomſtandigheden; gisſingen, de een angstvalliger dan de andere, werden des gevormd, en niet binnen gehouden. Het gerugt dat 'er drie Schepen buiten lagen ſteunde op zekere kundſchap; doch men was noch in 't onzekere wat zy inhadden. Verſcheide Burgers gingen, te hunner eigene en anderer geruststelling, na buiten om te ontdekken wat 'er van ware. Het verneemen, dat de drie Schepen niets aan boord hadden dan de Pakkadie, en de Vrouwen van het tweede Bataillon van het Regiment *Oranje Gelderland*, van *Steenbergen* na *Deutichem* beſtemd, baarde wel eenige, doch geene volkomene, gerustheid: waar om zy, in

XXXII. BOEK. 1786.

de Stad gekeerd, zich by den Burgemeester A. J. Heshuyzen vervoegden, met verzoek, dat deeze Schepen niet mogten doorgelaaten worden, zonder van onderen en boven, naauwkeurig doorzogt te zyn: op dat de waarheid of onwaarheid mogt blyken van de zich verspreidende maare, dat in die Schepen eenig Krygsvolk verborgen was, 't geen men voor had, langs deezen weg, heimlyk ter Stad in te brengen.

Onderzoek deezer zaake.

Gereed bewilligde de Burgemeester in dien voorslag, en benoemde, tot die Scheepsonderzoeking, nevens den Major der Stad, den Heer J. van Lee, de Heeren A. de Waal Malefyt Major, en Iz. Corn. Sterk, Luitenant van het Vrycorps. — Het bleek by de uitkomst, dat 'er zich geen Krygsvolk aan boord bevondt. Hier van gaven zy den Burgemeester kennis; doch tevens te verstaan, dat het Patent door den Capitein Generaal niet eigenhandig ondertekend, maar slegts een *Copy*, en zonder *Attache* was; en dat zy voorts alles overeenkomstig bevonden hadden met de opgave der Burgeren.

Uittocht van Burgers met scherpe Patroonen

Schoon alle vrees voor die Schepen, op dit berigt, welhaast de geheele Stad door bekend, moest verdwynen, week de agterdogt niet, en de kommer, dat andere zouden volgen, bleef stand houden: waarom gemelde Heeren last kreegen, om nevens het Vrycorps, het Gekleurde Vaandel, onder den Vroedschap Jan Willem

VAN

VAN DRUYVENSTEIN, 't geen, hoe wel om andere redenen, byeengeroepen was, op de Doele in de wapenen te doen verschynen. Zo ylings werd dit bevel volbragt, dat de opgeroepene Manschap, eer een half uur verstreeken was, te bestemder plaatze tot den uittocht gereed stondt. —— Een gedeelte der Schutteren, terwyl de overigen van hun Vaandel, op de Doele, nader order bleeven wagten, trok met het Vrycorps, van scherpe Patroonen, zo veel men in gereedheid hadt, voorzien, na buiten, onder het geleide van den Hoofd officier ISBRANDUS JOH. FABER VAN RIEMSDYK, den Burgemeester ADOLF JAN HESHUYZEN, en den Collonel ADOLF HESHUYZEN.

XXXII. BOEK. —— 1786.

De drie Schepen kreegen aanzegging, dat zy niet door te vaaren, doch te rug te keeren hadden, buiten het Regtsgebied der Stad. Dit geschiedde. Eenige Schutters werden op kundschap uitgezonden om te verneemen, of, gelyk het loopend gerugt wilde, Schepen met Krygsvolk, het *Spaarne* opkwamen. Geruststellend was de tyding, welke zy bragten. Waar op de Manschap na de Doele te rug trok, en, voor 't grootste gedeelte, tot naderen last, onder de wapenen bleef.

De Schepen vaaren terug buiten het Regtsgebied der Stad.

Niet lang duurde deeze gerustheid. Ze werd gestoord door een gerugt, nog schrikbaarender dan het voorige; 't geen 's avonds ten negen uuren met veel verzeke-

Nieuwe opschudding over het gerugt dat 'er ze-

XXXII. BOEK. — 1786. ventien Schepen metKrygsvolk in aantogt waren. 't Zelve valsch bevonden.

zekerings staande hieldt, dat niet minder dan zeventien Schepen, alle met Krygsvolk belaaden, tot aan den mond van 't *Haarlemmer Meir* genaderd waren, en met den nagt de Stad zouden bereiken. —— Te midden deezer gedugte onzekerheid, die het ergst deed vreezen, kreeg het gemelde Vaandel, nevens het Vrycorps, andermaal bevel om gewapend op de Doele te komen. Het werd met volvaardigheid gehoorzaamd. Ondertusschen begaf zich de Secretaris O. VAN SCHUYLENBURCH, van een Stadsbode vergezeld, ter plaatze, waar het gerugt deeze gevreesde aannadering, met zo veel vertrouwen, vaststelde. In den nagt keerden zy van deeze Kennisneeming te rugge, met berigt, dat zy geen enkel Schip met Krygsvolk gezien, noch eenigen onraad vernomen hadden.

Gewapend Volk voor de Poort in den nagt, baart schrik. Bevonden *Alkmaarsche* Schutters te zyn.

De eene ontroering volgde de andere. Naauwlyks was de vrees voor de zeventien Schepen geweeken, en dagt men den nagt, voor verdere ontrusting beveiligd, te slyten, of ten twee uuren, ontstond 'er onder de waakenden eene opschudding, op de tyding, dat 'er voor de *Nieuwe Poort* eenig gewapend volk stondt. Dit kon, naar de inboezeming der verbeeldinge, geen ander dan Krygsvolk weezen, dat, van eenen anderen kant, bedektlyk aangevoerd, ter Stad zogt in te komen. Gewapend Volk was 'er daadlyk; het gerugt hadt grond; doch de schrik, daar door veroorzaakt, gelukkig geen. Welhaast ontdekte

te meen, met volle zekerheid, dat de Manschap, voor Soldaaten gehouden, uit eene Bende *Alkmaarsche* Schutters bestondt, onder het geleide van den Heer PAN, met drie Vaartuigen, tot in 't *Noorder Spaarne* genaderd, en, om den tocht na *Woerden* te verhaasten, ontscheept. Hy verzogt dat hem en zyne Tochtgenooten de Poort mogt geopend, en het doortrekken der Stad in den nagt vergund worden. Gereed verwierf hy deeze vergunning. In den vroegen morgenstond werd de buitengewoon Gewapende *Haarlemsche* Manschap afgedankt. Met schrik op schrik kwam *Haarlem* vry van de gevreesde bezetting des Krygsvolks.

Brood en Kaas aan de drie Schepen gezonden.

Behoefte was aan boord der drie Schepen, in het *Zuider Buiten Spaarne*, opgehouden. Om in deeze te voorzien, werden Bestuurders des Vrycorps den volgenden dag te raade Brood en Kaas onder de Soldaaten Vrouwen te doen uitdeelen. Deeze menschlievenheid droeg de goedkeuring van Heeren Burgemeesteren weg, en zy lieten de Rekening van de verschotene penningen, voor de verzorgde mondkost opeischen (*).

Het Genootschap te *Delft* breidt zich uit.

Met hoe veel tegenkantings te *Delft* het Gewapend Genootschap worstelde (†), 't zelve bleef stand houden, en breidde zich

(*) Medegedeelde Berigten. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1009. 1013.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VIII. D. bl. 255. en X. D. bl. 140.

XXXII. BOEK. 1786.

zich uit. De oude Doele, dus lang tot een Vergaderingshuis gebruikt, verwisselden zy voor een grooter, gemaklyker en aanzienlyker Huis, in 't best der Stad, waar zy een Vaderlandsche Societeit oprigten, om geregelde Byeenkomsten te houden, tot het voeren van nuttige en vertrouwlyke gesprekken, het leezen van Nieuwspapieren, Dag- en Maandschriften, en Boeken 's Lands zaaken betreffende. Een ingeleeverd Opstel van Wetten voor 't Genootschap, werd onderzogt, beschaafd en aangenomen.

Vuurt af in tegenwoordigheid eeniger Leden der *Zuidhollandsche Synode.*

Het gunstig onthaal, in den voorleeden Jaare, het Genootschap te *Dordrecht* aangedaan, door den Commissaris Politiek van het *Zuidhollandsche Synode*, de Heer VAN PERSYN, en de Leden dier Kerkvergaderidge (*), bewoog de Leden des *Delftschen* Genootschaps, om, toen deezen Jaare die Kerklyke Vergadering te *Delft*, stede van te *Breda*, om gewigtige redenen, vergaderde, de Leden op het veld van Wapenhandel te verzoeken, tot het bywoonen eener buitengewoone Afvuuring. De Heer VAN PERSYN nam voor zyn persoon dit verzoek aan, en beloofde het aan den Commissaris Politiek wegens de Stad, en de Leden der Kerklyke Vergaderinge, voor te stellen. De Heer VAN PERSYN werd met Krygseere op het Exercitie-veld ontvangen, en zet-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 137.

zette zich op een der Eerestoelen voor hem en zyn Mede-commissaris, de Heer VAN ALDERWERELD, die niet verscheen, in eene tent geplaatst, gelyk ook de Predikanten, die 'er zich lieten vinden, zitplaatzen aantroffen. De Wapenhandel werd besloten met vier Eereschooten: een voor hun Ed. Groot Mogenden de Staaten van *Holland* en *Westfriesland*; een voor den Heer Commissaris Politiek VAN PERSYN; een voor de waare Volksvrienden, onder de *Delftsche* Regenten; een voor de Eerwaarde Leden der Kerkvergadering: die, met den Heer VAN PERSYN, naa dat hem eene aanspraak gedaan was, onder het betoon van Krygseere, van het Wapenveld geleid werden. Dit openlyk bedryf tekende genoegzaam, wie onder de Leden der Kerkvergaderinge, den Burgerwapenhandel waren toegedaan, en wie zich liever by de Tegenstanders van denzelven te *Delft* vervoegden.

XXXII. BOEK. 1786.

De dag van een volkomen Zegepraal oordeelde dit Genootschap aangebrooken, toen Staaten van *Holland*, de Gewapende Genootschappen, met dusdanige gevoelens als 't zelve bezield, in hooge Bescherming namen (*). De dus lang misgunde Eer, om met vliegend Vaandel en slaande Trom door de Stad te mogen trekken, meende 't zelve te mogen eischen,

't Zelve vordert met vliegend Vaandel en slaande Trom door de Stad te trekken.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 197.

XXXII. BOEK. —— 1786. schen, door eene Verklaaring ter Vroedschap in te dienen, die een der yverigste Voorstanders den naam van *sterk* niet durft onthouden, en, schoon vry breedvoerig, te zeer den aangevuurden geest der *Delvenaaren* schetst om niet grootendeels geboekt te worden. De Leden des Genootschaps, *Tot Herstel der Delftsche Schuttery voor Vryheid en Vaderland*, met de Bescherming van 's Lands Staaten begunstigd, hooren wy betuigen.

„ Dat zy het van hun pligt geagt hebben, om, met die ronde, eenvoudige, en onbewimpelde hartlykheid, waar mede zy, tot heden toe, hunne Vaderlandsche Gevoelens, zo voor het oog van U Ed. Groot Agtb. als voor het oog hunner Stad- en Landgenooten, hebben aan den dag gelegd, ook in deeze beslissende tydstippen, aan U Ed. Gr. Agtb. en geheel *Nederland*, hunne denkwyze en voorneemens te openbaaren.

„ De Leden des Genootschaps, die, zedert een tydperk van twee Jaaren, den haat, de vervloeking en vervolging, niet slegts van zommigen hunner Medeburgeren; maar ook van verscheide Leden van dit Agtbaar Collegie, onafgebrooken hebben moeten ondervinden, hebben, by de Verwisseling van *Nederlands* Staatstooneel, by de groote Omwenteling in deeze dagen, hunne edelmoedigheid niet afgelegd; zy hebben hunne grootheid behouden, en

gee-

„ geeven daar van by deezen de door-
„ slaandste bewyzen, door plegtig aan alle
„ hunne Vervolgers en Vyanden, 't zy
„ ze tot dit groot Agtbaar Collegie, of
„ tot hunne Stadgenooten, behooren, te
„ verzekeren, dat zy alle persooneele be-
„ ledigingen en gewelddaadigheden, hun
„ van ganscher harte vergeeven. ——
„ Zy behoeven U Ed. Gr. Agtb. niet
„ onder 't oog te brengen, dat, in deeze
„ tyds omstandigheden, zodanig eene be-
„ tuiging opregt, en haare oorsprong aan
„ eene waare Edelmoedigheid verschul-
„ digd is: want, wanneer zouden zy be-
„ ter de straf hunner beledigeren immer
„ hebben kunnen vorderen, dan in deeze
„ oogenblikken, waar in Vaderland en
„ Vryheid, met het zwaard in de vuist,
„ zyn opgestaan, om zich op haare Ver-
„ drukkers en Dwingelanden te wreeken,
„ en de Verraaders hunner belangen den
„ verdienden loon te verschaffen? ——
„ Gaat met uwe Geweetens te raade Ed.
„ Groot Agtb. Heeren! en onderzoekt
„ voor het oog van den Alweetenden
„ God, of de Leden des Genootschaps
„ niet steeds het voorwerp van Vervloe-
„ king en Vervolging geweest zyn, en-
„ kel en alleen om dat zy het welzyn
„ en de belanger van Vryheid en Va-
„ derland, openlyk en onverschrokken,
„ dorsten voorstaan en behartigen! om
„ dat zy in gevoelen verschilden, en te-
„ gen die geenen overstonden, die den
„ Verraader Willem den V. in de
„ hand werkten, en, God weet het!

„ met

XXXII. BOEK. 1786.

„ met welke vloekwaardige oogmerken
„ bezwangerd gingen.

„ Dan, hoe zeer de Leden des Genootschaps in hun particulier zich boven hunne laaghartige Smaaders en Verdrukkers kunnen verheffen! hoe zeer zy hun alle beledigingen kunnen vergeeven, die geene directe relatie tot de algemeene Zaaken hebben, de belangen van het lieve Vaderland zyn hun egter dierbaar en heilig gebleeven! De Vyanden van 't zelve, 't zy ze zulks met woorden of daaden betoonen, zyn hunne Vyanden! Tegen deezen, ze zyn dan wie ze zyn, hebben zy de Wapens opgevat! Tegen deezen zullen zy, tot den laatsten droppel bloed, die gevoelens verdeedigen, welke hun als Contractanten der *Unie van Utrecht* passen, en waarom de Heeren Staaten van deeze Provincie hun onder hun Ed. Gr. Mog. byzondere Protectie genomen hebben!

„ Om U Ed. Groot Agtb. egter alle schaduwe van onzekerheid te beneemen, verklaaren de Leden des Genootschaps, uit wier naam zy de Eer hebben te spreeken, dat zy, in de eerste plaats, WILLEM DEN V. Prins van *Oranje*, voor den geslaagen Vyand van het Vrye Volk van *Nederland* houden; dat zy hem, als den Moordenaar hunner Medelandgenooten en Verbondelingen aanmerken! dat zy hem dus als een schenner van de *Unie van Utrecht*, als eenen anderen ALVA, zullen te keer gaan,

„ gaan, en zyne geweldige en moorddaa-
„ dige poogingen, volgens hunne heilige
„ verpligting, zullen helpen verydelen,
„ of dood voor de voeten van dien ver-
„ foeilyken Tyran, WILLEM DEN V.
„ zullen nederstorten.

„ Zy verklaaren verder, dat zy alle
„ die geenen voor Vyanden erkennen,
„ die met Oproerleuzen van den Stad-
„ houderlyken Dwingeland vercierd, hun-
„ ne poogingen zullen te werkstellen om,
„ ten voordeele van *Oranje*, binnen dee-
„ ze Stad, Oproeren aan te richten. *Zy*
„ waarschuwen, derhalven, U Ed. Groot
„ Agtb. by deezen op het allernadruk-
„ lykste, om de Justitie ten ernstigste te
„ willen recommandeeren, voorziening te
„ doen, tegen alle Oranjeleuzen, en open-
„ lyk gewapende Oranjevoorstanders, die
„ by U Ed. Groot Agtb. te wel bekend
„ zyn, dan dat wy die aan U Ed. Gr.
„ Agtb. met naamen behoeven aan te
„ wyzen. Zy eischen deeze Voorzie-
„ ning! want ingevalle deeze partyen de
„ oproerige hand durven uitsteeken, om
„ de heerschzugtige belangen en verraa-
„ derlyke oogmerken van WILLEM DEN
„ V. te bevorderen, en met geweld door
„ te zetten, dan zullen de Ondergete-
„ kenden hun als Vyanden van den Staat
„ aanmerken, en als zodanige attaqtee-
„ ren! — en byaldien 'er dan Ed. Gr.
„ Agtb. Heeren! Burgerbloed binnen dee-
„ ze Stad vergooten wordt, dat door
„ eene prompte Voorziening der Justitie

XXXII. BOEK. 1786.

„ zekerlyk kan worden voorgekomen, dan „ betuigen de Leden des Genootſchaps, „ plegtig voor GOD en de Wereld, vry „ te zullen zyn van dat bloed! het laaten- „ de ter rekening en verantwoording van „ U Ed. Groot Agtbaaren.

„ En, om zich volkomen in ſtaat te „ ſtellen, ter defenſie van hunne Vryhe- „ den en Voorregten, zo van hun Le- „ den des Genootſchaps, als van hunne „ Medeburgers en Landgenooten, ver- „ mids zy zien, dat de Schuttery dee- „ zer Stad daar toe niet in ſtaat geſteld „ is geworden, hebben zy zich van alle „ benoodigdheden voorzien, en zullen „ zich ten ſterkſten beyveren om alle „ mogelyke vorderingen in den Wapen- „ handel te maaken. Zy kunnen, derhal- „ ven, niet afzyn om U Ed. Gr. Agtb. „ op eene eerbiedige wyze, kennis te „ geeven, dat zy, als erkend, en ſtaande „ onder de Vaderlyke Protectie van de „ Ed. Groot Mog. Heeren Staaten dee- „ zer Provincie, voortaan, zo dikwyls „ zy Leden des Genootſchaps zullen oor- „ deelen te behooren, met ſlaande Trom- „ men en vliegende Vaandels, en Corps, „ door deeze Stad, na en van het Exer- „ citie-veld zullen trekken, met alle Te- „ kens en Vercieringen, by het Genoot- „ ſchap bepaald en aangenomen, of nog „ te bepaalen en aan te neemen; onder „ deeze mits, dat zy telken reize, aan „ den Heer Preſident Burgemeester, of „ aan zodanig iemand, als U Ed. Groot

„ Agtb.

„ Agtb. daar toe zouden gelieven te benoemen, kennis van hun trekken zullen geeven, uitgezonderd in die gevallen, (waar tegen God ons genadig behoede!) dat de dringende nood de kennisgeeving onmogelyk, of gevaarlyk, maakte.

„ Om, egter, alle bedenklykheden, die by U Ed. Gr. Agtb. mogten opryzen, weg te neemen, betuigen de Leden des Genootschaps, van dit oogenblik af, ter Requisitie van U Ed. Gr. Agtb. gereed te zyn, om een plegtigen Eed van Getrouwheid aan de Ed. Groot Mog. Heeren Staaten deezer Provincie, en U Ed. Groot Agtb. af te leggen, waar by zy zich verbinden, om alle vyandlyke of verraaderlyke aanslagen tegen den alleen wettigen Souverain deezer Landen, en de Vryheden, Voorregten, en Privilegien, zo van hun, als van hunne vrye Medeburgeren en Landgenooten, met de Wapens te helpen afweeren, en verydelen, en om de *Unie van Utrecht* met goed en bloed te handhaaven. De Leden des Genootschaps geeven zelfs hun verlangen te kennen, om, op deeze wyze, door U Ed. Gr. Agtb. in den Eed genomen te worden, om daar door alle schaduw van verdenking, indien dezelve by U Gr. Agtb. mogt opryzen, te doen verdwynen.

„ De aanleiding tot deezen stap der Leden des Genootschaps is loutere Vaderlandsliefde, is de edelste zugt voor

XXXII BOEK. 1786.

„ de Burgerlyke Vryheden, en het op„ zettelyk voorneemen om Regt en Bil„ lykheid, en de *Unie van Utrecht*, met „ goed en bloed, te helpen handhaaven! — „ 't Is waar, Ed. Gr. Agtb. Heeren! „ dat deeze ſtap, 't zy met eerbied ge„ zegd, eene zydelingſche verdenking van „ U Ed. Gr. Agtb. ſchynt aan te dui„ den. De Leden des Genootſchaps zyn „ ook te cordaat om zulks te willen ont„ veinzen. De ſtem, die dit Groot Agt„ baar Collegie ter Staatsvergadering nu „ en dan heeft uitgebragt, mag het op„ regt en eerlyk beſluit der meerderheid „ van U Ed. Gr. Agtb. Vergadering ge„ weest zyn; mag, overeenkomſtig het „ beste weeten van U Ed. Gr. Agtb., „ zonder kwaade bedoelingen, zich ter „ Staatsvergadering hebben doen hooren. „ De Leden des Genootſchaps willen „ zulks niet tegenſpreeken, alleen vraa„ gen zy U Ed. Groot Agtb. of zy niet „ eenigen grond hebben, om de uiterſte „ omzigtigheid in agt te neemen, daar „ de meerderheid deezer Ed. Gr. Agt„ baare Vergadering altoos geyverd heeft „ om de Belangen van Hem voor te „ ſtaan, die nu van agteren gebleeken is, „ een Moordenaar der Burgers, en een „ Verraader des Vaderlands te weezen?

„ De Leden des Genootſchaps erken„ nen, dat U Ed. Gr. Agtb. op den „ Stoel der Eere gezeeten zynde, daar„ om niet ophouden Menſchen te zyn, „ onderhevig aan vooroordeelen en dwaa-

„ lin-

„ lingen; zy willen gaarne gelooven, dat XXXII.
„ U Ed. Gr. Agtb., in gemoede over- BOEK.
„ tuigd, het beste der Burgeren hebben
„ poogen daar te stellen, door zo me- 1786.
„ nigwerven te dissentieeren met de ge-
„ voelens der overige Leden van de
„ Staatsvergadering, wanneer het de be-
„ langen van den Stadhouder betrof. *Zy*
„ zyn 'er ook verre af om de redenen
„ te willen onderzoeken, waarom U Ed.
„ Groot Agtbaaren of ten minsten de
„ meerderheid van dat Gr. Agtbaar Col-
„ legie, zich altoos zo sterk ten voor-
„ deele van den heerschzugtigen en den
„ Burger-vryheid onderdrukkenden Stad-
„ houder, hebben doen uitmunten; doch
„ zy vermeenen gegronde redenen te heb-
„ ben, om, met alle bescheidenheid en
„ eerbied, van U Ed. Gr Agtb. te mo-
„ gen vertrouwen, vorderen en verwag-
„ ten, dat, daar de Stadhouder, als de
„ openbaare Vyand der Burgeren, zyne
„ verraderlyke en bloedgierige oogmer-
„ ken, door publieke daaden, thans on-
„ wederspreekelyk aan den dag heeft ge-
„ legd, U Ed. Gr. Agtb. edelmoedig ge-
„ noeg zullen zyn; om, met eene groot-
„ moedige aflegging van nog overgeblee-
„ vene vooroordeelen, en verkeerde in-
„ zigten, eenstemmig, met de overige
„ Burger- en Vryheidlievende Staatsleden,
„ zulke Besluiten te neemen en te hel-
„ pen neemen als ter kragtdaadigste be-
„ vordering strekken kunnen van al zul-
„ ke middelen, waar door de Tyranny

XXXII. BOEK. 1786.

„ van *Oranje* geweerd en gestraft, en de
„ Burger Vryheid, in al haar luister, in
„ onze Republiek hersteld kan worden!
„ Ziet daar, Ed. Gr. Agtb. Heeren!
„ de gevoelens en voorneemens der Le-
„ den des Genootschaps, zonder de min-
„ ste bewimpeling, zonder eenige vleiery,
„ ernstig en hartlyk, voor U Ed. Groot
„ Agtb. opengelegd. *Zy* verzekeren zich,
„ dat U Ed. Gr. Agtb. volgens de wys-
„ heid en het doorzigt van dit Agtbaar
„ Collegie, de zuiverheid en cordaatheid
„ der Genootschaplyke poogingen als nu
„ in volle kragt bezeffende, daadlyk ge-
„ reed zullen zyn om de belangen van
„ Vaderland en Vryheid, tegen den Ty-
„ ran des Volks, tegen WILLEM DEN
„ V., met alle magt te helpen verdeedi-
„ gen. —— De GOD onzer Vaderen,
„ die zo zigtbaar de zaak des mishandel-
„ den Volks zich aantrekt, beziele U Ed.
„ Gr. Agtb. tot zulke gewigtige eindens,
„ met den geest der Wysheid en der
„ onbevooroordeelde Vaderlandsliefde, en
„ bekroone de poogingen van alle waare
„ Vaderlanders met zyn besten zegen!"

Onderhandelingen daar over tusschende Regeering en het Genootschap.

Schoon meermaalen aan sterke taal des Genootschaps gewoon, baarde eene Verklaaring op deezen straffen, beschuldigenden en volstrekt eischenden toon gestemd, by de *Delftsche* Vroedschap niet weinig ontzettings. *Zy* werd te raade Bestuurderen des Genootschaps aan te zeggen, „ dat het der Vroedschap aangenaam zou „ weezen, om, staande de Raadpleeging der

„ der Commisſie tot het onderzoek der „ Verklaaring benoemd, op de gemelde „ wyze, niet door de Stad te trekken." — Hoewel men een kort aanſtaanden dag bepaald hadt om dit te volvoeren, betuigden de Leden des Genootſchaps, aan de Vroedſchap 't verzogte genoegen wel te willen verſchaffen, en de Optrekking uit te ſtellen; nogthans in die wederkeerige verwagting en het vertrouwen, dat de Gelastigden tot het onderzoek, en hun Ed. Gr. Agtb. niet zouden marren met het beraamen der vereischte Schikkingen, zo tot het beëedigen van de Leden des Genootſchaps, als het bepaalen der noodige maatregelen tot het handhaaven eener vaardig werkzaame Juſtitie, in gevolge der Plakaaten van 's Lands Staaten, tegen alle Rustverſtoorders en Oranjebovenſchreeuwers.

XXXII. BOEK. 1786.

Eene Onderhandeling tusſchen de Gelastigden uit de Vroedſchap, en Gevolmagtigden uit de Leden des Genootſchaps, om de Eensgezindheid tusſchen de Regenten en Burgers te herſtellen liep vrugtloos af. — Men beproefde andermaal het by eene vriendlyke Schikking te vinden. Eenigen uit het Genootſchap daar toe benoemd, vervoegden zich by een der Heeren Veertigen, met kennisgeeving, dat het Genootſchap volſtrekt beſlooten hadt, te zullen trekken; doch teffens 'er zeer op geſteld was dat de Trekking met genoegen der Regeeringe geſchiedde. Dit

 hadt

XXXII. BOEK. hadt ten gevolge dat de Vroedschap deeze zaak andermaal in overweeging nam.

1786. Nadere Verklaaring der Staaten van *Holland*, wegens het Wettigen der Genootschappen.

Intusschen hadden de Afgevaardigden ter Staatsvervaderinge hun verlangen betuigd om de meening van het Staatsbesluit ter Wettiginge der Gewapende Genootschappen nader te verstaan, en daar op vernomen, „ dat het oogmerk van „ hun Ed. Groot Mogenden, by het be„ raamen diens Besluits, in geenen deele „ geweest zynde of kunnende weezen, „ om eenige de minste atteinte aan het „ noodige gezag der Wettige Magistraa„ ten toe te brengen, hun Ed. Gr. Mog. „ mitsdien de Dispositie over het mar„ cheeren van Gewapende Corpsen, door „ Steden en Plaatzen, byzonder met vlie„ gende Vaandels en slaande Trommels, „ als notoirlyk afhangende van de te gee„ vene Permissien, door de respective „ Magistraaten, zich in geenen deele kon„ den aantrekken (*).”

Op welke voorwaarde het optrekken door de Stad vergund wordt.

Van dit Besluit ontvingen de Bestuurders des Genootschaps een Afschrift, met aanmaaning, om, tegen het oogmerk der Staaten, zonder Verlof der Regeeringe van *Delft*, met slaande Trom en vliegend Vaandel, niet door de Stad te trekken; dan liet de Vroedschap het den Bestuurderen vry en onverlet om ten dien einde, by een *gepast* en *decent* Adres, de noo-

(*) *Resol. van Holl.* 28. Sept. 1786.

noodige Vergunning te vraagen, waar toe zy dag en uur stelden. —— *Zy* verzogten diensvolgens, om dit Verlof tegen den tweeden van Wynmaand, ten dien zelfden dage, en kreegen vryheid om 's naamiddags, op de gevraagde wyze, na het Veld van Wapenhandel zich te mogen vervoegen; doch onder byzonderen last, om, wanneer zy, in 't vervolg, 't zy gedeeltlyk, 't zy geheel, door de Stad zouden willen trekken, als dan daar van aan de Heeren Burgemeesteren, op derzelver gewoone Vergaderingen, ten minsten twee dagen te vooren, te moeten kennis geeven, om daar toe de noodige Vergunning te vraagen; terwyl de regeerende Burgemeesters verder verzogt werden, om, in gevalle by hun daar omtrent eenige bedenkingen mogten plaats hebben, als dan des kennis te geeven aan de Vroedschap. Alles, nogthans, met dien verstande, dat uit het neemen van dit Besluit het Gevolg niet zou kunnen worden getrokken, als of het *Gewapend Corps* daar door zou zyn *gelegaliseerd:* blyvende de Leden van het Genootschap, voor zo veel dezelve den Eed als Schutters hadden afgelegd, gehouden en verpligt om zich, in allen deele, te gedraagen naar de Ordonnantie op de Schuttery en Burgery.

Eene Vergunning, met zodanige bepaalingen vergezeld, kon de Genootschaps Leden op verre na niet volkomen smaaken; dan was dezelve genoeg om

XXXII. BOEK. 1786.

„ het langgewenschte Tydſtip der Ge-
„ nootſchaplyke *Zegepraal* te doen ver-
„ ſchynen! en de Vryheid, naa zo veel
„ tegenſtands, onaangenaamheden en ver-
„ volgingen te hebben doorgeworſteld,
„ door haar rechtaarte *Zoonen* gevolgd,
„ langs de Straaten van *Delft* te voeren!"
gelyk een yverig Genootſchapslid zich
uitdrukte.

Verſlag van dien Optocht.

De Leden vergaderden, in volle Wapenrusting en Uniform, ten gewoonen Huize der *Zamenkomſte*. Schoon door vyftig uitgetrokkenen na *Utrecht* hun getal gedund was, maakten zy egter een niet onaanzienlyken trein uit. Vooraf reeden drie Leden te paard, geleid door den Heer VAN SPREEUWENBURG; agter deezen plaatſte zich de Voorzittende Schepen W. A. VAN HOEKEN, als de openſtaande post van Hoofd-officier waarneemende, vergezeld door twee Stadsbodens en eenige Geregtsdienaars. Hier op volgden de Gewapende Manſchappen, met ſlaande Trommel, vliegend Vaandel, en keurlyk Muzyk, met den Heer A. W. VAN HAAFTEN, Hopman Commandant, aan 't hoofd. De Leden van Eer werden geleid door eenige Heeren Officieren der Schuttery, Leden des Genootſchaps, en gevolgd door de Leden van Wapengenootſchappen uit onderderſcheide plaatzen, ter bywooninge van deezen optocht, in hun Uniformen, verſcheenen. Gewapende Manſchappen, met vier Leden des Genootſchaps te paard,

ſloo-

sloten den trein, die onder een verbaazenden toevloed van aanschouweren, langs de voornaamste straaten na het Exercitieveld heen, en naa den verrigten Wapenhandel, langs eenen anderen weg, te rug trok. Ondanks de talryke en toegevloeide menigte ging alles stil en bedaard; dan zeker niet zonder groot misnoegen van de meerderheid der Regeeringe, en een gedeelte der Burgerye (*).

XXXII. BOEK. —— 1786.

Verzoek van het Schutterlyk Exercitie-Gezelschap aldaar.

Hoe verschillend deeze te *Delft* dagt, is ons uit veelvuldige voorvallen bekend, en leeverde dezelve, weinig dagen naa deezen Optocht, daar van een nieuw blyk. Een ander Genootschap, zich het *Schutterlyk Exercitie-Gezelschap* noemende, onder de Zinspreuk

De Godsdienst, Eendragt, Liefde en Trouw
Is 't vaste Fundament van ieder Staatsgebouw.

liet door zyne Bestuurders by de Vroedschap, den zevenden van Wynmaand, een Verzoekschrift indienen, waar in zy zich beriepen op hun stiptlyk gedraagen naar den inhoud eener Afkondiging door de Wet van *Delft* in den voorleeden Jaare gedaan (†).

Uit het gebeurde met het andere Exercitie-Gezelschap, meenden zy met regt te mogen besluiten, dat die Afkondiging in-

(*) G. Paape *Geschiedenis van het Genootschap te Delft* bl. 183—214.
(†) Zie onze *Vader. Hist.* X D. bl. 144.

XXXII. BOEK. 1786.

ingetrokken, of wel tot geheel andere einden en oogmerken ingerigt was; en gaven, uit hoofde der Vergunning aan dat Genootschap door de Regeering verleend, te kennen, dat zy alle Beëedigde Schutters der Stad, „ nu ook gaarne, uit een „ sterke zugt voor den zo nuttigen Wa„ penhandel, en, om geene veragting „ by andere Exercitie Genoot- of Ge„ zelschappen of de Ingezetenen deezer „ Stad te ondergaan, zo menigmaal zy „ zulks mogten verkiezen van hun Exer„ citie-huis na hun Exercitie-veld en „ van daar wederom te rugge te trekken „ met slaande Trom en Muzyk, zonder „ Distinctie Tekenen hoegenaamd, en wel„ ke by de Schuttery niet gewettigd wa„ ren, te gebruiken; mits dat zy van zo„ danig een Optocht telkens daags te „ vooren der Regeeringe kennis gaven, „ en dat hun ook, zo menigmaal als zy „ zulks mogten vorderen, de noodige „ bystand der Justitie werd verleend."

Wat men 't zelve toestondt.

Aan 't zelve werd vry en onverlet gelaaten om, tegen het midden van ieder maand, wanneer zy, in 't geheel, 't zy gedeeltelyk, door de Stad zouden willen trekken, zulks op de verzogte wyze, te mogen doen, zonder daar by eenige andere Persoonen toe te laaten, mits daar van twee dagen te vooren Burgemeesteren kennis geevende, alles onder die bepaalingen als verder vastgesteld waren ten opzigte van het andere Genootschap, en hetzelfde uitdruklyk beding, dat uit dit al-

alles geene Legalisatie of Wettiging deezes Genootschaps kon afgeleid worden (*).

1786.

Verzoek by de *Delftsche* Magistraat om de Burger den Vreemdeling voor te trekken.

Gelyk elders was men in *Delft* bedagt om den gebooren en gezeten Burger aan den Vreemdeling te doen voortrekken. Om dit te bewerken vervoegden zich een aantal Burgeren aan de Veertigen dier Stad, met Verzoek, dat de openvallende Ampten en Bedieningen, met uitsluiting van Vreemden en Huisbedienden, aan gebooren Burgeren en Ingezetenen, zonder onderscheid van Gezindheden, mogten begeeven worden, en niet aan Vreemdelingen, of zy moesten zes agter een volgende Jaaren daar gehuist en gezeten geweest hebben, of ten minsten vier Jaaren, indien zy zich door den Egt aan Burger Dogters verbonden hadden (†).

Staaten van *Holland* maaken een Drietal tot een Hoofd-officier.

Wanneer de Afgevaardigden van *Delft* ter Staatsvergaderinge verklaard hadden wel te mogen zien, dat de Naamlyst tot de openstaande Hoofd-officiers-plaats door hun Ed. Groot Mogenden gemaakt zou worden, vervaardigden deezen uit de veertig Raaden een Drietal, ten einde zyne Hoogheid uit hetzelve eene verkiezing mogt doen (§).

Het Gewapend Genootschap der Studenten trekt te *Leyden* op.

Het Wapenhandelend Genootschap der Studenten op *Leydens* Hoogeschool, onder de Zinspreuk PRO PATRIA ET LIBERTATE, wies aan. Het niet genoeg rekenen-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1264—1267.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 801.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1438. en 1443.

XXXII. BOEK. 1786.

nende, in 't openbaar den Wapenhandel te verrigten, en af te vuuren, gelyk het in den voorleeden Jaare gedaan hadt (*), verzogt een gedeelte by den Rector en Senaat, de vergunning om, op den dag van hunne Wapenoefening, met geslooten Gelederen, slaande Trom en vliegend Vaandel van hunne Vergaderplaats na die des Wapenhandels te mogen trekken, en op dezelfde wyze van daar te rug te keeren: ten einde by de Stads Regeering de vryheid te verkrygen om, op de gemelde wyze, over Stads Grondgebied te gaan. Dan de Rector en Senaat gaven te verstaan, dat het buiten hunne magt was Gewapende Genootschappen te legaliseeren. Op hun aanzoek by die van den Geregte, kreegen zy een gunstig antwoord, en de begeerde vryheid. Waar van deeze Letteroefenende en Wapenhandelende Jeugd, op den veertienden van Wynmaand, gebruik maakte, en, naa 's Voormiddags by Burgemeesteren den Eed afgelegd te hebben, 's naamiddags met veel staatlykheids, geschaard, onder Muzyk, Trommelslag, en ontrold Vaandel, de Stad doortrokken; op het Veld drie Eereschooten deeden, een ter eere der Staaten van den Lande, de hooge Beschermers van alle Vaderlandsche Genootschappen; een tweede ter eere van Curatoren, Burgemeesters en de verdere Stadsregeering;

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 173.

ring; en een derde ter eere van den Rector en Senaat der Hoogeschoole. Het opzeggen van een toepasselyk Dichtstuk voor het Front, werd gevolgd van eenige Wapenoefeningen, en ontbrak het niet aan Vaderlandsche Dronken in de tenten, by welke men met onderscheiding gedagt aan dezelfde Persoonen, die met Eereschooten begroet waren. Een aantal der Letteroefenende Jeugd, tot dit Genootschap niet behoorende, vervoegde zich ongewapend in den trein, die ook door eene Burger Compagnie geleid werd; en nog grooter zou geweest hebben indien de Studenten, gebruik hadden willen maaken van het aanbod hun gedaan door het Corps te paard, en de Grenadier Compagnie van het Genootschap, VOOR VRYHEID en VADERLAND. —— Een gedeelte derzelve ging voor en sloot den optocht, toen zy, die voor PALLAS EN DE VRYHEID de wapenen betuigden aangegord te hebben, in 't laatst dier zelfde maand, hun *Zomerwapeningen* met afvuuren beslooten. Een bedryf, dat, even als het voorgaande, een verbaazende menigte aanschouwers, zo in de Stad als op het Veld trok.

Negentien Geconstitueerden te *Leyden* aangesteld.

Leyden, onder de werkzaamste Steden in *Holland* te tellen, waar men de Grondwettige Herstelling, voortzette, zag, eer het Jaar ten einde liep, op eene Magtverleening, die in de Doele en de drie Burger-societeiten ter ondertekening voorlag, Negentien Geconstitueerden aanstellen, be-

XXXII. BOEK — 1786.

bestaande uit Mannen, reeds meerendeels bekend, voor yverige Bevorderaars van de Volkszaak: naamlyk de Heeren P. VREEDE, Mr. A. VAN NIEVELD, Mr. J. P. SANDRA, J. DE KRUIFF, Mr. J. BYLEVELD, Mr. A. J. LA PIERRE, K. DE PECKER *Pz.*, Mr. C. G. R. VAN MARLE, A. SYE, Mr. J. A. CLIGNETT, Mr. J. G. H. HAHN, Mr. A. B. SWART, G. J. LONQ, Dr. P. P. DU CLOUX, Mr. W. J. VAN NOORT, Mr. N. BUCAILLE, J. HARTEVELT, Mr. W. NOODT, en A. LE POLE (*).

Opgang welken de Burger-societeiten te *Amsterdam* maakten.

Behalven het aandeel, 't welk 't magtig *Amsterdam* nam in de algemeene zaaken des Vaderlands ten deezen Jaare, en door ons reeds geboekt, zullen wy nog moeten zien, wat deeze Stad meer byzonder betrof. —— Hier zo min als elders ontbrak het aan Lieden, zamenkomende in eene Burger-societeit, hoedanige bykans het geheele Land door werden opgerigt. De Vergaderplaats, in de *Warmoesstraat*, waar men, in Sprokkelmaand, eerst deeze Byeenkomst aanving, schoon zeer groot, kon de dagelyks toeneemende Leden niet meer bevatten. By openbaare bekendmaaking lieten de Commissarissen, weeten, dat zy eenige ruime vertrekken in een Huis, van ouds de *Stad Lion* geheeten, in de *Nes*, ten dienste der

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 455. 1303—1306. 1449.

der Leden aanvaard hadden, en die daar dezelfde gelegenheid, den geheelen dag, en 's avonds zouden aantreffen, als ter eerstgemelde Vergaderplaatze. Het verbaazend steeds aangroeiend getal vulde welhaast deeze meerdere ruimte, en was de toevloed van Leden der Burger-societeiten, uit andere plaatzen, die 'er, volgens gemaakte schikkingen, toegang konden krygen, zeer groot. Kooplieden en andere doortrekkende Reizigers, door hun Lidmaatschap elders gewettigd, verzuimden, nimmer hier een bezoek af te leggen, en de greetige nieuwsgierigheid, die men daar poogde verzaadiging te bezorgen, te voldoen.

Hoe zeer de Wapenhandel toenam.

De Wapenhandel nam even als de Burger-societeit toe, niet slegts by Volwassenen en meer Bejaarden, maar ook by Jongelingen en Kinderen. Twee onderscheide Genootschappen deezer vroege Kweekelingen deeden zich by uitstek kennen, het een voerde ten Zinspreuk *Pro Patria*, het ander *Bato's Kroost*; de *Nieuwe* en de *Walsche Kerk* dienden voor dezelve tot plaatzen van Wapenoefening. — Om dezelve alle mogelyke aanmoediging te bezorgen, viel men op het denkbeeld, om de zodanigen, die in den Wapenhandel hadden uitgemunt, of die tot zodanige Persoonen eene naauwe betrekking hadden, by de Begraafenissen, eene dus lang ongewoone Krygseere te betoonen. Schutters, allen in Uniform gekleed, droegen de Lykbaar van hunne Rotgezellen,

XXXII. BOEK. 1786.

en werd dezelve gevolgd door de Hoofd- en mindere Bevelhebberen der Compagnie, mede in Krygsgewaad gedoscht; ook werd de Huisvrouw eens Corporaals dezelfde eere aangedaan.

Paketten Brieven tegen dat Genootschap en de Burgersocieteit gerigt, aan de Stadspoorten overgegeeven.

Openlyke toejuiching droegen de verrigtingen der Burger-societeit en des Genootschaps van Wapenhandel weg; dan niet weinigen zagen ze met leede oogen aan, en zogt men, langs eenen vreemden weg, dit ongenoegen, op zekeren avond, onder de Burgery bekend te maaken. De Burgers die, omtrent het midden van Grasmaand, de *Weesper-* en *Utrechtsche* Poorten zouden sluiten, door een Onbekenden toegesprooken, ontvingen van hem een Paket. In 't zelve vonden zy verscheide Afdrukzels van een naamloos Boekje, den onverschilligen tytel voerende, *Brief van een Heer uit Leyden aan zyn Neef te Amsterdam.* Een verzoek was 'er bygevoegd om aan ieder der Wagtdoende Burgeren een dier Brieven ter hand te stellen. By andere Poorten, gelyk nader onderzoek uitwees, waren soortgelyke Paketten afgegeeven. De inhoud liep voornaamlyk over de verrigtingen des Wapenhandels en der Burgersocieteit; dezelve werden in den ongunstigsten dag gesteld, leelyk doorgestreeken, en, ter verguizinge, in eenen rang geplaatst, met de ruststoorende bemoeijingen van den berugten en in de *Amstelstad* met zo veel schande overdekten DANIEL RAAP, in den Jaare MDCCXLVIII.

Men

Men bezorgde deeze Paketten, den inhoud ontdekt hebbende, aan de Hoofdwagten, en werden ze vervolgens, in handen van Burgemeesteren overgeleeverd. XXXII. BOEK. 1786.

Een meer openlyk betoon van ongezindheid voor het Genootschap van Wapenhandel, veroorzaakte niet weinig gerugts. Eene Schutter-compagnie de Wapenoefeningen, op den zeventienden van Herfstmaand, zullende verrigten, hadt, ingevolge van een verzoek, verlof bekomen om zich te mogen bedienen van het Veld des Genootschaps TOT NUT DER SCHUTTERY, tusschen de *Leydsche* en *Weterings-poort*. De Heeren DES RUELLES en SCHALLING, de eerste Vaandrig, de laatste Serjant, geleidden de Manschap, onder het gewoon Krygsmuzyk, en in gepaste orde, naar de *Leydsche Poort*. Tusschen deeze Burger-compagnie en het Genootschap hadt eene goede verstandhouding plaats, en deeze ten gevolge, dat eenige Leden van 't zelve aan 't verzoek, om, als Grenadiers, in den Optocht en Wapenhandel deel te neemen, voldeeden. De Heer SCHALLING, die de Bende geleidde, aan de Poort genaderd, ontving van het wagthoudend Krygsvolk, in 't voorby trekken, de gewoone Eerbetooningen. Doch toen de Genootschaps Leden kwamen, hielden dezelve op. Zy vingen weder aan, terwyl het Vaandel en het overige gedeelte der Burger-compagnie voorby trok; doch lagen de Soldaa-

Smaadende behandeling de Genootschaps Leden te *Amsterdam* aangedaan.

XXXII. BOEK. —— 1786. daaten, by het aannaderen der opfluitende Leden des Genootfchaps, 't Geweer op fchouder. —— De Heer DES RUELLES, die, over de ganfche Manfchap bevel voerde, merkte dit byzonder gedrag op. Geen beter middel weetende om te verneemen, of de Krygsgezaghebber aan de Poort bepaalde Orders hadt tot het maaken dier onderfcheidinge, deedt hy, zo ras zy buiten de Poort waren, halte houden, zwenken, en vervolgens de Stad intrekken, om by een herhaalden uittocht te verneemen of de Krygsbezetting deeze hem zo zeer ftootende handelwyze zou hervatten. De proef beantwoordde aan zyne verwagting. De Eerbetooningen aan de Burgers beweezen, werden opzettelyk geweigerd aan de Genootfchaps Leden. De Heer SCHALLING kon zich niet wederhouden den bevelvoerenden Overften reden af te vraagen van deeze uitzonderende handelwyze. Niets anders kreeg hy van deezen ten antwoord, dan dat hy de Bevelen volgde aan hem gegeeven, welke hy niet mogt overtreeden.

Dit voorval, onder 't oog van zo veele getuigen, als by het uit- en heen- en wedertrekken in menigte aandrongen, verfpreidde zich weldra door de Stad, onderging zeer verfchillende oordeelvellingen, en kon het niet naalaaten by de Leden des Genootfchaps, en die uit de Burgery die hun geneegen waren, het misnoegen te doen toeneemen, tegen de zodanigen, die verondersteld werden last tot

dee-

deeze onderſcheidende bejegening gegeeven te hebben. —— Niet weinig diende tot vergrooting van dit misnoegen het tydsgewrichte waar in die minagting voor het Genootſchap betoond werd. Daar 's Lands Hooge Magten, weinig dagen geleden, de Gewapende Genootſchappen in Beſcherming genomen hadden, en het Voorſtel van *Amſterdam*, om dezelve te vernietigen, by lange naa niet vergeeten, veelen in den krop ſtak (*).

XXXII. BOEK. 1786.

Voorzorgen gedraagen om die Stad tegen overval te dekken.

Daarenboven waren de gemoederen in woelige ongerustheid, over de ingekomene tyding van het inrukken des Krygsvolks binnen de *Gelderſche* Steden *Hattem* en *Elburg*, werwaards veele Genootſchaps Leden zich begeeven hadden. Eene ongerustheid, die *Amſtels* Krygsraad het noodzaaklyk deedt keuren eenige voorziening te moeten gebruiken, tegen ongelegenheden, welke, in de tegenwoordige duistere tydsomſtandigheden, veelligt zouden kunnen ontſtaan. Eenige Gelastigden van Collonellen en Capiteinen aan Burgemeesteren gezonden, droegen deezen hunne bedenkingen, en beraamde behoedmiddelen, voor. Zy betuigden „ met aandoening vernomen te hebben, „ dat, op het Beſluit in *Gelderland* om „ de Burgerlyke Geſchillen met Krygs„ geweld te beſlegten, de Heer Capitein „ Generaal der Unie zich daar op zo „ werk-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 197. 200.

XXXII. BOEK. — 1786.

„ werkzaam hadt betoond, dat hy de „ Steden *Hattem* en *Elburg*, door Troe„ pen van den Staat, daadlyk hadt doen „ inneemen. Onder de algemeene vreeze, „ dat, met zodanige, nu verklaarde gevoe„ lens, de Troepen van den Staat welligt „ zouden kunnen gebruikt worden, tot „ het doen van eenen inval in *Holland*, „ verklaarden zy zich verpligt te vinden, „ hun Ed. Groot Agtbaarheden te moeten „ verzekeren van het volle vertrouwen 't „ geen Collonellen en Capiteinen ſtelden „ in hunner Ed. Gr. Agtb. Vaderlandſche „ Trouwe en hoogstwys Beſtuur, en de „ volvaardige bereidwilligheid om 's Lands „ Hoogheid en Geregtigheid te verdee„ digen tegen elk en een iegelyk, die „ daar op eenen inbreuk zou willen maa„ ken." —— Naa die betuigingen, en om te toonen, hoe zeer zy deeze zaak ter harte namen, en verre van werkloos waren, verklaarden Collonellen en Capiteinen, „ gereed te zyn, alles, wat in „ hun vermogen was, te willen toebren„ gen, ter handhaavinge van hunner Ed. „ Groot Agtb. reeds genomene of nog „ te neemene Beſluiten, tot bewaaringe „ van de algemeene rust, zo binnen als „ buiten de Stad, waaromtrent zy hun„ ner Ed. Groot Agtb. nadere Bevelen „ zouden afwagten en opvolgen." —— Verder ſtelden de Afgevaardigden van den Krygsraad eenige punten voor, die, huns oordeels, in de eerſte plaats, de oplettenheid der Regeeringe vorderden. —

Van

Van alles werd, egter te dier Vergaderinge niets vastgesteld, dan dat de Schuttery, by voorraad, ook Dagwagten zou houden; en dat Burgemeesters alle de Collonellen, benevens de Capiteinen NOBEL, JAGER, HOGENDORP, VAILLANT en VAN SON benoemden, tot het helpen uitdenken en beraamen van middelen, welke zy, ter verdeediging van de Stad, zouden noodig agten.

XXXII. BOEK. 1786.

Ten zelfden dage deezer Beraadslaaging des Krygsraads met Burgemeesteren, toonde een aanzienlyk getal van het Genootschap moed en yver om *Amsterdam* te dekken. Zy verzamelden, 's naamiddags buiten de *Weesperpoort* aan den *Amstel*, met oogmerk om zich na *Naarden* te begeeven, en die Voormuur van *Amsterdam*, als mede de omliggende Landstreeke tegen een gevreesden aanval te verdeedigen. Ontelbaar was de menigte, die hun, onder veelvuldige aandoeningen, uitgeleide deedt; in verscheide Jaagschuiten vingen zy den tocht aan. Doch geen uur van de Stad, aan de *Diemerbrug* gevorderd, kreegen zy berigt, dat de Manschap te *Naarden* niet zou worden binnen gelaaten. Die ontdekte vrugtloosheid deedt veelen de terugreize terstond aanneemen: anderen, hier van niet overtuigd, zetten de reis voort; doch vernamen, dat de Generaal Major VAN GEEL VAN SPANBROEK, Bevelhebber van *Naarden*, de gewapende Manschap, van geen Patent voorzien, niet ter Veste zou binnen

Eenige Genootschaps Leden trekken na *Naarden*; doch keeren te rug.

XXXII. BOEK. — 1786.

laaten. Vóór het sluiten der Poorte, was het meerendeel der Uitgetrokkenen weder in *Amsterdam*. De ongerustheid, wegens eene zo spoedig gevreesde overrompeling bedaarde schielyk, althans de Burgerdagwagten, op den achtsten van Herfstmaand vastgesteld, werden den dertienden, tot nader bevel, weder ingetrokken.

Opgang des Wapenhandels te *Gouda*.

Gouda hadt onder de *Hollandsche* Steden zeer veel vorderings in den Wapenhandel gemaakt, nu eens door de Regeering begunstigd, dan weder min ondersteund. Ten deezen Jaare, door anderer voorbeeld geprikkeld, deedt het Genootschap EENDRAGT MAAKT MAGT, een Voorstel om, ter verrigtinge der Wapenoefeninge, onder het opzigt der by hun verkoozene Officieren, in de Stad te mogen vergaderen, en onder hun geleide in- en uittrekken. Het Verzoekschrift den Burgerkrygsraad in handen gesteld, bejegende een gunstig onthaal van de Meerderheid. Doch de Regeering, schoon den yver en de vorderingen des Genootschaps, 't welk ook een ontworpen Reglement by 't Verzoek hadt overgeleeverd, goedkeurende, weigerde in Zomermaand, dit verzoek des Genootschaps. — De Lands zaaken intusschen eene andere gedaante aangenomen hebbende, herhaalden de Genootschaps Leden, in Slachtmaand, niet alleen de meermaals aangeduidde begeerte, om ééns 'smaands, op eene openbaare plaats, binnen de Stad te mogen vergaderen, en vervolgens met ont-

ontrold Vaandel en slaande Trom ter Stad te mogen uit- en intrekken; maar voegden 'er by een aanzoek om in de Bescherming der Stadsregeeringe genomen te worden. De voorheen betoonde huiverigheid veranderde in eene volkomene toestemming. Deeze optocht geschiedde, op den eersten van Wintermaand, onder den Overften DE LANGE VAN WYNGAARDEN. Verscheide Leden, zo uit de Magistraat als Vroedschap der Stad, vereerden het Genootschap met hunne tegenwoordigheid op het Veld van Wapenoefening; als mede eene Bezending uit de Schutters Krygsraad, tot het bywoonen deezer plegtigheid genoodigd. Het ontbrak aan geene schuldige Eerbetooningen zo aan de Regeerings Leden als aan de Schutterlyke Afgevaardigden (*).

XXXII. BOEK. 1786.

Geschil te *Rotterdam* over de Regeeringsverandering.

In 't woelig *Rotterdam* hadden de openbaare rustverstooringen een einde genomen; doch verre was de rust tusschen de twee Partyen in de Stadsregeering te zoeken. Reeds tekenden wy het voorstel op door den Hoofd-officier GEVERS gedaan en aangedrongen omtrent de Regeeringsbestelling dier Stad, door de Meerderheid der Vroedschappe gewraakt, door de Minderheid omhelsd (†). Deeze Minderheid ging Staaten van *Holland* aan om buitengewoone Voorziening van 's Lands Sou-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 464. 563. 1463. 1568.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 205.

XXXII. BOEK. 1786.

Souverain tegen de aanstaande Magistraats-verandering, by het afloopen van Grasmaand deezes Jaars, „ ten einde," gelyk zy zich uitdrukten, „ om tot voorkoming eener „ by hun gevreesde Regeeringloosheid „ en Confusie, by de op handen zynde „ gewoone jaarlyksche verandering der „ Magistratuur, zo wel het Regt van „ Nominatie als van Electie te doen slaa-„ pen; met verder verzoek, dat de Ver-„ andering der Magistratuur binnen *Rot-„ terdam* voor het Jaar, ingaande met „ den eersten Mey MDCCLXXXVI, by „ directe Aanstelling van hun Ed. Groot „ Mogenden zou mogen geschieden (*)."

Raadslag der Staatsleden, over het Verzoek om Voorziening.

De Staatsleden, gelast om dit stuk te onderzoeken, bragten voor hunnen Raadslag uit; wel te begrypen, dat, zo lang het Hoofdgeschil over het fatsoen of de form der Nominatie van Burgemeesteren en Schepenen der Stad *Rotterdam*, tusschen de Leden der Vroedschap dier Stad, thans hangende, by hun Ed. Groot Mogenden niet zou bepaald zyn, 'er geene mogelykheid was, dat aldaar door de Boonheeren eene Benoeming kon worden uitgebragt, tot welke de wederzydsche verschillende Partyen zouden kunnen medewerken, of daar in berusten; doch dat zy teffens hadden begreepen, dat daar uit alleen voordvloeide eene noodzaaklykheid om te voorzien in het maaken dier Nomi-

(*) *Resol. van Holl.* 5 April 1786.

minatie, en aan te vullen, de daad, die anders door Boonheeren, op den negen en twintigsten van Grasmaand, zou moeten geschieden; doch niet om eenige provisioneele verandering te maaken in de Electie, in welker bezit zyne Hoogheid als Stadhouder van dit Gewest was; dewyl het Regt dier Electie, alleen door het Mindertal en niet door de Meerderheid aan zyne Hoogheid werd betwist, en dus niet gezegd kon worden, dat daar over tusschen zyne Hoogheid en de Stad *Rotterdam* een rechtstreeks verschil plaats hadt, 't welk de tusschenkomst van den Souverain noodzaaklyk zou maaken. Hierom oordeelden zy best, dat hun Ed. Gr. Mogenden, tegen dien tyd, eene Benoeming zouden doen van Burgemeesteren en Schepenen, en dezelve te zenden aan den Erfstadhouder, ten einde deeze daar uit, op den gewoonen tyd en wyze, zou verkiezen; die verkiezing aan den Hoofdofficier zenden, om op den eersten Meydag de verkoozenen, of geen Verkiezing ingekomen zynde, de Persoonen, op de Naamlyst boven aan staande, in den Eed te neemen. —— Voorts wilden zy de Nominatien op dien voet vormen, dat geen der Partyen daar door verkort wierd in haar vermeend Regt; als mede, dat door het zenden der Nominatie aan den Stadhouder, niet zou kunnen verstaan worden, iets bepaald te zyn tegen het begrip der *Rotterdamsche* Vroedschapsleden,

XXXII. BOEK. —— 1786.

XXXII. BOEK. 1786. den, die meenden dat het Regt van Verkiezing zyne Hoogheid niet toekwam (*).

Misnoegen van de Meerderheid der Vroedschap. Geen geringe maate van misnoegen liet de Meerderheid der Vroedschap blyken, over dit Verzoek hunner Medeleden, en den uitgebragten Raadslag der Gelastigde Staatsleden. Dit straalde door in eenen rondgaanden Brieve aan Ridderschap en Steden gezonden, waar in zy zich beklaagen, over de handelwyze der Minderheid, en de daargestelde Voorziening aanmerken „ als eene daadlyke inbreuk en „ verkragting van een der notabelste Regten en Preëminentien der Vroedschap, „ van een der oudste, nooit geinterumpeerde, nooit betwiste, heilig bezwoorene en door alle tyden, zelfs onder „ de meest overheerschende Graaven, en „ inzonderheid onder de zo gelukkige „ Staatsregeering, 't zy met, het zy zonder Stadhouder, onkreukbaar geconserveerde Privilegien." — En, wyders, het Verslag voordraagen, „ als strekkende om „ de Vroedschap voor dit maal, uit te „ sluiten van allen aandeel in de Magistraatsbestelling, en te verkorten in 't „ genot van het Privilegie *om door Looting, by witte en zwarte Boonen, uit het „ midden der Vroedschap* vyf Leden te „ kiezen tot het maaken der Nominatien „ van Burgemeesteren en Schepenen."

Een

(*) *Resol. van Holl.* 5 en 8 April 1786.

Een Privilegie welks dierbaarheid, billykheid, en aanbelang zy ophaalen, 't geen de Souverain alzins moest handhaaven, en waar van dezelve niet kon afgaan, dan in gevalle van volstrekte onmogelykheid om 't zelve te doen werken, welke onmogelykheid zy oordeelden dat zich thans niet opdeedt. — De bemiddeling om de Verkiezing den Stadhouder op te draagen uit een Naamlyst door hun Ed. Groot Mogenden gemaakt, liet het stuk der Nominatie even strydig blyven met het Regt der Vroedschap, en ging, huns bedunkens, zwanger van gevaarlyke gevolgen, ook voor andere Steden uit zodanige maatregelen te dugten. Wat zy ook, de Verkiezing aan den Stadhouder gelaaten zynde, omtrent de form der Nominatie toe konden geeven, het doen formeeren van dezelve voor dit maal rechtstreeks door hun Ed. Groot Mogenden, hielden zy onbestaanbaar met hunne Regten en Privilegien, en even daarom als een inbreuk op alle Regten en Privilegien van alle Steden en Leden der Souveraine Vergaderinge. Waarom zy dezelve wilden aangemaand hebben om, ter naastkomende Staatsvergaderinge, hunne Afgevaardigden te gelasten om dat gedeelte des Verslags, volgens 't welke de Nominatie door hun Ed. Gr. Mog. zelve zou worden gemaakt, te verwerpen (*).

XXXII. BOEK.

1786.

Op

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 356.

XXXII. BOEK. 1786. Staatsbesluit deswegen.

Op den dag ter Afdoening deezer zaake bepaald, werd ter Staatsvergaderinge, met negen Stemmen tegen negen Stemmen een Besluit genomen overeenkomstig het uitgebragt Verslag. Voor 't zelve hadden zich verklaard de Ridderschap, met de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Gouda*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende*; terwyl de Steden *Delft*, *Amsterdam*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Brielle*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik*, 't zelve verwierpen. *Hoorn* liet zich tot deeze Raadpleegingen niet in. — Zeven Steden waren thans voor het gevoelen, door de Meerderheid der *Rotterdamsche* Vroedschappe, by den rondgaanden Brieve, aan de Staatsleden voorgedraagen.

Geen geringe verdeeldheid van gevoelens ontstondt, te deezer gelegenheid, over de wyze van het Besluit op te maaken. Onder andere, rees, tusschen de toen aanweezig zynde Leden van de Ridderschap verschil, of het Advys van die Heeren, die, ten dage van het uitbrengen des Verslags, daar in daadlyk gestemd hadden, naderhand, door andere Ridders, by eene volgende Raadpleeging, op dat zelfde stuk, weder kon herroepen worden. Men begreep eindelyk, dat de aanweezende Ridders bevoegd waren om zich met een uitgebragt Verslag te vereenigen, zonder dat naderhand door eene meerderheid weder kon gestemd worden. Verder werd be-

beweerd, dat de Afgevaardigden der Stad *Enkhuizen*, naa het toeſtemmen ten opzigte van het Verſlag, geen andere ſtem over die zaak konden uitbrengen, zelfs niet op last van hunne *Principaalen*, zonder dat men te gelyk een uitdruklyk Beſluit der Vroedſchappe te berde bragt; waar by het gedrag der voorige Afgevaardigden werd afgekeurd en herroepen.

Regeeringskeuze te *Rotterdam* uit de Naamlysten der Staaten van *Holland*.

Staaten van *Holland* maakten diensvolgens Naamlysten van Burgemeesteren en Schepenen, en werden dezelve door een Staatenbode na het *Loo* aan zyne Hoogheid gezonden. Naardemaal de Verkiezing met overkomen eenigen tyd draalde, hadt de Hoofd-officier GEVERS, de Heeren, die op de Naamlyst van hun Ed. Groot Mogenden de eerſte ſtonden, in den Eed genomen, overeenkomſtig het bepaalde der Staaten, ingevalle zyne Hoogheid de Verkiezing niet tydig genoeg overzondt. — Hier van gaven Burgemeesters van *Rotterdam* aan de Staaten berigt, beweerende, dat de Keur op Meyavond, of den dertigſten van Grasmaand, voor twaalf uuren 's nagts in de Stad moest zyn; terwyl de Hoofd-officier, nog daarenboven, de Poorten tot één uur naa middernagt voor den Bode, die dezelve brengen moest, hadt opengelaaten, welke Bode eerst 's morgens ten zeven uuren met des Stadhouders Verkiezing, opdaagde, waar om die Verkiezing, ingevolge van den inhoud van het Privilegie van den Jaare

MCCCCLXXXIII

XXXII. BOEK. 1786.

Brief van den Stadhouder over de handelwyze van den *Rotterdamschen* Hoofd-officier aan Staaten van *Holland*.

MCCCCLXXXIII niet hadt kunnen in aanmerking genomen worden (*).

Ligt was te voorzien, dat deeze handelwyze stoffe van nieuwe moeilykheid zou opleeveren. Het leedt slechts tot de helft van Bloeimaand, of zyne Hoogheid vaardigde eenen Brief aan hun Ed. Gr. Mogenden af, zich beklaagende over het gedrag des *Rotterdamschen* Hoofd-officiers in het verhaaste beëedigen der nieuwe Wet. Deeze klagt grondde zyne Hoogheid hier op, „ dat de Verkiezing, door „ den Stadhouder gedaan, niet op Mey-„ avond in de Stad weezen moest; maar „ dat dezelve op Meyavond in geschrifte „ moest worden gezonden, om de nieu-„ we Regeering, op Meydag in haar „ Officie te stellen: zo dat door zyne „ Hoogheid aan het oogmerk en de intentie „ van het gepretexteerde Privilegie zou „ zyn voldaan. Veele voorbeelden wa-„ ren 'er voor handen, waar over nooit „ de minste zwaarigheid of bedenking ont-„ staan was. Weshalven zyne Hoogheid „ den gedaanen stap des Hoofd-officiers niet „ anders kon aanzien dan eene notoire „ Vilipendie van zyne wettige Dispositie, „ en eene Disobedientie, waar in zo wel „ de Resolutie van hun Ed. Groot Mo-„ genden, als de wettige uitoefening van zy-

(*) *Resol. van Holl.* 21 April 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 367. 368.

„ zyne Erfſtadhouderlyke Waardigheid „ gecompromitteerd was." XXXII. BOEK.

De Heer GEVERS verdeedigde voor 's Lands Staaten in een Vertoog zyn gehouden gedrag: by 't zelve waren twee Verklaatingen gevoegd. De eerſte van de in Eed genomene Schepenen, waar by die Heeren betuigen, dat zy, offchoon zy wel hadden willen verſchoond zyn van het aanvaarden dier Posten; het nogthans van hunnen pligt hadden gerekend, als Burgers en Ingezetenen, dezelve aan te neemen, tot handhaaving der Privilegien. — De tweede van de Heeren, door zyne Hoogheid tot Schepenen benoemd, die ſchreeven zich niet bevoegd te hebben gerekend, om in den Eed te kunnen genomen worden; uit hoofde van het te laat komen der gedaane Verkiezinge (*).

1788. De Heer GEVERS verdeedigt zich.

Hoe zeer deeze Verkiezing aan de Partye den Stadhouder niet toegedaan, behaagde, mogen wy opmaaken uit het Verſlag der Afgevaardigden aan hun Ed. Gr. Mogenden, die, vermeld hebbende, welke beletzels de Meerderheid der voorige Schepenen hun baarde, in deezer voege ſpreeken; „ Dan, vermids die Leden, „ by de laatſte Verandering der Magi„ ſtratuure, zyn afgetreeden, en U Ed. „ Groot Mogenden, door de Differenten „ onder de Leden der Vroedſchap, we„ gens de Obſervantie van de Stads Privi„ le-

Genoegen der zegepraalende Partye.

(*) N. Nederl. Jaarb. 1786. bl. 432. 466.

XXXII. BOEK. 1786.

„ legiën ontstaan, in de voor de Stad „ *Rotterdam* gelukkige noodzaaklykheid „ geweest zyn, om omtrent de Regee- „ ringsbestelling eene Voorziening te doen, „ waar door in het Collegie van de Ma- „ gistraat, door de Burgery geagte en „ vertrouwde Leden geplaatst zyn; zo „ mogen wy het genoegen hebben U Ed. „ Groot Mogenden te verzekeren, dat „ alle Disfidentie, omtrent het Bestuur „ der Politie en Justitie aan dezelve toe- „ vertrouwd, geheel is weggenomen, en „ dat het niet te voorzien is, indien die „ Collegien, in 't vervolg zodanig ge- „ composeerd blyven als zy zich nu „ bevinden, dat de rust op nieuw zal „ worden gestoord, en het zo verderflyk „ mistrouwen herleeven (*)."

Nieuw geschil over eene tusschenbeiden openvallende Schepensplaats.

Het zelfde stuk, de Magistraatsbestelling betreffende, kwam op 't einde van dit Jaar, schoon onder eene eenigzins andere gedaante, weder ter baane. Door een Sterfgeval viel 'er in de Schepenbank eene plaats open. Eenige Burgemeesters en Raaden deeden den Voorslag, of de Vroedschap zich niet zou behooren te vervoegen by hun Ed. Groot Mogenden, met Verzoek, om, op gelyke wyze als by de gewoonlyke jaarlyksche Magistraatsverandering met de Maand van Mey, ook in de Aanvulling te voorzien. Dezelve vondt geene goedkeuring by de Meerderheid,

(*) *Rapport der Commissie te Rotterdam* bl. 299.

heid, die dag ſtelde om Boonheeren te kiezen, en de door hun gemaakte Naamlyst zyner Hoogheid aan te bieden. Dan de Minderheid vondt goed een afzonderlyken Brief aan Staaten van *Holland* te laaten afgaan: waar op terſtond het Beſluit viel, dat de Nominatie ter vervulling van de opengevalle Schepensplaats, door hun Ed. Groot Mogenden zou gemaakt worden. Op het ontvangen van dit Staatsbeſluit ging de Meerderheid op den bepaalden dag niet voort; maar drongen met eenen Brieve by de Staaten aan op het intrekken eens Staatsbeſluits, waar door zy oordeelden, zonder den minst ſchynbaaren grond, in het uitoefenen hunner Privilegien geſtoord te werden. De uitſlag beantwoordde in geenen deele aan hunnen wensch. De Staaten bleeven volharden in hun verklaard gevoelen, en voeren voort met het maaken eens Getals. Van dit geheel beloop der zaake deeden Burgemeesters en Vroedſchappen de weete aan zyne Hoogheid, hem tot naarigt dienende, waarom dit maal geen Naamlyst ter Verkiezinge om de opengevallene Schepensplaats aan te vullen, was aangeboden (*).

XXXII. BOEK. 1786.

Iet grooters en van meer gevolgs, omtrent de Regeering deezer volkryke Stad, geraakte ten deezen Jaare in bewerking, de

(*) *Reſol. van Holl.* 14. en 19. Dec. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1572—1578. Voor 't Jaar 1787. bl. 85.

XXXII. BOEK. 1786.

de Vermeerdering naamlyk der Vroedschap van vier en twintig tot veertig Leden; doch deeze, en wat daar omtrent voorviel, heeft eene zo naauwe betrekking, en staat in zulk een verband, met eene groote Regeeringsverandering in het volgend Jaar, dat wy het verslag deswegen tot dat Tydperk verschuiven.

De Bezending uit Staaten van *Holland* na *Rotterdam*, by derzelver Affcheid, onthaald en begroet.

Dan hier staat aantetekenen, dat de aanzienlyke Bezending, in den Jaare MDCCLXXXIV, na *Rotterdam* uit Staaten van *Holland* vertrokken, door een Besluit hunner Zenderen van den eersten van Zomermaand hier toe in staat gesteld, de noodige schikkingen maakte, om dezelve te voleindigen. Met zeer veel betoons van Eere was de Bezending, te dier Stede, overeenkomstig met het Character, 't geen dezelve bekleedde, ontvangen (*), en hadden de Leden voor hunne Persoonen, geduurende een tweejaarig verblyf, de uitsteekendste bewyzen van vertrouwen en genegenheid, naar hunne eigene verklaaring, van voornaame Regeeringsleden, en der besten en aanzienlykften onder de Burgeren genooten. By hun vertrek werden zy met alle onderscheiding en luister behandeld. Korte dagen vóór dat zy de Stad verlieten, onthaalden zy de Magistraat ten maaltyde, die hun wederkeerig in de Stads Doelen vergastede. Op den laatsten dag huns verblyfs ontvingen zy de

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* VIII. D. bl. 338.

de Affcheids begroetingen, en werden, XXXII
behalven door de Officieren van het Gar- BOEK.
nifoen, en veele Ingezeten, zo Leden
der Regeeringe, als anderen, opgewagt 1786.
door de Geconftitueerden uit de Requestranten, door ftaatlyke Afgevaardigden uit de *Walfche*, *Luterfche*, *Remonftrantfche*, *Doopsgezinde* en *Roomfche* Kerkenraaden (*), door de Gecommitteerden uit de voorige Stads Schuttery, en die van *Kool* (†), als mede van het Kweekfchool de *Dageraad*, die by hunne Aanfpraaken de Leden der Bezendinge verzogten ter kennisfe van hun Ed. Groot Mogenden te brengen, de gevoelens hunner Dankbaarheid voor de buitengewoone en kragtdaadige Voorziening, op hunne Adresfen gedaan, en de verzekering van hunne verknogtheid aan het Vaderland, en gehoorzaamheid aan Hoogstderzelver wettige Bevelen, mitsgaders van de Heilbeden

(*) Het trok veeler opmerking, dat, noch de *Nederduitfche*, noch de *Presbyteriaanfche*, noch de *Schotfche*, Kerkenraad, noch de *Joodfche* Gemeente, die de Bezending verwelkomd hadden, dezelve, by het Affcheid, begroette. Zy vonden de reden van dit onderfcheid in de denkwyze, welke by die Kerkenraaden de overhand hadt, en geenzins inftemde met de verrigtingen door de Bezending volvoerd.

(†) Dit is eene Ambagtsheerlykheid, zo digt aan *Rotterdam* gelegen, dat dezelve, voor een groot gedeelte, de Voorftad uitmaakt. *Rotterdam* bezit deeze Ambagtsheerlykheid, ftelt 'er de Schepens aan, doorgaans aanzienlyke Burgers dier Stad. *Tegenw. Staat* VII. D. bl. 8.

XXXII. BOEK. 1786. Staatlyk uitgeleid.

den voor de Hooge Regeering, van hun Ed. Groot Mogenden uitgestort.

Eene Bezending uit de Magistraat, bestaande in den Hoofdschout, twee Burgemeesteren en twee Schepenen, haalde op den vier en twintigsten van Zomermaand, den dag tot het vertrek bestemd, 's morgens hun af van het Logement de *Marechal de Turenne*, waar een behoorlyke wagt stondt. De Staaten- en Stads Booden met ongedekten hoofde, gingen vooraf, de Stads Helbaardiers en Levery-bedienden vergezelden de koetzen. Aan het Stadhuis uit de koetzen getreeden, onder het verrigten der Krygseerbewyzingen door eene Burger-compagnie, welke aldaar de wagt hadt, werden zy door de gemelde Regeeringsleden opgeleid, en op de Vergaderkamer van de overige Magistraats Persoonen ontvangen. Waar naa de Heer W. H. TEDING VAN BERKHOUT de Gecombineerde Vergadering met eene gepaste Aanspraak besloot, welke de Hoofdofficier, uit naam der Magistraat, op eene zeer bevallige wyze, beantwoordde. Na het gereedliggend Buiten Jacht, werd de Bezending, door de Wethouderschap, te voet begeleid, voorgegaan door de Staaten- en Stadsbodens, en gevolgd door de nieuwe Schuttery, die in dubbele gelederen van het Jacht geschaard stondt, thans voor de eerste keer met alle de Compagnien te gelyk onder de Wapenen, deeze bewees de hoogste Krygseere by de begroeting. In het Jacht zeide de Magistraat

ſtraat het laatst vaarwel, en keerde vervolgens te rug. Aan boord kwam nog eene Bezending, beſtaande uit eenige Leden van den Krygsraad, met den Collonel aan 't hoofd, om de reisgereeden te begroeten, aan welke de Heer TEDING VAN BERKHOUT het genoegen der Staatsleden, wegens derzelver goede vorderingen, en dit plegtig uitgeleide, betuigde. De Schuttery ontving ook by monde van de Majors de Dankzegging der Regeeringe. Naa zo veel plegtigheids werd het Jacht buiten de Haven gehaald, en zo dra het in de *Maas* gekomen was, door één en twintig ſchoten van de Stadsbolwerken begroet, en door zeven ſchoten van het Jacht beantwoord. —— Het Krygsvolk van den Staat, 't geen te *Rotterdam* Bezetting gehouden hadt, zo lang de Commisſie zich daar onthieldt, vertrok kort daar op (*).

Verſlag haarer Verrigtingen.

Deeze Bezending, in *'s Gravenhaage* te rug gekeerd, deedt met den aanvang van Slachtmaand mondeling en ſchriftlyk Verſlag ter hooge Staatsvergadering van den Last hun opgelegd, met veele Bylaagen daar toe betrekkelyk. Opmerkelyk is het ſlot des Verſlags, waar zy zich in deezer voege laaten hooren. „ Op deeze „ wyze, Ed. Groot Mogende Heeren! „ hebben Wy Onze langduurige Commis-

(*) *Rapport der Commisſie na Rotterdam* bl. 299. *N. Nederl. Jaarb*, 1786. bl. 564 en 660.

XXXII. BOEK. 1786.

„ missie volbragt. —— Heeft het Ons
„ mogen gebeuren, eenige Ontdekkingen
„ te doen, omtrent die Gebeurtenissen,
„ die *Rotterdam* eenen geruimen tyd heb-
„ ben beroerd, en eenig licht te versprei-
„ den over de oorzaaken, waar uit de-
„ zelve zyn voortgevloeid. —— Hebben
„ Wy het genoegen mogen hebben, om,
„ niettegenstaande de veelvuldige Machi-
„ natien, waar mede men Ons heeft te-
„ gengewerkt, de Rust voor het tegen-
„ woordige, te herstellen, en eene waar-
„ borg voor derzelver Conservatie in het
„ toekomende, (indien zy wel gehandhaafd
„ wordt,) daar te stellen — dit alles zal
„ Ons voorzeker altoos tot eene aange-
„ naame herinnering van Onze veelvul-
„ dige en penible poogingen zyn! ——
„ Doch de grootste Belooning, die Wy
„ verlangen, zullen Wy niet dan in de
„ Goedkeuring Onzer Verrigtingen door
„ Onze Hooge Committenten kunnen
„ vinden. En in het vleiend vooruitzigt
„ van die te zullen wegdraagen, beslui-
„ ten Wy dit Ons Rapport, den Opper-
„ sten Bestuurder der Wereld biddende,
„ dat Hy de Regeering van U Ed. Gr.
„ Mogenden, tot bloei en welvaard van
„ den Lande, luisterryk en voorspoedig
„ maake (*)!"

Hoe ontvangen by

Dank van Staaten van *Holland*, voor de gedaane moeite, droeg deeze Commissie

(*) *Rapport* bl. 302.

se weg, en besslooten deezen het Verslag en de Berigten van de Collegien zo van Politie als Justitie, welke aan de Vereenigde Vergadering waren ingediend, en onder de Bylaagen van het Verslag overgegeeven, te doen drukken, en onderzoeken door de Heeren Gecommitteerden tot het Groot Besogne, met de geweezene Heeren Gecommitteerden te *Rotterdam*. De Afgevaardigden dier Stad verzogten een Afschrift des Besluits, om daar op te verstaan het goedvinden hunner Stads Regeering. De Ridderschap, als ook de Steden *Delft*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik* zagen dit Besluit aan (*).

XXXII. BOEK. 1786. Staaten van Holland.

Dat zodanige Bezendingen den Lande op veel Gelds te staan komen, vloeit uit den aart der zaake voort. Veelen, wien de Bezending na *Rotterdam* tegen den zin was, klaagden deswegen, en om die klagten meerder klems by te zetten, lieten zy niet na deeze kosten zeer te vergrooten, of gemaakte vergrootingen als waarheid te omhelzen. Men sprak dat dezelve den Staat twee Tonnen Gouds gekost hadt; dan eene Verklaaring van de Daggelden wees uit dat de nette som 105453 Guldens en twee Stuivers beliep (†).

Kosten deezer Bezendinge.

Een

(*) *Resol. van Holl.* 1 Nov. 1786.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 275. Zie hier de Declaratie zelve.

De Gecommitteerden hebben gevaceerd 701 dagen, à ƒ 7-6 daags en wordt dus alhier gebragt voor

 W. H.

XXXII. BOEK. — 1786. Gewapende Manschap uit

Eene Stad, waar in de Wapenhandel, onder veele tegenstribbelingen, met zo onbezweeken yver, was voortgezet en aangekweekt, kon niet naalaaten, nevens andere, deel te neemen in het uitvaardigen van Gewapende Manschap na *Utrecht.* Dit

W. H. Teding van Berkhout . .		*f* 5117 - 6 -
H. B. van Halteren . . .		- 5117 - 6 -
C. W. Visscher		- 5117 - 6 -
J. F. Potty Turq . .	5117 - 6	
Reiskosten uit *Zeeland*	34 - 19	- 5151 - 6 -
J. H. Mollerus 247 dagen	1803 - 2	
Reiskosten uit *Groningen*	97 - :	- 1900 - 2 -
Advocaat R. Baalde, als Secretaris van 15 tot 27 Aug. 1684, wegens Examen van diverse Stukken, Besognes met de Heeren Gecommitteerden en anderen, schryven van Missiven, formeeren van Memorien . . .		- 125 - 18 -
Van den 28 Aug. 1784 tot 19 Aug. 1785, wegens Adsistentie by alle Besoignes, medeinwinningen van Informatien, het houden van diverse Notulen, als anderzints, 't welk niet specificq kan worden opgegeeven; doch hebbende dagelyks by moderatie 7 a 8 uuren gevaceerd, dus 418 dagen a *f* 10 - per dag		- 4180 - : -
Zedert den 20 Oct. 1785 de voorschreeve Commissie geadsisteerd hebbende, als mede Gecommitteerde 273 dagen a *f* 7 - 6 - per dag . .		- 1992 - 18 -
T. J. ter Meulen de Commissie als Clercq gediend hebbende 701 dagen, a *f* 3 - per dag . .		- 2103 - : -
De kosten van de Verteering hebben, volgens Verantwoording van den Heer C. W. Visscher den 2 Dec. in 't Collegie van Gecommitteerde Raaden overgegeeven, bedraagen . .		- 74793 - 2 -
Dus in 't geheel		*f* 105453 - 2 -

Dit geschiedde herhaalde keeren by af-losfing. 't Nabuurig *Overschie*, bekend voor eene geheel andere denkwyze dan die *Utrecht* hulpe wilden bieden, kon een gedeelte deezer uittrekkende Manschap niet ongemoeid laaten; maar moest dezelve veele beschimpingen en aanvallen verduuren; 't welk zaaden van verbittering strooide, die, door den zamenloop der tydsomstandigheden, weelig opschooten.

XXVII. BOEK. —— 1786. *Rotterdam* lydt te *Overschie* last.

Onder de eerste Steden van *Holland*, die weigerden eene Aanpryzing van zyne Hoogheid tot Regeeringsleden te ontvangen telde men *Schiedam*. By de kennisgeeving van dit voorneemen, deedt de Regeering den Stadhouder weeten, dat 'er eene Overeenkomst getekend was, waar door ieder Lid der Regeeringe, volgens eene wettige evenredigheid, naar beurte, het genot zou erlangen van de Voorregten aan het Lichaam der Regeeringe toebehoorende (*). —— Deeze Overeenkomst, in Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXII beraamd, dus lang niet openlyk bekend, kwam ten deezen Jaare aan den dag, en behelsde verscheide byzonderheden, te eenemaal onderscheiden van alle andere Overeenkomsten in de meeste Steden van *Holland*. Volgens eene opgaave bestondt dezelve, *Voor eerst* uit twaalf Leden, en gevolglyk uit de helft

Zonderlinge Overeenkomst tusschen een gedeelte der Regeering te *Schiedam* getroffen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* V. D. bl. 83.

XXXII. BOEK. 1786. helft der Regeering. —— *Ten tweeden* moesten alle Staats- of Stads-ampten, Commisſien en Beneficien, 't zy by tourbeurt, 't zy by rang, van den oudſten af, tot deezen kring bepaald weezen, uitgezonderd het Penſionarisſchap en Secretarisampt, of andere ſoortgelyke Stedelyke Bedieningen, tot welker vervulling Geboorte of Gunst alleen niet genoegzaam zyn, en die, openvallende, ter begeevinge ſtaan by de Meerderheid van de Groote Vroedſchap. —— *Ten derden* kon een Lid, welk deeze Overeenkomst getekend heeft, zyne plaats, als Vroedſchap op zyn *Zoon* overdraagen, en zou zich by den Stadhouder daar van mogen verzekeren. —— *Ten vierden* zouden *Zoonen* en Behuwdzoonen van Vroedſchappen of Ministers, by het openvallen van Ampten, den voorrang hebben boven die geenen, welken daar toe uit de Burgery benoemd of verkoozen worden; mits de Afſtammelingen der eerſten boven die der Ministers, de *Zoonen* aan de Behuwdzoonen, en de oudſten aan de jongſten werden voortgetrokken. —— Niet onaartig merkte men op, dat door deeze Overeenkomst de *Schiedamſche* Regeering zo wel in de Vrouwlyke als Manlyke linie erflyk was (*).

Wat daar over te doen viel. Deeze zonderlinge Oligarchie, welker herkomst men aan de zuiverſte beginzelen van Vaderlandsmin toeſchreef, doch zo

(*) *Grondwettige Herſtelling* II. D. bl. 116.

zo zeer waare verdiensten ten slagboom diende, en de klem der Regeeringe in de handen van twaalf, in stede van vier en twintig stelde, of liever overleeverde aan zeven, die de meerderheid uitmaakten, stiet eenigen tegen de borst. JACOB MORGAN en CAREL JOHAN BOSSCHAARD Oud Burgemeesters en Raaden, die deeze Overeenkomst niet ondertekend hadden, leeverden by Staaten van *Holland* een Verzoekschrift in; ten einde daar tegen Voorziening mogt gedaan worden. 't Zelve werd door de Vroedschap wedersprooken, die de zwaarigheden, daar in tegen de Overeenkomst aangevoerd onderzogt, tegenbedenkingen daar op inbragt, en deswegen een uitvoerig Berigt ter tafel van hun Ed. Groot Mogenden bezorgde. —— Men besloot eenpaarig tot wegneeming en voorkoming van verkeerde opvattingen, de Artykels de Zoonen der Regenten betreffende uit de Overeenkomst te ligten, en werden zodanige Artykelen, die in tyd en wyle bedenkelyk zouden kunnen voorkomen, aan Gelastigden gelaaten, ten einde ze naar bevind van zaaken te veranderen (*).

XXXII. BOEK. —— 1786.

Voorschrift des Gebeds door de Schiedamsche Regeering gegeeven.

De Regeering van *Schiedam* oordeelde, in Slachtmaand, dat, aangezien de zorglyke omstandigheden van ons lieve Vaderland, de pligtmaatigheid nu meer dan ooit vereischte, om, op de hartlykste wyze, in de openbaare Gebeden, de aanbid-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 215. 467. 569.

XXXII. BOEK. 1786.

biddelyke Voorzienigheid te smeeken; „ dat het Haar behaagen moge om de „ Deliberatien van de Heeren Staaten „ deezer Provincie, en die van alle Over- „ heden in dit Gemeenebest, die Geweld „ en Overheersching verfoeijen, met haa- „ re Godlyke Wysheid te bestraalen en „ te ondersteunen, haare Pesoonenen te- „ gen alle soort van verraad te bescher- „ men en detzelver poogingen in deeze „ hachlyke oogenblikken; tot alle zoda- „ nige gewenschte einden te bestuuren, „ dat het gevaar voor bloedige tooneelen „ moge afgewend, en den aanleg daar „ toe verydeld worden: de Onafhange- „ lykheid gehandhaafd, en het Vertrou- „ wen tusschen Burgers en Regenten, „ langs minnelyke en constitutioneele we- „ gen, op duurzaame gronden, hersteld „ worden." — Alle Leeraars der Christ- lyke Gezindheden binnen *Schiedam* kree- gen Afschriften van dit Voorschrift des Gebeds, om zich daar volgens, by de handhaaving des openbaaren Godsdiensts, te gedraagen (*).

Schoonhoven wil dat de Verkiezing der Regenten, door hun Ed. Gr. Mog. geschiede.

Uit ingediende Naamlysten was de Stadhouder tot nog gewoon geweest de Verkiezing der Regenten van *Schoonhoven* te doen; dan vervoegden zich de Regeering, het voorbeeld van *Alkmaar* en *Purmerende* volgende, by hun Ed. Groot Mogenden, ten einde die Verkiezing door Hoogst-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1103.

Hoogstdenzelven zou geschieden. Deezen stelden vast, dat, hangende de Raadpleegingen op dit stuk, de Verkiezing door hun, en niet door den Stadhouder, zou gedaan worden. Over welken stap dier Regeeringsleden, en bedryf der Staaten zyne Hoogheid zich by eenen Brieve, aan de Staatsvergadering beklaagde (*).

XXXII. BOEK. 1786.

Gewapende Manschap uit *Schoonhoven* getrokken te *Benschop* mishandeld.

Een Genootschap van Wapenhandel te *Schoonhoven* opgerigt, bleef niet agterlyk in 't zenden van Gewapende Manschap na *Utrecht*. By een deezer uittochten, vergezeld van *Beyerlandsche* Vrycorporisten, hadden zy te *Benschop*, in de Baronnie *Ysselstein* veele mishandelingen te verduuren, eerst van Soldaaten, vervolgens van meer dan honderd met stokken gewapende Boeren, buiten het Dorp. Om dit geweld te ontgaan keerden zy na *Benschop* te rug, en verzogten bystand van den daar bevelvoerenden Officier. Deeze beloofde hulpe, welke zy in het Regthuis afwagten. Doch welhaast moesten zy deeze schuilplaats verlaaten, door een aantal Boeren uit hetzelve gedrongen. Maar een Sergeant, en eenige Soldaaten, booden hun de beloofde hulpe, en begeleidde de vervolgde Manschap na *Ysselstein*, welk geleide hun zeer te stade kwam: naardemaal zy onder den weg niet weinig andere Boeren, met stokken en hooivorken aantroffen, die blykbaar ten oogmerk

(*) *Resol. van Holl.* 14. Dec. 1786.

XXXII. BOEK. merk hadden hun op eene onzagte wyze te bejegenen (*).

1786.

Overlast de Genootschaps Leden te *Vlaardingen* aangedaan.

Dusdanig een blyk van Partyschap en Ongezindheid tegen de Gewapende en uittrekkende Genootschapsleden zag men te *Vlaardingen*, wanneer, in Slachtmaand, een gedeelte des Genootschaps, 't welk eenigen tyd in *Utrecht* gelegen hadt, te rug keerde en staatlyk ontvangen werd door de t'huisgebleevenen. By de aankomst schoolde eenig volk byeen, en onder dien hoop veele Visschers, met Oranjelinten voorzien, onder het geduurig geroep *'Oranje boven!* Nevens het betoon van hun misnoegen tegen die Medeburgers, poogden zy het agterste gedeelte daar van af te snyden. Hier op velden zy hunne Geweeren, en kwetsten één der menigte. Dit deedt de gisting hooger zwellen, en de Genootschapsleden bereikten; onder veele onaangenaamheden, het Societeitshuis. Het stondt geschapen tot verdere uiterstens te zullen voorthollen. De *Schiedamsche* Genootschappers, des verzogt, kwamen die van *Vlaardingen* ter hulpe. Dan eene Afkondiging der Regeering herstelde de rust.

Gecommitteerde Raaden draagen zorge voor de rust te *Vlaardingen*.

Deeze Burgertweespalt, van zo veel beweegings vergezeld, en die nog ernstiger gevolgen naa zich hadt kunnen sleepen, daar de Genootschapsleden tegen den niet duister aangeduidden toeleg, de geweeren gelaaden hadden, en de herhaal-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1103. en 1321.

haalde tergingen bedreigingen baarden, trok de aandagt van Gecommitteerde Raaden, die den Heer L. VITRINGA, Advocaat voor beide Hoven van Justitie, aanstelden om onderzoek na de jongste beweegingen te *Vlaardingen* te doen. Welhaast verzogt en verkreeg hy vryheid om twee Persoonen, te mogen vatten; doch deeze waren door de vlugt ontkomen. — Om alle hindernis en het opdaagen van nieuwe Burgertwist te weeren, vervoegde zich de Drossaard van Gecommitteerde Raaden, met zyne Dienaaren derwaards; toen het Genootschap van Wapenhandel, korte dagen daar naa, openlyk afvuurde (*).

1786.

Oproerige beweegingen in den *Brielle* te keer gegaan.

In den *Brielle*, waar het zints de uitbotting der Partyschappe, in veele opzigten, zo zeer gewoeld hadt (†), bleef die woeling aanhouden, en vondt de Regeering het noodig de Afkondiging tegen het draagen der Onderscheidings Tekenen, in den voorleden Jaare gedaan, te vernieuwen en te verbreeden. De Moedwil sloeg ook de handen aan het Geschut op een der Batteryen geplaatst; om welke openbaare schennis van 's Lands toevertrouwde Goederen te ontdekken de Magistraat eene belooning uitloofde (§).

Wan-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1439. 1444. Medegedeelde Berigten.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 210.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 57. 216.

XXXII. BOEK.

1786.

Verandering in *Hoorn* ten opzigte van den Volksinvloed in de Stads Regeeringsbestelling.

Wanneer wy *Hollandsch* Noorderdeel, in dit Tydsgewrichte, beschouwen, zullen wy, te *Hoorn* eene aanmerkelyke verandering aantreffen, ten aanziene der Magistraatsbestelling. In *Hoorn*, 't welk den alouden invloed des Volks op het Stadsbestuur langen tyd bewaard; doch met andere Steden, verlooren hadt, en op verre na niet vooruitliep in de hand te leenen tot de thans werkzaame Grondwettige Herstelling, hadt de Burgery, zedert eenigen tyd, aangedrongen, om, volgens het Stads Voorregt van den Jaare MCCCCXXII, eene vrye Regeeringsbestelling te mogen hebben. De Oudraad bragt, in Lentemaand, daar op een gunstig berigt uit, en de Vroedschap bepaalde den twintigsten dier Maand om op dit gewigtig Voorstel een bepaald Besluit te neemen. De Meerderheid van elf tegen acht stemmen, stondt der Burgerye haar verzoek toe. By 't welk aan dezelve vryheid gelaaten werd, in de Verkiezing van Burgemeesteren en Schepenen, en wel zodanig dat de Burgery in geen van die beiden gehouden was zich tot de Vroedschapsleden te bepaalen; maar een volkomen Regt overgelaaten, om Mannen tot het bekleeden dier Waardigheden uit het geheele Lichaam der Burgerye te verkiezen, en moest de keur der Schepenen uit de Naamlyst der Keurmannen geschieden door den Schout, of, by weigering van dien, door Burgemeesteren. — By deezen grooten stap, deedt de Vroedschap

een

XXXII. BOEK. 1786.

een tweeden, die 'er, als 't ware, onafscheidelyk mede moest gepaard gaan, naamlyk het weder intrekken eens Stadsbesluits van den vier en twintigsten van Louwmaand des Jaars MDCCLXVI, en zyne Hoogheid voortaan te bedanken voor alle Aanbeveelingen, hoe genaamd; waar onder ook de Verkiezing van Capiteinen der Schuttery behoorde.

Het Wapenhandelend Genootschap vuurt af.

Het Wapenhandelend Genootschap voor VADERLAND EN VRYHEID, in den voorleeden Jaare, te *Hoorn* tot stand gekomen, met de Wettiging door Staaten van *Holland*, op deszelfs Verzoek, in deezen Jaare vereerd, vuurde in Wynmaand af. Het ontbrak te deezer Stede geenzins aan lieden, die dit Genootschap met leede oogen zagen, en, by dit openlyk bedryf, voorhadden een zigtbaar blyk van hunnen gezetten wederzin te geeven. Groot genoeg was het in de daad; doch min treffend dan de heimlyke bewerkers misschien beoogd hadden. Niets was algemeener dan, by zodanige gelegenheden, Genootschapsleden van nabuurige Steden en Plaatzen te zien opkomen, om de nieuwsgierigheid te verzadigen, en soms ook om deel te neemen in den Wapenhandel hunner Burger-medebroederen, of althans zich in den trein des optochts te vervoegen. Dit was in deezen het bedryf van eenige Genootschapsleden der Stad *Purmerende*, 't geen aanleiding gaf tot het hoogloopen der moeite het *Hoornsche* Wapengenootschap aangedaan.

XXXII. BOEK. ——— 1786. Onlusten daar by gereezen.

De Wapenoefening was ſtil afgeloopen, en niets onrust dreigends openbaarde zich in den beginne des hertogts na de Stad, onder ſlaande Trom, vliegend Vaandel, en Veldmuzyk; doch allengskens toonden eenigen uit de talryk zamengeſchoolde menigte welk een geest hun dreef. Zommigen zogten tusſchen de optrekkende Gelederen in te dringen, eene ſcheuring te maaken, en de Gewapende Manſchap uit elkander te doen wyken. Dit opzet mislukt, 't zy uit mangel aan moed, by deeze Rustverſtoorders, 't zy door dien de Leden van het *Purmerender* Genootſchap, die agter de Gelederen op trokken, dit voorkwamen. Onder deeze kleine verhinderingen naderde men de Stads Doele, op welke gewoone Verzamelplaats het Genootſchap van elkander zou ſcheiden. Geen tyd moest nu verzuimd worden, wilde men anders tegen de Gewapende Burgers den wrok koelen. By het intrekken van de Poort voor de Doele maakten zy hier van hun werk, en begonnen met zulk een onbezuisd geweld aan te dringen, dat het oogmerk, om eenige der agterſte Gelederen af te ſnyden en buiten te houden, geen twyfel leedt. In weerwil van dien aandrang kwamen de Gewapenden, binnen, ſchoon met zeer veel moeite, en boven al door de hulpe van *Purmerendſche* Genootſchapsbroeders, die den optocht ſlooten, en zich in geen gering gevaar inwikkelden: want den mislukten aanval op 't Genootſchap zelve, zogt men

men op hun te verhaalen. Men wil dat een hunner, met een steen gesmeeten, na zyn *Zydgeweer* greep. Dit deedt de woede opblaaken, en zou de deerlykste gevolgen naa zich gesleept hebben, hadt niet een der Bevelhebberen van het Genootschap, welke het Bataillon sloot, moeds genoeg betoond om zyne Manschap te doen zwenken, het Geweer te doen vellen, om, des noods, op de gewelddoende menigte in te dringen. Zulk een moedbetoon deedt de Moeitemaakers, ylings te rugge deinzen; waar op die Gewapende Manschap onverlet door de Poort trok.

XXXII. BOEK. 1786.

De Leden werden afgedankt, elk maakte zich gereed om na huis te keeren, men rekende deeze onweersbui van misnoegdheid overgedreeven. Doch het bleek slegts eene verpoozing te weezen: want toen de avond reeds begon te vallen, en de *Purmerenders* zich nog in de Doele bevonden, verzamelde zich voor en rondsom dezelve de aan 't hollen geraakte hoop, en sloeg de schriklykste bedreigingen uit tegen deeze Genootschappers. De menigte groeide aan naar gelange de duisternis toenam, en sloot de bedreigde Naabuuren in de Doele op. Vrees dat deezen, door den nagt begunstigd, het zouden ontslippen, en de Schuit, die op hun wagtte, bereiken, deedt eenigen na de Stadspoort trekken, terwyl anderen zich daar buiten begaven, om, gelyk zy verklaarden, de *Purmerenders* aan den *Oudendyk*

Moeite de *Purmerendsche* Genootschappers daar aangedaan.

XXXII. BOEK. 1786.

dyk, waar zy van Schuit moesten verwisselen, op te wagten. Middelerwyl riep men onder de hoop *Oranje boven!* en hief Liedjes aan, geschikt om de gemoederen nog meer te verhitten: ja onthielden zy zich niet van 't geweldig bedryf om een en andermaal een steen te werpen door de glazen der Societeitskamer, in welke zich de *Purmerenders* onthielden.

Pooging der Regeering om dit te stuiten.

Zo veel ongeregeldheids en gewelds, de geheele Stad doorklinkende, moest de Regeeringsleden ter ooren komen. Twee Burgemeesters, VAN FOREEST en VAN HOOLWERF, vervoegden zich onder de woelende menigte. De eerstgemelde, bragt in eene klemmende aanspraak, het onbetaamelyke van zulk een gedrag, hun onder 't ooge, met bygevoegde vraagen aan de Rustverstoorders, wat hun zoeken was? Waar in de Wapenoefenende Manschap hun beledigd hadt? Hun wyders toevoegende, dat, indien zy weezenlyke bezwaaren hadden, zy dezelve aan hem, als hun Burgervader, konden openbaaren; doch, indien niet, zy dan, als vredelievende Burgers, zich stil hadden te gedraagen, en na hunne huizen moesten wederkeeren. —— Op deeze vraagen en dit voorstel volgde eerst een diep stilzwygen; dan, naa eene tusschenpooze, riepen zommigen, dat zy niets hadden tegen de *Hoornsche* Medeburgeren; maar dat zy de *Purmerenders* den hals wilden breeken. Het trekken van den Zabel door een hun-

hunner, ſtak hun, zo zy zeiden, nog in den krop.

Het leedt, te midden van dit woelen, niet lang, of de Leden des Genootſchaps, die uit de wapenen gegaan waren, verſcheenen weder onder dezelve, om hunne Medegenootſchappers, die, om hunnen wille zich deeze moeite op den halze gelaaden hadden, te hulpe te komen. Eenige weinigen uitgezonderd, verzamelden zy allen op de Doele, vol verlangen, na de noodige bevelen, om den oproerigen hoop te verſtooren, en de ruſt te herſtellen. Het liep aan tot 's avonds ten half tien uuren eer de vergaderde Magiſtraat eenige ſchikkingen beraamde, en beſloot de twee Burgercompagnien, die op de Brandwagt lagen, op te roepen. Maar de Bevelhebbers, wel overtuigd van den ſlegt weerbaaren ſtaat hunner Schutteren, onder welken zommigen geen geweer hadden, maakten zwaarigheid, om aan den eisch der Regeeringe te voldoen, indien dezelve geene order ſtelde om met overleg van, en gemeenſchaplyk met het Genootſchap te mogen handelen. Naa eenig beraad kwam de Regeering tot dit beſluit, en gaf verlof. *Zo* dra dit onder de muitende menigte bekend was, zakte dezelve af, en ſloop, geheel te leur geſteld, weg.

Hoe geſtild

Met dit alles was het laat in den nagt geworden, en de *Purmerenders* bevonden zich nog in de Doele. Eenige Manſchap, uit de Schuttery en het Genootſchap af-

XXXII. BOEK. 1786.

gevaardigd, geleide hun ten half drie ter Poorte uit en in de Schuit. Te gewisser beveiliging vergezelden die van het Genootschap hun tot aan den *Oudendyk*, vreezende dat eenigen der *Hoornsche* misnoegden hun woord zouden gestand doen, en onder den weg nieuwe moeite baaren. Tegen drie der Belhamels werd den Hoofd-officier Dagvaarding in persoon verleend, twee hunner waren reeds voortvlugtig; een derde nam aan te verschynen.

Moeite te *Enkhuizen* om een Genootschap van Wapenhandel op te rigten.

Veel werks hadt het te *Enkhuizen* in, een Genootschap van Wapenhandel, 't welk den naam van de VRYE WESTFRIEZEN hadt aangenomen, te doen geboren worden. Wanneer 't zelve, in Wynmaand, verzogt om onder de door hun Ed. Groot Mogenden gewettigde Genootschappen te mogen gesteld worden, wist men in den Krygsraad, met eene kleine meerderheid van stemmen, een voorstel door te dringen om een *Ander Corps* op te rigten, 't welk mede na de Wettiging stondt, daar door verwyl baarde, en waar uit tusschen eenige Regeeringsleden hooggaande onaangenaamheden reezen. — In den grooten Krygsraad bewerkte de Capitein BUYSKES het doen eens voorslags aan de Stadsregeering om geene Genootschappen van Wapenoefening, buiten den grooten Krygsraad, op te rigten. Overeenkomstig hier mede viel het Besluit; waar tegen de Heeren DUYVENSZ, EBBENHOUT en

BUURD-

BURGERS zich verzetten. Doch kwam, in weerwil van alle deeze tegenwerkingen, het Genootschap der VRYE WESTFRIEZEN tot stand.

XXXII. BOEK. 1786.

Hoe het te *Edam* gesteld was.

Zwaare klagten boezemden zommigen uit, zo wegens de Familie-Regeering in *Edam*, als over de jammerlyke gesteldheid der Schutterye, en het geen deelneemen in den thans algemeen geworden Burger-wapenhandel. Nogthans zag men 'er eene Vaderlandsche Societeit vergaderen, onder de Zinspreuk

De Deugd en Trouw brengt ons byeen
En strekt tot Nut van 't Algemeen (*),

toespeelende op de Maatschappy onder de Spreuk in den laatsten Regel begreepen, aldaar, in den Jaare MDCCLXXIV gestigt (†).

Algemeene Aamerking over de andere Steden en Dorpen in *Holland* en *Westfriesland*.

Wilden wy van andere Steden, en Dorpen in *Holland* en *Westfriesland*, waar iets, ten aanziene der Grondwettige Herstelling, en den Wapenhandel, de twee ten deezen tyde heerschende en met elkander zo naauw vereenigde voorwerpen, ondernomen, wederstreefd, of tot stand gebragt werd, afzonderlyk spreeken, wy zouden tot eene verveelende langwyligheid vervallen, en op andere kleinder tooneelen, door andere Speelders, dezelfde rollen zien her-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 1127. 1207. 1330. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1480.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 153.

XXXII. BOEK. 1786. herhaalen, welke wy in de groote Steden zagen. Gehugten, naauwlyks meer dan in naam bekend, namen deel in deeze Beweegenisſen: dewyl zy, voor zich zelven daar in, hoe klein en ongeagt, hun belang oordeelden te vinden, en elk Ingezeten des Lands, in hoe duister een hoek ook woonagtig, waarlyk zyne Regten heeft, voor welke het hem vry ſtaat in een Vry Land, op eene beſcheidene wyze, uit te komen. Wy laaten, derhalven, het ophaalen daar van niet agterwege uit kleinagting onzer Mede-vaderlanders, die min aanzienlyke plaatzen bewoonen; maar alleen ter vermydinge eener noodlooze breedvoerigheid, en om dat de ons voorgeſtelde draad der Geſchiedenisſe ons geleidt tot een ander Gewest.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

DRIE EN DERTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

XXXIII. BOEK.

Stoffe van dit Boek. Advys der Mombers in Gelderland wegens de Tekenaaren eens Verzoekschrifts. Advys van het Hof Provinciaal. Eenige Leden van het Hof tegen de voorgeslaagene Maatregelen. Negen éénsluidende Verzoekschriften ingeleeverd. Dezelve verworpen, en eene Publicatie vastgesteld. Inhoud der Publicatie van den elfden van Bloeimaand. Staatsleden, die 'er zich tegen kanten. Tegenverklaaringen van verscheide Staatsleden. Die van VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH. *Scherpe Motto boven deeze Verklaaring geplaatst. Zyne Hoogheid tot het bywoonen van den Landdag uitgenoodigd door drie Ridders. Deeze hadt geen gevolg. Oordeelvellingen daar over. De Tegenkanters van het Staatsbesluit, en inzonderheid* VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, *van*

XXXIII. BOEK.

van verscheide Genootschappen Bescherming beloofd. Brief van de Provinciaale Vergadering der Burgercorpsen in Holland aan dien Ridder. Verzoekschriften te Harderwyk om den Afgevaardigden ten Landdage bepaalden Last te geeven. Zeer koel beantwoord. Bezwaaren aldaar over de Publicatie. Drieledig Verzoek. De Burgery vervoegt zich by de Gezwooren Gemeente om medewerking. Gedeeltlyk beloofd en uitgewerkt. Men denkt 'er gunstig omtrent de Intrekking van het Placaat. Het voorgevallene te Hattem en Elburg. Aanvang der Onlusten in Hattem. Men vordert de Inwooning der Regenten. Dit stuk nader aangedrongen; doch zonder vrugt. Pooging om, door minzaame Onderhandeling, drie Regeeringsleden te beweegen om overeenkomstig met dit Voorstel te handelen. De Gezwooren Gemeente zoekt dit by zyne Hoogheid te bewerken. Niet instemmend Antwoord van zyne Hoogheid. Vrugtloos Voorstel daar toe by het Hof Provinciaal. De Gilden hereischen het Regt der Aanstelling van Gemeensmannen. Ongunstig opgenomen. De Burgery werkt met de Gilden mede. Gemeensmans Leden door de Gilden gekooren, en door aangestelden uit de Gemeente in den Eed genomen. Hoe euvel men dit opvatte. Geschil met de Magistraat over het inlaaten van Krygsvolk. Misnoegen over de Publicatie. Vertoog der Gezwooren Gemeente deswegen. Vergeefsche poogingen om den Heer DAENDELS, *in zyns Vaders plaats, tot Raad te krygen. Verzoekschrift aan Staaten*

ten van Gelderland om Voorziening op de Magistraatsbestelling. Verwyl en ongunstig berigt. Misnoegen deswegen. Aanhouden by zyne Hoogheid om de Raadsplaatzen aan te vullen. Besluit der Burgerye om zelve op middelen ter vervullinge dier Magistraatsplaatzen bedagt te weezen. Zyne Hoogheid kiest MEYLINK *en* DINCKGREVE. *Misnoegen over de verkiezing des laatstgemelden. Diens Beëeediging uitgesteld.* MEYLINCK *bedankt. Poogingen der Burgerye en Gemeente, om de plaatzen door anderen vervuld te krygen. Verzoekschrift aan Staaten van Gelderland. Welk eene uitwerking 't zelve baarde. De Gilden te Elburg willen hun Regt tot het verkiezen van Gemeenslieden doen gelden. Schryven zyne Hoogheid, dat hy dezelve niet meer zou aanstellen. De Magistraat bewilligt. Men zoekt te dier Stede de Waardigheid en Invloed der Gezwooren Gemeente te doen herleeven. Verzoekt voor dezelve een afzonderlyk Vertrek op het Raadhuis te mogen hebben. De Magistraat des verdeeld. Eisch dat de Afgevaardigden ten Landdage een bepaalden Last kreegen. Hoe het daar mede voorheen gesteld was. Pooging ten dien einde. Dit werk doorgezet. Die van Elburg verklaaren zich tegen het afkondigen des Placaats van den elfden van Bloeimaand, in hunne Stad. Geschil hier uit gereezen. Standvastigheid der Elburgeren. De Elburgers geeven op nieuw bepaalden Last ten Landdage. Bezwaaren over hun by de Staaten ingebragt. Hoe men den Elburgschen Afgevaardigden op*

XXXIII. BOEK.

op den Landdag ontving. Deeze keert te rug. De Elburgers volharden. Schryven een Brief aan Staaten van Gelderland. Protest tegen de Publicatie. De Gezwooren Gemeente te Hattem schryft aan de Staaten tegen het zenden van Krygsvolk. Besluit ter Staatsvergadering om Krygsvolk na Hattem en Elburg te zenden. Verklaaringen tegen dit Staatsbesluit. Hattem stelt zich in staat van tegenweer. Schryft om hulp aan de Vrycorpsen en Genootschappen. Hulp uit Overysfel en Holland toegeschikt. Elburg desgelyks in staat van tegenweer. Krygsmagt tegen Hattem en Elburg bestemd. Manifest der Staaten van Gelderland die Steden betreffende. De Capitein SPRENGLER *gevat, zoekt te vergeefsch eene afwending te maaken, gelyk ook drie Overysselsche Steden. Hattem aangevallen. Verdeedigt zich, en wordt verlaaten. Verschillende gerugten, wegens het sneuvelen van Krygsvolk voor Hattem. Plundering te dier Stede. Elburg verlaaten. Door Krygsvolk bezet. Dankadres eeniger Elburgeren. De uitgeweeken Regeeringsleden van Elburg schryven aan Staaten van Gelderland. Brief der gevlugte Regeeringen van Hattem en Elburg aan Staaten van Holland. Welk eene uitwerking dit schryven by Staaten van Holland baarde. Staaten van Holland schryven aan die van Gelderland over het in Bescherming neemen der gevlugte Hattemers en Elburgers. Wederschryven der Staaten van Gelderland. In Overysfel en Holland vinden de Voortvlugtigen schuil. Programma,*

ma, ten hunnen behoeve te Amsterdam uitgegeeven. Ryklykheid der Giften. Beschikking op de ingezamelde Penningen. Nadere Aandrang der Hattemeren en Elburgeren op Bescherming by Staaten van Holland. Amnestie aan de Hattemers en Elburgers met veele bepaalingen. Verzoekschrift der Uitgeweekenen aan Staaten van Gelderland. Ontworpen Placaat in Gelderland tegen de Vryheid der Drukpersse. Wat deswegen voorviel. Nymegen verklaart 'er zich tegen. Als mede Harderwyk. 't Zelve blyft agterwege. Aandrang van CAPELLEN TOT DE MARSCH *op de Herziening van het Regeerings Reglement van Gelderland. Van de Herziening kwam niets.* CAPELLEN TOT DE MARSCH *verdeedigt zyn Protest tegen de Publicatie van den elfden van Bloeimaand. Hoe dit wordt opgevat. Aanhouden van* CAPELLEN TOT DE MARSCH *en* CAPELLEN TOT RYSSELT *om afdoening. Vergeefsch aangebodene Bemiddeling van Zeeland en Stad en Lande. Beweegenissen te Arnhem tusschen de Burgers en Soldaaten De Arnhemsche Regeering in den Post van den Neder-Rhyn aangetast. Dit Werk daar verbooden. Een Vertoog met Beuls handen verbrand. De Schryver ontdekt zich. Poogingen eeniger Arnhemsche Burgeren om de aanhoudende Ongeregeldheden te stuiten. Onlusten van den zelfden aart te Zutphen.* CROOKCEUS *tot Gemeensman te Zutphen, door de Staaten verklaard. Byzonderheden wegens Deutichem, Lochem en Doesburg.*

XXXIII. BOEK.

Hoe

XXXIII. BOEK. *Hoe het te Thiel gesteld was. Begraafplaats buiten die Stad aangelegd, en het Genootschap ter Naavolging daar opgerigt.*

1786. Het Gewest, tot welks Geschiedenisbeschryving wy treeden, is *Gelderland*, waar in wy de voorgaande Bedryven, om eene Grondwettige Herstelling te bekomen, kragtig zullen agtervolgd, zien, en niet min sterk tegengegaan; waar zich eene Gebeurtenis zal opdoen, welke het geheele Bondgenootschaplyke Gemeenebest in rep en roer zette, en in *Holland*, ten deezen Jaare, zo ernstige en veruitziende gevolgen naa zich sleepte als ons laatst voorgaande Boek heeft uitgeweezen. In 't zelve hebben wy niet meer mogen doen dan met den vinger even wyzen op 't geen in *Gelderland* gebeurde; thans moeten wy ons, als 't ware, ter plaatze zelve vervoegen. Aangenaamer voorwerpen, dan zich daar opdoen, zou onze pen ter Schryfstoffe kiezen; doch 't is buiten haare schuld, dat de Geschiedkundige Waarheid van haar deeze taak vordert. Wy zullen 'er ons, met alle mogelyke Onzydigheid, van kwyten.

Stoffe van dit Boek.

Het Hof van *Gelderland*, waar aan, schoon met tegenspraake van verscheide Ridders en andere Staatsleden, het verder Onderzoek der Tekenaaren van een der Meerderheid haatlyk Verzoekschrift

Advys der Mombers, wegens de Tekenaaren eens Verzoekschrifts.

ſchrift gelaaten was (*), ontving van de Mombers, die de Stukken nader ingezien hadden, voor de Tekenaaren geen geheel gunſtig Advys. Want ſchoon zy openlyk betuigden, „ dat hun, uit de ingekomene Informatien, nergens was gebleeken, dat door de Dryvers van dat Werk Corruptie of Dreigementen waren in 't werk geſteld, om de In- en Opgezetenen tot hun oogmerk te doen komen; maar, in tegendeel, hier en daar wel bevonden hadden, dat 'er gezegd was, *dat de Tekening vrywillig moest geſchieden*, 't geen ook, gelyk het geheele beloop der zaaken aanduidde, door eene groote menigte was geſchied, uit een blind vertrouwen op die geenen, welke hun zulks voorſloegen, met de onbepaalde en in algemeene bewoordingen gedaane byvoeging, *dat dit zou ſtrekken tot welzyn van den Lande*," merken zy wyders aan, „ dat de Requestranten, niet alleen geene genoegzaame Decentie, ten aanziene van den Heere Erfſtadhouder en het Collegie van Heeren Raaden en Staaten obſerveerden; maar vooral, en daar het voornaamlyk op aankwam, dat zy niet vry te ſpreeken waren van een ingreep op het het Souverain Gezag der Heeren Staaten: naardien in het Request met duidlyke woorden was geſteld, *dat de Beſluiten der Heeren Staaten, buiten de* toe-

XXXIII. BOEK.

1786.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 236. 240.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ *toestemming des Volks geen Wetgeevende* „ *Magt konden verkrygen* (*), waar om zy „ vermeenden, geauthoriseerd te moeten „ worden om tegen de meest schuldigen, „ de voornaamste Fauteurs en Dryvers „ van de respective Tekenaars, en gedaa- „ ne Tekeningen, te procedeeren als naar „ behooren."

Advys van het Hof Provinciaal.

In het Advys van het Hof Provinciaal spreekt hetzelve, met alle minagting van de Ondertekenaaren, als Lieden die meest zonder kennis van zaaken, en zonder argwaan hun Naam gezet hadden; en overzulks, verkoozen zy liefst *het gedaane* daar te laaten; doch oordeelden op middelen bedagt te moeten weezen, om zulke Ongeregeldheden voor *het toekomende* te weeren, en tegen te gaan. Waar toe zy het geschikste keurden het Tekenen van Verzoekschriften, op eene gansch ernstige wyze, te verbieden.

Voor

(*) Deeze uitdrukking werd in het Verzoekschrift niet gevonden: men las daar, *dat zodanig eene Verbetering van onzen inwendigen Staat*, als zy voorgesteld hadden te bedoelen, *buiten de toestemming des Volks, geene Wetgeevende Magt kon krygen*. Zy spraaken van *Grondwetten*, niet van Besluiten op *Grondwetten* steunende. Zie dit Request in het *Historisch Verhaal, wegens het gebeurde met de Steden Hattem en Elburg, in den Jaare* 1786, *of Gedenkboek voor Gelderland. Te Campen by* J. A. DE CHALMOT *en de Erven* VALKENIER 1787. bl. 117. Wy zullen van dit Werk, als behelzende veele oorspronglyke Staatstukken, vervolgens gebruik maakende, om de kortheid, het aanhaalen onder den Tytel van *Gedenkboek voor Gelderland*.

Voor een ieder bleef de weg van beklag by den Souverain open; mits zodanige byzondere klaagende Persoonen altoos indagtig bleeven, dat de Bezwaaren hun zelve moesten betreffen, en geenzins Punten raakten, gelyk het Hof zich uitdrukte, „ welke van hunne Compe„ tentie niet zyn; maar ter beoordeelinge „ staan van die geenen, aan welken die „ uit haare natuur, of uit kragt der Wet„ ten, door bedaarde en rustige Ingeze„ tenen altyd worden overgelaaten, zon„ der zich daar mede direct of indirect „ te bemoeijen."

Als zodanige ongepaste en ongeoorloofde Bemoeijingen zag het Hof de Punten aan, waar over het gewraakte Verzoekschrift liep, als welke uit haare natuur behoorden tot de beslissing van de Souveraine Vergadering in ieder Gewest. Dit bleek, huns oordeels, als men in aanmerking nam, dat de Inleeveraars van dit Verzoekschrift, zonder behoorelyke kennis van zaaken te hebben, of te kunnen hebben, zich daar over een oordeel tragten aan te maatigen, 't geen van eene terstond in 't oogloopende onbezonnenheid niet was vry te spreeken. Terwyl, ten anderen, zodanige Verzoeken een wantrouwen veronderstellen op de oplettenheid van den Souverain, even of die zodanige opwekkingen van byzondere Persoonen noodig hadt. —— Om welke redenen zy het van de handwyzen van zodanige Verzoeken moesten aanraaden.

Voorts betoonde het Hof zyne geraakt-

 heid,

XXXIII. BOEK. 1786.

heid, meer bepaald ten opzigte van de verzogte Herziening en Verbetering des Regeerings-reglements van den Jaare MDCCL, in het Verzoekschrift voorgesteld, als een Reglement, *'t welk op den duur, als zo geweldig tegen onze oorsprongklyke Constitutie aandruischende, niet zou kunnen bestaan.* Uit deezen hoofde gaven zy in bedenking of het niet dienstig zou weezen, om, by eene nadruklyke Publicatie, het oogmerk van hun Ed. Mogenden, omtrent eene stipte en volkomene waarneeminge van het Reglement openlyk bekend te maaken; waar in dan tegelyk de noodige Voorziening omtrent het tekenen van en het rondloopen met Requesten om die te laaten tekenen zou kunnen gevoegd worden. Het ontwerp van zulk eene Afkondiging voegden zy 'er nevens.

Eenige Leden van het Hof tegen de voorgeslaagene Maatregelen.

Alle Leden van het Hof waren niet voor deeze maatregelen, noch keurden de ontworpen Afkondiging goed: drie ten minsten, de Heeren TENGNAGEL, VATEBENDER en J. H. VAN HASSELT stemden daar geenzins mede in; doch de twee laatstgemelden deedt men ter Vergadering, zo men verzekert, uitgaan, onder voorwendzel, dat de Schoonbroeder van den eenen, en een Neef van den ander, onder de gehaate Tekenaars behoorden.

Negen eensluidende Verzoekschriften

Hoe zeer dit eerste *Geldersche* Verzoekschrift de ongunstige gevolgen naa zich sleepte, dat men allerwegen de Ondertekenaars hadt laaten oproepen, ten scherpsten

ſten ondervraagen, en geene bedreigingen gespaard om de Ingezetenen van dat Gewest af te ſchrikken om voortaan ſoortgelyke Verzoekſchriften in te brengen, verhieven zy nogthans andermaal, op deeze wyze, hunne ſtem, en leeverden op den Landdag, in Bloeimaand deezes Jaars, negen eensluidende Verzoekſchriften in, onderſchreeven door de Vergaderingen der Gemeenslieden te *Zutphen* en *Arnhem*, en voorts van zeer veele Burgers en Ingezetenen der gemelde Steden; mitsgaders van de Steden *Thiel*, *Doesburg*, *Deutichem*, *Lochem*, *Harderwyk*, *Hattem* en *Elburg*. —— Dezelve ſteunden op de eigenſte gronden als het voorgaande, herhaalden dezelfde klagten, en drongen aan op de Herziening en Verbetering van het Regeerings Reglement des Jaars MDCCL.

XXXIII. BOEK. 1786. ingeleeverd.

Nog erger lot dan het eerst ingediende wedervoer dit tweede Verzoekſchrift. Met verſmaading wierp de Meerderheid 't zelve agter de bank, en, zonder agt te ſlaan op de zeer nadruklyke Advyſen van veele Medeleden, beſlooten zy, overeenkomſtig met den Raadſlag van den Hove Provinciaal, tot het laaten doen eener Afkondiginge, die, om derzelver gevolgen, hier verdient in 't geheel geboekt te worden. Dezelve was den elfden van Bloeimaand gedagtekend, en van deezen inhoud.

Dezelve verworpen, en eene Publicatie vastgeſteld.

„ De Staaten des Furſtendoms *Gelre* en „ Graafſchaps *Zutphen* doen te weeten. Alzo „ in den voorleeden Jaare MDCCLXXXV, „ in

Inhoud der Publicatie van den 11 Mey.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ in onze Vergadering is ingediend een aantal Requesten, op naam van verscheide Persoonen uit de Kwartieren van *Zutphen* en *Veluwe*, allen zich noemende Burgers en Ingezetenen deezer Provincie, den uitwendigen schyn hebbende, als of eene opregte deelneeming by het waare belang, zo van het Vaderland in 't algemeen als van deeze Provincie in 't byzonder, gepaard met den aan Ons alleen wettige Overheid, verschuldigden eerbied, de eenige oogmerken waren, welke de Supplianten, by het indienen van dezelve bestuurden; doch in de daad inhoudende verregaande, en aan de Supplianten uit geenen hoofde toekomende, Bemoeijingen met het Bestuur van de Republiek in 't gemeen en van deeze Landschap in 't byzonder, en dus gerigt, om naar de denkbeelden van veelen zich schuilhoudende Zoekers van Nieuwigheden, wantrouwen tegen ons, en de Heeren Staaten der overige Provincien, onze Bondgenooten, veragtinge voor 's Lands hoogere en mindere Collegien, en Onrust en te Ontevredenheid tusschen In- en Opgezetenen te berokkenen.

„ En, offchoon de bewoordingen en uitdrukkingen, welke in die Requesten gebruikt worden, ons daadlyk, en by het eerste inzien, hebben moeten te kennen geeven, dat dezelve onmogelyk konden voortkomen van de grootste menigte der Verzoekers, wy egter, om een spreekend bewys te geeven,

„ hoe

„ hoe zeer wy geen oogmerk hadden, XXXIII.
„ anders, dan naa eene volkomene ken- BOEK.
„ nis van zaaken, ten deezen iets te be-
„ sluiten, goedgevonden hebben, onze 1786.
„ Raaden te authoriseeren, om door aan-
„ schryving aan de Officieren en Magi-
„ straaten, onder welkers Regtsgebied de
„ Supplianten zich bevinden, de omstan-
„ digheden, welke het tekenen van dee-
„ ze Requesten hadden vergezeld, naa
„ te spooren, en ons, met inzending van
„ te neemene Berigten, over alles te die-
„ nen van derzelver Advys, met dit ge-
„ volg, dat, naa dat aan deeze onze Au-
„ thorisatie, door opgemelde Raaden, by
„ Missive van vyftien November des
„ Jaars MDCCLXXXV was voldaan, aan ons
„ is gebleeken, dat voorsz. Verzoekers
„ veelal bestaan uit Kinderen, Minderjaa-
„ rige, schamele en bedeelde Persoonen,
„ Handwerksgezellen, en een aantal van
„ de minstkundigen onzer Ingezetenen;
„ terwyl nogthans de zaaken, welke de
„ voorwerpen van de gedaane Verzoeken
„ uitleeveren, van dien aart zyn, dat de-
„ zelve in de Verzoekers eenen merkly-
„ ken trap van kunde in de Regeerings-
„ gesteldheid van deeze en andere Pro-
„ vincien, zo wel als in 't algemeen Be-
„ stuur van het Bondgenootschap, ver-
„ onderstellen moeten, om welke te be-
„ komen de gemelde Verzoekers nooit tyd,
„ noch gelegenheid, kunnen gehad hebben.

„ Zo zouden wy, lettende op de om-
„ standigheden, die, derhalven, tot Vili-

 „ pen-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ pendie van onze Overheid, noodwen-
„ dig in deezen hebben moeten plaats
„ grypen, in geval wy alleen aan onze
„ Regtvaardigheid hadden willen gehoor
„ geeven, ons hebben verpligt geoor-
„ deeld, om aan alle deeze Supplianten
„ de kragt van onze wettige Verontwaar-
„ diging te moeten doen gevoelen, en
„ den weg van Regten tot Wraak van
„ onze Hoogheid, hebben moeten open-
„ laaten.

„ Dan, vermids wy, by het voorge-
„ melde onderzoek, met genoegen, heb-
„ ben mogen verneemen, dat niet zo
„ zeer eenig ongeoorloofd voorneemen,
„ om zich te dringen in zaaken, die,
„ voor zo verre deeze Provincie aangaat,
„ aan Ons alleen, en met uitsluiting van
„ alle anderen, wie zulks ook zouden
„ mogen zyn, toekomen, en in betrek-
„ kinge tot 's Lands algemeen belang,
„ aan Ons nevens de overige Bondge-
„ nooten gehooren, by verre de meeste
„ Ondertekenaaren van die Requesten
„ heeft gehuisvest; maar dat zy, in tegen-
„ deel, over het geheel, zyn bezield ge-
„ weest met waaren Eerbied voor Ons,
„ als hunnen wettigen Souverain, en een
„ loflyken yver voor 's Lands behoud;
„ doch dat van deeze, aan gehoorzaame
„ Ingezetenen zo wel passende gesteld-
„ heid, door de zulken, die, of uit Ei-
„ genbelang, of uit nog slegter Grond-
„ beginzels, werkzaam zyn, een zo ver-
„ regaand misbruik is gemaakt, dat zy

„ de-

„ dezelve aan hunne flinksche oogmerken, XXXIII.
„ tot ondermyninge, ware het mogelyk, BOEK.
„ van ons Gezag en omkeeringe in de —
„ Regeeringsvorm hebben tragten dienst- 1786.
„ baar te maaken. — Zo is het, dat,
„ daar Wy evenwel nooit zullen toelaa-
„ ten eenige inbreuk op het Gezag, Ons,
„ als alleen wettigen Souverain, toeko-
„ mende, noch gedoogen, dat woel- en
„ muitzieke Persoonen uit deeze, of uit
„ andere Provincien, (door eene vertoo-
„ ninge van Requesten, by een groot
„ aantal van der zaake onkundige en in
„ voege voorschreeven misleide Ingeze-
„ tenen getekend,) bereiken hunne on-
„ geoorloofde oogmerken, mede daar toe
„ tendeerende, om het Reglement van
„ den Jaare MDCCL, op de Regeering
„ deezer Provincie by Ons vastgesteld,
„ en daar by, door Ons, by de Acte van
„ Tuteele, over den toen minderjaarigen
„ Heere Erfstadhouder, op den dertien-
„ den July MDCCLIV, verklaard voor
„ het waare en rechte Fundament der
„ Regeeringe in deezen Furstendom en
„ Graafschap, waar voor wy 't zelve ook
„ blyven houden, en in welke hoedanig-
„ heid dat Reglement, zo door Ons als
„ door de respective Gemeenslieden dee-
„ zer Provincie, is bezwooren, en 't geen
„ Wy by deeze belooven, in alle des-
„ zelfs leden en deelen, stiptlyk te zul-
„ len observeeren en doen observeeren, om
„ verre te werpen; Wy, nogthans, altoos
„ meer geneegen zullende bevonden wor-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ den, om misleide Ingezetenen, door
„ zagtmoedigheid tot hunnen pligt weder
„ te brengen, dan door straffen te beteu-
„ gelen, van deeze onze Landsvaderly-
„ ke bezorgdheid als nu wel willen ge-
„ bruik maaken, om al het geen tot hier
„ toe, ten aanzien der Tekeninge dier
„ Requesten, met den aankleeve van de-
„ zelve, zo wel als ook nog andere Re-
„ questen van eenen byna gelyken inhoud,
„ die in deeze onze tegenwoordige Ver-
„ gaderinge zyn ingediend, is gepleegd,
„ te vergeeven, gelyk wy hetzelve ver-
„ geeven in en uit kragt deezes.

„ Doch alles met dien verstande, dat
„ Wy nu ook hoopen, en vastlyk ver-
„ wagten, dat alle onze Ingezetenen,
„ voor 't toekomende, het Bestuur dee-
„ zer Landschap aan Ons, en aan die
„ geenen, welke Wy daar toe verordend
„ hebben, en verder verordenen mogen,
„ mitsgaders aan Ons, met de Heeren
„ Staaten der andere Provincien, het Be-
„ stuur van het geheele Bondgenootschap
„ zullen overlaaten; en in het byzonder
„ dat ook de meestschuldige Dryvers en
„ Doorzetters van de Tekening der bo-
„ vengemelde Requesten begrypen zul-
„ len, dat zy in het vervolg nimmer zo-
„ danige toegeevenheid meer van Ons
„ zullen hebben te wagten; maar, in te-
„ gendeel, als dan, naar allen rigeur van
„ Regten tegen hun zal voort moeten
„ worden geprocedeerd.

„ En dat, wyders, hoe zeer wy wel,

„ by

„ by elke bekwaame gelegenheid, ver- klaard hebben, en ook als nog verklaa- ren, dat wy aan elk en een ieder den weg van Regten openstellen, omtrent al het geen waar in hy, ten aanziene zyner Vryheid, Regten, of Privile- gien, mogte oordeelen bezwaard of be- nadeeld te zyn; en Wy, derhalven, Ons nooit zullen onttrekken, om alle rechtmaatige klagten van onze Op- en Ingezetenen, van wat Rang of Staat, die ook zouden mogen weezen, wan- neer die van dien aart zyn, dat zy on- ze onmiddelyke tusschenkomst vorde- ren, te hooren; maar, in tegendeel, ook als nog, onder inhœsie van onze Publicatie van den zes en twintigsten October MDCCXXXVI (*), aan elk en een ieder de vryheid geeven, om alle hunne klagten, over zodanige zaa- ken, die, of geene voorwerpen der ge- woone Justitie zyn, of, uit hoofde van de opkomende omstandigheden, niet dan bezwaarlyk door den gewoonen weg van Regten kunnen worden uitgemaakt, in onzen schoot te brengen; mits zulks geschiedde op eene aan Ons Souverain verschuldigde wyze, terwyl wy eenen ieder verzekeren, dat wy nooit zullen „ naa-

XXXIII. BOEK. —— 1786.

(*) In deeze Publicatie leest men, onder andere, „ Alle Particulieren, buiten Ampten en Steden, haar by Request addresseerende aan den Landschappe, zullen niet mogen gebruiken de woorden *Vertoonen*, *Representeeren*, of diergelyke; maar de woorden *Geeven met respect te kennen*, *Suppliceeren*, en dusdanige." Zie het *Groot Gelders Plakaatboek* III. D. bl. 564. enz.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ naalaaten, om 's Lands waare Vryheid, „ en die van alle onze Op- en Ingezetenen, door alle die Magt, welke Ons „ van God verleend is, te handhaaven; „ ten welken einde Wy dan ook, by voortduuringe, aan een ieder de vryheid geeven, om zich over 't geen hem, invoege voorz. in zyn Perfoon, Goed „ of Huisgezin aangaat, aan Ons, onder „ zyne bloote Naamtekening te mogen „ melden; Wy niet te min, tot ons leedweezen, by de ondervinding hebbende „ moeten zien, hoe deeze onze geneigdheid, om niemand in het te onzer Tafel brengen van zyne Verzoeken in „ eenigen opzigte, te belemmeren, door „ de zulken, die, ter bereiking hunner „ oogmerken, zich niet ontzien om de „ eerwaardige naamen van Vryheid en „ Privilegien te fchenden, en op deeze wyze de menigte te verftrikken, „ wordt misbruikt, Ons, derhalven genoodzaakt hebben gevonden, tot voorkominge van verdere misleidinge onzer „ rechtgeaarte In- en Opgezetenen, te „ ftatueeren, gelyk wy wederom zyn „ doende by deezen;

„ Dat Wy wel expresfelyk verbieden, „ zo in de Steden als ten Plattenlande, „ het rondloopen met Requesten om dezelve ter Tekeninge aan te bieden, of „ het leggen van dezelve ten dien einde, „ in Herbergen, of op andere plaatzen, „ en zulks zonder onderfcheid, waar toe „ zodanige Requesten mogten gerigt „ zyn, en voorts verklaaren;

„ Dat

XXXIII. BOEK. — 1786.

„ Dat van nu voortaan geene Requesten of Verzoekschriften zullen worden aangenomen, wanneer die, 't zy onmiddelyk op den naam, het zy by representatie, door meer dan zes Persoonen, niet van één Geslacht weezende, en derzelver onderlinge belangens niet betreffende, aan Ons ingediend worden: ten ware zodanige Requesten behoorlyk *pro stilo* zyn getekend door een Practizyn aan wien, binnen deeze Provincie de Praktyk is toegelaaten, en die binnen dezelve woonagtig is; met verdere verklaaringe, dat, gelyk zodanige Verzoekers voor den inhoud hunner Requesten verantwoordelyk blyven, Wy ook zodanige Practizyns voor den inhoud van de aldus by hun getekende Verzoekschriften mede in de eerste plaats verantwoordelyk houden."

Staatsleden die 'er zich tegen aankanten.

Eene allerhevigste tegenkanting ontmoette deeze beraamde Afkondiging, niet van eenige maar van veele Staatsleden. — Uit het Kwartier van *Nymegen* verzetten zich daar tegen de Heeren M. VAN BRONCKHORST, E. J VAN NYVENHEIM TOT WIEL, B. VAN NYVENHEIM TOT DORTH, en J. VAN LYNDEN TOT OLDENALLER *Junior* — uit dat van *Zutphen* de Heeren R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, F. B. VAN DER CAPELLEN TOT RYSSELT, B. J. VER STEEGE, en W. A. DE ROODE VAN HEECKEREN — uit dat van de *Ve-*

luwe

XXXIII. BOEK. 1786.

luwe de Heeren H. W. J. VAN LYNDEN TOT OLDENALLER, J. H. VAN ZUYLEN VAN NIEVELDT, G. W. VAN ZUYLEN VAN NIEVELDT, J. C. VAN ECK, en J. H. P. E. VAN RENESSE VAN WILP TOT CAMPERBROEK; als mede, wegens de Stad *Hattem* de Burgemeester WESTERVELD, en wegens *Elburg*, de Burgemeesters ROUWENHOF en SELS. Ook de Heeren CAPELLEN TOT DEN BOEDELHOF, PALLANDT VAN KEPPEL en ROUWENOORT TOT DEN ULENPAS, raaden om dit ſtuk te laaten liggen; de Afgevaardigden der Stad *Nymegen* weigerden daar in mede te ſtemmen. Dan de vereenigde poogingen deezer Regenten ſpanden te vergeefsch de kragten in om eene Afkondiging te weeren, die de Meerderheid der Staatsleden doordrong dat zou geſchieden.

Tegenverklaaringen van verſcheide Staatsleden.

Dezelve ging, egter, niet voort zonder de ſterkſte Tegenverklaaringen van vier Edelen in het *Nymweegsch* Kwartier van de Heeren B. J. VERSTEEGE en W. A. VAN ROODE TOT HEECKEREN en een allernadruklykst Vertoog van vyf Edelen uit het *Veluwſche* Kwartier. Met deeze alle op te haalen zouden wy de kragtigſte taal, vol bekommernisſe, over 't geen uit het voort- en doorzetten dier Afkondiging, in dit Tydsgewrichte, ſtondt gebooren te worden, doen hooren; eene taal die, wat den grond der zaake betreft op 't zelfde neder kwam;

dan

A. van 't Hoff, ad viv. delin. Rein. Vinkeles, sculp.

dan wy zullen ons de moeite van het afschryven en onze Leezeren het verveelende der eenzelvigheid bespaaren, door geheel aan te voeren, wat de Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, in zamenstemming met Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT RYSSELT, daar op hadt in te brengen. Een stuk 't welk niet alleen door allen van zyne Partye in *Gelderland*; maar door geheel *Nederland*, in zo verre het der Grondwettige Herstelling toegedaan was, werd toegejuicht, en alles wat de andere *Geldersche* Staatsleden gezegd hadden, hoofdzaaklyk in zich vervangt (*).

XXXIII. BOEK. — 1786.

Tegenverklaring van VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH.

VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH uitte zich op deezen trant; „ Edel Mogende Heeren! Daar ik eergister, by het hooren leezen, zo van het „ Advys der Mombers, als van het Hof „ Provinciaal, en van de by het zelve „ geconcipieerde Publicatie, tegen rustige en vreedzaame Ingezetenen, reeds „ onderscheidene gewaarwordingen van „ verbaasdheid en verontwaardiging heb „ ondervonden, wil ik niet ontveinzen, „ dat dezelve niet weinig vermeerderd „ zyn by eene bedaarde overweeging van „ een en ander. —— Ik heb U Ed. „ Mogenden, toen gebeden en gesmeekt,

„ om

(*) Wie de andere Tegenverklaaringen wenscht te leezen kan ze byeen vinden in het *Gedenkboek voor de Provincie Gelderland* bl. 147—153.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ om eens te willen inzien de gevolgen, „ die uit zulke ſtrenge maatregelen, in „ deeze dagen, tegen Ingezetenen, die „ te recht over ſchreeuwende grieven „ klaagen, te wagten zyn. Tot myn „ leedweezen is op myne Remonſtrantien „ niet gelet geworden; in tegendeel de „ drift en verhaasting, welke ik heb zien „ in 't werk ſtellen om aan deeze Voor„ ſchriften van Vervolging eene Sanctie „ te geeven, hebben op my zulk eenen „ diepen indruk gemaakt, dat dezelve „ my hebben aangemoedigd om my daar „ tegen te verzetten, met dien ernst en „ dien moed, welke, vooral in deeze da„ gen, het kenmerk is, waar aan de waare „ Vaderlands- en Volksvrienden moeten „ getoetst worden, uitmaaken.

„ En, offchoon ik reeds heb beſpeurd, „ dat de Meerderheid deezer Vergade„ ring den weg van Geſtrengheid zal in„ ſlaan, ben ik te meer aangezet gewor„ den om U Ed. Mog. zo veel de kort„ heid des tyds my heeft toegelaaten, „ de gronden van deeze myne Oppoſitie „ open te leggen.

„ Ik vraage, gelyk ik meermaalen te „ deezer plaatze gevraagd heb, welk „ eene misdaad 'er begaan is door het „ eerbiedig voordraagen aan U Ed. Mog. „ van de Grieven en Bezwaaren, waar „ over door geheel *Nederland* een nood„ kreet gehoord wordt, omtrent een be„ ſtuur van zaaken, waar tegen de nota„ belſte Leden van het Bondgenootſchap

„ zich

„ zich hebben verzet? Was die niet ge„ schaapen om onze braave Ingezetenen „ mede te doen ontwaaken tot eenen *Re„ cursus ad Principem?* (*). Daar, al ware „ het ook onder den geweldigsten Alleen„ heerscher, den Ingezetenen het wel„ of kwalyk vaaren van het Vaderland „ niet onverschillig kan of mag zyn; en „ zouden dan, in dit Land, de Naneeven „ van de Overwinnaars van PHILIPS, „ zich hebben moeten laaten welgeval„ len, eenen toeleg, die ten haaren ver„ derve strekte, en die byna tot volko„ menheid gebragt was, te zien ten uit„ voer brengen? Was de verraaderlyke „ Directie in den jongsten Oorlog met „ *Engeland*, het verspillen van 's Land „ penningen, die alleen door het zweet „ en bloed van Ingezetenen worden op„ gebragt; het verwaarloozen van het „ Defensie-weezen, zo te water als te „ land; de gebleekene uitwerkingen van „ Eigenbelang-zoekende Regenten, en „ dan het zedert Jaaren overlegd voor„ neemen om de Overheersching op den „ Throon te zetten, voor de Ingezete„ nen van *Gelderland* onverschillig? Wie „ kan een Vriend des Vaderlands bly„ ven en tevens durven staande houden, „ *dat alle deeze Grieven en Bezwaaren den*

„ *In-*

(*) Dit betekent hier een toevlugt tot Ridderschap en Steden, die de Staaten des Furstendoms Gelre en des Graafschaps *Zutphen* vertegenwoordigen.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ *Ingezetenen niet direct zyn concerneerende,*
„ *en dat het niet van haare Competentie*
„ *zyn zou deswegen by haare Hooge Over-*
„ *heid om Herstel aan te houden?* — GOD
„ bewaare ons, Ed. Mog. Heeren! voor
„ het aanneemen deezer verderflyke Stel-
„ ling van den Hove, naamlyk, *dat onze*
„ *Burgeren en Ingezetenen onbevoegd zouden*
„ *zyn, om de oplettenheid van U Ed. Mog.*
„ *op te wekken omtrent zaaken, die enkel*
„ *ter beoordeeling zouden staan van die gee-*
„ *nen aan welken die uit haaren Natuur,*
„ *of uit kragt der Wetten, zouden zyn aan-*
„ *bevolen;* gaat deeze Stelling door, als
„ dan hebben onze Voorvaders zich ten
„ onregte tegen hunnen wettigen Heer,
„ den Koning PHILIPS verzet! Te ver-
„ geefsch zal daarom deeze lydende ge-
„ hoorzaamheid in het midden onzer ver-
„ kondigd worden; met al wat in myn
„ vermogen is zal ik dezelve bestryden,
„ en veel liever zal ik, met myne braave
„ Medeburgers, tot uiterften overgaan dan
„ my hier aan onderwerpen.

„ Het voorgeeven, by het Advys van
„ den Hove, *als of de meeste der Onder-*
„ *tekenaaren onkundig waren geweest, en*
„ *onder de geringste Classe van Ingezetenen*
„ *behooren*, is zo *opmerkenswaardig* (*)
„ voorgedraagen, dat hetzelve geen res-
„ contre noodig heeft; en hier toe be-
„ hoort

(*) In de eerste leezing stondt *zo insidieus en ter kwaader trouwe. Mem. van den Heere* VAN DE MARSCH bl. 334.

„ hoort mede het gerapporteerde omtrent
„ de gedaane Persecutien tegen de On-
„ dertekenaars, die zeker voldoende wa-
„ ren, om, voor dat oogenblik, zommi-
„ gen angst en vreeze aan te jaagen.

„ Zie daar dan onze Ingezetenen,
„ Edel Mogende Heeren! strafschuldig
„ verklaard, egter niet zodanig of dezel-
„ ve zouden zich op de Genade van U
„ Ed. Mogenden kunnen verlaaten; maar
„ verre is het dat zy die zouden te wag-
„ ten hebben omtrent het Verzoekschrift
„ tot Revisie en Redres van het Regle-
„ ment van Regeering, dat, naar de ver-
„ zekering van den Hove, de gansche
„ Fundamenteele Wet en Constitutie van
„ Regeering zou uitmaaken, en dat in-
„ tusschen, naar inzien der Onderteke-
„ naars, met de eigen woorden, welke
„ ik herhaalde reizen aan U Ed. Mog.
„ heb voorgedraagen, *als zo geweldig te-*
„ *gen onze oorspronglyke Constitutie aan-*
„ *druischende, op den duur niet zal kun-*
„ *nen bestaan!* en al verder, *dat de Be-*
„ *sluiten der Staaten, buiten de toestemming*
„ *des Volks, geene Wetgevende Magt kun-*
„ *nen verkrygen* (*). Woorden, Ed. Mog.
„ Heeren! mede door my en andere Le-
„ den deezer Vergadering gebezigd, en
„ waar in de Momber en Subsistuut Mom-
„ ber oordeelen te leggen opgeslooten,

„ *eene*

(*) Zie het door ons opgetekende, betreffende dee-
ze uitdrukking, hier boven bl. 130.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ *eene ingreep in U Ed. Mog. Souverainiteit en Hougheid, en waar omtrent dezelve verzoeken mits dien geauthoriseerd te mogen worden, om tegen de meest schuldigen* de voornaamste Fauteurs en Dryvers *enz te procedeeren, naar behooren.*

„ Onverschrokken zal ik daar om afwagten, wat tegen my zal worden ondernomen; en, daar ik niets anders dan het *Salus Publica* beooge, welke zonder de behoudenis van Regten, die in onze Constitutie geradiceerd zyn en blyven, niet kan bestaan, considereer ik de Stellingen, als of de Magt, welke U Ed. Mog. uitoefenen, niet uit den boezem des Volks ware ontleend, als strekkende tot *Renversement van onze onveranderlyke Constitutie en Forme van Bestuur, die geene andere dan* EENE REGEERING BY REPRESENTATIE kan gehengen; daar, integendeel, door de grondlegging van dat Systema, eene onbepaalde Aristocratie in 't midden onzer, staat ingevoerd te worden, waar door en Burgers en Ingezetenen, in dit Gewest, in een oogenblik, tot eene Slaaverny, erger dan die van eenen *Venetiaanschen* kruipenden Onderdaan, verweezen worden, die ten minsten voor geene Monarchaale inmenging, zo als wy in 't midden onzer ondervinden, behoeft te beeven.

„ Neen, Edele Mogende Heeren! hoe vast men ook moge waanen die ketenen thans geklonken te hebben, Bur-

„ gers

„ gers en Ingezetenen, dien het *Bataaf-* XXXIII. BOEK.
„ *sche* Bloed al kookende door de aderen
„ vloeit, zullen nimmer hunne vrye hal-
„ zen onder dezelve bukken. 1786.

„ Het zal hun aan geen middelen man-
„ gelen om dezelve te verbreeken: zy
„ verlaaten zich, in de eerste plaats, op
„ den God hunner Vaderen, door wiens
„ hulpe zy veel sterker kluisters hebben
„ weeten te verbryzelen; en zy vertrou-
„ wen op hunne Bondgenooten, die by
„ het aangaan der Unie zich onderling
„ verbonden hebben, om met Goed en
„ Bloed elkanderen, by de duurgekogte
„ Vryheid, Regten en Voorregten te
„ handhaaven. —— Geene vertooning
„ van eene Militaire Magt zal hun in
„ deezen afschrikken; zy verlaaten zich
„ mede op de Menschlievenheid, Braaf-
„ heid en Vaderlandliefde van de zulken,
„ die in menigte onder onze Armée gevon-
„ den worden; die, als het zelfde belang
„ in het behoud van het Vaderland, van
„ Regten en Voorregten, met hun heb-
„ bende, verre af zyn, om zich tot On-
„ derdrukking en Voortzetting van slaaf-
„ sche oogmerken te laaten emploieeren.

„ Mogte dit alles, U Ed Mog. tot
„ nadenking brengen! en liever doen over-
„ gaan, om, ingevolge van het wederom
„ op deeze Vergadering, schoon buiten
„ Deliberatie gesteld, eerbiedig en smee-
„ kend Verzoek van voor U Ed. Mog.
„ yverende Ingezetenen, met ter zyde
„ stelling van eene Publicatie, die ons

XXXIII. BOEK. 1786.

„ waarlyk de Bloedplacaaten onder den
„ Dwingeland PHILIPS herinnert, om,
„ zeg ik, een bezaadigd onderzoek van
„ alles wat ſtrekken konde tot verbete-
„ ring van onzen inwendigen ſtaat, by
„ de hand te neemen; als het eenigſte
„ middel om het geſtoord Vertrouwen in
„ het midden onzer te herſtellen, en om
„ de Liefde des Volks tot U Ed. Mog.
„ te doen wederkeeren.

„ Ik ſmeek, Edele Mogende Heeren!
„ dit alles nog eens ryplyk te overwee-
„ gen! Laat ons den inborst en het cha-
„ racter van onzen Landaart niet uit het
„ oog verliezen; van de vroegſte tyden
„ was door Geweld by *Nederlanders* niets
„ te doen; dit zelfs kende de heersch-
„ zugtige CAREL DE V, wanneer hy,
„ by het overgeeven der *Nederlanden*,
„ zynen Zoon, den wreveligen PHILIPS,
„ onder 't oog bragt, dat de Inwoonders
„ deezer Gewesten wel geleid, maar niet
„ gedwongen wilden worden (*duci volunt*
„ *non cogi*) waren zyne woorden.

„ Wanneer ik dan den geheelen toe-
„ ſtand van zaaken in *Nederland* over-
„ weege, en gadeſlaa, hoe zeer men tot
„ heden met tegenkantingen, te worſte-
„ len hebbe, is het zeker, dat eene *Grond-*
„ *wettige Herſtelling eens* zal plaats gry-
„ pen.

„ Het Volk van *Nederland* wil en zal
„ het oorſpronglyke doen herleeven; dat
„ voorzeker geen Stadhouder met eene
„ onbepaalde Magt kan dulden. Wie van

„ ons

„ ons kan ontkennen, dat wy ons, door
„ het Regeerings Reglement, dat onwet-
„ tig en met geweld is ingevoerd, in
„ zulk een geval bevinden, en dat dit
„ onbepaalde Gezag onze vrye Delibera-
„ tien ondermynt, op dezelve, al zeer
„ dikwyls, den gevaarlykſten invloed
„ heeft, en ons ſteeds zal blootſtellen
„ aan verdeeldheden, ſcheuringen, en aan
„ het verwaarloozen van de eigenlyke
„ belangen des Volks?

„ Het hangt nu van ons af, Ed. Mog.
„ Heeren! om daar in te voorzien, de
„ Conſtitutie op haare oude Fundamen-
„ ten te herſtellen, het Stadhouderſchap
„ te bepaalen, op eene wyze, dat, die
„ hetzelve bekleeden, zo zy willen, on-
„ der de gelukkigſte der Menſchen zul-
„ len gerekend worden. —— En, even-
„ wel, Ed. Mog. Heeren! wordt dit ge-
„ lukkig en geſchikt oogenblik niet alleen
„ verworpen; maar zelfs toonen U Ed.
„ Mog. zich ten eenemaale afkeerig, en
„ wel op eene wyze, die ik voorzie,
„ dat, zo U Ed. Mog. daar by volhar-
„ den, derzelver Naamen gewis niet in
„ zegening zullen geſteld worden.

„ Mogten deeze myne Inſtantien ſtrek-
„ ken, om ten minſten U Ed. Mog. tot
„ ſtaan te brengen, en te doen beſlui-
„ ten, om, in de eerſte plaats, niets te
„ onderneemen, wat ſtrekken kan, om
„ het misnoegen onzer Ingezetenen aan
„ te zetten, en om dezelve verder te
„ irriteeren; daar zy niet onbewust kun-

XXXIII. BOEK. 1786. „ nen blyven van Hoogstderzelver onbereidvaardigheid, om eene Voorziening te haarer gerustftelling, zo als ik U Ed. Mog. heb voorgedraagen, daar te ftellen; ten einde zy ten minften niet blootgefteld bleeven aan vexatien en kwellingen van woeste en opgezette Militairen; zo als wy, onder anderen, tegen die geduldige en voorbeeldige *Arnhemfche* Burgery hebben zien gebeuren; zonder dat, tot voorkoming en ftuiting van de aldaar gepleegde euveldaaden, by tyds, en met dien ernst, die met de veiligheid van Stad en Burgery overeenkwam, is gezorgd geworden.

„ Mogten myne gegronde apprehenfien van een toeneemend ongenoegen en gemor onder onze zich zelve niets kwaads bewuste Ingezetenen, ook by U Ed. Mog. plaats hebben! als dan zouden U Ed. Mog. zulk eene Publicatie gevaarlyk en van de fchroomlykfte gevolgen oordeelen te zyn.

„ Dat U Ed. Mog. aan onfchuldige Burgers en Ingezetenen, die geen andere misdaad bedreeven hebben, dan U Ed. Mog. in grooten getale, klaagende en eerbiedig te naderen, tot bevordering van rust, tot herftel van eendragt, en tot eene verbetering van zaaken, gegrond op de waare Conftitutie, intusfchen wel eene *Amnestie* hebben willen verleenen, is hoonend en beledigend voor onze braave Ingezetenen;

„ daar

„ daar geene misdaad is kan ook geene XXXIII.
„ Vergeeving plaats hebben! BOEK.

„ Onze Ingezetenen, hoe onkundig
„ die door U Ed. Mog. ook mogen ge- 1786.
„ houden worden, zullen den toeleg in
„ deezen wel bezeffen! En wie ziet niet,
„ dat, met de schoonstschynende bewoor-
„ dingen, het zwaard te gelyk tegen haar
„ staat uitgetoogen! Doch te vergeefsch
„ verwagten U Ed. Mog., dat die vol-
„ yverige Ingezetenen, hoe zeer zy by
„ U Ed. Mog. ten opzigte van de hoofd-
„ begeerte hunner Instantien, geen heul
„ of troost meer te wagten hebben, hier
„ door zullen afgeschrikt worden, om
„ niet, op eene bedaarde en weloverlegde
„ wyze, voort te vaaren, om dat geene
„ te erlangen, dat zy te vergeefsch, hoe
„ onderdaanig, hoe smeekend ook, uit-
„ wyzende de laatst ingekomene agter
„ den bank geworpene Requesten, by U
„ Ed. Mog. zoeken.

„ Daar het zeker is, dat het Regle-
„ ment van Regeering van MDCCL *op
„ den duur niet zal bestaan*, had ik, in
„ de tweede plaats, gewenscht, dat U
„ Ed. Mog. ingevolge myne, ook door
„ andere Leden herhaalde, voorstellingen,
„ die door duizenden, waar onder veelen
„ der notabelste en kundigste onzer In-
„ gezetenen, zyn ondersteund geworden,
„ en die daarom ook de Volksstem heb-
„ ben uitgemaakt, doordien die straf-
„ waardige en onbetamelyk te werk ge-

 „ stelde

XXXIII. BOEK. 1786.

„ ftelde poogingen der tegenftreevers (*) „ (waar van het Hof Provinciaal niet „ gelieft te gewaagen,) niet hebben op- „ genomen, en dus verre weg het groot- „ fte, kundigfte en befte gedeelte onzer „ Inwoonderen moet gehouden worden, „ ftilzwygende in die der Ondertekenaa- „ ren, te hebben ingeftemd; dat, zeg ik, „ U Ed. Mog., ingevolge de aangetoo- „ gene Voorftellingen en Verzoekfchrif- „ ten, hadden beflooten tot het benoe- „ men eener Commisfie om te onder- „ zoeken, in hoe verre het gemelde Re- „ glement met de waare Conftitutie dee- „ zer Provincie ftrydig is; en om eens „ te gelyk met den Heere Erfftadhouder, „ die zich hier toe heeft aangeboden, te „ werken tot verbetering van onzen In- „ wendigen Staat: als dan zouden U Ed. „ Mog. onze getrouwe Ingezetenen heb- „ ben gerust gefteld; als dan zouden ui- „ terften, waar voor Hoogstdezelve moe- „ ten beeven, by tyds, zyn voorgekomen.

„ Dit alles overweegende heeft my, met „ nog eenige Leden van Staat, doen over- „ gaan om den Heer Erfftadhouder, by „ eene gemotiveerde Misfive, nader aan „ te maanen, om op deeze Vergadering, „ ingevolge zyner toegezegde aanbiedin- „ gen, te willen concurreeren tot Redres „ van zaaken; wy hebben de noodzaak- „ lyk-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 240.

„ lykheid van dien nader aan U Ed. „ Mog voorgedraagen; doch alles te ver- „ geefsch: zonder dat wy, in onze Kwa- „ liteit, als Leden van Staat, eenig ant- „ woord van den Heer Erfstadhouder „ hebben mogen ontvangen (*).

„ Wy spreeken daarom als in de woes- „ tyne! U Ed. Mog. vergenoegen zich „ enkel met te zeggen, *Het Reglement* „ *ééns bezwooren, wordt by Ons begreepen* „ *te zyn het waare éénig Fundament van* „ *Regeering!* Ik heb my reeds een en „ andermaal hier over in deeze Ver- „ gadering geëxpliceerd, en ik herhaale „ nogmaals geene andere Grondwetten „ van Regeering te kennen, dan die, „ ingevolge den Eed, welken wy allen, „ by het aanvaarden onzer Posten, heb- „ ben afgelegd, op de Regten en Pri- „ vilegien, met den aart van een vry en „ onafhangelyk Volk overeenkomende, „ gebouwd zyn. Het *Salus Populi* is en „ blyft by my de hoogste Wet; dat de „ aan ons opgedrongene Forme van Be- „ stuur hier aan den toets zou kunnen „ doorstaan, zal door niemand van U Ed. „ Mog. kunnen staande gehouden wor- „ den.

„ En, wat meer is, uit welk oogpunt „ zal, by ieder Onpartydigen, dat Regee- „ rings Reglement beschouwd worden, „ daar het, ten bewyze van deszelfs on- „ be-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 263.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ bestaanbaarheid, byna in geen punten „ of deelen, welke men evenwel zweert „ en belooft te zullen naaleeven, is ag„ tergevolgd geworden?

„ En het was op deeze fundamenten „ aangezien zo veel wederregtlyks, dat „ ik reeds een en andermaal, aan U Ed. „ Mog. verklaard hebbe, hetzelve te hou„ den voor losgerukt, en buiten verbin„ dende kragt te zyn. En dit declareer „ ik nog ten sterksten by deezen, zon„ der my te laaten afschrikken door alle „ die strenge maatregelen tot maintien „ van hetzelve, welke ik met veragting „ aanzie, en daarom onverzettelyk zal „ afwagten, wat tegen my zou kunnen „ worden te werk gesteld.

„ Neen, Ed. Mog. Heeren! deeze „ Publicatie zal eene uitwerking hebben „ recht strydig met het oogmerk van der„ zelver Dryvers, voor welker verant„ woording evenwel al het facieuse, dat „ van wegen een getergd Volk te ver„ wagten is, alleen overblyft.

„ Ik beschouwe dezelve daarom als „ aantastende onze Constitutie, als een „ Attentaat tegen dezelve, om onze duur„ gekogte Vryheid de hartader af te stee„ ken, voorts tot verguizing der Regten „ en Privilegien; als een inbreuk doende „ op de Regten der Steden, waar voor „ die Gezanten, hier tegenwoordig, die „ voor dezelve hebben gestemd, respon„ sabel blyven; als ingerigt tot het smoo„ ren der stemme van een vry Volk, dat

„ eg-

„ egter, men doe wat men wil, niet tot XXXIII.
„ zwygen te brengen zal zyn, zo dra BOEK.
„ het om deszelfs dierbaarste panden van
„ Vryheid en Voorregten te doen is, en 1786.
„ daarom ook wel zal toonen, tot behoud
„ van het een en ander, niet van het
„ bloed hunner Vaderen verbasterd te zyn.

„ En, op dat ten eeuwigen dage zal
„ kunnen blyken, dat ik myne Stem niet
„ tot het vastſtellen van zulk een Inſtru-
„ ment van Overheerſching heb willen
„ geeven; maar my daar tegen ten ſterk-
„ ſten hebbe verzet en geproteſteerd,
„ begrypende dat deeze geconcipieerde
„ Publicatie, als vernietigende de Regten
„ en Privilegien, niet eens by U Ed.
„ Mog. by overſtemming kan worden ge-
„ ſtatueerd; met verdere verklaaring, dat
„ ik dezelve, om alle de geallegeerde re-
„ denen, houde voor informeel, onwet-
„ tig en van onwaarde; alle de onvermy-
„ delyke nadeelige en pernicieuſe gevol-
„ gen voor deeze Provincie en derzelver
„ Inwoonders by deezen buiten myne
„ verantwoording ſtellende: zo wil ik my
„ wel expresſelyk voorbehouden, om ten
„ allen tyde, tot maintien, tot voorſtand
„ van Regten en Voorregten, te zullen
„ doen, als ik naar omſtandigheden van
„ zaaken zal vermeenen te behooren; en
„ in ſpecie, om van dit myn Protest zo-
„ danig gebruik te maaken, als ik tot
„ myne volledige decharge noodig zal
„ oordeelen, het efficacieuste te zyn, en
„ waar toe ik, in de eerſte plaatze, in-
„ ge-

XXXIII. BOEK. — 1786.

„ gevolge van myne gedaane reserve, „ eische dat hetzelve in de Kwartiers Re„ cesse worde geinsereerd."

Scherp Motto boven deeze Tegenverklaaring geplaatst.

Deeze Tegenverklaaring, welke, nevens de andere, niet weinig aandoenings, schoon geene verandering ter Landschapsvergadering baarde, voerde, althans zo als wy dezelve in de Bylaage der Memorie van den Heere CAPELLEN TOT DE MARSCH aantreffen, een *Motto*, te vinden by SALUSTIUS, (*in Fragm. Hist.*) uit de Redenvoering van ÆMILIUS LEPIDUS tegen SYLLA, gehouden tot het *Romeinsche* Volk, 't welk 's Ridders gevoelens kort en kragtig uitdrukt, en niet kon missen de gemoederen van Party met bitterheid te vervullen, door den Ridder zelve dus in 't *Nederduitsch* gevolgd. — *Ook hebben eenige laage werktuigen zyner Heerschzugt zich gesteld in de bezittingen der onschuldige menigte, als de loon hunner euveldaaden. Eén Mensch alleen beschikt willekeurig over de Wetten, over de Regtspleegingen, over 's Lands Schatkist, over den Godsdienst: hy gebiedt over 't leeven en dood zyner Medeburgeren! Hoe veelen zyn, op zyn bevel niet opgeofferd! En hebt gylieden de heilige Begraafplaatzen zelve niet besmet gezien met Burgerbloed? — Schiet 'er voor lieden, die hunne eigene waarde kennen, thans wel iets anders over, dan zich manmoedig van alle die onderdrukkingen te ontslaan, of roemrugtig te sterven? Allén moeten wy toch evenwel, naar den loop der Natuure, dat lot eens ondergaan, al wierd ons leeven*

ook

ook met uitgetoogene zwaarden bewaakt; en het duidt eene lafhartige ziel aan dat uiterste stil af te wagten, zonder kragtdaadig op de behoudenis zyns Vaderlands bedagt te zyn (*).

Zyne Hoogheid tot het bywoonen van den Landdag uitgenoodigd door drie Ridders.

Was de pooging om den Stadhouder ten laatstvoorgaanden *Gelderschen* Landdage te verzoeken, zonder vrugt afgeloopen, gelyk de Heer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, zich des beklaagt, die mislukking schrikte hem niet af om dit te hervatten, en tot het bywoonen van den tegenwoordigen Landdag zyne Hoogheid uit te noodigen. Naauwlyks was dezelve geopend, of een Brief door deezen Ridder geschreeven, en door twee Edelen uit de andere Kwartieren, te weeten E. J. VAN NIEUWKERKEN gen. NYVENHEIM, en uit naam van den toen afweezigen G. W. VAN ZUILEN VAN NIEVELDT, ondertekend, werdt aan den Prins afgevaardigd. Zy herinneren in denzelven het oogmerk en den inhoud huns voorigen Verzoekbriefs en geeven te kennen, hoe zeer zy verwon-

(*) In 't oorspronglyke. —— Et plebis innoxiæ patrias sedes occupavere pauci satellites, mercedem scelerum. Leges, judicia, ærarium, provinciæ, reges, penes unum; denique necis civium et vitæ licentia. Simul humanas hostitias vidistis, et sepulcra infecta sanguine civili —— Estne viris reliqui aliud, quam solvere injuriam, aut mori per virtutem? Quoniam quidem unum omnibus finem natura vel ferro septis statuit, neque quisquam extremam necessitatem nihil ausus, nisi muliebri ingenio, exspectat. *Mem. van den Heer* CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 330.

XXXIII. BOEK. 1786.

wonderd gestaan hadden, dat hun aandrang tot die uitnoodiging by de Meerderheid geen besluit hadt kunnen te weeg brengen, waar om zy zich genoodzaakt gevonden hadden hunne gevoeligheid deswegen te openbaaren, vergezeld van de alzins gegronde bedugtheid, dat hier uit by 't Gemeen zeer hoonende bedenkingen voor zyne Hoogheid zouden kunnen gebooren worden; even of Hoogstdezelve deeze aanbiedingen niet zou gedaan hebben met die opregte en welmeenende gevoelens, die vereischt worden om van dezelve gebruik te kunnen maaken:

Waar op zy woordelyk den Stadhouder schryven; „ Wy kunnen niet anders, „ dan vertrouwen op Uwer Doorl. Hoogheids gemanifesteerd verlangen, en daar „ om houden wy ons volkomen verzekerd van Hoogstdeszelfs empressement „ om op den thans begonnen Landdag „ wel te willen overkomen: wanneer wy „ ons vleijen, dat door Hoogstdeszelfs „ invloed, op zo veele Leden der Vergaderinge, die tot heden toe naar geene voorslagen hebben willen luisteren, „ om te helpen definieeren wat eigenlyk „ tot de waare Constitutie van Regeering deezer Provincie betrekkelyk, en, „ tot het verbeteren van onzen Inwendigen Staat, noodig is, het daar heenen „ zou kunnen worden gedirigeerd, dat de „ zo menigvuldig ingesloopene misbruiken en plaats hebbende verkeerdheden, „ naar den waaren aart onzer Constitu-

„ tie

„ tie, tot vermeerdering van het welzyn „ des Volks, op eene wyze, overeen- „ komstig met Uwer Doorl. Hoogheids „ duure verpligting, dat is, ter bevorde- „ ring van de belangen van het lieve „ Vaderland, zouden kunnen worden ge- „ beterd en hersteld.

„ Uwe Doorl. Hoogheid, hier toe over- „ gaande, gelyk wy vertrouwen, zal „ Hoogstdezelve eenen stap doen, zedert „ lange by het Volk van *Nederland* ver- „ wagt. —— En, in de daad, Doorl. „ Vorst! de omstandigheden van zaaken „ gadeslaande, daar Uwe Doorl. Hoog- „ heid bereids eene reeds zo aanmerke- „ lyke verwydering van het beste gedeel- „ te van *Nederlandsch* Volk ondervindt, „ is het meer dan tyd, dat Uwe Doorl. „ Hoogheid *niet met woorden*; maar *met* „ *daaden* toone, *met hart en ziel te ver-* „ *langen, om de Unie en de Rust in het* „ *Land hersteld te zien, en dat aan Hoogst-* „ *denzelven niets meer ter harte gaat, dan* „ *het geluk en de waare belangen van de* „ *goede Ingezetenen deezer Republiek.* —— „ Woorden nog onlangs, door Uwe „ Doorl. Hoogheid, in Hoogstdeszelfs „ Missive aan de Heeren Staaten van „ *Holland* gebezigd; woorden, gevolglyk, „ welke ons een zeker vooruitzigt gee- „ ven, dat Uwe Doorl. Hoogheid, met „ ter zyde stelling van alle tegenstrydige „ Inductien, waar aan Vorsten niet zel- „ den blootgesteld zyn, doorslaande bly- „ ken zal aan den dag leggen (al ware

XXXIII. BOEK. 1786.

„ het ook met Opofferingen van zaaken,
„ welke, als strydig met het geluk des
„ Volks, nimmer by Uwe Doorl. Hoog-
„ heid of Hoogstdeszelfs Voorzaaten,
„ wettig zyn verkreegen,) dat het her-
„ winnen van de agting en liefde van
„ een vry Volk, voor Uwe Doorlugtige
„ Hoogheid en Hoogstdeszelfs Naage-
„ slacht, niet onverschillig zy."

Deeze hadt geen gevolg. Oordeelvellingen daar over.

Hoe zeer de Schryver en de Medeondertekenaars verlangd en gewenscht hadden, dat deeze *rondborstige Taal*, gelyk zy zelve die in 't slot noemen, den Stadhouder mogt behaagen, onderging deeze Brief hetzelfde lot als de voorgaande, en bleef onbeantwoord. — Dit herhaalde niet beantwoorden van eene zo sterk aangedrongene uitnoodiging, dit niet verschynen op den Landdag, was in veeler oog eene veel opziens baarende onverschilligheid, en werden niet weinigen hier door versterkt in hun gevoelen, dat de aanhoudende weigering der Meerderheid van de *Gelderſche* Staatsleden, om tot de begeerde Herziening van het Regeerings Reglement de toestemming te geeven, voornaamlyk moest geweeten worden, aan des Stadhouders ongezindheid om tot dat einde mede te werken. Zy hielden het althans daar voor, dat, indien het betuigde verlangen by zyne Hoogheid daadlyk by hem huisvestte, hem daar toe het beste middel was aangeboden, en het hem slegts eenen enkelen wenk behoefde te kosten, om, zo verre *Gel-*

der-

derland betrof, daar in geene verdere zwaarigheid te ontmoeten (*). —— Anders oordeelden zy, die met den Graave VAN GOËRTZ in 't begrip stonden, dat de invloed van zyne Hoogheid op de Staatsleden van *Gelderland* veel minder te beduiden hadt dan men in 't algemeen geloofde (†).

XXXIII. BOEK. —— 1786.

De Tegenkanters van het Staatsbesluit, en inzonderheid VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, van verscheide Genootschappen bescherming beloofd.

De taal door VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH en andere Staatsleden over de by Meerderheid vastgestelde Afkondiging gevoerd; verwekte ongerustheid, wegens de veiligheid deezer Tegenkanteren; inzonderheid vreesde men voor den eerstgemelden, en was bedugt, dat hem een zelfde lot over 't hoofd hing, als, weinig Jaaren geleeden, zyn Neef, CAPELLEN TOT DE POL in *Overyssel* trof, om uit de Staatsvergadering verbannen, of nog erger vervolgd te worden. Wereldkundig was het, dat deeze Ridder door den Stadhouder werd aangezien voor een zyner grootste Vyanden; die voorhadt het Stadhouderschap over hoop te werpen, en hem, niet min dan den *Overysselschen* VAN DER CAPELLEN, hieldt als de eerste oorzaak der tegenwoordige onlusten (§). Deeze vrees

(*) *Mem.* van CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 32 en 306. *Gedenkboek voor Gelderland* bl. 186—190.

(†) Zie onze *Vader. Hist.* XI D. bl. 360.

(§) *Het gedrag van Jonkheer* A. P. VAN DER CAPELLEN, *aan het Publiek door hem zelven opengelegd.* bl. 3 en 5.

XXXIII. BOEK. 1786.

vrees bragt te wege, dat een en ander Gewapend Genootschap in den Lande, te meermaalen door VAN DER CAPELLEN's tegenwoordigheid vereerd en aangemoedigd, of by 't welk hy als een sterk Voorstander bekend stondt, hem, des noods, van schut en scherm verzekerden. —— Het Jaagercorps van Vrywillige Schutters te *Wyk by Duurstede*, onder de Zinspreuk PRO PACE ET BELLO, gaf hier van een voorbeeld, door hem te verzoeken, „ dat hy over alle deszelfs „ Leden zou beschikken, in alle tyden, „ wanneer hy het noodig zou agten." — Verscheide andere Genootschappen volgden dit voorbeeld. Dat VOOR VADERLAND EN VRYHEID te *Leyden* verklaarde „ deszelfs zaak zyne zaak te zyn, „ en dat men een Attentaat op zyn Persoon, als een Attentaat op de Burgerlyke Vryheid, als den aanvang eener „ Overheersching, gelyk aan die van „ PHILIPS DEN II. zou aanmerken, en „ te keer gaan. Dat men zyn Hoog „ Welgeb. in dien gevalle, volgens het „ eerste Artykel der Unie van *Utrecht*, „ met alle mogelyke en behoorelyke middelen, ja met Lyf en Goed, helpen, „ handhouden, styven en sterken, ook „ beschermen en beschutten zoude tegen „ allen en iegelyk, wie en hoedanig die „ mogten weezen." — De Leden van de Schuttery de Kloveniers Doelen te *Dordrecht* betuigden „ gereed te zyn, om, wanneer de nood zulks vorderen mogt,

„ zyn

„ zyn Hoog Welgeb., als den Vader XXXIII. BOEK.
„ der Vryheidsvrienden, als den Vriend
„ des Volks, te beschermen, of aan zy-
„ ne zyde te sneuvelen." Dergelyke toe- 1786.
zeggingen deeden die van *Delft*, van *Woudrichem* en andere Plaatzen.

Brief van de Provinciaale Vergadering der Burger-corpsen in *Holland* aan CAPELLEN TOT DE MARSCH.

Allersterkst klonk de Brief uit last der Gecommitteerden ter algemeene Provinciaale Vergadering der Gewapende Burgercorpsen der Steden en het Platteland van *Holland*, aan den *Leydschendam* zamengekomen door den Eerw. FD AD. VAN DER KEMP, als Secretaris opgesteld, en afgevaardigd aan den Heer CAPELLEN TOT DE MARSCH en de verdere *Geldersche* Staatsleden, die zich tegen het beraamen en vaststellen der Publicatie verzet hadden. „ Met," in deezer voege boezemen zy hunne vuurige meening uit, „ met die billyke veragting en verontwaardiging, welke elk weldenkend Ingezeten deezer Republiek de Resolutie, op den laatsten *Gelderschen* Landdag genomen, heeft ingeboezemd, doordrongen, daar deeze eene gebillykte wraak in het hart van elken Vryheidsvriend moest ontsteeken, daar de Vryheid door zulk eene Resolutie en Publicatie na het hart gestooken, en de Stem des Volks gesmoord wordt, heeft deeze Vergadering der Gewapende Burgercorpsen der Steden en het Platteland van *Holland* niet willen afzyn U H. Wel Geb. Gestr. en de gansche Natie te toonen van die daad mede te hou-

XXXIII. BOEK. 1786. „ den, gelyk U H. Ed. Wel Geb. Gestr. „ in derzelver alleszins lofwaardige Pro- „ testen zeggen te zyn, geheel stryden- „ de tegen de Constitutie deezer Provin- „ cie en duurgekogte Vryheden des Volks, „ het welk de grootste Dwingelandye te „ helder aan den dag stelt, en ten eene- „ maale onbestaanbaar is, met des Volks „ gestaafde Regten. —— Ja, Hoog Wel „ Geb. Gestr. Heeren! wy beschouwen „ die Resolutie en Publicatie als een re- „ gelrechte inbreuk op de Vryheid en „ Voorregten onzer *Geldersche* Medebroe- „ ders, als een Attentaat op die Vryheid, „ voor welker verkryging onzer Vade- „ ren bloed stroomde.

„ Zo zeer wy verontwaardigd waren „ over die geweldige Demarche van de „ *Geldersche* Dwingelanden, zo zeer moest „ zich de gansche Natie verheugen in „ het Gedrag van U H. Wel Geb. Gestr. „ die, als egte Vryheidsvrienden, toen de „ Heerschzugt dreigde ten zetel te stygen, „ om dan, naar willekeur, te heerschen, „ en deeze Natie in ketenen, nog zwaarder „ dan die van PHILIPS DEN II. te klinken, „ U daar tegen hebt durven verzetten. „ Hier door zyt gy der Liefde, der „ Hoogagting der Eerbiediging van elk „ egt Vaderlander waardig geworden; „ hier door zyt gy tot den daadlyken „ bystand van gansch *Nederlands* Volk „ by elk opkomend gevaar geregtigd, „ en daarom rekent deeze Vergadering „ het zich even zeer tot eer, als het

„ zulks

„ zulks van haaren pligt oordeelt. U H. „ Wel Geb. Gestr. haaren welmeenend- „ sten en opregtsten dank te kunnen be- „ tuigen.

„ Gelyk wy onze Vertegenwoordigers „ zullen verdeedigen tegen allen geweld, „ hun om het voorstaan der goede zaa- „ ke aangedaan, voornaamlyk de zulken, „ welke op uw voorbeeld, openlyk de „ handen zullen willen in een slaan met „ de Burgeryen, zo zeer keuren wy het „ onzen pligt, hun, die de Vryheid te- „ gen eene zaamvereende Factie, welke „ den ondergang van Land en Volk, „ door alle gevloekte middelen zoekt uit „ te werken, bystand te verleenen. Zulke „ edele Vertegenwoordigers zullen wy „ tegen een elk, hy zy wie hy zy, trag- „ ten te beschermen.

„ Zouden wy, Hoog Wel Geb. Gestr. „ Heeren! die de wapenen aangegord „ hebben, om allen indrang op onze Vry- „ heid te beletten en onze Regten, heilig „ en ongeschonden te bewaaren, zouden „ wy zulks geduurig stilzittende aan- „ schouwen? Neen, wy zullen toonen, „ dat die Wapenen gesleepen zyn om „ daar mede de koorden, met welke men „ ons, wilde boeijen, aan stukken te hou- „ wen. *Liever zullen wy ons bloed zien „ stroomen, dan ons onderwerpen aan die „ vernederende Overheersching voor redelyke „ weezens.* Zoude een verdrukt Volk „ geene Smeekschriften mogen inleeve- „ ren, om van een knellend juk ontslaa-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ gen te worden, dan is het met de „ hoop op Herſtelling gedaan, en het lot „ onzer *Gelderſche* Medebroederen harder „ geworden dan dat der Onderdaanen der „ willekeurigſte eenhoofdige Regeering. „ Maar dan ook ware het tyd geworden, „ een Oord te verlaaten, in het ooge van „ elk vry Mensch haatlyk geworden, in „ welke het laatſte vonkje der Vryheids- „ liefde niet verdoofd is.

„ Hoe zeer men bedoele om alles tot „ den voorigen ſtaat van Verdrukking te „ rug te brengen, verdere Verbeteringen „ te ſtuiten, en doof ſchynt voor de „ Stem der Regtvaardigheid, en de Klag- „ ten van duizende Burgers als oproeri- „ ge Eiſchen wil doen voorkomen; wy „ zullen H. Wel Geb. Geſtr. Heeren! „ ons van onze onvervreemdbaare Reg- „ ten niet laaten berooven; wy zullen „ ons aan de Vyanden der Burgerlyke „ Vryheid niet onderwerpen; noch den „ moed laaten zinken, door de gedugte „ vereeniging van twee Partyen, welke „ zich beurtlings vleijen van het hardſte „ Despotisme, of de haatlykſte Ariſto- „ cratie, op de puinhoopen der Vryheid „ te zullen kunnen vestigen.

„ Neen, wy zullen, als een éénig „ Man ons tegen die Coälitie verzetten, „ en wanhoopen niet van derzelver oog- „ merken te zullen verydelen, derzelver „ Ontwerpers en Begunſtigers met onuit- „ wischbaare ſchande en den vloek der „ Naakomelingſchap, te zullen bekleeden.

„ U

„ U H. Wel Geb. en Geſtr. kunnen XXXIII.
„ op den onwrikbaaren moed onzer Com- BOEK.
„ mittenten vertrouwen, en de GOD ——
„ van *Nederland* hoopen en vertrouwen 1786.
„ wy, zal de poogingen onzer *Gelder-*
„ *ſche* Medebroederen, om het juk der
„ Overheerſchinge, op het voorbeeld der
„ *Stichtenaaren* van hunne halzen te
„ ſchudden, zegenen. —— Zo moeten,
„ zo zullen zy het gevaar kloekmoedig
„ tarten: zo zullen zy zich, door geene
„ listige raadgeevingen om ſtil te zitten,
„ en op een gunſtiger ommekeer van
„ zaaken te wagten; in den ſlaap laaten
„ wiegen, noch zwygen als het tyd is
„ van ſpreeken. De bedaardheid zal on-
„ der het geleide van U H. Wel Geb.
„ Geſtr. hunnen moed blyven regelen,
„ en den laster doen verſtommen. ——
„ De Almagtige vernietige de aanſlagen
„ en beraamingen der Volksonderdruk-
„ kers, zegene de poogingen van U H.
„ Wel Geb. Geſtr. en neeme U in zyne
„ beſcherming."

Het was deeze veel gerugts wekkende Publicatie, die, met andere oorzaaken gepaard, in eene andere Stad van *Gelderland*, den toon van misnoegen hooger dan ooit doen klinken, en voor twee wel onvermaarde Steden, *Hattem* en *Elburg*; doch die thans een wydklinkenden naam kree-

(*) *Gedenkboek voor de Provincie Gelderland* bl. 192—198.

XXXIII. BOEK. — 1786.

kreegen, de deerlykste gevolgen hadt; wy moeten dit in 't breede optekenen; naa eerst vermeld te hebben wat deswegen in *Harderwyk* voorviel.

Verzoekschriften te *Harderwyk* om den Afgevaardigden ten Landdage bepaalden Last te geeven.

In deeze tweede Stad van 't *Veluwsche* Kwartier, was reeds twee Jaaren gearbeid om de Afgevaardigden ten Landdage, niet, gelyk eene veeljaarige gewoonte medebragt, met onbepaalden, maar met bepaalden last, te zenden, doch zonder vrugt. De meerderheid der Regeeringe hieldt zich aan die gewoonte, als in eene wet veranderd. Met den aanvang deezes Jaars, vonden zich meer Regenten, en zeer veele Burgers, kragtdaadiger opgewekt om hier in verandering te bewerken. —— Uit den Boezem der Burgery kwam een Adres aan de Magistraat voort, waarin zy dezelve herinneren het Verzoekschrift, van haaren wege, in den voorgaanden Jaare, ter Staatsvergadering ingediend, en een voor den aanstaanden Landdag op nieuw vervaardigd (*); als mede eenige Punten van het uiterste aanbelang, waar omtrent zy onderrigt waren, dat ten dien Landdage stondt gehandeld te worden; en de Uitschryvingsbrief de Leden *tot het afdoen van sommige domestique zaaken, het interieure van de Provincie concerneerende.* Dit bewoog de Burgery om te verzoeken, dat, van wegen *Harderwyk*, niet op den ouden voet Ge-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 275. en hier boven bl. 133.

Gelastigden mogten gezonden; maar in 't vervolg, immers tegen den eerstkomenden buitengewoonen Landdag de Afgevaardigden uitdruklyk mogten gelast worden, dat zy alle punten, welke ter raadpleeginge der Staaten van *Gelderland* kwamen, en welke die Stad of derzelver Burgery en Ingezetenen rechtstreeks, of in de gevolgen, eenigzins zouden kunnen betreffen, en waar over geene bepaalde uitschryving geschied was, moesten overneemen, om, alvoorens den Raadslag, naamens die Stad, uit te brengen, daar omtrent den last hunner Zenderen te verneemen.

Zeer koel beantwoordt.

Geen ander bescheid ontvingen de Verzoekers, dan, „ dat men, op het Ver„ zoek der Requestranten, zo veel at„ tentie zou geeven als mogelyk was." Niet voldaan met een antwoord, 't geen zy voor dubbelzinnig en weinig beduidend rekenden, bewoog dit de voornaamsten der Ondertekenaaren het onvoldoende daar van, by een tweede Adres, de Magistraat onder 't oog te brengen, en aan te houden om eene schriftlyke Opheldering, tot voorkoming van misverstand. Reeds waren de benoemde Gelastigden vertrokken, derhalven kon, naar 't gevoelen der Magistraat, ten aanziene van den tegenwoordigden last, in dit nadere Verzoek niet getreden worden; en gaf de Voorzittende Burgemeester mondeling te verstaan; „ dat, dewyl ver„ scheide Heeren, die voor het gegee„ ven

XXXIII. BOEK. 1786.

„ ven Bescheid gestemd hadden, afwee„ zig waren; en de overige Heeren, die „ een raadslag overeenkomstig het ver„ zoek der Burgeren uitgebragt hadden, „ zich verschoonden omtrent het geeven „ eener nadere Verklaring, dit diende uit„ gesteld te blyven, tot dat die Heeren „ waren wedergekeerd." — Dan, voegde hy 'er nevens, „ dat de Magistraat aan „ de Afgevaardigden, mondeling, last „ gegeeven hadt, om ter Landschaps „ Vergadering het daar heen te wen„ den, dat 'er een Besluit genomen „ wierd, 't welk het Hof Provinciaal ge„ lastte om alle Punten, welke ter over„ weeging der Heeren Staaten zouden „ gebragt worden, voortaan in de Brie„ ven van Beschryving behoorelyk uit „ te drukken." Zy kweeten zich van dien last ten Kwartiersdage; doch het voorstel werd door de Meerderheid van de hand geweezen.

Bezwaaren over die Publicatie.

Die by de Burgery van *Harderwyk* met zo veel bekommerdheids te gemoet geziene Landdag baarde de voorheen vermelde Publicatie, welke men te *Harderwyk* ontving en afkondigde. Dit bewoog de Burgery dier Stad om zich nogmaals, met een nader en zeer omstandig Adres, tot de Stedelyke Overheid te wenden, en by het beweeren van de billykheid der voorheen gedaane Verzoeken omtrent de Lastgeeving aan de Afgevaardigden, zich te beklaagen over de afgekondigde Publicatie, door medestem-

ming

ming der Stads Afgevaardigden beraamd. Van wegen hoogstschuldigen eerbied voor 's Lands Souverain, wilden zy zich over de *Merites* dezer Publicatie niet uitlaaten; doch waren zy uit dezelve, niet zonder merkelyke aandoening, ontwaar geworden, hoe onder de beweegredenen tot het doen dier Publicatie mede hadt verstrekt, dat de Verzoekers (de Ondertekenaars der Adressen daar vermeld,) veel al bestonden uit Kinderen, minderjaarigen, schamele en bedeelde Persoonen, en een aantal der minstkundige Ingezetenen: zonder dat daar omtrent eenige bepaaling of uitzondering, ten aanziene van *Harderwyk*, gemaakt was. Waar uit noodwendig moest voortvloeijen, dat de Gelastigden ten dien Landdage geene opheldering des betreffende aan de Staaten gegeeven hadden. —— Zy toonden hoe die benaamingen niet pasten op de *Harderwyksche* Ondertekenaaren. Met uitgeboezemde grieve over het gedoogen, dat, door toedoen der Stads Gelastigden, zulk een Schets gegeeven wierd van de Burgers en Ingezetenen, wier poogingen men afmaalde als ingerigt om naar de denkbeelden van veele zich schuilhoudende zoekers van nieuwigheden, Wantrouwen tegen de hooge Overheid en de Staaten der overige Gewesten; Veragting voor 's Lands hooge en mindere Collegien; Onrust en te Onvredenheid tusschen de In- en Opgezetenen te berokkenen — en die op aandrang of toedoen der Afgevaardigden open-

XXXIII. BOEK. —— 1786.

XXVIII. BOEK. 1786.

openlyk, voor 't oog van geheel *Nederland*, betigt werden van Versmaading der Hooge Overheid; van Omkeering der Regeeringsvorm; die, als woel- en muitzieke Persoonen, *de wraak der Hoogheid* verdienden, en welken, uit loutere Genade, vergiffenis wierd verleend. —— Voor hunne Stad alleen spreekende, zonder in 't minst het Plakaat te willen beoordeelen, zuiverden zy zich van die blaam, en vervolgen, „ Doordien dan „ de Heeren Gecommitteerden, naamens „ deeze Stad, ten algemeenen Landdage „ laatstleden, zo de Ondergetekenden wel „ onderrigt zyn, deeze Publicatie op de „ vooraangetoogene gronden, zonder by- „ zondere voorkennis of toestemming „ hunner Committenten, hebben helpen „ scheppen en doordryven; zo is het „ ook zeker, dat de Heeren Gecommit- „ teerden, van dat hun gehouden gedrag, „ aan deezer Stads Regeering, als mede „ ook aan de geheele Burgery, dewelke „ daar door op de vooraangetoogene gron- „ den zich rekent bezwaard te zyn, ter „ verantwoording schuldig staan."

Drieledig Verzoek.

Hier aan hegtten zy een drieledig verzoek. *Voor eerst*, dat de Stedegezanten niet met onbepaalden Last ten Landdage mogten gaan, om daar, naar eigen goeddunken, raadslagen uit te brengen en vaststellingen te maaken. — *Ten tweeden*, dat de Magistraat van de Gelastigden ten laatstgehouden Landdage, zodanig eene verantwoording zouden vorderen, wegens hun gedrag ten op-

opzigte van de Burgery gehouden, als met den luister der Regeering en de waardigheid der Stads Burgery overeenkwam — en *ten derden*, dat de Regeering een Besluit zou neemen om den Afgevaardigden op den eerstvolgenden Landdag uitdruklyk te gelasten, om ter Staatsvergadering te helpen uitwerken, dat de Publicatie, zonder toedoen of voorkennis der Stadsregeering beraamd, wederom mogt worden ingetrokken, en buiten kragt gesteld

De Burgery vervoegt zich by de Gezwooren Gemeente, om medewerking.

Op den vyf en twintigsten van Oogstmaand, toen de *Harderwyksche* Burgery dit nadruklyk Adres by de Regeering indiende, was de Gezwoore Gemeente toevallig, over een onafgedaan stuk, vergaderd. De Burgers, hier van de weet krygende, kwamen in zeer grooten getale, voor het Stadhuis byeen, en lieten door hunne Gecommitteerden de Gemeente ten ernstigsten verzoeken, om dit Adres met haaren geheelen invloed en vermogen te ondersteunen. Zulks mogten zy zich belooven, daar, eenigen tyd geleeden, een Lid in die Vergadering uit naam van de Gemeente wilde voorgesteld hebben, „ om die Monstreuse Publicatie, „ op den laatsten Landdag uitgebragt, „ en te recht met de Bloedplakaaten van „ PHILIPS gelyk gesteld, voor onwet- „ tig te houden en in te trekken". — By de overgifte van het gedrukt Adres, verzogten zy mondeling, dat, ingevalle 'er, ten eerstkomenden Landdage, eenige voorstellen mogten geschieden tot het

trek-

XXXIII. BOEK. 1786. trekken van Krygsvolk binnen *Gelderland*, of na de eene of andere Stad van dat Gewest, of om 't zelve te zenden na *Utrecht* of *Wyk by Duurstede*, of iets hoe genaamd mogt ter tafel gebragt worden; 't geen eenige aanleiding zou kunnen geeven, dat een Militaire Arm in Burgerzaaken of tegen de Burgeryen gebruikt wierde, het by de Magistraat daar heen te stuuren, dat de Afgevaardigden, ten eersten buitengewoone Landdage gelast wierden, om in alle zodanige Voorstellen niet toe te stemmen; doch daar tegen op het sterkste zich te verzetten.

Gedeeltlyk beloofd. Welhaast kreeg de Burgery kennis, dat de Gemeente gereed was om het verzoek tot bepaalde Lastgeeving te onderstutten — omtrent het oproepen der Afgevaardigden tot Verantwoording, oordeelde de Meerderheid dat zulks niet behoorde te geschieden; en verklaarde in het doen van een Voorstel tot intrekking van de Publicatie niet te kunnen treeden: maar stonden zy, wat het gebruik des Krygsvolks betrof, in een gevoelen.

En uitgewerkt. Om het Adres, zo verre de Gemeente 't zelve goedgekeurd hadt, by de Magistraat te ondersteunen, vervoegde zich de Voorzitter en Scriba by hun Wel Ed. Gr. Agtbaaren. Zy bragten tot bescheid te rugge, dat de Magistraat, ten opzigte van het gelasten der Afgevaardigden ten Landdage, op 't verzoek der Burgery, reeds een gunstig besluit genomen en vastgesteld hadt „ dat alle „ Pun-

„ Punten, dewelke niet verschreeven wa-
„ ren, en op den Landdag mogten voor-
„ komen; voor zo verre die *Harderwyk*
„ of de *Harderwykſche* Burgery eenigzins
„ zouden kunnen betreffen, overgenomen
„ moesten worden, om daar op, alvoo-
„ rens het Advys dier Stad uit te bren-
„ gen, eerst den Last van hunne Princi-
„ paalen te verneemen." En hier onder begreep de Magiſtraat, dat het laatſte verzoek der Burgery, omtrent het doen trekken van Krygsvolk, mede behoorde.

Men denkt 'er gunſtig omtrent de Intrekking van het Plakaat.

De Burgers, niet te vrede, dat de Gemeente omtrent het doen intrekken der Publicatie werkloos bleef, vervoegden zich door hunne Gecommitteerden andermaal te dier Vergaderinge, om dit nader aan te binden. Men werd, by eene nieuwe omvraage, eenpaarig te raade, ook dat Voorſtel der Burgeren by de Magiſtraat goedkeuring te doen erlangen; en bragten zy het zo verre, dat deeze beſlooten, „ de Afgevaardigden ten eerſten Landdage te gelasten, om alle mogelyke middelen daar toe in het werk te ſtellen." De *Harderwykſche* Burgery was, over dit bedryf der Gemeente en Magiſtraat, wonder in haaren ſchik, en beloofde zich de afwending van de grieven, waar over zy zo lang en dikwyls geklaagd hadt (*). Doch 't geen binnen kort in *Gelderland* ge-

(*) *Gedenkboek voor de Provincie Gelderland*, bl. 302—330. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 589. 761. 1412.

XXXIII. BOEK. gebeurde verydelde die opgevatte hoop te eenemaal.

1786. Het voorgevallene te *Hattem* en *Elburg*.

De twee bovengemelde Steden *Hattem* en *Elburg*, die zich tegen de maatregelen van de Meerderheid der *Geldersche* Staatsleden, met eenen moed, aan derzelver kragten niet geëvenredigd, aangekant hadden, moesten voor de magt van den Gewapenden Arm bukken: in dit lot stonden zy gelyk; doch de aanleidende oorzaaken waren verschillend, weshalven wy van 't gebeurde in de eene en andere Stad afzonderlyk zullen spreeken, tot het tydperk toe dat zy in dezelfde omstandigheden, welke eene luide kreet door geheel het Bondgenootschap verwekte, werden ingewikkeld. — De aanleidelyke oorzaaken wat hooger op te haalen zal, ten aanziene van beide die Steden, de zaak voor de Naakomelingschap in eenen beteren dag zetten.

Aanvang der Onlusten te *Hattem*.

Reeds van 't begin des Jaars MDCCLXXXIII moet de aanvang der beweegingen in *Hattem* gedagtekend worden. Volgens eene oude loflyke gewoonte daar ter Stede, komt op *Petri-dag*, den twee en twintigsten van Sprokkelmaand invallende, de Burgery in de Kerk zamen, ten einde haare Bezwaaren, indien zy 'er eenige mogen hebben, tegen het bestuur van Stads zaaken, aan de Gezwoore Gemeente open te leggen, en des herstel te verzoeken. Dit was, zints Jaaren herwaards, fleurig toegegaan, en bepaalde zich alles daar

daar toe, dat de Verordenten (*) der Gezwooren Gemeente, aan de Burgers verslag deeden van den staat eener wyduitgestrekte Weide, die aan de gezamenlyke Inwoonderen van *Hattem* in eigendom toebehoort. XXXIII. BOEK. 1786.

Men vordert de Inwooning der Regenten.

Vreemd klonk, derhalven, dat de *Hattemsche* Burgery, in 't gemelde Jaar, op den bestemden dag, naar gewoonte, vergaderd, aan de Verordenten, by monde van haare Gecommitteerden, voorstelden: „ Dat de afweezende Heeren Regenten, „ mogten genoodzaakt worden in de Stad „ te komen woonen; — dat in het toekomende gezorgd wierd om geene Regenten aan te neemen, dan die drie „ Jaaren Burgers geweest waren — en „ eindelyk, dat de Regenten, als nog „ geen Burgers zynde, verpligt werden „ het Burgerregt te winnen." — Drie Regenten waren te *Hattem* Vreemdelingen, woonden 'er niet, en vereerden de Stad zelden met hunne tegenwoordigheid.

Dit stuk nader aangedrongen; doch zonder vrugt.

De Gezwoore Gemeente keurde die eischen goed, en bleef het by die goedkeuring berusten, zonder eenige daadlyke pooging tot herstel. Dit bewoog de Burgery om, in 't volgend Jaar, dit te hervatten, twee Adresfen by de Gezwooren

(*) Deeze *Verordenten*, zyn drie vaste Gecommitteerden uit het Collegie van Gemeenslieden, welke gemeenschaplyk met de Magistraat in veele zaaken te werk gaan, en daar van aan 't gemelde Collegie nader verslag moeten doen.

XXXIII. BOEK. 1786. ren Gemeente ten dien einde in te leeveren, en teffens te verzoeken, dat de Vergadering der Gemeenslieden voltallig gemaakt mogt worden. Dit baarde eene meerdere werkzaamheid, de Gezwooren Gemeente oordeelde zich verpligt om aan de eifchen der Burgeren, die zy rechtmaatig keurde, te voldoen, en by de Regeering daar op aan te dringen. Om dit met vrugt te volvoeren, hadden zy eenige Papieren van de Magiftraat noodig. Het fchriftlyk verzoek om dezelve ontmoette veel tegenkantings van eenige Regeeringsleden; dan bekwamen zy dezelve eerlang, en ftelden ze in handen van een kundig Regtsgeleerden, den Heer SALOMON VAN DEVENTER, Procureur en Gemeensman te *Zwolle*, die een omftandig Vertoog opftelde, ftrekkende om, zo uit den aart der Burgerlyke Regten, als uit den natuur van het Regentsampt, en eindelyk uit verfcheide Stedelyke Wetten en Ordonnantien, te toonen, dat alle Regenten, en byzonder die van *Hattem*, verpligt en gehouden waren, om hunne vaste Inwooning te houden in zodanig eene Stad over welke zy tot Regenten waren aangefteld. —— Op dit manlyk Vertoog, door de Gezwooren Gemeente ingeleeverd, kreeg dezelve van de Meerderheid der aanweezende Magiftraatsleden, ten antwoord, „ dat hun Wel Ed. en Agtb. zich op „ den inhoud van 't zelve niet konden „ inlaaten."

De

De Gezwooren Gemeente en de Burgery dus teleurgesteld, besloot de eerstgemelde te beproeven of misschien de drie buiten de Stad woonende Burgemeesters, WILLEM VAN HAERSOLTE *tot Yrst*, GODERT ADRIAAN BENTINCK en HERBERT VAN WESTERVELD, door eene minzaame onderhandeling, zouden te beweegen zyn om hun Ambt, naar eisch waar te neemen, of, indien hun zulks, om byzondere redenen, niet gelegen kwam, daar van vrywillig afstand te doen. By den eerstgenoemden, die zich toen te *Hattem* bevondt, hadden zy het genoegen niet mogen hebben om hun boodschap mondeling af te leggen; de tweede verwaardigde de Brieven hem geschreeven, met geen wederschryven; en de derde, schoon zeer heusch in zyn antwoord, was mede ongeneegen om aan 't verzoek te voldoen.

Pooging om door minzaame onderhandeling drie Regeeringsleden te beweegen, om overeenkomstig met dit voorstel te handelen.

Een anderen weg sloeg de Gezwooren Gemeente in, en vervoegde zich, met den aanvang des Jaars MDCCLXXXV, door eenen Brieve aan den Stadhouder, die deeze drie Regenten hadt aangesteld, verzoekende, dat zyne Hoogheid het daar heen schikte, dat die Heeren, ten eersten, werklyk te *Hattem* kwamen woonen, of op den eerstkomenden Keurdag hun voorbyging, en andere, daar toe geregtigde Persoonen, in plaats stelde. Het eerste betuigden zy zou hun verre het aangenaamste zyn; dewyl zy niets persoo-

De Gezwooren Gemeente zoekt dit by zyne Hoogheid te bewerken.

XXXIII. BOEK. 1786.

neels tegen die Heeren hadden, waarom zy ook opzettelyk een ander bezwaar tegen twee hunner niet aanvoerden; hier in bestaande, dat zy, by hunne eerste aanstelling, geen Burgers waren, veel min drie Jaaren geweest hadden, gelyk de Stadskeuren vorderden. —— Ten slot verzogten zy den Stadhouder, „ dat hy, „ in het toekomende, geen andere Perſoonen tot Burgemeesteren, Schepenen „ of Raaden geliefde aan te stellen, dan „ die, volgens Land- en Stad-regten, „ overeenkomstig het Reglement op de „ de Regeering van MDCCL, kiesbaar „ en dus drie Jaaren Burgers geweest „ waren, en by aanhoudenheid hun ver„ blyf in *Hattem* hielden. Anderen, (het „ zy met eerbied gezegd,) zouden wy „ Eeds- en Amptshalven volstrekt niet „ kunnen erkennen, noch toelaaten dat „ in den Eed genomen wierden, waar „ van wy ook aan de Magistraat kennis „ zullen geeven." —— Deeze kennisgeeving geschiedde ten zelfden dage.

Niet instemmend antwoord van zyne Hoogheid.

Geen onmiddelyk antwoord ontving de Gezwooren Gemeente van zyne Hoogheid; maar mededeeling van diens schryven aan de Magistraat van *Hattem*, inhoudende, dat, daar de Brief, die bezwaaren behelzende, zo kort vóór den gewoonen Keurdag hem in handen gekomen was, de kortheid des tyds hem belette om alles genoegzaam te overweegen, en dewyl die Heeren veele Jaaren in den Schepensstoel gezeeten hadden,

oor-

oordeelde hy het dienstig, die Leden op den Keurdag voor het tegenwoordige te doen aanblyven: ten einde gelegenheid te hebben om die Leden op de tegen hun ingebragte bezwaaren te hooren; terwyl hy verklaarde geenzins ten oogmerk te hebben om daar door eenig naadeel toe te brengen aan het gevoelen van de Gemeente, omtrent zodanige hoedanigheden, welke tot het bekleeden van den Schepensstoel noodzaaklyk zouden kunnen worden geoordeeld.

Vrugtloos voorstel daar toe by het Hof Provinciaal.

Op dit alles volgde verder niets. Een tweede Brief aan zyne Hoogheid bleef onbeantwoord. Een aantal Burgers gaf de Gemeente in bedenking, of het niet noodig zou zyn, dat hun Eerzaamen over deeze zaak zich vervoegden by den Hove Provinciaal om haar met deszelfs goeden raad voor te lichten. Weldra was dit Adres in gereedheid. Zy verzogt 's Hofs raad hoe te moeten handelen, en deszelfs Landsvaderlyke bescherming en bystand, wanneer men hun, onaangezien alle vriendlyke poogingen, in dit Adres vermeld, een onbevoegd Persoon in 't Regeeringsbewind tragtte op te dringen (*); te meer vonden zy zich hier toe genoopt, naardemaal zy zeer ongaarne zouden zien, dat hunne goede Burgery

(*) 'Er was door 't overlyden van den Heer B. J. DAENDELS eene Regentsplaats opengevallen.

XXXIII. BOEK. 1786.

ry ten laatsten het besluit nam om met geweld haare Regten te handhaaven, en zich daar door aan 't een of ander gevaar bloot te stellen. — Wel verre van hier mede te vorderen kreeg de Gemeete dit Adres met de Bylaagen te rug, de Griffier schreef, „ dat soortgelyke *Adresfen*, „ by Missiven vervat, geen Object van „ 's Hofs Deliberatien konden worden, „ met overlaatinge aan de Gezwoorene „ Gemeente om, in geval dezelve den „ Hove eenig verzoek meende te moe„ ten doen, zulks by *Requeste* voor te „ draagen."

De Gildens te *Hattem* hereischen het Regt der Aanstelling van Gemeensmannen. Ongunstig opgenomen.

Dus alles beproefd hebbende liet de Burgery en Gemeente die zaak berusten en de drie Magistraatspersoonen bleeven op den ouden voet buiten de Stad woonagtig, hunne Regentsplaatzen bekleeden. — Dan, met den aanvange des Jaars MDCCLXXXVI, hereischten de zes Gildens te *Hattem* een aloud, maar lang verwaarloosd, Regt, van ieder een Gemeensman aan te stellen. Een beleefde Brief verwittigde hier van zyne Hoogheid. Desgelyks gaven zy des kundschap aan de Magistraat, met bygevoegde bede, „ dat hun Wel Ed. Agtb. in „ plaats van de thans opengevallene Ge„ meensmans plaatzen, geene Persoonen „ in den Eed zouden neemen, dan die „ door de Gildens, als welke de begee„ ving der thans openstaande Gemeensmans „ plaatzen toekwam, zouden zyn begee„ ven." Schor klonk het antwoord der

Re-

Regeering, „ zy verklaarde zich hier „ over niet te kunnen in- of uitlaaten; „ en verder, op zyn tyd, zodanig te „ zullen handelen, als zy zouden ver- „ meenen te behooren." Aan de Gezwooren Gemeente maakten zy hun voorneemen mede bekend.

XXXIII. BOEK. —— 1786.

De Burgery werkt met de Gildens mede.

De *Hattemsche* Burgery verwylde niet de voetstappen der Gildens te drukken, en op *Petri-dag* in de Kerk vergaderd, besloot zy het Regt om Gemeensmannen aan te stellen weder uit te oefenen, en deswegen, nog dien zelfden dag, een Verzoekschrift aan de Gezwooren Gemeente te doen toekomen. 't Zelve was op een sterken toon gestemd, onder anderen laaten zy zich in deezer voege hooren. „ Van het Regt van Aanstelling van Ge- „ meenslieden in de Steden *Wageningen*, „ *Hattem* en *Elburg*, wordt in het Re- „ geerings Reglement van MDCCL geen „ woord gemeld, dus verbleef het aan „ die geenen, wien, vóór de Verande- „ ring in MDCCXLVIII, hetzelve toebe- „ hoorde —— dit waren *Gildens* en *Bur-* „ *gerye*, die het Regt van Aanstelling „ van Magistraatsleden en Gemeenslieden, „ zedert eenigen tyd, hadden laaten uit- „ oefenen, door de Gezwooren Gemeen- „ te; doch vóór de Jaaren MDCCVIII „ of ten minsten MDCCV, verkoos de „ Burgery zelve haare Regenten van het „ eerste en tweede Lid der Regeering. — „ Zorgloosheid, onkunde en vleijerye, „ die ons, en gansch *Nederland*, betoverd

 „ hiel-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ hielden; maakten ons gevoelloos en „ blind. De Regten uit den brand van „ MDCCL ontkomen, vervielen in de „ handen der Heerschzugt. —— Ziet „ daar, Wel Ed. Eerz. Heeren! op welk „ Regt de Heeren Stadhouders de Aan- „ ſtellingen van Gemeenslieden, zedert „ dertig Jaaren, hebben uitgeoefend; en „ op dezelfde gronden herneemen wy „ thans, in naavolginge van de braave „ Burgery van *Elburg*, en de zes Gildens „ alhier, dit kostlyk Privilegie en nooit „ vervreemd Regt. —— Wy verzoeken „ hier om, om het vriendlykst, dat U „ Ed. en Eerz. als onze Vertegenwoor- „ digers, aan zyne Doorl. Hoogheid den „ Prins Erfſtadhouder, van dit ons voor- „ neemen gelieven kennis te geeven; en, „ zo 'er onverhoopt, door zyne Doorl. „ Hoogheid, Gemeenslieden uit de Bur- „ gery mogten aangeſteld worden, tegen „ derzelver in Eedneeming te proteſtee- „ ren, en aan dezelven althans geene „ Zitting te verleenen in U Ed. en Eerz. „ Vergadering. —— De *Hattemers* be- ſlooten hun Adres met de verzekering van te zullen ſtaan voor alle de gevol- gen, hinder en ſchade, welke uit deeze en andere ſtappen, ten algemeenen beste gedaan, zouden mogen voortvloeijen.

Gemeens-mansleden door de Gildens gekoozen, en door aangeſtel-

In weerwil van de Meerderheid der Magiſtraat beraamden de Gildens alle noo- dige ſchikkingen tot het verkiezen van vyf Gemeenslieden, om deeze verkoore- nen aan de Gezwooren Gemeente voor te

te stellen, en deeze te verzoeken, om derzelver Inëedneeming by de Magistraat te bewerken. Dit alles met het afloopen van Grasmaand in gereedheid zynde, bevondt zich, op den eersten en tweeden van Bloeimaand, welke laatstgemelde dag ter Inëedneeming geschikt was, geen van de zeven toen in leeven zynde Magistraatspersoonen binnen *Hattem*; de meesten hadden, zo men wil, de Stad, op dien tyd, buiten noodzaake, verlaaten en geen de minste orde op de Regeering gesteld. De Burgery vernam zulks niet of vergaderde, en verzogt de Gezwooren Gemeente, om in die ongelegenheid te voorzien, en uit deszelfs Leden twee Burgemeesters en vier Schepens te verkiezen, ter weeringe eener volstrekte Regeeringloosheid. Niet dan schoorvoetende, en naa herhaalden aanzoek, verstondt dit tweede Lid der Stads Regeering om het eerste te vervangen: als mede dat deeze tusschen regeerende Burgemeesters en Schepens, de vyf nieuw verkoozene Gemeensmans Leden uit de Gilden in den Eed zouden neemen. — Wanneer 's volgenden daags één der Magistraatspersoonen weder in *Hattem* kwam, droegen de Gemeenslieden het waargenomen Stads bewind, met een verslag van het gebeurde, aan hem over.

XXXIII. BOEK.
——
1786.
den uit de Gemeente in den Eed genomen.

Zeer hoog, als een schennis van het Gezag der Regeeringe, en een misdaad die niet ongestraft moest blyven, werd dit bedryf opgenomen, en een voorstel ge-

Hoe euvel men dit opvatte.

XXXIII. BOEK. 1786.

gedaan wat men doen zou met de Belhamels, (zo noemde men ze,) die zich zo verre vergreepen hadden; doch men kwam tot geen nader besluit dan om alle de stukken tot dit gebeurde betrekkelyk in handen van een kundig Regtsgeleerden te stellen. Veel viel 'er vervolgens voor tusschen de Gemeenslieden en een Lid uit dezelve, die van zyn Ampt als Weidemeester ontslaagen, en zyn Gemeensmans plaats onwaardig gekeurd werd; waar over deeze zich by het Hof beklaagde en eenige Leden van de Vergadering der Gemeensmannen in een Regtsgeding voor 't zelve inwikkelde: tot welks voorzetting de Magistraat, ten groot misnoegen der Burgerye, de hand boodt.

Geschil met de Magistraat over het inlaaten van Krygsvolk.

Het smeulend vuur des misnoegens tusschen de Burgery, de Gezwooren Gemeente, en de Magistraat werd niet weinig aangestookt door de onderhandelingen over het inlaaten of niet inlaaten van Krygsvolk, die, in den voorleeden Jaare, reeds plaats gegreepen hebbende, thans, door vrees voor de toen ontgaane Inlegering, weder leevendig wierden. Burgery en Gemeente twyfelde niet of zommige Magistraats Leden zouden alle moeite aanwenden, om in *Hattem* eene vaste Bezetting te brengen, „ ten einde," gelyk zy zich uitdrukten, „ de billyke Volksstem, zo mogelyk te „ smooren, en de Burgery te doen zugten onder een yzeren juk van Militaire „ Overheersching, en te brengen in den

„ staat

„ ſtaat als hunne ongelukkige *Arnhemſche* „ Landgenooten." Om dit te weeren, wilde de Burgery, dat de Gemeente het aandeel 't geen dezelve in de Stadsregeering toekwam, handhaafde.

XXXIII. BOEK. 1786.

Misnoegen in *Hattem* over de Publicatie.

De taal, die *Hattems* Ingezetenen, by aanhoudenheid, voerden, deedt het opgevatte misnoegen eeniger Regeeringsleden langs hoe hooger ryzen, en klom 't zelve ten top toen zy zich verzetten durfden tegen de Publicatie van den elfden van Bloeimaand: want naauwlyks was dezelve binnen *Hattem* afgekondigd, of de Burgery betoonde deswegen haare openlyke verontwaardiging, en de Gezwooren Gemeente gaf dezelve te verſtaan in een nadruklyk Vertoog daar tegen by de Magiſtraat, te welker gelegenheid zy ook andere Bezwaaren ophaalden, ingevolge van een Adres kort te vooren, door de Burgery aan dit Lid der Regeeringe overgeleeverd, waar omtrent de Gemeente betuigde aangenomen te hebben, om, zo veel in haar was, haar wettig regt te zullen handhaaven, en der Burgery genoegen te geeven.

Vertoog der Gezwooren Gemeente deswegen.

„ Wy ſchroomen niet," zeggen zy, doelende op die Publicatie, „ te verklaa-„ ren, dat de Gezwooren Gemeente, „ die mede Volksvertegenwoordigers zyn „ en nimmer kunnen gedoogen, dat die „ geenen, welke zy de eer hebben te „ repreſenteeren, in hun natuurlyk Regt „ benadeeld worden, in haar ziele ſmert „ te moeten verneemen, dat een Volk,

„ ja

XXXIII. BOEK. 1786.

„ ja een vry Volk, dat zich zelven, ten „ kosten van hun bloed, van het *Spaansch* „ tyrannisch juk heeft ontdaan, door hun„ ne Vertegenwoordigers, die het Ge„ zag niet anders dan uit naam en van „ wegen hun uitoefenen, een bal in den „ mond gestopt en stom gemaakt worde, „ om daar door hun klaag- en smeektaal „ omtrent gewigtige zaaken te smooren; „ gelyk geschiedt door de berugte Publi„ catie, by welke, in 't vervolg niets „ minder dan eene Crimineele Vervol„ ging bedreigd wordt tegen zodanige „ Verzoekers als de Tekenaars der Na„ tionaale Requesten, zo op die als op „ eene voorige Vergadering gepresen„ teerd, en waar by Amnestie, voor al „ het misdaadige, reeds daar door ge„ pleegd, wordt aangekondigd.

„ Hoe kan het mogelyk zyn, dat zul„ ke billyke Verzoeken, als onder ande„ re dat, tot Redres en Revideering van „ een Regeerings Reglement, dat zo zeer „ tegen onze wettige Constitutie aandrui„ schende wordt verklaard, als misdaadig „ wordt beschouwd? Indien daar in een „ misdaad gelegen is, zo rekent de Ge„ zwooren Gemeente het zich eene Eer „ te verklaaren, dat zy Misdaadigers wil„ len zyn en blyven: want, offschoon be„ zwooren hebbende, dat voorz. Regle„ ment te zullen naaleeven, zo oordeelt „ de Gemeente hun egter volkomen vry „ te staan, zonder krenking van dien „ Eed, haare gedagten, nopens de te„ genstrydigheid in 't zelve te mogen

„ uit-

„ uitten, en vertrouwen, dat, daar zy XXXIII.
„ het Tweede Lid deezer Stads Regee- BOEK.
„ ring uitmaaken, zy nimmer in dat aspect
„ kunnen komen van minderjaarige, scha- 1786.
„ mele en bedeelde Persoonen.

Opgehaald hebbende een aantal onbestaanbaarheden, die, huns agtens, met betrekking tot *Hattem*, in dat Regeerings Reglement voorkomen, vaaren zy voort. „ Daar nu mede door Burgers en Ingezetenen deezer Stad hetzelve Verzoek „ gedaan is, zo vindt de Gezwooren „ Gemeente zich in de volstrekte verpligting, haar deeze zaak aan te trekken, en stellig by dit Declaratoir te „ verklaaren, dat zy deeze Publicatie „ houden als een direct Attentaat op de „ Natuurlyke en Constitutioneele Regten en Privilegien deezer Burgery, „ en van dien aart dat dezelve noodwendig de pernicieuste gevolgen moet „ naa zich sleepen. En, daar wy in 't „ zekere onderrigt zyn, dat deeze Publicatie by overstemming niet alleen, „ maar zelfs in weerwil der Protesten „ van verscheide Riddermaatige, en van „ eene nabuurige Stad, is doorgedrongen; „ en verder in aanschouw neemende, dat, „ onzes ergagtens, in zaaken, raakende „ de Privilegien, geen overstemming zal „ kunnen vallen, het geen by het arresteeren van deeze Publicatie niet schynt „ in agt genomen te zyn, zo laaten wy „ aan die Staatsleden, welke tot dezelve hebben geconcurreerd, over, „ alle die schroomlyke gevolgen, welke „ men

XXXIII. BOEK. 1786.

„ men te wagten heeft, zo uit het willekeurig buiten effect stellen van de „ meest geheiligde Staatsgronden, als „ uit zodanige maatregelen, waar door „ men den Ingezetenen het Regt en de „ Magt zoekt te beneemen van, op zulk „ eene wyze als zy best keuren, hunne „ bezwaaren vóór den representativen „ Souverain te brengen. —— Een Regt, „ 't welk ieder Burger in eene vrye Re„ publiek, op het oogenblik zyner Ge„ boorte, met zich brengt; een Regt, „ 't welk alleen de gelukkige Inwoonders „ van een vry Gemeenebest van de Slaa„ ven eens willekeurigen Alleenheerschers „ onderscheidt; een Regt, eindelyk, dat „ hem wel door Geweld en Overmagt, „ maar nimmer op gronden van Natuur„ lyke of Staatkundige Billykheid, kan „ ontnomen worden." —— Zy eindigden met de verklaaring van niet te zullen gedoogen, dat 'er Krygsvolk, onder welk voorwendzel ook, binnen kwame.

Voorts verklaarde de Gemeente het afkondigen en aanplakken dier Publicatie in *Hattem*, zonder haar toestemming, voor onwettig en van onwaarde te houden: te meer daar de Magistraats Vergadering te onvoltallig geweest was om eenig besluit ter afkondiging te neemen. —— Of de Magistraat over den inhoud deezes Vertoogs ooit geraadpleegd hebbe is onzeker, vast weet men dat ze 'er nimmer een Besluit op nam (*).

Reeds

(*) *Gedenkboek voor Gelderland* III. D. bl. 15—103.

Vergeefsche poogingen om den Heer DAENDELS in zyns Vaders plaatze tot Raad te krygen.

Reeds in den voorleeden Jaare hadt de Gezwooren Gemeente, op aanstaan der Burgerye, zyne Hoogheid verzogt, dat Mr. BORCHARD JOHAN DAENDELS de plaats zyns by de Burgery zo beminden overleeden Vaders mogt bekleeden, en de Burgeren zich, wegens de Vervulling dier Raadsplaatze, by het Hof van *Gelderland* vervoegd (*). Dit alles door de Gemeente ondersteund, wrogt niets uit, en even min eene Bezending uit de Burgery na zyne Hoogheid, toen te *Leeuwaarden*. Eene tweede Bezending schikte dezelve, met den aanvang deezes Jaars, aan den Stadhouder op 't *Loo*. Om dit verzoek te ondersteunen, hadden de Burgers de Magistraat aangeweest; doch een weigerend antwoord bekomen. Zy keerden van 't *Loo* weder met de verblydende tyding, „ dat zyne Hoogheid verklaard hadt „ niet alleen allen mogelyken spoed tot „ vervullinge van de openstaande Schepen- „ pen- en Raadsplaats te zullen maaken, „ doch daar en boven zodanig een ge- „ qualificeerd Persoon dagt te eligee- „ ren, die aan de Burgery aangenaam „ was, en hy altyd zou tragten, zo veel „ aan de Burgery van *Hattem*, als aan „ die van andere Steden, genoegen te „ geeven."

Verzoekschrift aan Staaten

Volle drie maanden wagtte men vrugteloos op de vervulling deezer toezegging, wan-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 274.

XXXIII. BOEK. 1786. Van Gelderland om voorziening op de Magistraatsbestelling.

wanneer de *Hattemers*, door den dood van den Burgemeester R. A. WYNEN, een tweeden Burgervader moesten derven. Drie Magistraatspersoonen bleeven dus binnen *Hattem* over. De Burgery, hier door diep getroffen, gaat de Gezwooren Gemeente aan om gepaste middelen in 't werk te stellen, ter vervullinge dier twee openstaande Raadsplaatzen. Deeze hadt reeds vóór 't ontvangen van dit verzoek vastgesteld een Smeekschrift aan Staaten van *Gelderland* af te zenden; waar in zy de Regeeringsgesteldheid van *Hattem* afschetsten, den dood van *twee* waardige Regenten betreurden, en toonden, hoe de *drie* zich buiten de Stad onthoudende, zeldzaam, en voor korten tyd, zich daar binnen vertoonden, niet zonder scherpe aanmerkingen op die onvoegelykheid, welker verbetering zy voorheen vrugtloos gezogt hadden (*). Dat het Stadsbestuur, thans gelaaten in handen van *drie* daar woonagtige Heeren, het Regeeringsampt, in zaaken van aanbelang, niet welvoeglyk waargenomen kon worden; onder andere zich beroepende op het geval dat alle de Magistraatspersoonen ter Stad uit, en zy, als het tweede Lid der Regeeringe, verpligt geweest waren hun, voor een tyd, te vervangen (†). Weshalven zy hun Edel Mogenden baden den Erfstadhouder aan te schryven, om op de vervul-

(*) Zie hier boven bl. 179.
(†) Zie hier boven bl. 187.

volling deezer Raadplaatzen, volgens de Lands- en Stadsregten door daar toe bevoegde Persoonen, ten allerspoedigsten bedagt te weezen.

XXVIII. BOEK. 1786.

Niets werd door Staaten van *Gelderland* hier in verrigt, en bleef de Gemeente een geruimen tyd onkundig, of, en hoe, dit Smeekschrift was ontvangen. Naa twee maanden toevens verdween die onzekerheid. Een Brief van een der Klerken ter Secretarye des Kwartiers van *Zutphen* hieldt in, „ dat hetzelve," volgens last der Staaten, op den laatstgehouden Landdag in Bloeimaand, „ zou gesteld worden in handen van de Magistraat, om daar op ten naasten te dienen van berigt." Met byvoeging dat het ter afhaalinge, of afzendinge, gereed lag.

Verwyl en ongunstig berigt.

Geene geringe verwondering baarde die handelwyze te *Hattem*. Daar eene zaak, in welker spoed zy zo veel belangs stelden, in stede van terstond aan zyne Hoogheid gezonden te worden, weder in handen zou komen van de Magistraat, om *ten naasten*, dat is op den Landdag in Slachtmaand, en dus een half jaar naa de inleevering, haare belangen daar tegen in te brengen. De Gemeente oordeelde, dat hier in een zigtbaar voorneemen doorstraalde om *Hattem* nog langer in een staat te houden, dien zy met den naam van *Regeeringloos* bestempelden; en dit Lid der Regeeringe, zo veel mogelyk, van alle verdere poogingen tot herstel af te schrikken. Men werd te mede-

Misnoegen deswegen.

XXXIII. BOEK. 1786

geene verdere nutlooze moeite en kosten ten aanziene van dit Verzoekschrift aan te wenden; doch het te laaten blyven daar het was.

Aanhouden by zyne Hoogheid, om de Raadsplaatzen te vullen.

Met de Burgery de handen in een geslaagen hebbende, wilde de Gemeente, voor 't laatst, eene pooging by zyne Hoogheid zelve waagen, en vaardigde aan den Stadhouder een Smeekschrift af, om de Plaatsvervullinge van de twee Raadsplaatzen, nu zo lang open gebleeven; die, volgens Stads Reglement „ binnen den tyd van ééne maand, of zes „ weeken, moesten vervuld worden." — Opmerkelyk was het slot: „ Deeze redenen en motiven, zullen by U Doorl. „ Hoogheid, zo wy vertrouwen, van dat „ gewigt en aanbelang geschat worden, „ dat, hoe eerder hoe liever, ten minsten „ voor den afloop van deeze Maand (*), „ U Doorl. Hoogheid aan de begeerte „ der Burgery en Gezwooren Gemeente „ voldoen zal; aangezien anderzins, de„ zelve zich genooddrongen zullen vin„ den, om, tot voorkoming van alle Re„ geeringloosheid, en om niet langer het „ Bestuur en de Maniance, door zulk „ een klein getal van Persoonen te laaten „ uitoefenen, alle zodanige middelen te „ beproeven en in 't werk te stellen, die „ de Wetten deezes Gewests en van on„ ze Stad ons zullen aan de hand geeven."

Het

(*) Dit Verzoekschrift was op den 13 van Juny 1786 gedagtekend.

Het gestelde tydperk liep ten einde, zonder dat aan de verwagting der Gemeente en Ingezetenen, door den Stadhouder, wierd beantwoord. De Burgery oordeelde zich geregtigd ernstiger maatregels te moeten neemen, en gaf hiervan, op den zeventienden van Hooimaand, blyk door dit Besluit, „ dat, aan „ gezien de Burgery, uit het Rapport „ van haare Gecommitteerden, gebleeken „ was, dat de Heer Erfstadhouder kon „ goedvinden, de twee Vacatures in de „ Magistraat, niet tegenstaande alle In„ stantien van Gemeente en Burgerye, tot „ heden onvervuld te laaten, en strydig „ met zynen duurgezwooren Eed, met het „ welzyn der Stad en onze Privilegien, als „ een Souverain Oppervorst te handelen, „ naar zyn wil en welgevallen, heden „ over veertien dagen, de Burgery an„ dermaal zal vergaderen, en als dan „ finaal resolveeren, welke meest consti„ tutioneele middelen moeten in 't werk „ gesteld worden, om de twee Vacatures „ in de Magistraat vervuld te zien." XXXIII. BOEK. 1786. Besluit der Burgerye om zelve op middelen ter vervulling dier Magistraatsplaatzen bedagt te weezen.

Van dit Besluit ontving de Magistraat, zo wel als de Gezwooren Gemeente, een Afschrift. Of deeze kennisgeeving, gelyk zommigen willen, de Regeering aanzette om zyne Hoogheid, met allen spoed, te verwittigen van de noodzaaklykheid om de openstaande plaatzen, zo ras mogelyk, te vervullen, is onzeker; dan vast gaat het, dat men juist op den dag door de Burgery bepaald, den laatsten van Hooimaand, Zyne Hoogheid kiest Meylinck en Dinckgreve.

XXXIII. BOEK. 1786.

maand, geheel onverwagt de tyding kreeg, dat de Stadhouder twee Raaden hadt aangesteld, te weeten H. MEYLINCK en A. DINCKGREVE.

Misnoegen over de keuze des laatstgemelden.

De eerstgenoemde was by de Burgery zeer geagt, en een Lid der Gezwooren Gemeente, op wiens Aanstelling niets te zeggen viel. De keuze des tweeden, baarde de uiterste verontwaardiging: dewyl deeze, schoon een *Hattemer*, dus lang *Garde du Corps* van zyne Hoogheid geweest was, en het den Burgeren toescheen met de waardigheid en 't belang eener stem in Staat hebbende Stad niet te strooken, door iemand, die tot 's Prinsen Lyfwagt behoord hadt, geregeerd te worden: terwyl de voorbygang van den voorlang aangepreezenen DAENDELS hun in den krop stak.

De Beëediging van DINCKGREVE uitgesteld.

Om de benoemde Medeleden in den Eed te neemen vergaderden, 's volgenden daags, de Magistraat. De Burgery, hier van verwittigd, liet de Regeering, door eene Bezending, verzoeken, de Beëediging ten minsten zo lang uit te stellen, tot zy de bedenkingen der Gemeente hier over hadt aangehoord. Afgevaardigden uit dezelve verscheenen met verzoek, om geene Persoonen in den Eed te willen neemen, dan die alvoorens, volgens aloud gebruik, aan de Gezwooren Gemeente waren voorgesteld, en zulks vooral niet eerder te doen met den *Garde du Corps* DINCKGREVE, dan naa dat hy behoorelyk zou aangetoond hebben van den Krygsdienst ontslaagen te zyn, en de verdere vereischten te bezitten, welke, volgens Lands-

en

en Stads Regten, in een Schepen en Raad van *Hattem* moesten plaats hebben, als dat hy onder de gegoedsten en vroedsten behoorde. —— Men wilde egter voortgaan om die beiden door zyne Hoogheid benoemde Schepenen in de hun aangeboodene Waardigheid te bevestigen. De Burgery en Gemeente stondt vast op de gedaane eischen; aan welke de Magistraat gedeeltlyk voldeedt, met DINCKGREVE, door een Boode, zyn ontslag uit den Krygsdienst te laaten afeischen; en met diens Ineedneeming te toeven, tot dit volkomen bleek, terwyl zy intusschen, met de Beëediging van MEYLINCK zouden voortvaaren. XXXIII. BOEK. —— 1786.

MEYLINCK bedankt.

Deeze Gemeensman hier op alleen in de Vergadering opontbooden en hem, op zyn verzoek, de Aanstellingsbrief voorgeleezen zynde, weigerde hy, toen de Secretaris wilde voortgaan met hem den gewoonen Eed af te neemen, deezen af te leggen, met de verklaaring, „ dat hy „ zeer gevoelig was wegens de Eer hem „ door den Stadhouder aangedaan, om „ welke hy egter geenzins hadt gevraagd; „ dan, dewyl hy overtuigd was dat ande- „ ren, en wel bekwaamer Persoonen dan „ hy, om de vacante plaats hadden ge- „ sollicitеerd, hy het, derhalven, van zy- „ nen pligt oordeelde, voor dezelve te „ bedanken."

Poogingen der Burgery en der Gemeente

Door dit uitstellen des eenen, door dit weigeren des anderen, bleeven de Regeeringsplaatzen open. De Burgery be-

XXXIII. BOEK.

1786.

Om die plaatzen door andere Persoonen vervuld te krygen.

benoemde, weinig dagen laater, zes Gelastigden om met Gevolmagtigden uit den Raad en Gemeente te onderzoeken, welke middelen, met de Regeeringsgesteltenisse overeenkomstig, nu moesten aangewend worden, om de Raadsplaatzen vervuld te krygen. Hier van deeden zy aan het eerste en tweede Lid der Stads Regeering den voorslag, in een Adres, 't welk tevens de redenen inhieldt waarom zy den *Garde du Corps* DINCKGREVE, als onbevoegd, weigerden te erkennen. De Magistraat sloeg 'er geen agt op. De Gezwooren Gemeente voldeedt terstond aan het voorstel om zes Leden te benoemen, ten einde met die uit de Burgery gezamenlyker hand te werken.

Verzoekschrift aan Staaten van Gelderland.

Terwyl deeze wederzydsche Gelastigden met dien arbeid bezig waren, besloot de Gemeente aan Staaten van *Gelderland*, op nieuw, een Verzoekschrift aan te bieden. Eensdeels op dat daar uit blyken mogt, wat haar en de *Hattemsche* Burgery bewoogen hadt om zich tegen de Ineedneeming van DINCKGREVE aan te kanten, als om nogmaals, en voor 't laatst, te beproeven, of men de Aanstelling van twee bevoegde Magistraatsleden, door tusschenkomst der Souveraine Staaten, van den Heere Stadhouder, en dus zonder benadeeling des Reglements van MDCCL, kon verkrygen (*).

Der

(*) *Gedenkboek voor Gelderland* II. D. bl. 14 enz.

Der Staaten besluit op dit Verzoekschrift bleef agterwege. Een ander, waar van wy vervolgens zullen moeten spreeken, toonde genoeg welk eenen invloed 't zelve hadt. Dit was het beloop der zaaken te *Hattem* tot op den buitengewoonen Landdag in 't laatst van Oogstmaand uitgeschreeven. Wanneer die Stad zich in eenzelfde lot ingewikkeld vondt met de Nabuurstad *Elburg*, werwaards wy ons nu moeten begeeven, om desgelyks te verneemen, welke de aanleidelyke oorzaaken waren van de handelwyze omtrent dezelve gehouden.

XXXIII BOEK.

1786.

Welk eene uitwerking 't zelve baarde.

Wy zullen, ten dien einde, zo niet vroeger, tot het Jaar MDCCLXXXV moeten opklimmen. De zes Gilden dier Stad benoemden oorspronglyk ieder eenen Gemeensman; de overige zes Gemeensmansplaatzen stonden ter beschikkinge van de Burgerye; dan, zints lange stelden de Stadhouders de Gemeenslieden aan. Het Visschers Gilde werd te raade, in 't gemelde Jaar, haar oude, doch verwaarloosde Regt, door geen der Regeerings Reglementen bepaald, te doen gelden, en deedt, op eigen hand, eene verkiezing. Dit droeg niet alleen de goedkeuring van vier andere Gildens, en der Burgery weg; maar zy gaven 't zelve daarenboven verzekering, dat zy, in gevalle deeze wettige Aanstelling, hinder mogt lyden, 'er eene gemeene zaak van zouden maaken. De Magistraat bleef, ondanks herhaalde Adressen, weigerig om dien Gemeensman in den Eed te neemen.

De Gilden te *Elburg* willen hun Regt tot het verkiezen van Gemeenslieden doen gelden.

XXXIII. BOEK. — 1786. over te onvrede, vervoegden zy zich by de Gezwooren Gemeente, met bede, dat deeze de Magistraat eene Verklaaring wilde overgeeven tot staaving van der Gilden Regt, en Bevoegdheid, om Gemeenslieden aan te stellen, met nevensgaande verklaaring, dat de Gezwooren Gemeente geen ander, dan den dus wettig aangestelden Gemeensman, in haare Vergadering kon toelaaten.

Schryven aan zyne Hoogheid, dat hy dezelve niet meer zou aanstellen.

Ten zelfden tyde stelde men vast, dat eenige Gelastigden uit de Gilden en Burgery, den Stadhouder, by eenen Brieve, zouden aantoonen zyne onbevoegdheid, om Leden der Gezwooren Gemeente te verkiezen; en hem te verzoeken om zich te willen onthouden van de zedert eenigen tyd gedaane Aanstellingen hunner Gemeenslieden: dewyl zy vast besllooten hadden dit, in 't vervolg, zelve te doen. Naa een omstandig verhaal der weigeringe van de Magistraat om in deezen aan de Volksstem gehoor te geeven, herhaalen zy niet alleen hun verzoek, dat zyne Hoogheid niet weder hunne openvallende Gemeensmansplaatzen aanvulde; maar dat het hem, in de hoedanigheid van Stadhouder, ook mogt behaagen, daar van aan de Magistraat ten spoedigsten kennis te geeven, en te helpen uitwerken, dat de Gilden en Burgery by hun wettig Regt mogten gehandhaafd worden.

De Magistraat bewilligt.

Zeer gereed voldeedt de Gezwooren Gemeente te *Elburg* aan de begeerte der vyf Gilden en der Burgerye; doch, in

den

den aanvange, zonder vrugt. Geen antwoord van den Stadhouder verscheen. Men hieldt dit voor eene stilzwygende toestemming, en bragt het de Magistraat onder 't oog, met nieuwen aanzoek om de Inneedneeming des Gemeensmans. — Naa veel marrens bewilligde de Magistraat, op een sterker aandrang, hier toe in 't volgende Jaar. Men mag dit stuk ongetwyfeld als een wortel der bitterheid aanmerken, die uit andere oorzaaken, te *Elburg* wasdom kreeg (*).

XXXIII. BOEK. 1786.

Men zoekt te *Elburg* de waardigheid en invloed der Gezwooren Gemeente te doen herleeven.

Deeze Stad naamlyk, rangschikte zich, in den Jaare MDCCLXXXV, onder die *Gelder'sche* Steden, welke de betwiste Waardigheid en Invloed der Gezwooren Gemeente wilden doen herleeven. Onder de oorzaaken van het verval, waar in die Vergadering geraakt was, telde men als de voornaamste, dat dezelve geene afzonderlyke byeenkomsten hieldt, om behoorelyk te raadpleegen over zulke aangelegenheden, als daar aan, volgens Stadsregt, byzonder waren toevertrouwd. Wel is waar, de Gemeenslieden woonden, van tyd tot tyd, de Magistraatsvergaderingen by, waar zy, volgens het Regt der Gemeenslieden te *Elburg*, hun nooit vóór den Jaare MDCCLXXXVI betwist, ieder afzonderlyk met de acht Leden van de Magistraat hoofd voor hoofd stemden; doch vermids deeze byeen-

(*) *Gedenkboek voor Gelderland* I. D. bl: 210—217.

XXXIII. BOEK. — 1786.

eenroeping veel al afhing van het goeddunken des Voorzittenden Burgemeesters, en den Gemeenslieden nimmer de gelegenheid werd vergund om de zaaken, waar over zy hun Raadslag zouden inleeveren, vooraf, naar behooren, te overweegen, oordeelden zy het van de uiterste noodzaaklykheid wederom een afzonderlyk Vertrek op 't Raadhuis te mogen hebben, waar zy vrylyk konden raadpleegen.

Verzoekt een afzonderlyk Vertrek op 't Raadhuis te mogen hebben. De Magistraat des verdeeld.

Wanneer de Meerderheid der Magistraat zulks, op eene beleefde wyze, afsloeg, lieten de Gemeenslieden niet af van hunnen eisch; maar zogten de wettigheid van denzelven, te betoogen, met aandrang op eene spoedige afdoening dier zaake. Een uitgebragt Verslag van den Stads Secretaris H. H. VITRINGA, door de Magistraat gelast om het ingediende stuk te onderzoeken, was alleszins gunstig voor de Gezwooren Gemeente; doch het Besluit van de Meerderheid, om in de eensgedaane weigering te volharden; en, zo de Gemeente zich hier mede niet mogt vergenoegen; en vermeenden meerder Regt te hebben dan hun Ed. Agtb., Ampts- en Pligtshalven, konden erkennen en toestemmen, lieten zy aan de Gemeente over, dit voorgewend Regt voor het Hof Provinciaal te brengen, geneegen zynde om dit geschil aan dat Hof te onderwerpen, en deszelfs beslissing af te wagten. De Raaden J. H. RAUWENHOF en M. SELS waren verre van met

de

de Meerderheid in te ftemmen in een Befluit door vyf Leden woordlyk overgenomen uit het ontwerp van W. B. Baron VAN SPAAN, Heer van *Hardeftein*; maar beweerden in hunnen Raadflag en vervolgens daar op gegronde Tegenverklaaring, het Regt van de Gezwooren Gemeente om op het Raadhuis eene afzonderlyke Vergadering te houden.

XXXIII. BOEK. 1786.

Eisch dat de Afgevaardigden ten Landsdage eenen bepaalden last krygen.

Het gefchil over de geëischte Kamer op het Raadhuis, 't welk tweefpalt onder de Magiftraat verwekte, bleef onafgedaan; doch de Gezwooren Gemeente liet daarom niet na, de aandagt te vestigen op een misbruik van eenen anderen aart, betreffende den Last aan de Afgevaardigden ter Landfchaps- en Kwartiers Vergaderingen, waar in zy, door de twee gemelde Regeeringsleden onderfteund, het van haaren pligt oordeelde, behoorlyke paal en perk te moeten zetten. Hier in ging *Elburg*, de laagfte Stad in rang onder de vyf ftemmende Steden van het *Veluwfche* Kwartier, alle andere *Gelderfche* Steden voor.

Hoe het daar mede gefteld was.

De uitfchryvingen der Lands- en Kwartiersdagen van het Hof Provinciaal aan de Magiftraat gezonden zynde was deeze gewoon, volgens het Reglement, de Gezwooren Gemeente op te roepen, om in die vereenigde Vergadering, naa het voorleezen van den Landdagsbrief, den raadflag der aanweezende Leden, hoofd voor hoofd, in te neemen. Aan die der Ge-

XXXIII. BOEK. 1786.

Gezwooren Gemeente werd gevraagd, *of zy ook eenige Bedenkingen hadden?* en was het doorgaande antwoord, *Geene.* Waar op de Gemeenslieden vertrokken en één of twee uit de Magistraatsleden benoemd werden ten Landdage, met volkomen magt, om, naar eigen goeddunken en vryen wille, uit naam van de Stad *Elburg*, te stemmen, en alles, naar de zaaken zich opdeeden, te beschikken, zonder aan eenige nadere bepaaling verbonden, of tot de minste verantwoording gehouden, te zyn.

Pooging ten dien einde.

De Gezwooren Gemeente, door lange gewoonte, volgzaam geworden, hadt thans een aanvang gemaakt om haar gezag te herstellen, en wilde het vrye Stemregt der Stad ter Staatsvergaderinge doen gelden. De woelingen te *Zutphen* ontstaan (*) deeden eenen buitengewoonen Landdag, in Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXV, te *Nymegen* openen. De Brief van aanschryving voorgeleezen zynde, wilden vyf der *Elburgsche* Raaden eene Bezending *als van ouds* derwaards afgevaardigd hebben. Dan de Gezwooren Gemeente bragt éénpaarig in 't midden, dat de Afgevaardigden last moesten krygen om de Stukken en Papieren, raakende het *Zutphensche* geschil, over te neemen; dewyl zy onmogelyk in staat waren te beraadslaa-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 246.

ſlagen over zaaken hun te eenemaal onbekend: en niet konden beſluiten om den laſt te verleenen *als van ouds*. Men bedankte de Gemeenslieden voor dien raadſlag; doch handelde als of dezelve niet ingebragt ware: dewyl de Meerderheid der Magiſtraatsleden goed vondt, drie Leden te zenden met dezelfde magt *als van ouds* bekleed.

XXXIII. BOEK. — 1786.

Dit mishaagde de Gezwooren Gemeente dermaate, dat zy tegen deeze Bezending zich verklaarde, en des kennis gaf aan Staaten van *Gelderland*, met verzoek, dat aan dezelve Zitting en Stem mogt geweigerd worden. Met geen gunſtig oog werd dit ter Staatsvergadering aangezien. Maar de aanhoudende poogingen der Gezwooren Gemeente bragten te wege, dat de Raad nevens haar, by eene groote meerderheid, omtrent eenige Punten van bezwaar, laſt ter overneeminge gaf op den buitengewoonen Landdag in Bloeimaand deezes Jaars. Aan welk beſluit zy zich hielden, ondanks eene tegenwerking om 'er van af te zien.

Dit werk doorgezet.

Zulks hadt ten gevolge, dat de Afgevaardigden, uit naam van de Stad *Elburg*, ten ſterkſten zich verklaarden tegen de Publicatie op den elfden van Bloeimaand vastgeſteld. Een bedryf van eene kleine Stad zo ongewoon als haatlyk in 't oog van de Meerderheid der Staatsleden. Te heftiger tegen dezelve verbitterd, daar de Meerderheid van Raad en Gemeente het afkondigen dier Publicatie te

Die van *Elburg* verklaaren zich tegen het afkondigen van het Plakaat van den 11 Mey in hunne Stad.

XXXIII. BOEK. 1786. te *Elburg* wederhieldt (*). Deeze Meerderheid zogt men te betwisten, door aan de Gezwooren Gemeente het regt te weigeren, om van soortgelyke zaaken de minste kennis te neemen, en aan haare Leden het vermogen te ontzeggen, om over dezelve, nevens de Leden van de Magistraat, hoofd voor hoofd, te stemmen. Een stuk waar omtrent men, van den anderen kant, beweerde, dat, zedert byna tachtig Jaaren, toen het Stedelyk Reglement bepaald werd, nooit de minste twyfel of bedenkelykheid, noch by de Staaten, noch by het Hof van *Gelderland*, noch by de Magistraat zelve, was gereezen. —— De Gezwooren Gemeente, die dit stuk doordreef, gaf kennis van dit Besluit aan de Gilden en Burgery, welke deeze Vergadering tegen alle mogelyke gevolgen borg stondt. Hier op werd deeze Publicatie, voor altoos, agter de bank geworpen; en beraamd, dezelve nimmer, uit vryen wil, binnen de muuren van *Elburg*, te laaten afkondigen. — Vreemd scheen dit weigeren der Afkondiging van een Plakaat in eene byzondere Stad, schoon door de Meerderheid der Staatsleden vastgesteld; doch merkte men aan, dat

(*) By het Besluit waren *zés* Raaden en *acht* Leden van de Gezwooren Gemeente tegenwoordig, van welken slegts *vier* Raaden voor het afkondigen stemden, terwyl *twee* Raaden, nevens *acht* Gemeensleden, zich daar tegen aankantten. *Gelderl. Gedenkb.* I. D. bl. 272.

dat dit geen ongewoon verſchynzel was in *Gelderland*, en hieldt het voor eene daad, die, behalven op eene *Gelderſche* Grondwet (*), op het eerſte Artykel der Unie van *Utrecht*, ſteunde, en waar van niet weinig ſpreekende voorbeelden zich opdeeden, welke men niet in gebreke bleef aan te voeren (†).

XXXIII. BOEK. 1786.

In dit bedryf vonden zich de *Elburgers* gerugſteund door een aanmoedigenden en hulp beloovenden Brieve uit de Vergadering van de Gewapende Burgercorpſen der Steden en het Platteland van *Holland*: doch wederſtreefd door de Mombers van *Gelderland*, die, ruim twee maanden naa dat de Nieuwspapieren in 't breede het gebeurde te *Elburg* omtrent de Publicatie vermeld hadden, zich Eeds- en Amtshalven verpligt vonden, zulks tot kennis van den Hove te brengen. 't Zelve ſchreef aan de Magiſtraat van *Elburg* om des berigt te mogen ontvangen, en teffens de redenen te verneemen,

Geſchil hier uit gereezen. Standvastigheid der *Elburgeren*.

(*) Naamlyk, dat in *zaaken van bezwaar*, geene Overſtemming plaats hadt; doch dat daar toe altoos eene volkomene eensgezindheid van alle aanweezende Staatsleden werd vereischt. Een Grondwet, waarop de Heeren VERSTEEGE en ROODE VAN HEECKEREN, de Vyf Ridders van het *Veluwſche* Kwartier en CAPELLEN TOT DE MARSCH, in hunne Aantekeningen, zich beroepen hadden. *Gelderlands Gedenkboek* I. D. bl. 148. 150. 152. 160. 162: en 267.

(†) *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 387. *Geld. Gedenkb.* I. D. bl. 274.

XXXIII. BOEK. 1786.

men, waarom de Afkondiging niet was geschiedt. — In het Antwoord betuigen zy „, hoe 't hun leedt deedt zich in de „ noodzaaklykheid gebragt te zien om te „ handelen over eene Publicatie, welke „ zy gewenscht hadden, dat nooit een „ voorwerp van hunne Raadpleeging, of „ een voorwerp der verontwaarding van „ de gansche Republiek geworden ware, „ uitwyzens de algemeene stem, die „ zich daar over van alle kanten hadt „ doen hooren en welker klank hun Ed. „ Mogenden zekerlyk niet zou ontslipt „ zyn." Naa eenige aanmerkingen over het lang verwyl tusschen eene zo bekende Gebeurtenis, en het gevergd Berigt, als mede over het gedrag der Mombers in gevallen van deezen aart, doen zy, schoon zich daar toe ongehouden agtende, volmondige erkentenisse, dat zy, die Publicatie, als een punt van Bezwaar, en een rechtstreeksche inbreuk op de voorregten der Burgerye, niet afgekondigd maar ter Secretarye weggelegd hadden, en voegen 'er nevens, „ dat zy niet erkenden, „ noch immer, (zo lang zy zich in staat „ bevonden de aan hun aanbetrouwde „ Privilegien der Stad en Burgery, aan „ welke zy zich in de allereerste plaats „ voor GOD en de Wereld op het allerplegtigst verbonden hadden, te beschermen,) zouden erkennen, dat de Mombers, noch iemand ter wereld, dan het „ Volk, 't geen zy representeerden, bevoegd is, om hun tot verantwoording

op

„ op te roepen in puure Domestique en XXXIII.
„ Politique zaaken, de privative Regten BOEK.
„ en Vryheden en Voorregten hunner ——
„ Burgerye, ten kosten van haar voor- 1786.
„ ouderlyk bloed gekogt, concerneeren-
„ de, en die hun, als Inwoonders van
„ een vry en onafhangelyk Gemeenebest
„ toehooren, onder welke, buiten twyfel,
„ de onderheevige zaak moest gerang-
„ schikt worden; te meer daar zy in
„ deeze speciaal mede met de uitgedruk-
„ te goedkeuring der Burgerye, door de
„ Gemeente over deeze zaak vergaderd,
„ gesterkt waren. — Voorts declareerden
„ zy, op 't plegtigst, zich noch door gedreig-
„ de Mombers-actien (welke zekerlyk in
„ Judicieele gevallen nuttig konden zyn;
„ doch tegen welker gebruik in Politique
„ zaaken, gelyk deeze, nu thans de meer
„ dan ooit verlichte stem des Volks zich
„ met kragt liet hooren,) noch door on-
„ verhoopte middelen van Contrainte of
„ Geweld, tegen welke zy voor GOD
„ en de Wereld protesteerden, en welke
„ de Hemel wilde verhoeden dat men
„ nimmer in de noodzaaklykheid worde
„ gebragt, door wederkeerig Geweld, te
„ moeten keeren, zich te zullen laaten
„ aftrekken van de cordaate en bedaarde
„ verdeediging der hun toevertrouwde
„ Volksregten, welker bewaaring zy als
„ hunnen onvermydelyken pligt beschouw-
„ den, en welkers behandeling hun Ed.
„ Mogenden, en ook zy, elk in hunne

 „ be-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ betrekking, eens plegtig zouden moe-
„ ten verrekenen."

Gilden en Burgery, door de Gemeente byeengeroepen, gaven niet alleen hun hoogste genoegen daar over te kennen; maar namen ook alle Leden der Magistraat en der Gezwooren Gemeente, welke voor dit Antwoord gestemd hadden, als mede den Secretaris HERM. HENR. VITRINGA, in hunne bescherming. —— Vyf Magistraats Leden, gaven den Hove Provinciaal by brieven te kennen, dat zy aan het verhinderen der Publicatie en aan het afzenden van het Antwoord geen deel in 't minst gehad hadden.

De *Elburgers* geeven op nieuw zeer bepaalden last.

Tot een buitengewoonen Landdag binnen *Zutphen*, tegen den acht en twintigsten van Oogstmaand opgeroepen, vondt de zamengestelde Vergadering der Magistraat en Gezwooren Gemeente, naa rypen raade, goed, nogmaals eene kragtige pooging te doen om *Elburgs* vrye Stemregt, zo veel mogelyk, op dien Landdag te laaten gelden, en de Afgevaardigden met een zeer bepaalden last te bekleeden. Onder andere werd hun opgelegd:
„ Niet te treeden in eenige belemmering
„ der vrye Drukpers, een van de bol-
„ werken der Vryheid. —— *Zo* veel
„ mogelyk de Wapening in de Steden en
„ ten Plattenlande, te begunstigen. ——
„ Niet toe te staan, dat men eenig Ge-
„ weld, door Militaire of Politique Mom-
„ bers-actien gebruikte in de Domestique
„ Ge-

„ Geschillen, die te *Hattem* mogten plaats XXXIII.
„ grypen; noch te treeden in eenige Be- BOEK.
„ zetting met Garnisoen van die Stad, of ——
„ van eenige andere, welker Regeering 1786.
„ of Burgery niet geneegen mogt zyn
„ dezelve te ontvangen. — Niet te ge-
„ doogen, dat men ter Staatsvergadering
„ zich menge in eenige zaaken het Do-
„ mesticq of Politicq Bestuur der Stad
„ *Elburg* betreffende; en, naamens de-
„ zelve, te verklaaren, dat men alle zo-
„ danige Besluiten, door welke inbreuk
„ op de Stedelyke Regten zou geschie-
„ den, voor niets en onverpligtend
„ hieldt — en wel uitdruklyk, op alle
„ mogelyke wyze te yveren, tegen allen
„ Aanmarsch of Bezetting van *Elburg*,
„ met Militaire Magt, en, in geval on-
„ verhoopt daar toe mogt worden be-
„ slooten, te protesteeren van Nulliteit
„ en Geweld, en te declareeren, dat (te
„ meer, dewyl zodanig eene Bezetting,
„ de rust, tranquiliteit, en goede orde,
„ welke thans te *Elburg* zo gelukkig
„ plaats hadt, zou kunnen stooren; en
„ Magistraat, Gemeente en Burgery, by
„ respective Resolutien en Adressen zich
„ hier tegen hadden gedeclareerd,) zo-
„ danig eene demarche zou worden be-
„ schouwd als eene daad van Geweld,
„ die men, des noods, met reciproque Ge-
„ weld zou moeten keeren; terwyl men
„ alle die ongelukkige gevolgen, welke
„ uit den aanvang van een rampzaligen
„ Burgerkryg zouden kunnen voortvloei-

 jen,

XXXIII. BOEK. 1786.

„ jen, liet voor rekening van die Le-
„ den, welken, zonder eenige reden of
„ noodzaak, (naardemaal men ieder durft
„ sommeeren, of zy eenig bewys van
„ gebrek aan orde en wetteloosheid,
„ binnen *Elburg* konden produceeren,)
„ en dus ter doordryving van hunne aan-
„ genomene arbitraire handelwys, hier
„ toe besloten hebben; daar toch het
„ storten van Burgerbloed van hunne han-
„ den zal te rug geëischt worden."

Bezwaaren over de *Elburgers* by de Staaten ingebragt.

Middelerwyl hadden de Mombers, ten Hove Provinciaal, een verslag gedaan, vol bezwaar over het gedrag der *Elburgeren*, die zy afmaalden als zich volstrekt onttrekkende aan de Souverainiteit der Staaten, en daar door inbreuk deeden op derzelver Wetgeevende Magt; voorts hun Regt als Mombers om de *Elburgers* tot het doen afkondigen der Publicatie te noodzaaken, beweerden, en oordeelden gemagtigd te moeten worden om in Regten te handelen tegen de zodanigen die de Afkondiging belet hadden (*). —— Dit bragt, met de voorhanden zynde stukken, betreffende de Stad *Elburg*, een Brief van beklag des Hofs aan de Staaten voort, waar in zy het bedryf der twee Magistraats- en acht Gemeensmans Leden, en het berigt door dezelve gegeeven, beschouwen, als komende uit eene onwettige en onbevoegde Vergadering,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 782—792.

ring. Wel hadt het Hof Berigt gevorderd van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad *Elburg*, geenzins van de Gemeente te dier Stede; „ hadt deeze," schryven zy, „ op dit Subject, „ iets aan ons voor te draagen, dezelve „ hadt zich daar toe afzonderlyk, by een „ behoorelyk *Request*, aan den Hove be„ hooren te addresseeren." —— By het onderzoek deezer stukken hadden zy ontdekt „ het zonderlinge en veruitziende „ Systema van een Stad, of wel van „ twee Magistraats Leden en eenige Bur„ gers van dezelve, welke zich openlyk „ *de facto* betoonden te onttrekken aan de „ Authoriteit van hunnen wettigen Sou„ verain, en zich daar boven zogten te „ plaatzen, gepaard met een Commina„ toir van Geweld." XXXIII. BOEK. —— 1786.

Het schynt dat de Minderheid van de Leden der *Elburgsche* Regeering, die met de Meerderheid der *Geldersche* Staatsleden eene lyn trok, vroegtydig aan de voornaamste Hoofden der aanstaande Staatsvergadering eenig licht gegeeven hadt, wegens den bepaalden last voor de Afgevaardigden van *Elburg* gereed gemaakt, waar uit wy zo even eenige trekken opgaven. Zodanig eene ontdekking moest het gereezen misnoegen tegen *Elburg* grootlyks vermeerderen. Althans men kon goedvinden, de Bezending dier Stad ten Landdage op eene vreemde wyze te bejegenen. Zo ras de Gelastigde Burgemeester SELS in de Vergadering verscheen, Hoe men den *Elburgschen* Afgevaardigden op den Landdag ontving.

XXXIII. BOEK. 1786.

ſcheen, bragt men 'er veele zwaarigheden tegen in, op grond dat zyne Commisſie te bepaald en niet overeenkomſtig was met die der andere Steden, als welke hunne Afgevaardigden meestal Volmagt gegeeven hadden, om, volgens gewoonte, naar de toedragt der zaaken, en naar eigen goeddunken, te handelen. Deswegen werd de Last hem medegegeeven, in weerwil zyner nadruklyke tegenverklaaring, tot een punt van Overweeging gemaakt, en hy zelve niet, dan onder veelvuldige bepaalingen, ter Staatsvergadering toegelaaten. Deeze beperkingen oordeelde hy dat zyn blyven aldaar nutloos maakten, en agtte hy zich daarenboven in perſoon niet langer veilig.

Deeze keert te rug. De *Elburgers* volharden.

De Heer Sels verliet de Vergadering en keerde, zonder marren, na *Elburg*, met verſlag van zyn wedervaaren, en dat by de Meerderheid een Staatsbeſluit ſtondt genomen te worden, 't geen zyne Stadgenooten moest doen beeven. Het akelig uitzigt, 't welk zich opdeedt, wel verre van de *Elburgſche* Regeering te beweegen om iets in 't minſte te laaten glippen, van 't geen dezelve meende haar, op eene wettige en onbetwistbaare wyze, toe te komen, bleef dezelve ſtandvastig, en vondt zich daar toe te meer aangemoedigd, naardemaal de Burger Krygsraad, de Gilden, en de Burgery, herhaalde keeren, het vast voorneemen hadt te kennen gegeeven, om de Regeeringsleden, die de hun zo dierbaare Stadsvoorregten bewaarden, ne-

vens

vens deeze, zo veel in hun vermogen was, te beschermen en te verdeedigen; en oneindig liever het uiterste wilden afwagten, dan zich aan de maatregelen der Staatsleden onderwerpen. XXXIII. BOEK. —— 1786.

Schryven een Brief aan Staaten van *Gelderland*.

Van dit alles kunnen wy geen voldingender bewys opleeveren, dan door hier in te lasschen den Brief door de Regeering van *Elburg*, nog staande de Vergadering, aan Staaten van *Gelderland* gezonden, woordlyk van den volgenden inhoud. —— „ Onze Gecommitteerde „ heeft ons oogenbliklyk geinformeerd, „ dat by U Ed. Mog., of wel by de „ drie Kwartieren, geresolveerd is, onze „ Stad met geweld van Militie te dwin„ gen, en dat in weerwil van de Protes„ ten van de meeste Steden onzes Kwar„ tiers, en van zo veele Ridders, van „ welken 'er openlyk ter Staatsvergade„ ring hebben gedeclareerd, dat onze Stad „ niet dan constitutioneele en bedaarde „ stappen hebbe gedaan. —— Onze Bur„ gery is genoegzaam als een éénig Man „ geresolveerd, Geweld met Geweld te „ keeren, en liever het uiterste te waa„ gen, dan toe te staan dat men hunne „ Stedelyke Regten, door Resolutien, „ die de Wereld zal doen verbaasd staan, „ den bodem inslaat.

„ Wy betuigen niets te hebben verrigt „ dan waar toe wy ons verpligt vinden, „ tot soutien onzer Constitutie, en van „ de met het bloed onzer Voorvaderen „ gekogte Regten; maar nimmer hebben

XXXIII. BOEK. 1786.

„ wy geëmpieteerd op het Gezag van „ U Ed. Mogenden. —— Wy protesteeren, voor GOD en de Wereld, tegen „ het Geweld, dat ons mogt worden aangedaan. Terwyl de gevolgen van den „ rampzaligen Burgerkryg, welken U Ed. „ Mogenden besloten hebben in ons Gewest te openen, zeer zekerlyk op de „ gemoederen der Staatsleden, die daar „ toe hebben geconcurreerd, eens gevoelig weegen zullen.

„ Wy reserveeren aan ons alle middelen, die GOD en de Natuur ons aan „ de hand geeven. Wy zullen, nu de „ Staaten onzer Provincie, die onze *Beschermers* moesten zyn, onze *Vervolgers* zyn geworden, onze verdere Bondgenooten, op gronden der *Unie van Utrecht*, inroepen, terwyl reeds een geducht aantal derzelven, zich binnen „ onze muuren bevindt, en de rechtvaardige Voorzienigheid tusschen U Ed. „ Mog. en ons regten zal.

„ Inmiddels, nu onze Gecommitteerde „ zich naa deeze geweldige Besluiten „ niet langer veilig oordeelt ter Staatsvergadering, en dus niet heeft kunnen „ uitbrengen de stem onzer Stad, vervat „ by de Instructie, noch ons Protest, hier „ by gaande, overgeeven, declareeren wy „ het geresolveerde in onze absentie, „ voor nul en niet verpligtend te houden."

Protest tegen de Publicatie.

Dit Protest der Stad *Elburg*, tegen de Publicatie, welker Afkondiging de Regeering geweigerd hadt, en waar tegen derzelver

ver Gecommitteerden zich eene Verklaaring ter Vergadering voorbehouden hadden, is merkwaardig genoeg om hier plaats te vinden. „ Naamens de Stad *Elburg* moet „ men vooraf laaten gaan, dat zy die „ Publicatie, dat allerzonderlingst ſtuk, „ 't welk in de Gedenkboeken der eeu- „ wen naauwlyks voorbeelden heeft, niet „ kunnen beſchouwen, als een Staatsbe- „ ſluit. Het draagt, ja, wel den eer- „ biedwaardigen naam der Staaten aan 't „ hoofd; 'er ontbreekt niets aan den uit- „ wendigen vorm.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ Doch Ed. Mog. Heeren! dit alles „ voldoet, onzes eragtens, niet — eene „ 's Lands Ingezetenen verpligtende Staats- „ wet moet hun heil, hun geluk, en dat „ alleen, ten oogmerke hebben, moet op „ de onveranderlyke Natuurwet, op de „ eeuwige gronden van Billykheid rusten. „ En zou wel dit pretenſe Staatsbeſluit „ den toets aan deeze gelegde gronden „ kunnen doorſtaan? daar egter, (dit ont- „ kent niemand van U Ed. Mog., dit „ wraakt geen eerlyk Regent,) elke ver- „ pligtende Staatsreſolutie die onparty- „ dige, naauwkeurige, en beredeneerde „ proef moet kunnen lyden.

„ 't Is doch eene ontwyfelbaare zeker- „ heid, eene Staats-maxime deezer Re- „ publiek, dat de Regenten de onmidde- „ lyke Vertegenwoordigers des Volks „ zyn, terwyl men de waarheid van dee- „ zen Stelregel wel gezogt heeft te on- „ dermynen, door allerlei Sophistiſche,

„ ver-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ vergezogte en fyn gesponnen argumenten, (en die behoeft de waarheid nooit,) „ meestal gehaald uit het gedrogtlyk „ Leen-Systema der Middeleeuwen, 't „ welk maar al te veel spooren in ons „ vry Gewest heeft overgelaaten, zonder „ dat men egter dien Regel immer rechtstreeks heeft durven aantasten.

„ En geen wonder! daar te vooren de „ hooge de waardige Volksbestuurders, „ het zich eene eer rekenden, deeze „ waarheid te erkennen, en wel in de „ eerste tyden der Republiek, toen men „ nog naast aan de bronnen der Constitutie was, toen heerschzugt en weelde „ de Vaderen des Lands nog niet beletten, zich als Medeburgers alleen door „ de op hun liggende zorg en verpligting onderscheiden te beschouwen, toen „ noemden zy zich niet enkel *de Staaten des* „ *Furstendoms Gelre en Graafschap Zutphen*; „ maar *Wy Ridderschap en Steden representeerende de Staaten des Lands*, en dat zelfs „ op het tydstip, op 't welk zy de Wetgeevende Magt uitoefenden. Ten getuige kan 't Landregt van *Zutphen*, en „ verdere Stukken van die tyden, strekken.

„ Dit zo zynde, wat zal men dan van „ eene Publicatie zeggen, by welke deeze zelfde Volksvertegenwoordigers, onder, wy weeten niet welke vreemde „ bepaalingen, en willekeurige restrictien, „ en op allerlei straffen en bedreigingen „ der Wraak van hunne Hoogheid, den

„ Vol-

„ Volke verbieden zich eerbiedig te adresseeren over de gewigtigste belangen des Lands, (dit toch erkent de Publicatie zelve,) en dus over hunne eigene byzondere belangen.

„ En hier Ed Mog. Heeren! wenschten wy de pen te kunnen nederleggen, doch de taak is ons opgelegd; wy moeten, uit hoofde van onzen Eed en Pligt, spreeken voor de dierbaare belangen van onze Stad en Burgery, en, uit hoofde van onze verpligting moeten wy openlyk declareeren, deeze Publicatie en Resolutie, van den beginne af aan, beschouwd te hebben en te blyven beschouwen, als inbreuk doende op de onbetwistbaare Regten van onze Burgeren, en daarom ten aanzien van dezelven als niet genomen; terwyl toch zekerlyk eene zodanige Resolutie, door de Meerderheid doorgedrongen, niet kan verpligten mede integreerende Leden van Staat, die daarin niet gestemd, en welken daar tegen geprotesteerd hebben: wyl men nimmer zou durven soutineeren, dat door de Unie der Ridderschap en Steden respectivelyk, het eene Lid derzelver Regten aan het goeddunken van 't andere heeft opgeofferd, of kon opofferen, of in haare Stedelyke zaaken de Oppermagt der Meerderheid erkennen. Waarom wy ook dezelve gecontradiceerd, en daarom binnen onze Jurisdictie niet gepubliceerd, noch geaffi-

„ geerd,

XXXIII. BOEK. 1786.

„ geerd hebben, involveerende dit een
„ point van notoir bezwaar, en dus, vol-
„ gens de Orde van Regeering, niet sub-
„ ject aan Overstemming, en op de grie-
„ vendste wyze beledigende voor de Re-
„ questranten.

„ Op de hoedanigheid van deezen,
„ oordeelen wy eenige oogenblikken te
„ moeten stilstaan. Onder die zyn, ja,
„ misschien minvermogenden, minkundi-
„ gen; doch, zo 'er eenigen staat op de
„ eenpaarige berigten van alle zyden te
„ maaken is, zo moet men ver het groot-
„ ste aantal van die duizenden van Te-
„ kenaaren onder de notabelste Burgers
„ rangschikken: immers onder 't getal
„ der byna drie honderd Ingezetenen
„ deezer Stad, Tekenaaren van 't laatst
„ bedoelde Adres aan U Ed. Mog. is
„ 'er zulk een overweegend aantal van
„ byna alle onze meestkundige en nota-
„ bel gegoede Burgeren, dat de overi-
„ gen, wat het getal betreft, in geene
„ aanmerking ter wereld komt. —— Zo
„ dat men naauwlyks bezeffen kan, wel-
„ ke klem 't argument tot verbod der
„ Adressen, voornaamlyk uit de schame-
„ lykheid en onkunde der Tekenaaren ge-
„ haald, zal kunnen hebben.

„ Ook kunnen wy niet begrypen, wel-
„ ke gedreigde Polityke Actien en Ver-
„ volgingen, U Ed. Mog. bevoegd zou-
„ den kunnen zyn in 't werk te stellen
„ tegen Burgers, die, Godlyke en Mensch-
„ lyke Wetten eerbiedigende, doch hun-

„ ne

„ ne waarde en die der Burgerlyke Vry- XXXIII.
„ heid kennende, zich op eene eerbiedi- BOEK.
„ ge en bescheide wyze tot hunne Hoo-
„ ge Representanten keeren, de ingesloo- 1786.
„ pene misbruiken cordaat aanwyzen, en
„ op herstel aandringen. —— Staat en
„ valt met hun welvaard, met hun ge-
„ luk, niet het geluk van 't Land, be-
„ kleedden U Ed. Mog. anders, dan tot
„ hun heil, en in hun naam, de Stoelen
„ van Eer? —— Is onze Vaderlandsche
„ grond, als 't ware, nog niet door-
„ weekt van 't bloed, 't geen veelen
„ hunner Voorvaderen, zo wel als de
„ onzen, voor hunne Vryheid plengden?
„ Hebben zy geen aanspraak, geen eisch,
„ op gehoor, op onderzoek? Mag men
„ hun dit willekeurig ontzeggen? Ja,
„ wat erger is, hunne stem, de stem des
„ Volks, werkdaadig smooren

„ 't Is, egter, ver van ons, Ed. Mog.
„ Heeren! dat wy, door cordaat en pligt-
„ maatig uitkomen voor de gevoelens
„ van ons hart, (dit toch, zo lang 'er
„ eene schaduw van een Gemeenebest
„ in ons midden is overgebleeven, staat
„ ons onbelemmerd vry,) inbreuk zou-
„ den willen maaken op de wettige Reg-
„ ten van den Heere Erfstadhouder, wel-
„ ker onbepaalde uitgebreidheid, voor al
„ ten aanziene van de Regeeringsbestel-
„ ling, die maar al te veel met Onge-
„ qualificeerde Persoonen geschiedt, en
„ de magt van willekeurige ontzetting
„ binnen deeze Provincie, eene der voor-
naam-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ naamste bezwaaren der Requestranten „ opleevert. —— Wy betuigen, in tegendeel, rondelyk, niets harlyker te „ wenschen, niets vuuriger te verlangen, „ dan dat eens de zalige Eendragt in „ ons Gemeenebest herleeve, en 't Constitutioneele Stadhouderlyke Bewind, „ tot 's Lands heil, op billyke en Republicainsche Gronden, eens onwrikbaar „ wierd hersteld.

„ Mogt *Nederlands* Erfstadhouder, onderscheidende onder den kring der „ geenen, welken hem omringen, wie „ zyn belang behartigen, dan wel alleen „ zich zelven zoeken, hier toe eens gulhartig medewerken. —— Mogten wy „ allen, alle byzondere bedoelingen aan „ 's Lands welvaard, en die is toch de „ onze, opofferen; dan ook, en dan alleen, zal eens het onderling mistrouwen, in deeze zorglyke tyden, geweerd, „ en de rust hersteld worden. — Dan zal „ het Huis van *Oranje* zich mogen beschouwen, als het voorwerp der Hoogagting en der beredeneerde Liefde van „ een vry Volk, dat toch nimmer Meesters heeft kunnen eerbiedigen, en tot „ op dit oogenblik even zeer het Despotike of Familie Dwingelandy verfoeit, „ als eene onmiddelyke Volksregeering; „ en hier aan, wat de kwaadaartigheid, „ of laster uitstrooije, denkt geen redelyk Mensch. Dan eerst zal waare „ Vryheid, en de eerbied voor billyke „ en zagte Wetten, in ons zo gezegend

„ Ge-

„ Gemeenebest, zich als om ftryd veree- „ nigen.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ Dit, Ed. Mog. Heeren! op deeze „ zorglyke Publicatie te doen aantekenen; „ hebben wy gemeend aan onzen Eed, „ Pligt, en Burgery, verfchuldigd te zyn. „ Terwyl wy nog hoopen, dat U Ed. „ Mog. by nadere overweeging deezer „ gronden, gepaard met de mannelyke „ Vertoogen van zo veele eerbiedens- „ waardige Staatsleden van de Kwartie- „ ren *Nymegen*, *Zutphen*, en in 't by- „ zonder ook van het onze, alle welker „ Naamen de dankbaare Naazaat, met „ een gevoelig hart in de Stadsregisters „ fpellen zal, deeze Publicatie zullen in- „ trekken, en buiten effect ftellen, en „ dus nog by tyds, zullen voorkomen „ die reeks van akelige gevolgen, welke „ wy met fchrik voorzien, wanneer het „ gerekt geduld van een getergd vry „ Volk, 't welk men in de uitoefening „ van zyn natuurlyk aangebooren voor- „ regt ftremmen wil, eens ten einde liep; „ gevolgen, die GOD verhoede; doch „ voor welke wy ons voor het tegen- „ woordig en toekomend geflacht onver- „ antwoordelyk kennen (*).

De Gezwoore Gemeente te *Hattem* fchryft aan

De Gezwooren Gemeente te *Hattem* vaardigde desgelyks, in dit uiterfte, een Brief af aan Staaten van *Gelderland*; waar in dezelve fchreef in het zekere onder- rigt

(*) *Gelderl. Gedenkb.* I. D. bl. 210—296.

XXXIII. BOEK. 1786. de Staaten, tegen het zenden van Krygsvolk

rigt te zyn van den reeds gegeeven of in bewerking zynde last aan Krygsvolk van den Staat om na die Stad te trekken, ten einde daar de Rust te verzorgen, en de Justitie te handhaaven. Al het welk wy zeer onnoodig keurden, aangezien 'er geen de minste wanorde plaats hadt, en de Gezwooren Gemeente, nevens de Burgery, zich daar door in het herstellen hunner oude en verdonkerde Voorregten grootlyks verkort en verhinderd zouden zien, als mede dat zulks zou strekken om dezelve in het Herstellingswerk merklyk te benadeelen. Uit welken hoofde zy by de Magistraat reeds hadden bewerkt, om in zodanige voorslagen ter Staatsvergaderinge niet te bewilligen; maar zich op 't kragtigst daar tegen te verklaaren. „ Waarom," dus lieten zy zich ten slot hooren, „ de Gezwooren Gemeente, verzoekt, dat U „ Ed. Mog. tot dien allergewigtigsten en „ bedenkelykften stap nimmer gelieven „ over te gaan of te besluiten; maar liever „ zorge te draagen, dat overzulks, buiten „ goedvinden, van de Gezwooren Gemeente en Burgerye, en buiten hun „ speciaal verzoek, geene Militie na herwaards, het zy om Garnisoen te houden, of anderzins, moge gezonden „ worden. Verklaarende de Gezwooren „ Gemeente, wyders, dat dezelve, in „ alle onverhoopte tegenhandelingen en „ contraire dispositien, genooddrongen „ zullen zyn, zich daar tegen te moeten

„ ver-

„ verzetten, en ook, in gevalle van daad-
„ lyke aannaderinge, zich tegen dezelve
„ te bedienen van die middelen, welke
„ GOD en de Natuur aan de *Hattem-*
„ *ſche* Burgery zo milddaadig heeft ge-
„ ſchonken, tot afweering en verdere
„ ſtuiting van die onheilen, waar mede
„ geheel *Nederland*, en byzonder dit Ge-
„ west, ſchynt gedreigd te worden, en
„ welkers droevige gevolgen, noodzaaklyk
„ daar uit proflueerende, de Gezwooren
„ Gemeente voor rekening en verant-
„ woording der Bewerkers in deezen zul-
„ len overlaaten, en zich, en deezer
„ Stads Burgery daar van geheel ontſlaa-
„ gen houden."

Beſluit ter Staatsvergadering om Krygsmagt na *Hattem* en *Elburg* te zenden.

De twee Steden *Hattem* en *Elburg*, welker Geſchiedenisſen, zo verre zy betrekking hebben tot het lot, dat beide over 't hoofd hing en daadlyk trof, 't geen wy thans moeten vermelden, geraakten in den toeſtand, door den *Elburgſchen* wedergekeerden ter Staatsvergadering Afgevaardigden Burgemeester SELS, zynen Medeburgeren voorgedraagen. De Brieven ter Staatsvergadering gezonden, waren van geene beduidenis tegen de Beſluiten daar genomen, woordlyk dus luidende.

„ De bedenkelyke Situatie, waar in zich
„ de Steden *Elburg* en *Hattem* bevin-
„ den, mitsgaders de hooge noodzaaklyk-
„ heid, tot herſtelling der Rust en Orde
„ aldaar, in ernſtige overweeging geno-
„ men zynde, hebben hun Ed. Mog.
„ goedgevonden en verſtaan, dat, in de

XXXIII BOEK. 1786.

„ eerste plaats, zyne Hoogheid, als Capitein Generaal deezer Provincie, zal worden verzogt, zo spoedig mogelyk, een bekwaam aantal Militie, met al het noodige voorzien, onder het Beleid en Commando van een bekwaam Officier, te zenden na de Steden *Hattem* en *Elburg*, om aldaar Garnisoen te houden, en tot nader Order te blyven; met speciaalen last aan den commandeerenden Officier om, des noods, zo hy onvermoedelyk eenigen wederstand, van wien het ook weezen mogte, het zy om in de voorschreevene Steden in te komen, het zy om daar binnen geplaatst te worden, mogt ontmoeten, geweld met geweld, tot maintien van hun Ed. Hoogheid en Oppergezag in deezen Furstendom en Graafschap, te keeren. —— Ten welken einde hier van mede aan de respective Magistraaten van gemelde twee Steden, zal worden kennis gegeeven, met recommandatie en uitdruklyken last om tot het inneemen en plaatzen van gemelde Troepes in haare Steden alle mogelyke faciliteit ter bereiking van van hun Ed. Mog. serieuse intentie, toe te brengen."

„ Dat, voorts, het Hof Provinciaal zal worden geauthoriseerd, gelyk geauthoriseerd wordt mits deezen, om, naa dat zal zyn geinformeerd, dat het gemelde Garnisoen in de Stad *Elburg* zal zyn aangekomen, zich ten spoedigsten

„ en

„ en Corps, geadſiſteerd met den Mom- XXXIII.
„ ber en Subſiſtuut Momber deezer Land- BOEK.
„ ſchap, derwaards te begeeven, en al- ——
„ daar, naamens hun Ed. Mog. die ge- 1786.
„ wiſſe Ordere te ſtellen, dat 's Land-
„ ſchaps gearresteerde Publicatie van elf
„ Mey MDCCLXXXVI, aldaar werklyk
„ werde gedaan op zo eene wyze, als
„ men naar de omſtandigheden, meest
„ convenabel zal vinden.

„ Voorts, om aanſtonds, tegen die
„ geenen, welke zich reeds feitlyk tegen
„ het publiceeren van 's Landſchaps gere-
„ ſolveerde mogten hebben geoponeerd,
„ of zich nog verder mogten oppoſee-
„ ren, te doen procedeeren, en Regt en
„ Juſtitie tegen de ſchuldigen te admini-
„ ſtreeren, en in 't generaal over al het
„ voorgevallene in gezegde Stad kennis
„ te neemen, en de goede ordere te her-
„ ſtellen, maakende tot dat einde, zo
„ noodig, mede gebruik van de aldaar als
„ dan gevonden zullende worden 's Lands
„ Militie, dewelke verpligt zal zyn haa-
„ re Orders en Bevelen in alles te re-
„ ſpecteeren en te gehoorzaamen, en,
„ naa dat alles aldaar in rust en onder
„ betaamelyke gehoorzaamheid zal zyn
„ gebragt, wederom na haare gewoone
„ reſidentie-plaats binnen de Stad *Arnhem*
„ te keeren, en wanneer het verblyf van
„ 't Garniſoen aldaar, 't zy voor 't ge-
„ heel, het zy voor een gedeelte, niet
„ noodig mogt worden geoordeeld, als
„ dan daar van aan zyne Hoogheid, als

XXXIII. BOEK. 1786. „ Capitein Generaal, kennisse te geeven, „ om verder over het verblyf daar ter „ plaatze of emploi elders van die Mili- „ tie, zodanig te kunnen disponeeren, „ als zal gelieven goed te vinden.

„ Wordende voorschreeve Hof verder „ geauthoriseerd, om, vóór 't vertrek na „ *Elburg*, aan de Magistraat van die Stad, „ van den dag, wanneer het voornee- „ mens is zich met de Suppoosten aldaar „ te vervoegen, advertentie te geeven; „ ten einde dezelve Magistraat in tyds, „ de noodige preparatien tot derzelver „ receptie en verzorging van de noodige „ Logimenten kome te maaken. —— Al- „ les nogthans ongeprejudiceerd de ordi- „ naris Jurisdictie in gemelde Stad van „ *Elburg* voor het toekomende.

„ En zal hier van mede Extract aan „ den Hove Provinciaal worden gezon- „ den, om te strekken tot deszelfs na- „ rigt. *Zynde*, wyders, die Leden der „ Magistraat van *Elburg*, welke niet ge- „ concurreerd hebben tot het weigeren „ of naalaaten der voorgemelde Land- „ schaps Publicatie, te neemen in hun „ Ed. Mog. byzondere Protectie (*)."

Te-

(*) De Heer CAPELLEN TOT DE MARSCH, by het neemen van dit Besluit tegenwoordig, tekent op, „ daadlyk bespeurd te hebben, dat men, hoe „ zeer men ook een onverschrokken houding aannam, „ voor de mogelyke gevolgen van 't zelve, niet zon- „ der bekommering was; ik las die bekommering op „ de weezens der Hoofdbewerkers, toen zich een „ ongegrond gerugt verspreidde, dat duizenden van „ Bur-

E. Reinr. Vinkeles ... inv. del. et sculp.

Tegen dit sterk Besluit verklaarden zich de Heeren M. VAN BRONCKHORST, R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, E. J. VAN NIEUWKERKEN, genaamd NYVENHEIM VAN WIEL, B. VAN NIEUWKERKEN, genaamd NYVENHEIM VAN DORTH, H. W. J. VAN LYNDEN TOT OLDENALLER, J. H. VAN ZUYLEN VAN NIEVELD, G. W. VAN ZUYLEN VAN NIEVELD en J. C. VAN ECK(*), nevens de Heeren VERSTEEGE en ROODE VAN HEECKEREN, Burgemeesters van *Zutphen*, in deezer voege: „ De Ondergetekenden protesteeren op „ het ernstigst en nadruklykste tegen de „ ake-

XXXIII. BOEK. —— 1786. Verklaaringen tegen dit Staatsbesluit.

„ Burgers en Ingezetenen, uit de andere Gewesten, „ bereids in aantocht waren om het leed hunner on- „ gelukkige *Gelderſche* Broederen aangedaan, te „ ken." *Mem. van den Heer* VAN DE MARSCH bl. 85.

(*) Deeze Heeren ontvouwden, in eenen breeden Brieve aan Staaten van *Holland* en die der andere Gewesten hun Gedrag in alle de Staatshandelingen van *Gelderland* ten deezen tyde gehouden. Men vindt denzelven in de *Mem. van den Heer* VAN DE MARSCH bl. 346. en in de *N. Nederl. Jaarb.* 1789. bl. 1824 De Staaten van *Stad en Lande* waren 't van alle de Bondgenooten alleen, die deeze Heeren met een Antwoord vereerden; 't zelve is te vinden in de opgemelde *Mem.* bl. 359 —Deeze Brief werd grootlyks ten grondslage genomen van de Veroordeeling des Schryvers en der Ondertekenaaren. Zie meergemelde *Mem. van* CAPELLEN TOT DE MARSCH en byzonder de breedvoerige *Voorreden der Verzameling van Stukken, raakende de Procedures voor den Hove van Gelderland geventileerd, op en tegen Jonkheer* G. W. VAN ZUYLEN VAN NIEVELDT. Te Amst. by ALLART uitgegeeven.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ akelige en ſchroomlyke gevolgen, der „ op giſter genomene Reſolutie, *Hattem* „ en *Elburg* concerneerende; als mede „ tegen die van allen aanmarsch van ee„ nige Troepen van den Staat na boven„ gemelde Steden, houdende dit een en „ ander ſtrydende tegen der Steden Pri„ vilegien en Vryheden, en tegen die „ van den ganſchen Burgerſtaat van dit „ Gemeenebest. Zy proteſteeren tegen „ alle daar op geloopene of nog te maa„ ken onkosten, verklaarende alles, wat „ ten dien opzigte mogt worden te werk „ geſteld, voor nul, informeel en van on„ waarde, als aanloopende tegen de Pri„ vilegien, Preëminentien, en Veiligheid „ van Burgers en Ingezetenen. —— En, „ wyl wy voorzien, dat door deeze „ ſtrenge maatregelen, een Burgeroorlog „ onvermydelyk is, welker gevolgen zy „ zich met ontroering voorſtellen, en „ welke U Ed. Mog. zich misſchien, „ wanneer het te laat zal zyn, zullen be„ klaagen, reſerveeren zy zich zodanige „ Conſtitutioneele middelen te emploiee„ ren, welke, zo mogelyk, nog voor „ kunnen komen, de jammerlyke uiter„ ſtens, waar aan een Land en Volk on„ derheevig kunnen worden."

Hattem ſtelt zich in ſtaat van tegenweer

Beide deeze gedreigde Steden hadden reeds voorzorgen gedraagen om, hoe zwak en verdeedigloos, zich te weere te ſtellen. In *Hattem* tradt de Burgerkrygsraad, met eenige Afgevaardigden van nabuurige Genootſchappen en een kundigen In-

Ingenieur, in onderhandeling om een plan van verdeediging en hulpbieding te beraamen. De Wethouderſchap tot welke dezelve zich vervoegde om hier in mede te werken, vondt goedt 'er niet op te raadpleegen. Dan de Gezwooren Gemeente gaf toeſtemming, voor zo veel haar betrof. Dit was de Burgerye genoeg om de hand aan 't werk te ſlaan, Wallen en Verſterkingen op te werpen, Wagten te betrekken, en aan de Poorten Schildwagten uit te zetten.

XXXIII. BOEK. 1786.

Te wel waren de *Hattemers* overtuigd van hun onvermogen om, indien zy geene hulp van buiten ontvingen, den aanval van eenige noemenswaardige Krygsmagt te wederſtaan. Zy zonden daarom een Rondgaanden Brief aan de Vrycorpſen en Genootſchappen, waar in zy op deezen dringenden toon om hulpe riepen. — „ Thans ſchynt het oogenblik „ daar te zyn, dat wy, uit hoofde van „ Gemeen Belang ons tegen onzen Ge„ meenen Vyand zullen moeten verdeedi„ gen, wyl wy gevaar loopen, dat eer„ lang het Geweld tegen onze Vesten, „ dat de jammerkreet van eenen Burger„ oorlog op onzen vryen Grond zal aan„ geheeven worden. — Het Geweld „ grimt ons aan, de Militaire arm is ge„ reed tegen ons te worden uitgeſtrekt; „ en waarom? *Om dat wy, uit hoofde „ van ons onbetwistbaar Regt eenen onge„ qualificeerden, dien men ons voor Regent „ heeft willen opdringen, op Conſtitutio-*

Schryſt om hulp aan de Vrycorpſen en Genootſchappen.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ *neele gronden, weigeren, aan te neemen.* —
„ Eenen laagen Afhangeling van den
„ Stadhouder, die hem voor weinige da-
„ gen als *Garde du Corps* diende, wil
„ men dat Vertegenwoordiger van een
„ vry Volk zy. Edoch wy hebben be-
„ slooten, liever alles te waagen dan on-
„ ze vry gebooren halzen onder zulk een
„ willekeurig, hoe langer hoe ondraagly-
„ ker, Stadhouderlyk juk, te bukken.

„ Hierom solliciteeren en verwagten
„ wy, op gronden der Unie, toezegging
„ van U Ed. Gestr. Manh. hulp, in cas
„ van nood, met verzoek om ons ten
„ spoedigsten te zullen berigten, op hoe
„ veel Manschappen uit U Ed. Gestr.
„ Manh. Plaats, met Geweer en Wapenen
„ voorzien, wy kunnen staat maaken.
„ Gequalificeerd door de Gezwooren Ge-
„ meente zullen wy nog heden avond
„ begin maaken van behoorelyk wagt te
„ doen, en, morgen reeds beginnen met
„ onze Stad in den noodigen staat van
„ Defensie te stellen, zullende wy in kor-
„ te dagen een Plan van Defensie in ge-
„ reedheid hebben, 't geen wy op requi-
„ sitie aan eene geheime Commissie uit
„ U Ed. Gestr. Manh. zullen mededee-
„ len.

Hulp uit *Overyssel* en *Holland* *Hattem* toegeschikt.

Niet zonder vrugt was deeze Rondgaande Brief, bovenal in *Holland* en *Overyssel* (*). Op het ontzettend gerugt, dat 'er

(*) Welk een indruk, beweeging en werkzaamheid het bedoelde aanrukken des Krygsvolks in *Holland* maak-

'er gewapend Volk na *Hattem* en *Elburg* zou optrekken, of daadlyk reeds optrok, was de aandoening en beweeging der veelvuldigen in den Lande, die oordeelden, dat hunne *Gelderſche* Medeburgers, verongelykt, tegen regt en reden dus gedreigd werden, onuitſpreekelyk groot. Weinig minder dan honderd Leden van het Genootſchap te *Kampen* verbonden zich onmiddelyk, om, zo ras de nood het vorderde, na *Hattem* te trekken. Drie honderd *Zwolſche* Burgers namen hetzelfde beſluit; zo ook een gedeelte van het Genootſchap in het Dorp *Weyhe*, niet verre van laatstgemelde Stad. Niet weinig *Amſterdammers* maakten zich daar toe vaardig. Te *Alkmaar* riep men allen, welken tot dien binnenlandſchen Krygtocht genegenheid mogten hebben, by openbaare bekendmaaking op. Behalven de gemelde Manſchap, die *Zwolle* daadlyk zondt, onder welke zich dertig Kanonniers bevonden, met twee ſtukken Geſchut, een groot aantal Kogels, Druiventrosſen, en verdere Krygsbehoeften, leeverde men van daar nog zesduizend ſcherpe Patroonen, duizend ponden Kruid, nog twee ſtukken Geſchut, Zandzakken, Schanskorven, en wat noodig was tot het uitſtaan van een beleg. Uit *'s Gravenhaage*, begaven zich derwaards ruim der-

XXXIII. BOEK. 1786.

maakte, hebben wy reeds geboekt. Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 173. Van *Overysſel* zullen wy vervolgens meer byzonder handelen.

XXXIII. BOEK. 1786.

dertig Leden van het Genootschap van Wapenhandel. Van *Delft* en *Leyden* ging eenige Manschap te *Amsterdam* scheep, met een goed aantal Burgers dier Stad, naa dat men van daar duizend ponden Buskruid, en zes stukken Geschut, na *Gelderland* gezonden hadt. Zestig Leden der *Dordrechtsche* Schutterye, vertrokken onder het gejuich hunner heilwenschende Medeburgeren, hunne gedreigde Broederen te hulp.

Elburg desgelyks in een staat van tegenweer.

Elburg hadt desgelyks alle middelen van tegenstand vervaardigd, de Gragten uitgediept, de Sluizen voorzien, Schanskorven in gereedheid gebragt, volgens besluit der Regeeringe, eene Compagnie Artilleristen opgerigt. Het ontbrak deeze Stad, zo min als *Hattem*, aan Krygsbehoeften van *Amsterdam* derwaards gescheept, gelyk ook een aantal Burgers, zo van *Harderwyk*, *Heerde*, als van *Deventer*, *Kampen* en *Amsterdam*, welke zich binnen die veste begeeven hadden, gereed om met de *Elburgers*, zo als de Stadsregeering, in eenen opmerklyken Brieve aan Staaten van *Holland* geschreeven, zich uitdrukt, „ liever het uiterste te „ waagen, dan dat het de Heerschzugt „ en Geweld gelukken zou, den throon „ der Overheersching over vry gebooren „ *Nederlanders* op te richten (*)."

Over-

(*) Deeze Brief behelst eene Dankbetuiging, gelyk zy zich uitdrukken, „ voor de zo Vaderland- „ als Burgerlievende Resolutie, by welke hun Ed. Groot

Overeenkomstig met het Staatsbesluit van de Meerderheid der *Geldersche* Staatsleden verzogten zy van den Capitein Generaal Krygsvolk, en gaven van dit Besluit kennis aan de Regeeringen van *Hattem* en *Elburg*. De Stadhouder gelastte den Generaal Majór SPENGLER, om het Krygsvolk derwaards bestemd, onder zyn bevel te neemen, en stipt den last der Staaten, omtrent die Steden te volvoeren. Volgens dit schryven waren onder dien Bevelhebber gesteld, een Detachement Ruiterye van den Generaal TUIL VAN SEROOSKERKEN, bestaande uit vyftig Gemeenen met de noodige Opper- en mindere Gezaghebberen; voorts de

XXXIII. BOEK. —— 1786. Krygsmagt tegen *Hattem* en *Elburg* bestemd.

„ Groot Mogenden gezorgd hadden, dat bezoldigde „ Krygsknegten, te hunner betaalinge staande, geen „ werktuigen wierden in de hand der Heerschzugt, „ om Burgers, die eerbiedig hun stem verhieven; „ doch welken men met Geweld wilde smooren, te „ vernielen, en ons dierbaar Vaderland het onderst „ boven te keeren:" en, naa een verdeedigenden voordragt hunner zaake, eene inroeping van bystand uit hoofde der *Unie van Utrecht*, „ om zodanige gepaste en efficacieuse maatregelen te beraamen, en, aangezien het dringend gevaar, zodanige hulp en adsistentie daadlyk daar te stellen, om nog by tyds, „ eer het te laat ware, voor te komen, dat een integreerend Lid der Souverainiteit van *Gelderland*, „ tegen Orde en Constitutie aan, en dus alleen door „ Geweld en Overmagt ten prooye wierde van de „ willekeurige handelingen der met hun gelyk staande „ Staatsleden, die nimmer het Regt verkreegen hadden, om de Stedelyke Regten van *Elburg* van hunne willekeur afhangelyk te maaken." Men vindt den geheelen Brief in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 993.

XXXIII. BOEK. 1786.

de Regimenten Voetvolk van den Luitenant Generaal VAN SOMMERLATTE en van den Collonel VAN PLETTENBERG, en eindelyk, een Detachement Artilleristen, bestaande uit één Capitein, twee Officieren, vier Bombardiers en zestig Kanonniers. Met deeze Krygsmagt moest hy voldoen aan de uitgedrukte begeerte der Staaten van *Gelderland*, het *Hof van Gelderland* bystaan en gehoorzaamen. Met verder bevel, dat hy zou tragten voor te komen alle wanordens op 't Platteland, van zyne onderhebbende Manschappen, en zorge draagen, dat, wanneer de Bezettingen in *Hattem* en *Elburg* waren ingetrokken, een goede Krygstugt alle oorzaaken van wettige klagten van Burgers en Ingezetenen voorkwam.

Manifest der Staaten van *Gelderland* die Steden betreffende

In een Manifest, de dus bedreigde Steden betreffende, verontschuldigt zich de Meerderheid der *Geldersche* Staatsleden, als of zy door deeze Bezending van Krygsvolk, met den gegeeven last, gelyk men haar nagaf, het voorneemen zou hebben maatregelen te stellen, tot krenking of vermindering van de Vryheden en Privilegien dier Steden, ja zelfs als daar door gelegenheid te geeven tot het begin van een Burgerkryg. Zy oordeelden het daar om noodig de Overheden en Inwoonders van beiden, zo verre zy in die begrippen mogten staan, daar van af te leiden, en te rug te brengen. Waarom zy deeden weeten, dat dit Landschaps

ſchaps Beſluit alleenlyk ſtrekte om de Ruſt en goede Orde te doen herſtellen, en geenzins ten oogmerk hadt het oefenen van Geweld, in gevalle de Overheden en Inwoonders zich niet daadlyk aankantten tegen de gegeeven bevelen, alleen ſtrekkende tot handhaaving van hun Ed Mog. Hoogheid en Oppergezag in dit Vorſtendom en Graafſchap. Uit welken hoofde zy hun ten ernſtigſten aanmaanden om zich aan de Orders in het Staatsbeſluit vervat te onderwerpen, als ſtille en geruste Ingezetenen te gedraagen; ten einde daar door voor te komen, dat geene Dwangmiddelen zouden behoeven gebruikt te worden, of aanleidinge geeven, tot de ongelukkige gevolgen, welke uit eene verdere Ongehoorzaamheid aan der Staaten Bevelen noodzaaklyk zouden moeten ontſtaan, en welke nimmer aan hun Ed. Mog., die Eeds- en Amptshalven gehouden waren, de Landsvorstlyke Hoogheid te handhaaven, zouden kunnen worden toegeſchreeven. —— Met verdere niet min ernſtige aanmaaninge aan de Magiſtraaten, Meentens en Burgeryen, om alle Vreemdelingen, die zich in die beide Steden mogten bevinden, op het allerernſtigst aan te maanen, om dezelve ten ſpoedigſten te verlaaten, waar toe men als nog aan die Vreemdelingen de vryheid liet (*). — Al-

XXXIII. BOEK.

1786.

(*) Omtrent de Perſoonen buiten *Gelderland* woonagtig, die het Hof bevinden mogt zich ſchuldig gemaakt

XXXIII. BOEK. 1786.

Alles ten einde hun Ed. Mog. niet buiten staat gesteld of hun de middelen afgesneeden wierden, om zodanige *Clementie* uit te oefenen, als zy, ingevalle van Onderwerping van gemelde Magistraat, Meentens en Burgeryen, wel geneegen zouden bevonden worden te bewyzen — Ten slot verleenden zy aan *Hattem* en *Elburg* een beraad van drie uuren naa het ontvangen van dit Manifest, om de Poorten voor het Krygsvolk te openen, en daar van aan den bevelvoerenden Officier kennis te geeven: terwyl, naa verloop van dien tyd, de gestelde Orders zouden worden uitgevoerd.

De Capitein SPENGLER gevat, zoekt te vergeefsch eene afwending te maaken. Gelyk ook drie *Overysselsche* Steden.

Van dit Manifest zonden zy Afschriften aan zyne Hoogheid en aan den Generaal Major SPENGLER. Capitein SPENGLER, Zoon des Generaals, op een Buitengoed niet verre van *Hattem* woonagtig, werd, op vermoeden van ongeoorloofde Briefwisseling, door dertig man opgeligt en binnen de Stad gebragt; doch dewyl de onderschepte Brief geen grond van Bezwaar opleeverde, ontsloeg men hem, onder voorwaarde dat hy, by den Stadhouder en zyn Vader, zyne voor-

maakt te hebben, aan het aanstooken van Onlusten, of aan eenige Buitenspoorigheden, in beide de Steden, kreeg het last, om, zo zy zich op deszelven Grondgebied mogten bevinden, tegen hun naar regten te handelen; en, ingeval zulks van geen vrugt mogt kunnen weezen, als dan de ingewonne Berigten te zenden aan de Geregten, onder welken die Persoonen woonden.

voorspraak zou aanwenden om hun van voorneemen te doen veranderen. Hy beloofde zulks, en kweet zich van deeze belofte; doch zonder iets uit te werken. — Gelyk ook de poogingen der *Overysselaaren* by de *Geldersche* Staatsleden als mede van eene Bezending uit de drie Steden *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle* ter afwendinge van den gedreigden aanval op die twee Steden, by zyne Hoogheid, vrugtloos waren (*).

XXXIII. BOEK. — 1786.

Hattem aangevallen.

De Krygsbenden naderden ondertusschen, het ongelukkig *Hattem*, en verscheenen, den vierden van Herfstmaand, in 't gezigt dier Stad. De Generaal SPENGLER vaardigde den Capitein PELKWYK af met de Patenten voor het tweede Bataljon van PLETTENBERG, om binnen *Hattem* Bezetting te houden: 't welk hy, nevens het gemelde Manifest, overleeverde, met bedreiging van de Stad, ingevalle van weigering, in brand te zullen schieten. — In dit beslissend tydstip van de weinig vergunde uuren beraads vergaderde de Raad, de Gemeente, en de Krygsraad. Het eenpaarig besluit was, geen Krygsvolk binnen te laaten, en, by vyandlyken aanval, tegenweer te bieden. Overeenkomstig hier mede schreeven zy den

(*) Van het Gedrag door *Overyssel*, in dit Tydsgewrichte gehouden, zullen wy breedvoeriger spreeken, wanneer wy, meer byzonder van dit Gewest handelen.

XXXIII. BOEK. — 1786.

den Generaal SPENGLER aan, het Grondgebied der Stad te verlaaten; en dat zy geene Inlegering van Krygsvolk zouden gehengen, met bygevoegde bedreiging van Geweld met Geweld te zullen te keer gaan.

Verdeedigt zich en wordt verlaaten.

Het Krygsvolk, steeds nader en nader aanrukkende, begon men uit de Stad, naa dat de Capitein met het Stadsbesluit by den Generaal was te rug gekeerd, met grof Geschut te speelen, weinig gebruik maakende van 't klein Geweer. Dit bleef niet onbeantwoord van den kant der Belegeraaren, die met Kanon- en Snaphaan-vuur het Krygsbedryf voortzetten, drie Bommen en eenige Houwitzers en Grenaten in de Stad wierpen; deeze deeden geringe schade, van zelve smoorende. Ondanks den moed der Belegerden, en den voorraad van Krygstuig, was het oogschynlyk niet te houden. De Heer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, onkundig van de uiterste besluiten zo in *Hattem* als *Elburg* genomen, hadt zo ras hy het *Geldersch* Staatsbesluit, om die twee Steden door geweld van wapenen te doen bukken, te voorschyn zag komen, des verzogt zynde, de Burgers geraaden de wyk na *Overyssel* te neemen. Zyn raad aan die van *Hattem* gegeeven, hieldt in, „ dat hy van Advys was, uit hoofde dat het Burgerbloed tot grooter einden behoorde bespaard te worden, dat zy wel zouden doen van op een *tydige retraite* bedagt

„ te

„ te weezen (*).” Men volgde deezen raad. De Verdeedigers besllooten *Hattem* te verlaaten. Onder den aftocht over de Veeren, in de nabuurſchap der Stad, waar de benoodigde Vaartuigen en Schuiten gereed lagen, werd door eenige weinigen nog op de Belegeraars met Kanon gevuurd. Eindelyk zweeg het Geſchut binnen de Stad, en deedt dit het Krygsvolk, onder een aanhoudend vuuren, den aantocht verhaasten. Doch ook dit verminderde, zints iemand uit de Stad het verlaaten van *Hattem* aan de aanrukkende Benden boodſchapte. Het Krygsvolk naderde eene der Stadspoorten, die van binnen met zwaare boomen geſloo-

XXXIII. BOEK.

1786.

(*) „ Ik voegde,” ſchryft die Ridder, in zyne *Memorie*, „'er mondeling by, aan den geenen, die „ my deezen raad kwam afvraagen, dat, daar de „ kogel door de Kerk was, de Burgerlyke Bezetting „ in *Hattem* weerſtand behoorde te bieden: dat de „ woorden *tydige retraite* hier op zagen, dat zy, „ onder de beſcherming der geformeerde linie, ge„ dekt door de Battery aan de overzyde des *Yſſels*, „ altyd een wyk na *Zwolle* openhielden. Gebrek „ aan beleid heeft belet, dat deeze raad, naar be„ hooren, is agtervolgd geworden. Ik maak hier „ van melding, om dat veelen, den zamenhang in „ deezen onkundig, my dien gegeeven raad kwalyk „ afgenomen hebben, even als of ik de oorzaak ware „ geweest van het al te ſpoedig verlaaten dier „ Stad. —— Men begreep, in de eerſte oogenblik„ ken, in *Overyſſel* met my, *dat het Burgerbloed*, „ wyl eene Verdeediging deezer twee ongevestigde „ Steden, de roekloosheid zelve zou geweest zyn, „ *tot grooter einden moest geſpaard worden.*” bl. 43 en 44.

XXXIII. BOEK. 1786.

Verschillende gerugten, wegens het sneuvelen van Krygsvolk.

sloten was, hakte dezelve open, en trok binnen de overheerde Veste.

Met de ontzettende tyding der Overgaave van *Hattem* spraaken de loopende maaren, door de Nieuwspapieren onderſteund, van een groot getal Dooden en Gekwetſten, zo Officieren als Gemeenen, aan de zyde des Krygsvolks; van de wyze waar op dezelve begraaven, of liever, zo veel mogelyk, in ſtilte weggeſtopt waren; met bygevoegde omſtandigheden, die veel agterdenkens van vergrooting baarden. Terwyl men, van den anderen kant ſtaande hieldt, dat geen één Officier of Soldaat, by deeze gebeurtenis, het leeven hadt verlooren. Dit laatſte verzekert de bevelvoerende Generaal in zyn Verſlag, zo aan zyne Hoogheid, als aan de Staaten van *Gelderland*, en wordt beweerd, dat de Driemaandelyksche Lysten van de Manſchappen na *Hattem* en *Elburg* afgezonden, van geen geſneuvelden melden. Staaten van *Gelderland* hielden dit mede met ronde woorden ſtaande. De tyd heeft doen zien, dat de meeste Vertellingen, met hoe veel verzekerdheids gedaan, volſtrekte onwaarheden waren; doch dat 'er eenigen van het Krygsvolk zyn gebleeven, zeggen zommigen, kon niet in twyfel getrokken worden, uit de ligging der *Zwolſche* Batterye, aan de overzyde van het Veer, welke, terwyl het Krygsvolk binnentrok, by aanhoudenheid, bleef ſpeelen: dan is ons, van zeer goeden hand, berigt, dat

dit

dit vuuren, by de eerste ontlaading, eene groote verwarring onder het Krygsvolk te wege bragt, welke, op eenen afstand gezien, eene slachting deedt veronderstellen, die egter geen plaats greep: terwyl het volgend schieten, door de onbedreevenheid der geenen, die het bestuurden, hoe heevig ook, geen doel altoos trof.

XXXIII. BOEK. 1786.

Maar lydt dit stuk by zommigen nog eenigen twyfel, boven denzelven zyn gesteld, de plunderingen, de schennissen, de verwoesting, de onbeschoft- en balddaadigheden, door de Soldaaten aangerigt in eene Stad door een groot deel der Burgeren geruimd, die elders een goed heenkomen hadden moeten zoeken, en huis en have agtergelaaten. Schoon de Nieuwstydingen, in veele byzonderheden, dit woeste bedryf mogen vergroot en ten breedsten uitgemeeten hebben, gaat het vast, dat dezelve tot een top steegen, waar van men bezwaarlyk een wedergade vinden zal by eigen Landsknegten tegen Burgers. Geregtlyk ingewonnen en onder Eede gedaane berigten, draagen hier van getuigenis (*). De Generaal SPENGLER erkent, in zyn eerste verslag aan den Capitein Generaal, „ dat 'er eenige „ on-

Plunderingen te *Hattem*.

(*) Zie *Informatien, wegens de Plunderingen en Geweldenaaryen van de Militie te Hattem, op verzoek van den Raad van Staaten, ingewonnen door de Magistraat der Stad Zwolle.* Te Utrecht by G. T. VAN PADDENBURG en ZOON.

XXXIII. BOEK. 1786. „ onordentelykheden by het inneemen „ van *Hattem*, geschied waren aan de le- „ dige Huizen van eenige Patriotten." Door zyne Hoogheid aangeschreeven over het wangedrag des Krygsvolks en de gepleegde Plunderingen, met last om de Schuldigen op te speuren, te straffen, de schaden te doen opneemen, en al het genomene te doen wedergeeven, laat hy in een nader berigt zich dus hooren. „ Ik kan uwe Doorlugtige Hoogheid „ verzekeren, dat deszelfs hooge Orders „ belast zyn tegen plunderen, geweld „ en excesſen, en gestadig gerepeteerd „ vóór en naa wy Meesters van de Stad „ waren, en hebben de Officiers alles „ met geweld te keer gegaan; maar „ Doorl. Vorst! de voornaamste reden „ van die Desorder is geweest, dat de „ rest van dat Volkje hardnekkig met „ een soort van Wolfshagel schooten, „ naa dat de Poort door de Grenadiers „ van den Erfprins genoegzaam gefor- „ ceerd was; en, toen wy 'er reeds in „ waren, continueerde de Battery aan „ het kleine Veer over de Rivier te „ vuuren, en de Magistraat gevlugt zyn- „ de, geene orders gesteld werden om „ de Troepen te logeeren, geen Billet- „ ten gegeeven zyn, of gegeeven kon- „ den worden, om dat 'er geen een Re- „ gent was, en door de Secretaris ge- „ zegd werd, dat een gedeelte in de „ Kerk moest gelogeerd worden, gelyk „ immediaat geschiedde, en dat in alle

„ le-

„ ledige Huizen, het Volk zich logeeren „ moest, zo goed zy konden. Welk een „ en ander de waare oorzaak is van die „ Desorder." Voorts schryft hy, „ het „ is niet noodig te gelooven, dat in alle „ die *gevlugte Patriottische Huizen* veel „ te plunderen is geweest, het meest „ was Jenever, die veel daar toe gecon„ tribueerd heeft." Naa herhaalde verzekeringen, dat het aan geene goede Schikkingen en en aangewende moeite om de Plunderingen te beletten, hadt ontbrooken, besluit de Generaal zyne Opgave met deeze woorden. „ En, met eerbied „ gezegd, wie kan een driftig, verhit „ en beledigd overwinnend Soldaat in al„ les toomen en temmen?" — Het Hof van *Gelderland* liet, vervolgens, ook bekend maaken, dat wie te *Hattem* zyne schade door de Plundering geleeden, naauwkeurig, vóór een bepaalden tyd, opgaf, en met twee getuigen bevestigde, dat Militairen zulks gedaan hadden, en verder onder Eede verklaarde, dat de Opgave niet te groot was, vergoeding zou erlangen (*).

XXXIII. BOEK. —— 1786.

Elburg verlaaten.

Elburg hadt niet min dan *Hattem* het besluit ter verdeediging genomen. Een raad, van dezelfde hand als die aan *Hattem* gegeeven (†) ontvangende, om veel eer op een tydigen Aftocht bedagt te wee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 921. 927. 929. en 1253.

(†) Zie hier boven bl. 242.

XXXIII. BOEK. 1786.

weezen dan zich aan een gewis verderf bloot te stellen, vondt deeze in 't eerst geen ingang. De moed eeniger Ingezetenen, en van sommige Hulpbenden, meer volyverig dan verstandig, wilde het uiterste waagen; doch deeze moed zonk, op het berigt van de daadlyke aannaderinge der Krygsmagt, voorzien van alles wat geschikt was om de gedaane bedreiging, te volvoeren. Raad en Gemeente oordeelde het raadzaam, met de Stads Secretaris, nevens den Burgerkrygsraad, voor 't naderend Krygsvolk te wyken, de Stad en derzelver Regtsgebied, te verlaaten, en binnen *Kampen* te trekken. Naa dat men vooraf Vrouwen en Kinderen, de Stad hadt doen ruimen, volgden eerlang de Gewapende Manschappen zo Burgers als van elders ingekomen Hulpbenden. De *Amsterdammers* trokken 't laatste de Stad uit, twee Veldstukken medeneemende. De meesten sloegen den weg op na *Kampen*; anderen gingen na *Amsterdam* scheep.

Door Krygsvolk bezet. Dankadres eeniger *Elburgeren.*

Op den zesden van Herfstmaand trok de Generaal SPENGLER, zonder eenigen wederstand te ontmoeten, in het goeddeels verlaaten *Elburg*; waar hy, volgens zyn schryven, met open armen, in dankzegging aan zyne Hoogheid, van de gansche Gemeente ontvangen werd. Dit was waarheid van dat gedeelte der Burgerye, schoon verre het minste, 't welk in de genomene maatregelen hunner Medeburgeren niet bewilligd hadt, en weinig dagen naa dat de Krygsmagt de

Stad

Stad in bezit genomen hadt, dit Dankadres by Staaten van *Gelderland* inleeverden. „ Geeven, met alle verschuldigde eerbied en waare gehoorzaamheid, te kennen, dat wy, Burgers en Inwoonders der Stad *Elburg*, die, zedert langen tyd, door de zogenaamde *Patriotten*, op eene hemeltergende wyze, mishandeld en geplaagd zyn, om dat wy ons, als stillen in den Lande, en gehoorzaam aan onze Hooge en Wettige Overheid gedroegen, niet willende met die lieden inspannen in derzelver onbetaamelyke aanslagen, en waarom wy in gevaar geweest zyn om van ons dierbaar Leeven en Goederen, dreigende alles te zullen verbranden, beroofd te worden; dat wy dus ons verpligt vinden U Ed. Mog. van harte te bedanken voor de goede Voorzieninge, dat U Ed. Mog. ons met Militaire Magt, tot onze behoudenis dienende, hebt gelieven te ondersteunen. — GOD, die regtvaardig is, en 't booze niet kan verdraagen, heeft hunne raadslagen verydeld, zynde alles reeds gevlugt, voor dat 'er vervolgers waren; en de poogingen van U Ed. Mog. reeds zodanig gezegend, dat alle die beroeringen ophouden, en wy in ruste ons brood mogen eeten."

XXXIII. BOEK. 1786.

Zo zeer als een dusdanig Dankadres der Meerderheid van *Gelderlands* Staatsleden behaagde, zo min voldoening vondt dezelve in een schryven der uitgeweeken Re-

De uitgeweeken Regeeringsleden van *Elburg* schryven

XXXIII. BOEK. 1786. aan Staaten van Gelderland.

Regeeringsleden, dat zy alles, wat in hunne afweezigheid, 't zy door den Hove, of andere gedelegeerde Regters, binnen *Elburg*, of het Regtsgebied dier Stad, verrigt mogt worden, ten nadeele der Regeeringe of der Burgeren, voor niet gedaan en van onwaarde hielden: naardemaal zy om geene andere reden de Stad verlaaten hadden, dan om niet blootgesteld te worden aan de mishandeling van Krygsgeweld; met nevens gevoegde betuiging, dat zy hunne Posten niet wederom zouden aanvaarden, vóór dat de Stad van Krygsvolk zou ontledigd, en zy daar door in staat gesteld zyn, tot het houden van vrye en onbelemmerde raadpleegingen (*).

Brief der gevlugte Regeeringen van *Hattem* en *Elburg* aan Staaten van *Holland*.

Aan Staaten van *Holland*, die zich tegen de geweldige maatregelen, in *Gelderland* beraamd, op de sterkste wyze, verklaard hadden (†), vaardigden de gevlugte Regeeringen van *Elburg* en *Hattem* eenen Brief af, welken wy niet mogen agterhouden, als hunne denk- en gehoudene handelwyze met de leevendigste kleuren schilderende, en geschreeven in een tydstip der gevoeligste aandoening, die zy in deezer voege, by wyze van Aanspraak, uitdrukken. „ Zy, hunne beste, hunne meeste Burgers, hunne duurste Panden, hunne Egtgenooten en Kinderen waren gevlugt uit Steden, wel-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 974.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 173. enz.

„ welker Regten men geresolveerd was ge-
„ weest tot het laatste te verdeedigen;
„ maar die wy verlaaten hebben alleen
„ op den wyzen raad van onze eerste en
„ beste Landsvaderen, die in 't critique,
„ in 't laatste oogenblik, het yslyk plan
„ onzer Vervolgers ontdekt hadden, om
„ naamlyk den bloem der Burgeryen van
„ zes, waar onder zeer voornaame Ste-
„ den, binnen onze niet genoeg gesterk-
„ te Muuren, te vernielen door het schrik-
„ lykst Oorlogstuig, en dat op zodanig
„ een afstand, dat onze dappere en ge-
„ resolveerde Landgenooten geene gele-
„ genheid zouden hebben gehad, hun
„ Leeven en Vryheid ten duursten te
„ verkoopen; terwyl de voor ons nog
„ waakende Voorzienigheid, het Plan van
„ Retraite, 't welk wy, nevens de ver-
„ dere Hoofden, met de grootste moeite;
„ ja met leevensgevaar, in aanmerking
„ de geresolveerdheid onzer Burgeren,
„ die van geen Retraite hooren wilden,
„ moesten werkstellig maaken, indien wy
„ beredeneerden Moed met Voorzigtig-
„ heid paaren wilden, zigtbaar begun-
„ stigde.

„ Wy, en met ons de Bloem van *De-*
„ *venter*, *Kampen*, *Zwol*, *Harderwyk*,
„ *Hattem* en *Elburgs* Burgery, nevens
„ zo veele andere Braaven uit *Amster-*
„ *dam*, nevens verdere Steden en Dor-
„ pen van ons Vaderland, zyn dan eene
„ gewisse vernieling ontkomen; die Braa-
„ ven zyn nog dezelfde, allen nog ge-

„ reed

XXXIII. BOEK. 1786.

„ reed en verbonden om de Vryheid en „ het Vaderland overal te verdeedigen, „ en liever hunnen laatsten druppel bloeds „ te plengen dan tot de ketenen der Slaa- „ vernye weder te keeren.

„ Dan het zyn ook deeze zelfde Bur- „ gers, Ed. Gr. Mog. Heeren! die hun- „ ne Huizen, hunne Bezittingen, hunne „ Welvaard verlaaten hebben, en als Bal- „ lingen omzwerven, gescheiden van hun- „ ne teerste Panden, die meestal door „ liefdaadige Ingezetenen deezer Provin- „ cie ondersteund en gevoed worden, die „ zyn het, die om hulp smeeken, en wy „ voor hun!

„ 't Zy ons dan vergund, Ed. Groot „ Mog. Heeren! de bronnen onzer ram- „ pen, met weinigen, U Ed. Gr. Mog. „ voor te stellen.

„ 't Is doch de Provincie *Gelderland*, „ alwaar men, zedert lang, vooral zints „ zeven of acht Jaaren, een Systema heeft „ doorgedreeven, zo in Oorlog als Vre- „ de, 't welk, naar het inzien der kun- „ digsten, der braafsten van onze Lands- „ vaderen, vooral naar het inzien van „ U Ed. Gr. Mogenden, den wissen val „ van ons Vaderland moest met zich slee- „ pen. — De zonderlinge maatregelen, „ aldaar genomen, zo zeer afwykende „ van die van onze braave Landgenoo- „ ten, zyn de Wereld bekend.

„ Doch, zints korten tyd, hebben eeni- „ ge Staatsleden, met den Stadhouder „ aan het hoofd, door hun fataal credit,

„ het

" het Despotisme in dit Gewest tot die " hoogte gevoerd, dat de uitwerkzels " thans de Republiek doen verstommen. " Wy, als integreerende Leden van Staat, " nevens veele anderen, welker eerbied- " waardige Naamen het laatste Geslacht, " met traanen van dankbaarheid, noemen " zal, oordeelden, noch voor 't Opper- " weezen, noch voor 't Vaderland, voor " al ook niet voor onze Steden en Bur- " geryen, rekenschap te zullen kunnen " afleggen, zo wy dien stroom, welke " alles met zich sleepte, zo veel in ons " vermogen was, geen perk stelden. —— " De legaalste middelen, welke wy, " van tyd tot tyd, met opoffering van " allen eigenbelang, ja zelfs van de ons " competeerende voordeelen der Regee- " ring, en op dit oogenblik met hazard " van alle Bezittingen, ten deezen einde " in 't werk stelden, verbitterden die " Staatsleden dermaate, dat van dat oo- " genblik onze ondergang bepaald schynt.

XXXIII. BOEK.

1786.

„ Waarschynlyk nam men ten voor- " wendzel een gereezen geschil tusschen " de Burgery van *Hattem* en den Stad- " houder, betrekkelyk de Aanstelling van " zekeren DINCKGREVE, tot Schepen " en Raad dier Stad, die zyn ontslag van " *Garde du Corps* des Stadhouders, toen " hy in den Eed stondt genomen te wor- " den, niet eens kon produceeren en nog " daarenboven ongeposseshoneerd, en zon- " der middel van bestaan was, of die " was de beste, de rykste, de vroedste,

„ zon-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ zonder dat dit different judicieel of politicq immer was uitgemaakt.

„ De ongelukkige Stad *Elburg* was „ tot vernieling geschikt, uit hoofde van „ een verschil, of men naamlyk een allerverschriklykst Plakaat, waar by vry gebooren Burgers, met bedreiging der „ sterkste straffen, verboden werd over „ hunne dierbaarste belangen, zich ter „ Staatsvergadering te addresseeren, of „ zodanige Publicatie, waar tegen zich de „ Stad ten Landdage met veelen van de „ notabelste Staatsleden, onder Protest, „ hadt verzet, en 't zelve als een punt „ van notoir bezwaar, en dus volgens „ eene expresse Staatsresolutie aan Overstemming niet subject, als raakende de „ Privilegien, of onze Stad verpligt ware „ zodanige Publicatie in haare Jurisdictie „ te promulgeeren; terwyl van soortgelyke gevallen de voorbeelden van weigering van *Bommel* en *Harderwyk* voorhanden zyn, zonder dat dit zo criticq „ punt, immer van de zyde van de „ Staatsleden is aangedrongen, veel min „ beweezen.

„ Dan dit alles zogt men niet —— „ men hadt anderzins gehoor gegeeven „ aan de nadruklyke Missives der *Overysselsche* Hoofdsteden, zo aan de Staaten „ als aan den Stadhouder, met uitdruklyk aanbod van Mediatie der gereezene verschillen, opgevolgd van eene „ persoonlyke staatlyke Commissie by den „ Stadhouder ten deezen einde afgelegd.

„ Men

XXXIII. BOEK. —— 1786.

„ Men wilde liever maar de eerste gelegenheid de beste, hoe gedrongen ook, aangrypen, om het Stadhouderlyk Gezag, en het Systema van Despotisme, al was het ten kosten van stroomen bloeds, al was het ten kosten van 't gansche Vaderland, door te zetten, of ons voor altoos tot zwygen te brengen; en hier toe, terwyl men zich persoonlyk veilig stelde, den arm der Militie, gevoed met het bloed en zweet ook van onze Burgeren, geschikt tot bewaaring en behoud van Vryheid en Vaderland, oogenbliklyk, zonder eenige minnelyke wegen te hebben beproefd, te gebruiken.

„ Om deeze redenen voerde men, uit hoofde van eene zogenaamde Staatsresolutie, die, zo klaar als de dag, immers in ons Kwartier, op de schreeuwendste illegaalste wyze genomen is, terwyl de meerderheid der Steden en onderscheide Ridders daar tegen protesteerden, en dus ten minsten de stemmen staken, eene Resolutie, om welke meer dan twintig Staatsleden declareerende, dat men tegen Geweld, geene Redenen moest gebruiken, de Staatsvergadering verlaaten hebben —— om deeze redenen voerde men eene menigte Krygsvolk tegen ons aan, niet naar gewoonte gewapend; maar voorzien van het gruuwzaamste Oorlogstuig, als tegen de wreedste buitenlandsche Vyanden; Bomben, Mortieren,

„ Hou-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ Houwitzers, en allerlei zwaar Geschut, „ waren de middelen, door eenige Staats„ leden gezonden, niet om ons te over„ tuigen; maar om onze Huizen te ver„ pletteren, onze Bezittingen te vernie„ len, ons, onze Egtgenooten en Kinde„ ren te doen omkomen; en onze Vry„ heid voor eeuwig aan willekeurige ban„ den te leggen; niet volgens het ge„ woone Oorlogsgebruik zouden wy en „ vooral ook niet onze Bondgenooten be„ handeld worden; maar volgens een „ Staatsmanifest, of door het Oorlogstuig „ sneuvelen, of op andere wyzen, zon„ der uitstel, gestraft worden.

„ En wie zogt men op zo eene schrik„ verwekkende wyze te vernielen? De „ beste, voornaamste, de meest gegoede „ Burgers van Steden van een vry Ge„ meenebest, die niet door Oproer, door „ omkeering van goede Orde, door ver„ agting van billyke Wetten, (van dit „ alles betuigen wy voor 't oog van dien „ God, die ons allen kent, die ons „ binnenste doorziet, den sterksten afkeer „ te hebben,) die niet door Geweld, „ maar door eerbiedige Smeekingen, den „ nood des Lands, en de noodzaaklykheid „ der verbeteringen, tot hun eigen be„ houd, aanwyzen. —— Deezen eischt „ men vyandlyk op, men occupeert eene „ Stemhebbende Stad, naa ze beschooten „ te hebben; men waagt de Burgery aan „ de woede van dolle Krygsknegten, met „ dat gevolg reeds, dat, volgens de ver-

„ klaa-

„ klaaringen van ooggetuigen, binnen XXXIII.
„ *Hattem* de verlaaten Huizen openge- BOEK.
„ ſlaagen, de Goederen vernield en ge-
„ roofd, de kostbaarſte Effecten en Pa- 1786.
„ pieren verſcheurd en verſtrooid zyn,
„ zonder zelfs de Huizen der Predikan-
„ ten, 's Lands Ontvangers, Minderjaa-
„ rigen, noch die daar de Armenkas be-
„ waard werd, te ontzien, en de alge-
„ meene Plundering zo verre gebragt is,
„ dat naauwlyks beſchaafde Natien, te-
„ gen haare ergſte Vyanden, in deeze
„ Eeuw, daar van in vollen Oorlog, een
„ voorbeeld opleeveren. Een oude arme
„ Weduwe, niemand beledigende, is zelfs
„ door deeze moedwilligen, enkel om
„ dat haar Uithangbord, de *Vryheid* was,
„ deerlyk mishandeld en beroofd. ——
„ En de Godheid alleen weet, welk droe-
„ vig noodlot 't rampzalig *Elburg* in dee-
„ ze oogenblikken reeds treft (*)!

„ Wat was 'er dan voor ons overig,
„ Ed. Gr. Mog. Heeren! in deeze ty-
„ den, in welke men geen Regt meer
„ kent, geen Wetten meer volgt, geen
„ Eigendommen meer eerbiedigt, en Bur-
„ gerlyke Regten en Voorregten als hars-
„ ſenſchimmen beſchouwd worden, daar
„ 't

(*) Deeze Brief kwam den elfden September ter Staatsvergadering van *Holland*, en was dus geſchreeven toen de Opſtellers nog onkundig waren, hoe *Elburg*, zonder eenigen wederſtand te bieden, ontruimd, zich aan die maate van balddaadigheid niet vondt blootgeſteld als *Hattem* leedt.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ 't Regt van den Sterkften alleen pre-
„ valeert? Wat was 'er voor ons dan
„ over, dan ons Vaderland te verlaaten,
„ onze Bezittingen op te offeren, en ande-
„ re ftreeken op te zoeken, daar hy, die
„ GOD vreest, en Wetten eerbiedigt,
„ en zyn Naasten geen ongelyk doet,
„ voor politicq geweld veilig is: terwyl
„ wy provifioneel dekking tegen perfoo-
„ neel geweld, en befcherming by de
„ nooit volpreezene *Overysfelfche* Regen-
„ ten, onze Herbergzaame en Mensch-
„ lievende Nabuuren, vinden; wat an-
„ ders dan ons verder tot onze Bondge-
„ nooten, vooral ook nu tot U Ed. Gr.
„ Mogenden te wenden, en eerbiedigst,
„ doch tevens nadruklykst, de gezegen-
„ de *Unie van Utrecht* in te roepen, met
„ hartlyke dankbetuiging voor de reeds
„ door U Ed. Gr. Mogenden tot ons be-
„ houd aangewende poogingen? Ons be-
„ derf toch behoort meer dan waarfchynlyk
„ tot het gefmeede Plan tegen de Burgerlyke
„ Vryheid, een Plan zo fchriklyk als uit-
„ gebreid, 't welk op dit oogenblik mo-
„ gelyk wordt voortgezet.

„ Wy bezweeren U Ed. Gr. Mogen-
„ den, tot welker bekende Regtvaardig-
„ heid, Liefde tot het Vaderland, beken-
„ de Trouw, en magtigen Arm, wy toe-
„ vlugt neemen. — Wy bezweeren U
„ Ed. Groot Mogenden! by het Bloed
„ van uwe en onze Vaderen, by het
„ koud Gebeente der Stigteren van ons
„ Gemeenebest, der Dwingeren van

„ PHI-

„ PHILIPS en ALVA, tot onze hulpe „ tydig toe te schieten, ons, onze Egt- „ genooten, onze Kinderen, onze Bezit- „ tingen, in U Ed. Gr. Mogenden by- „ zondere uitdruklyke en efficacieuse Be- „ scherming te neemen; terwyl wy alhier „ plegtig betuigen alle onze Handelingen „ aan 't strengst onpartydig onderzoek „ gaarne te willen onderwerpen.

„ De GOD onzer Vaderen, U Ed. „ Gr. Mogenden, ja gansch *Nederland* „ kent toch onze zaak. —— Wy bidden „ den grooten Beslisser aller uitkomsten „ U Ed. Gr. Mogendens dierbaare Per- „ soonen en Geslachten onder zyne Be- „ scherminge te neemen. —— Hy be- „ houde, door de magt U Ed. Gr. Mog. „ in zyne Voorzienigheid toebetrouwd, „ het fel geschokte Vaderland! en het „ Vaderland is, zonder tydige, zonder „ kragtdaadige hulp van U Ed. Groot „ Mog. voor altoos, voor eeuwig, verloo- „ ren. —— Maar hoe zouden wy aan „ de verlichte Staatkunde van U Ed. Gr. „ Mog. iets herinneren, 't geen dezel- „ ven ten vollen en oneindig klaarer dan „ wy doorzien?

„ Wy, onze Burgers, hunne Egtge- „ nooten, hunne Kinderen, de duizen- „ den onzer Landgenooten, zullen U „ Ed. Gr. Mog. gunstige Besluiten te ons- „ waards zegenen. —— Buitengewoone „ ongelukken, toch roepen om buitenge- „ woone hulpmiddelen. 't Laate Naage- „ slacht, onze dankende Naakomelingen,

 „ zul-

XXXIII. BOEK. —— 1786.

„ zullen met betraande wangen, in de „ Jaarboeken des Lands, uwe gedagtenis „ zegenen. —— Zy zullen Dankofferen „ op uwe Graaven brengen, op welke „ men den edelen Naam van REDDERS „ DES VADERLANDS leezen zal."

Welk eene uitwerking dit schryven in *Holland* baarde.

Hoe aandoenlyk die Brief, op zich zelven ware, maakte dezelve ter Staatsvergadering van *Holland* te meer indruks, door dien, ten zelfden dage, niet alleen een Brief was ingekomen van de Vroedschap van *Utrecht*, vol dugtens voor den Gewapenden Arm; eene drangreden tot het schenken van bystand ontleenende uit het lot; 't welk twee Steden in 't Nabuurig *Gelderland* getroffen hadt; maar ook drie Brieven van de drie *Overysselsche* Steden *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle*; verslag geevende van de vrugtlooze Poogingen by den Stadhouder aangewend, om van de strenge maatregelen tegen die Steden af te zien, en welke zo veel toebragten tot de Besluiten by *Holland* omtrent den Capitein Generaal genomen (*).

Staaten van *Holland* schryven aan die van *Gelderland*, over het in bescherming neemen der

Immers zy werden te raade, om, ten aanziene van den Brief door de *Hattemers* en *Elburgers* ingediend, aan Staaten van *Gelderland* te schryven, met toezendinge van het Adres. „ Indien wy, na „ de lecture van dit Stuk, en by herinnering der zaaken daar in vervat, die „ meestal gehouden worden te zyn van „ pu-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 173.

1786.

gevlugte *Hattemers en Elburgers.*

„ publique notoriteit, alleenlyk gevolgd „ hadden de eerste aandoeningen van ons „ hart, en ingewilligd die stem van me„ dedoogen met ongelukkige Landzaaten, „ die altoos in Menschen; maar byzon„ der in Souverainen, spreeken moet; „ indien wy, met één woord, deeze Lui„ den, als van Have en Erf beroofd, en „ op ons Territoir daadlyk gevlugt, ter„ stond hadden genomen in onze directe „ Protectie, wy zouden gewis door nie„ mand te culpeeren zyn geweest. Dan, „ Ed. Mog. Heeren! wy hebben gepre„ fereerd eenen anderen weg in te slaan. „ Wy hebben vermeend alle soupçons „ van partydigheid, of van een geprecipi„ teerd raisonnement te moeten eviteeren, „ en 't is, uit dien hoofde, dat wy het „ bovengemelde Stuk, *alvoorens iets ver„ der in deezen te doen*, U Ed. Mog. doen „ geworden, met vriendnabuurlyk ver„ zoek, om, daar deeze zaak de rust „ van het gemeene Bondgenootschap ten „ allernaauwsten inporteert, ons ten spoe„ digsten te ouvertueeren, wat 'er zy „ van de Positiven, nopens de geweldi„ ge maatregelen, die op last van U Ed. „ Mog. en den Capitein Generaal, om„ trent de ongelukkige Steden *Hattem* en „ *Elburg* zouden genomen en ter effect „ gebragt zyn; maatregelen, van welke „ wy abhorreeren en tot welke U Ed. „ Mog. zelven nimmer zyn geconvoleerd, „ ook niet, toen in het begin deezer

XXXIII. BOEK. 1786.

„ die wy zo zeer verfoeijen als eenige „ van onze Bondgenooten.

„ U Ed. Mog. zullen niet van Ons „ verwagten, en wy zyn ook niet voor- „ neemens, om Ons in te laaten in eene „ wederlegging van Voorgeevens en Stel- „ lingen, die op eene ſchandelyke wyze „ verdraaid en in het allerhaatlykst licht „ voorgeſteld worden. — Onze handel- „ wyzen en beſluiten, van den beginne „ deezer ongelukkig gereezene onlusten „ en verdeeldheden, in deeze voor- „ heen zo bloeijenden, maar thans zo „ zeer vervallen Staat, zyn al te wereld- „ kundig, dan dat die eenige Justificatie „ zouden vorderen.

„ Maar wy moeten verſteld ſtaan, dat „ U Ed. Mog. van zich hebben kunnen „ verkrygen om zo een ongehoord en al- „ le paalen van Eerbied aan Ons ver- „ ſchuldigd te buitengaande Adres van „ zommige Ingezetenen deezer Provin- „ cie, en waar van het bloote voorſtel, „ meerendeels in ſchrikverwekkende Ex- „ clamatien beſtaande, voor U Ed. Mog. „ ſufficient hadt behooren te zyn om van „ de ongegrondheid der Poſitiven over- „ tuigd te worden, aan te neemen, en „ daar aan gehoor te verleenen, en dat „ het U Ed. Mog. daar benevens heeft „ kunnen behaagen om zich, by derzelver „ Miſsive met betrekking tot Ons uit te „ laaten, op eene wyze, met de Discretie „ en Vriendnabuurlykheid tuſſchen twee „ met elkander verbondene Leden van een

„ Bond-

„ Bondgenootschap, en met de Digniteit „ van eene Souveraine Provincie, zo wei- „ nig bestaanbaar, en zulks nog wel te „ vergezellen van een Comminatoir, voor „ ons Souverain Gezag en Independentie „ ten hoogsten beleedigende. —— Wy „ hebben, zo min als een der andere „ Bondgenooten, ons aangetrokken, of „ gemeleert, wanneer U Ed. Mog., zo „ in voorige Jaaren, als geduurende de „ tegenwoordige binnenlandsche Troubles „ en Beroeringen, in gevallen, misschien „ van vry minder aanbelang, employ van „ de Militie in U Ed. Mog. Provincie „ hebben gemaakt, en wy hadden dus „ nimmer kunnen vermoeden, dat U Ed. „ Mog. zich thans in het Bestuur van „ onze Provinciaalé zaaken van gelyken „ aart zouden hebben willen immisseeren.

XXXIII. BOEK.

1786.

„ Wy beschouwen, derhalven, deezen „ stap van U Ed. Mog. van die natuur „ en verre uitziende gevolgen, dat wy „ ons, aan den eenen kant, verpligt heb- „ ben gevonden, om die tot kennisse van „ onze Mede-bondgenooten te moeten „ brengen; ten einde U Ed. Mog. door „ hunne medewerking mogen worden „ overreed, om van derzelver irreguliere „ wyze te rug te komen; terwyl wy „ moeten verklaaren, dat geene positie „ voor ons min verkieslyk zou weezen, „ dan om door zynen Mede-bondgenoot „ de Wetten te worden voorgeschree- „ ven. —— En, aan de andere zyde, „ ons niet kunnen dispenseeren om U

XXXIII. BOEK. 1786.

„ Ed. Mog. eene nadere en duidelyke „ explicatie af te vraagen omtrent den „ waaren zin van het Comminatoir in 't „ slot van U Ed. Mog. Missive vervat, „ en wat het oogmerk en de intentie van „ U Ed. Mog. hier mede zou mogen „ weezen; ten einde wy daar naar onze ver- „ dere maatregelen zullen kunnen neemen.

„ Ondertusschen verhoopen wy, dat „ de Instantien, die wy voorneemens zyn „ by onze overige Mede-bondgenooten „ te doen, de gewenschte uitwerking en „ invloed op U Ed. Mog. zullen mogen „ hebben: vermids wy anders tot ons „ leedweezen, moeten te gemoet zien, „ het noodlottig tydstip van het verval „ en den totaalen ondergang van het „ Bondgenootschap, en met hetzelve van „ het dierbaar Vaderland, waar aan wy „ niet dan met schrik kunnen gedenken, „ en 't geen GOD verhoeden wil; doch „ waar omtrent nogthans, in een zo on- „ verhoopt en gedugt geval, altyd die „ vertroostende gerustheid van een zui- „ ver en blank geweeten van daar toe „ geen de minste gegronde aanleiding ge- „ geeven te hebben, voor ons zal over- „ blyven." —— Welhaast zonden zy een Manifest in 't licht, ter Verdeediging van hun gehouden gedrag in 't algemeen, en ten opzigte van *Hattem* en *Elburg* in 't byzonder (*).

De

(*) Zie 't zelve *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 951

De Uitgeweekenen dier Steden, zogten een Schuilplaats, voornaamlyk in 't nabuurig *Overysſel*, waar zy deeze en den noodigen byſtand vonden. Men verſpreidde, dat ten *Overysſelſchen* Landdage beflooten werd, die Vlugtelingen, met eene ſom van vyf duizend Guldens uit 's Lands Kas te onderſteunen; doch dit bleek nader, een Voorſtel geweest te zyn van den Baron MULERT TOT DE LEEMKUILE, wel door eenige Ridders, als PALLANDT TOT ZUITHEM, RECHTEREN TOT WESTERVELD en HAARSOLTE TOT DEN DOORN, en voorts door de Steden toegeſtemd en onderſteund; maar door acht Leden uit de Ridderſchap tegengeſprooken, en dus weerhouden. — Niet weinigen hadden de wyk na *Amſterdam* genomen. Veele aanzienlyke Inwoonders dier Stad, hoewel zy, ter hulpbetooninge aan die *Gelderſche* Steden voorheen, zich met dezelve niet onmiddelyk bemoeid hadden, rekenden het nu een ſchuldigen pligt der Menschlievenheid, wat 'er van hunne zo zeer voor- en tegengeſprooke zaak mogt weezen, aan de voortvlugtigen en berooiden de behulpzaame hand ter onderſteuninge te moeten bieden.

XXXIII. BOEK. — 1786.

In *Overysſel* en *Holland* vinden de voortvlugtigen ſchuil.

Weldaadigheden van deezen aart, zullen zy zekerst het doel bereiken, en niet kwistig weggeworpen, of zeer ongelyk gedeeld worden, ſtaan best onder een geregeld opzigt. Die rigting werd aan deeze gegeeven, door eene Aankondiging,

Programma, ten hunnen behoeve, te *Amſterdam* uitgegeeven.

XXXIII. BOEK. 1786. te *Amsterdam*, ten opschrift voerende *Programma, ten behoeve van de gevlugte Burgers en Inwoonders van de twee noodlottige Steden Hattem* en *Elburg*, en van deezen inhoud. „ De aandoening, die de droevige „ tyding van een begonnen Binnenland- „ schen Oorlog, en het daar uit ontstaane „ Treurtooneel, in het rampzalig *Hattem* „ aangerigt verwekt, kan aan hun, die daar „ door in de diepste elende gedompeld „ zyn, niets baaten, zo men niet te gelyker „ tyd werkzaam is, de Ongelukkigen, zo „ veel in ons is, hulpe toe te brengen. „ Dat dan elk *Nederlander*, ieder *Am*- „ *sterdammer*, der Godheid dankende, „ voor de stille rust, die hy tot hier toe „ geniet, zich haaste zyne braave Land- „ genooten, daar hy kan en mag, ver- „ ligting in hun beklaagenswaardigen toe- „ stand te verschaffen. —— Het is met „ dit inzigt, dat, op verzoek van een „ aantal weldenkenden, goedgevonden is, „ eene Verzameling van Penningen te „ doen, ten einde daaruit, *voor eerst*, „ spoedig in staat gesteld te worden, „ daadlyke hulp en uitreiking te verschaf- „ fen aan de armste nu gevlugte Inwoon- „ ders, die zich te *Zwol*, *Kampen*, *Am*- „ *sterdam* en elders bevinden; *ten tweeden*, „ aan de Gekwetsten alle mogelyke hulp „ en verzagting toe te brengen; *ten der*- „ *den*, aan hun die door verlies van alle „ hunne Goederen, in armoede gedom- „ peld zyn, ondersteuning te geeven. „ Men heeft ten dien einde eene Kist

„ doen

„ doen plaatzen ten Huize van den Heer
„ Notaris J. A. Lette, in het Burger-
„ weeshuis, waar een ieder, die dit on-
„ bekend verkiest te doen, naar welge-
„ vallen, en naar maate van zyne om-
„ standigheden, kan geeven; als mede is,
„ ten dien einde een Bos geplaatst in de
„ *Burger-Societeit* te *Amsterdam*. Daar-
„ enboven heeft men ten Huize van den
„ Wel Ed. Heeren Lodewyk Hovy,
„ Matthys Ooster, Antony
„ van Rensselaar *Willemz.*, en
„ willem van barneveld, die
„ zich met de Inzameling en naauw-
„ keurige distribueering deezer Pennin-
„ gen wel hebben willen belasten, Lysten
„ gereed leggen, waar op elk, zo veel
„ hy goedvindt, kan intekenen; en men
„ verwagt van de Mildaadigheid en den
„ medelydenden aart der braave *Neder-*
„ *landeren* en weldenkende *Amsterdam-*
„ *meren*, eene milde Gifte. —— Daar
„ ieder vrygebooren Mensch thans meer
„ gevoelt dan hy schryven, dan hy
„ spreeken kan, zal men geene verdere
„ redenen tot aanmoediging gebruiken, —
„ zy zyn nu overtollig. — Indien 'er
„ meerder Penningen ontvangen worden,
„ dan 'er tot ondersteuning en herstelling
„ van schade gevonden wordt, noodig te
„ zyn, zullen de overige Penningen aan
„ het *Nationaal Fonds* (*) worden uitge-
„ keerd."

In

(*) Zie een Berigt van 't zelve in onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 309.

XXXIII. BOEK.

1786.

Ryklykheid der Giften.

In verscheide Steden en Dorpen des Gemeenebests was men op 't betoon van die zelfde Liefdaadigheid, op soortgelyke wyze bedagt. De Nieuwspapieren behelsden ontelbaare Aankondigingen en Aanwyzingen ten dien einde. Groot was de toeloop om Zamelpenningen uit te storten, en door Intekening zich te verbinden. Men verzekert, en wy gelooven op goeden grond, dat onder deeze Giften, Gedenkpenningen voorkwamen, ter Eere van de Stadhouderlyke Familie geslaagen, en dat men, ten betoon van Verbitteringe tegen dat Huis, de oogen der Borstbeelden hadt uitgegraaven. In zommige Steden, als *Haarlem*, geschiedde de Inzameling met openlyke goedkeuring van Burgemeesteren en Regeering. 't Was ter gemelde Stede, dat op de gewoone Classis om dien tyd aldaar gehouden, de Leden besslooten, uit de Classicaale Liefdebeurs Honderd Guldens aan de ongelukkige *Hattemers* en *Elburgers* te schenken. 't Zelfde deedt de Classis van *Dordrecht*. Een voorstel om deeze voorbeelden te volgen, op de Classis van *Delft* en *Delfsland* gedaan, vondt dien gereeden ingang niet.

Beschikking op de ingezamelde Penningen.

Wanneer de Heeren, die te *Amsterdam* de bovengemelde Aankondiging gedaan, en zich met het Bestuur der ingezamelde Penningen, te dier Stede, belast hadden, de algemeene gereedheid der Landgenooten zagen om hier de behulpzaame hand te bieden, verzogten zy aan de Uitnoo-

di-

digers tot die Inzameling, en verder aan alle Genootschappen of byzondere Persoonen, in de Republiek, die de moeite tot het vergaderen dier Liefdegaven namen, om dezelve, op het loflyk voorbeeld van het *'s Gravenhaagsch* Genootschap en eenige Heeren, zo te *Leyden* als elders, zodanige Penningen onder de éénheid der Bestuuringe in het *Amsterdamsch Fonds* te bezorgen; op dat door de verschillende en verscheide Inzamelingen, geene ongelyke toedeeling mogt geschieden; met toezegging, eener rekening en verantwoording van alles. De welbekende Naamen der Heeren, die dit voorstel deeden, waar onder eenigen, in vroegere gevallen van Uitreiking, de doorslaandste blyken van onvermoeiden yver, naauwkeurigheid en onzydigheid gegeeven hadden, zo wel als de redelykheid des voorslags zelve, baarden eene vry algemeene bewilliging; en werd hier door in den nood dier uitgeweekenen kragtdaadig voorzien.

XXXIII. BOEK. 1786.

Nadere aandrang der *Hattemeren* en *Elburgeren* op Bescherming by Staaten van *Holland*.

Terwyl deezen met blydschap onderstand genooten, en op verdere hulpbieding met grond mogten hoopen, vervoegden zy zich, den tweden van Slachtmaand nogmaals met een Verzoekschrift aan Staaten van *Holland*, met allen ernst aandringende, „ dat het Hun Ed. Gr. Mog. „ behaagen mogt, in deezen pressanten „ nood, zodanige efficasieuse middelen, „ daar te stellen, als naar derzelver „ hooge Wysheid en bekende Vader-
„ lands-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ landsliefde, geschikst zouden bevonden worden, om de hun daadlyk toegezegde *Protectie* en het *Effect der Unie* werklyk te doen genieten." (*) — Veelvuldig waren de Adressen en Verzoekschriften van de aanzienlykste en mindere Steden, als ook van ettelyke Dorpen, die ten sterksten de Souverainen van *Holland* aanmaanden om onverwyld gestand te doen aan 't woord den *Hattemeren* en *Elburgeren* gegeeven. — Dit in bewerking blyvende, werden *Haarlem* en *Alkmaar*, deezen omzwervenden tot Wykplaatsen aangeboden. (†)

Amnestie aan de *Hattemers* en *Elburgers* met veele bepaalingen.

Weinig baats trokken de *Hattemers* en *Elburgers* van de Amnestie of Kwytschelding, op verzoek en voorspraak van zyne Hoogheid, by Staaten van *Gelderland* vastgesteld, voor alle Burgers en Inwoonders der Steden *Hattem* en *Elburg*, „ die," zo als de Afkondiging sprak, „ zich aan eene notoire Disobedientie „ aan Hun Ed. Mogende Orders en Be„ velen hadden schuldig gemaakt, en „ voorts ten opzigte van al 't gunt door deeze

(*) Dit Verzoekschrift was in *Kampen* getekend door twee Burgemeesters, één Secretaris, zeven Gemeenslieden, twee Predikanten en vier en twintig Burgers van *Elburg*, en te *Zwolle*, door één Burgemeester, twaalf Gemeenslieden, en acht en tachtig Burgers van *Hattem*.

(†) De Heer CAPELLEN TOT DE MARSCH, beschouwt dit „ als de wrange vrugt eener *armhar„ tige Politique*, om zich, langs dien weg, de zaak „ van den hals te schuiven. *Mem*. bl. 93. en 423.

„ hun ten deezen was misdreeven." Van XXXIII. deeze *algemeene* Kwytschelding, waren BOEK. egter uitgeslooten — Allen uit *Hattem* —— en *Elburg*, wier Naamen gevonden wer- 1786. den onder zeker *Request*, gevoegd by eenen Brieve van de Staaten van *Holland* aan die van *Gelderland*. — De beide Predikanten van *Elburg* HEYN en VAN DIERMEN, nevens den Bakker KLAAS VAN DIERMEN, insgelyks van *Elburg*; de Advocaat DAENDELS van *Hattem*; en alle zodanige gepensioneerde Krygslieden, als de zyden der Steden mogten gekoozen hebben. — Alle Burgers en Ingezetenen der Steden *Hattem* en *Elburg*, welke, binnen den tyd van zes weeken naa de afkondiging deezer Amnestie, in hunne wooningen niet zouden zyn terug gekeerd. —— Wanneer die tyd verstreeken was, bevondt men by omschryving, dat slegts zeven of acht Burgers te *Hattem* waren wedergekeerd: terwyl de overigen, ten getale van honderd en veertig, allen nog te *Zwolle*, zich van de Vergiffenis uitgeslooten vonden. Het getal der uitgeweekene *Elburgeren* beliep, bykans drie honderd en vyftig. Men verlengde de Aanbieding voor de niet by naame uitgeslootenen tot den eersten van Louwmaand des aanstaanden Jaars. Inmiddels werd de geweezen Garde du Corps DINCKGREVE, om wien zo veel te doen viel, te *Hattem* als Schepen en Raad in den Eed genomen (*).

Ver-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 960, 1411, 1414.

XXXIII. BOEK. —— 1786.

Verzoekschrift der Uitgeweekenen aan Staaten van *Gelderland*.

Verre het grootste gedeelte der Burgeryen van *Hattem* en *Elburg* zonden, ten Naajaars Landdage, een Verzoekschrift in, strekkende, by de ontvouwing en wettiging van hun Gedrag, tot kennisgeeving, dat niemand hunner, zonder van eenig misdryf overtuigd te zyn, een nooit begeerd, nimmer verlangd Pardon of Amnestie zou kunnen aanneemen; doch dat zy allen daar van wel uitdruklyk afstand deeden. Voorts verzogten zy hun Ed. Mog. „ met Intrekking der zo zeer hoonende, geëmaneerde en geprolongeerde „ Amnestie, en daar by voorkomende „ Uitzondering, (staande deezen Landdag,) te vergunnen, vrylyk zich na „ hunne Wooningen en Bezittingen te „ begeeven, en hun Beroep aldaar waar „ te neemen; de hun aangedaane enorme „ schadens, op de gevoeglykste wyze, „ te vergoeden; de Militie alvoorens „ uit hunne Steden te trekken, en eindelyk, met wederzydsche instaathouding „ der hangende geschillen, dezelve onpartydig en behoorelyk, volgens de „ Gronden der Unie te laaten onderzoeken." —— *Zy* vertrouwden dat dit Verzoek gunstig zou worden aangenomen, daar anders de Burgeryen, na hunne Steden niet kunnende terug keeren, het verwylen in deezen zouden moeten houden, voor een noodlottige verweigering. Terwyl hun Ed. Mog. door het toestaan van dit Verzoek de naderende scheuring der Unie, welke het verderf van *Gelderland* maar eenige oogenblikken zou voorgaan,

zou-

zouden voorkomen — voldoen aan den verklaarden wensch van alle de Bondgenooten — van een zo groot getal aanzienlyke Leden der Staatsvergadering — aan den wensch der Natie en vooral aan den duuren Eed door hun Ed. Mogenden gedaan, van te zullen handhaaven de Regten en Voorregten der Ingezetenen. — Daar zy, aan den anderen kant, naa byherhaaling alles wat van hun afhing tot Bevrediging en Herstel der zaake te hebben toegebragt, voor GOD, voor het tegenwoordig en toekomend Geslacht, zich onschuldig hielden van alle de gevolgen, welke natuurlyk moesten voortvloeijen uit het uitbarsten van eenen Burgeroorlog, aan welken zy niet dan met ziddering konden denken, en welks aannadering, egter, van alle zyden werd aangekondigd, en die misschien, eer 't iemand dagt, ontvlammen zou. In dat onverhoopt geval, in die verschriklyke uitersten, zouden zy de beslissing hunner zaake enkel en alleen van de redding van het Regtvaardig Opperweezen, en van de kragtdaadige hulp hunner Bondgenooten, ingevolge van derzelver verpligting, uit hoofde van de Unie, moeten afwagten (*).

XXXIII. BOEK. 1786.

In

(*) Dit Verzoekschrift, geheel te vinden in den *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 614. werd binnen *Kampen* en *Zwolle*, den 2 Dec. en volgende dagen, getekend door verscheide Leden zo van de Magistraat als van de Meerderheid der Gezwooren Gemeentens der Steden *Hattem* en *Elburg* en byna drie honderd der voornaamste Burgeren.

XXXIII. BOEK. 1786. Ontworpen Plakaat in *Gelderland* tegen de vryheid der Drukpersse.

In een zeer naauw verband met het gebeurde in deeze twee *Geldersche* Steden, staat eene ontworpe Publicatie der Staaten van *Gelderland*, en maakte 't zelve, ten tyde der beraaminge, den achtsten van Herfstmaand, te veel gerugts om hier niet vermeld te worden. In eene zeer breede Inleiding beklaagen zy zich over eenige onrustige geesten, die alles aan hunne onbepaalde Heerschzugt tragten op te offeren, en onder andere middelen daar toe zich bedienden van Couranten, en andere weeklyksche of op andere gezette tyden uitkomende Geschriften, die, van kwaad tot erger overslaande, het durfden onderneemen om Inzamelingen van Penningen tot het oprigten eener Geldkasse van die der Souverainen der Vereenigde Gewesten onderscheiden, en, 't geen nog verder ging — om daar door eenige hunner Ingezetenen, met naame opgegeeven, in hunne misdaadige aankantingen tegen hunne wettige Bevelen te styven en te sterken, in 't openbaar aan te kondigen — om aan de Ingezeten van *Gelderland* te belooven, dat zogenaamde Vrycorpsen en Gewapende Genootschappen, in andere Gewesten, gereed staan zouden om hun in dezelve geweldige onderneemingen te beschermen en te onderssteunen; ja zelfs om, in 't openbaar, aan te pryzen een Vorm van Regeering, welke, volgens hun voorgeeven, door een gering aantal Persoonen, die zy Regenten in de respective Provin-

vincien noemen, zoude gesmeed zyn, XXXIII.
met oogmerk om dezelve, by gebrek van BOEK.
andere middelen, door medewerking der
Geldersche In- en Opgezetenen, die zy 1786.
van den aan hun gedaanen Eed en Hulde, Trouwe en Gehoorzaamheid zouden tragten af te trekken, in te voeren.

Onder het beraamen der voorzieningen om die middelen van verleidinge af te keeren, maakten zy geene zwaarigheid, hun min kundige Ingezetenen te gemoet te komen, door aan dezelve mede te deelen, eenige algemeene Grondbeginzelen van onze Staatsgesteldheid betrekkelyk tot de tegenwoordige omstandigheden, met behulp van welke zy, zonder moeite, zouden kunnen zien hoe schandelyk de Courantiers en andere Schryvers, tegen welken zy by deezen van hunne Souveraine Magt gebruik moesten maaken, hun misleiden.

Dit in 't breede gedaan hebbende, stellen zy, zich voorts vasthoudende aan de bekende, en zo veel gewoels verwekt hebbende Publicatie van den elfden van Bloeimaand deezes Jaars, de vier volgende Punten ter neder. —— *Voor eerst*, „ Dat, aangezien binnen deeze Landschap, „ geene Couranten, Gazettes, of soortgelyke Nieuwstydingen, tot nog toe, „ worden gedrukt; maar dat dezelve, zo „ uit andere Provincien, als nabuurige „ Landen, worden ingevoerd en aldus „ uitgegeeven en verkogt, niemand eenige Couranten, Gazettes, of andere

 „ Nieuws-

XXXIII. BOEK. 1786.

„ Nieuwstydingen, in wat taal of onder „ welk een tytel, zal mogen uitgeeven „ of verkoopen, zonder daar toe alvoo- „ rens schriftlyke permissie te hebben ver- „ kreegen van de respective Magistraaten „ in de Steden, en van de Hoofd-officie- „ ren op 't Platteland, ter plaatze van „ elks wooninge, en ook niet langer dan „ geduurende deeze permissie, op eene „ boete van duizend Guldens.

„ *Ten tweeden*, dat, vermids inzonder- „ heid de *Zuidhollandsche*, de beide *Neder-* „ *landsche*, *Vaderlandsche* en *Historische* „ *Couranten*, de *Post van den Neder Rhyn* „ en *Politike Kruyer* (*), zedert eenigen „ tyd, byna gewoon werk hebben gemaakt, „ om, met afwyking van het oorsprong- „ lyk oogmerk en wettige instelling, waar „ toe dergelyke Geschriften zouden moe- „ ten dienen, en dus, in plaatze van te „ bevatten binnen- of buitenlandsche „ Nieuwstydingen, thans meerendeels „ zyn opgevuld met Brieven, en Aan- „ merkingen over Publique Zaaken, ook „ dikwyls met valsche en oproerige be- „ schuldigingen, zo tegen de Overheden „ als byzondere Persoonen; derhalven by „ deezen op het ernstigst wordt verbo- „ den, dat, by provisie en voorbehou- „ dens onze verdere dispositie omtrent

„ alle

(*) Het kwam, op een naderen Brief van 't Hof, in overweeging of ook de *Utrechtsche* en *Leydsche* Couranten, in 't Verbod moesten begreepen worden.

„ alle andere dergelyke Nieuwspapieren, XXXIII.
„ als by tyd en wyle zullen bevonden BOEK.
„ worden in 't zelfde cas te vallen, alle ——
„ de hier boven uitgedrukte Geschriften 1736.
„ binnen deeze Provincie niet zullen mo-
„ gen worden uitgegeeven of verkogt, of
„ ter publieke leezing voorgelegd, op
„ eene boete van duizend Guldens voor
„ de eerste reize, en van drie duizend
„ Guldens voor de tweede reize, boven
„ en behalven, zo wel voor de eerste
„ als tweede reis, van Bannissemant of
„ andere arbitraire straffe, naar omstandig-
„ heid van zaaken.

„ *Ten derden*, dat, byaldien voorsz.
„ Persoonen de respective boeten hier in
„ vermeld, niet zouden kunnen betaalen,
„ dezelve met Geesseling, Bannissement,
„ of Confinement, naar omstandighe-
„ den van zaaken, zullen moeten ge-
„ straft worden. —— En naardemaal wy
„ met al het voorgez. geen ander oog-
„ merk hebben, dan om, zo veel mo-
„ gelyk, onder den zegen van GOD Al-
„ magtig, de Rust, Vrede en Eensge-
„ zindheid, onder 's Lands Ingezetenen
„ in 't Algemeen, en onder die van dee-
„ ze Provincie in 't byzonder, te herstel-
„ len, en daar door den anders naderen-
„ den ondergang deezer Republiek te
„ voorkomen; Zo verbieden wy mede
„ op het allerernstigste alle Collectens en
„ Verzamelingen van Penningen, tot wel-
„ ke byzondere eindens, hoe genaamd,
„ dezelve ook zouden mogen gerigt zyn,

XXXIII. BOEK. 1786.

„ zo daar toe niet, met bekendmaaking „ der redenen, expresse permissie van „ Ons of van de respective Hoofd-officie- „ ren en Magistraaten, is verkreegen.

„ En, daar wy, in 't zekere onder- „ rigt worden, dat zich binnen deeze „ Provincie niet zelden laaten vinden, „ deeze en geene Vreemde Persoonen, „ zo die tot de zogenaamde Vrycorpsen „ of Gewapende Maatschappyen, in de „ nabuurige Provincien behooren, als an- „ deren, welke zich niet ontzien onze „ goede In- en Opgezetenen op te rui- „ jen en aan te hitzen, onder belofte van „ Hulp, die zy hun egter niet dan met „ de hoogste misdaad en verbreeking van „ alle Grondwetten van den Staat, zou- „ den kunnen verleenen: zo belasten en „ bevelen wy alle Officieren en Magi- „ straaten wel ernstiglyk, dat zy na alle „ zodanige Persoonen, in gevalle zy zich „ in hunne respective Districten gewa- „ pender hand, of in sterken getale, „ mogten vertoonen, het strengste onder- „ zoek zullen doen, en dezelve, voor „ de eerste reis, zullen bevelen, om, zon- „ der vertoef, deeze Provincie te ver- „ laaten, en in cas van Disobedientie, „ of dat dezelve zich daar aan weder „ schuldig mogten maaken, hun te appre- „ hendeeren, en tegen dezelven, als Ver- „ stoorders van de Publique Rust, te „ procedeeren.

„ *Ten vierden* en *eindelyk*, Doordien „ ook de dagelyksche ondervinding meer

„ dan

„ dan waarschynlyk maakt, dat 'er binnen deeze Provincie, Persoonen moeten gevonden worden, die, door Partyzugt gedreeven, aan de Courantiers en andere Schryvers, als waar van wy den invoer en verkoop binnen deeze Provincie hier te vooren verboden hebben, suppediteeren Stukken en Reflexien, 't zy by wege van Brieven, Advysen, Requesten, of anders, op eenige Resolutien, Missives, Memorien, Vonnissen, of eenig ander Stuk of Stukken, respectivelyk geëmaneerd van de Heeren Staaten Generaal, of van de Heeren Staaten van eenige andere Provincien, van eenig hoog of minder Collegie van Politie of Justitie, van eenige Magistraats Regeering of Regtbank van eenige Stad of Plaats, of Lid of Leden van dien, binnen deeze of andere Provincien, of ook de zulken, waar door eenige Buitenlandsche Mogendheid, of eenige hooge Staatspersoonen, worden geledeerd: zo verbieden wy by deezen wel expresselyk, dat niemand, van wat rang of staat, het zy voor zyn Persoon, het zy in daar toe belegde of op te rigten Genootschappen, die wy tevens voor het toekomend illegaal verklaaren, alle zodanige Zaaken of Stukken, aan eenig vreemd Courantier of anderen Schryver zal mogen toezenden, of op eenigerlei wyze, 't zy direct of indirect, zal mogen fourneeren, mede op een boete

XXXIII. BOEK. 1786.

„ van duizend Guldens, boven arbitraire „ Correctie, naar omſtandigheden van „ zaaken (*).”

Wat deswegen voorviel. *Nymegen* verklaart 'er zich tegen.

Deeze ontworpe Publicatie, zo ſterk als immer eenige de Vryheid der Drukpersſe, ten aanzien van het Staatkundige beperkende, was niet uitgelekt, of werd, in de dagelyks uitkomende Geſchriften, met den naam van *Bloed-placaat* beſtempeld, en, ten ſchimp, met rooden Inkt gedrukt, alomme verſpreid, ook ontbrak het geenzins aan ſcherpe aanmerkingen. Wanneer dezelve te *Nymegen* bekend werd, met byvoeginge, dat zy, binnen kort, zou worden afgekondigd, verzette zich de Burgery daar tegen, verklaarende het niet te zullen gedoogen; de Gemeenslieden dier Stad, dit Plakaat aanmerkende, als eene openbaare inbreuk op de Stads Voorregten, voor zo verre men 't zelve, buiten hunne byzondere bewilliging en medewerking, aan die Stad zou willen opdringen, leeverden by de Magiſtraat eene uitdruklyke Tegenverklaaring in. Misſchien was die ſtap der *Nymwegenaaren* eene medewerkende oorzaak, om dezelve niet te laaten afgaan; maar nog in advys te houden.

Als mede *Harderwyk.*

Harderwyk bragt ten Landdage, in Slachtmaand, haar gevoelen omtrent die Publicatie, in deezer voege uit. „ Schoon „ wy wel wenschten, dat 'er een mid-„ del

(*) Zie dit ſtuk geheel in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 935.

„ del kon gevonden worden om de Li-
„ centie der Drukpers binnen behoorely-
„ ke paalen, overeenkomstig met de Vry-
„ heid der Republiek, te brengen, en me-
„ de alle te verregaande Licentie moeten
„ afkeuren, moeten wy, egter verklaa-
„ ren zodanig eene Publicatie daar toe
„ niet geschikt gevonden te hebben; te
„ minder, vermids in deeze Provincie
„ zeer weinig, en zo verre ons bewust
„ is, niets van dien aart gedrukt wordt.
„ Hoe ook kan den Ingezetenen het lee-
„ zen der gedrukte Papieren belet wor-
„ den? Terwyl wy, daarenboven, ver-
„ meenen, dat zodanige Publicatie thans
„ minder dan ooit is aan te raaden, op
„ dat de Natie, welke thans veele zaa-
„ ken beschouwt, als of die uit een zugt
„ tot Aristocratie voortsprooten, niet zeg-
„ ge, met MONTESQUIEU, in zyn
„ *Esprit des Loix; l'Aristocratie est le*
„ *Gouvernement, qui proscrit le plus les*
„ *ouvrages satiriques. Les Magistrats y*
„ *sont de petits Souverains, qui ne sont*
„ *pas assez grands pour mepriser les injures.*
„ *Si dans la Monarchie quelque trait va*
„ *contre le Monarque il est si haut que le*
„ *trait n'arrive point jusque a lui. Un*
„ *Seigneur Aristocratique en est percé de*
„ *part en part* (*). Om welke reden wy
„ tot

(*) De woorden van MONTESQUIEU, met zo veel scherpheids bygebragt; doch zeker met voordagt, mogelyk ter verzagting, in 't oorspronglyk *Fransch* gelaaten, betekenen. „ De Aristocratie is de

XXXIII. BOEK. 1786.

„ van duizend Guldens, boven arbitraire „ Correctie, naar omſtandigheden van „ zaaken (*).”

Wat deswegen voorviel. *Nymegen* verklaart 'er zich tegen.

Deeze ontworpe Publicatie, zo ſterk als immer eenige de Vryheid der Drukperſſe, ten aanzien van het Staatkundige beperkende, was niet uitgelekt, of werd, in de dagelyks uitkomende Geſchriften, met den naam van *Bloed-placaat* beſtempeld, en, ten ſchimp, met rooden Inkt gedrukt, alomme verſpreid, ook ontbrak het geenzins aan ſcherpe aanmerkingen. Wanneer dezelve te *Nymegen* bekend werd, met byvoeginge, dat zy, binnen kort, zou worden afgekondigd, verzette zich de Burgery daar tegen, verklaarende het niet te zullen gedoogen; de Gemeenslieden dier Stad, dit Plakaat aanmerkende, als eene openbaare inbreuk op de Stads Voorregten, voor zo verre men 't zelve, buiten hunne byzondere bewilliging en medewerking, aan die Stad zou willen opdringen, leeverden by de Magiſtraat eene uitdruklyke Tegenverklaaring in. Misſchien was die ſtap der *Nymwegenaaren* eene medewerkende oorzaak, om dezelve niet te laaten afgaan; maar nog in advys te houden.

Als mede *Harderwyk*.

Harderwyk bragt ten Landdage, in Slachtmaand, haar gevoelen omtrent die Publicatie, in deezer voege uit. „ Schoon „ wy wel wenschten, dat 'er een mid-

„ del

(*) Zie dit ſtuk geheel in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 935.

„ del kon gevonden worden om de Li- XXXIII
„ centie der Drukpers binnen behoorely- BOEK.
„ ke paalen, overeenkomstig met de Vry-
„ heid der Republiek, te brengen, en me- 1786.
„ de alle te verregaande Licentie moeten
„ afkeuren, moeten wy, egter verklaa-
„ ren zodanig eene Publicatie daar toe
„ niet geschikt gevonden te hebben; te
„ minder, vermids in deeze Provincie
„ zeer weinig, en zo verre ons bewust
„ is, niets van dien aart gedrukt wordt.
„ Hoe ook kan den Ingezetenen het lee-
„ zen der gedrukte Papieren belet wor-
„ den? Terwyl wy, daarenboven, ver-
„ meenen, dat zodanige Publicatie thans
„ minder dan ooit is aan te raaden, op
„ dat de Natie, welke thans veele zaa-
„ ken beschouwt, als of die uit een zugt
„ tot Aristocratie voortsprooten, niet zeg-
„ ge, met MONTESQUIEU, in zyn
„ *Esprit des Loix; l'Aristocratie est le*
„ *Gouvernement, qui proscrit le plus les*
„ *ouvrages satiriques. Les Magistrats y*
„ *sont de petits Souverains, qui ne sont*
„ *pas asſez grands pour mepriser les injures.*
„ *Si dans la Monarchie quelque trait va*
„ *contre le Monarque il est si haut que le*
„ *trait n'arrive point jusque a lui. Un*
„ *Seigneur Aristocratique en est percé de*
„ *part en part* (*). Om welke reden wy
„ tot

(*) De woorden van MONTESQUIEU, met zo veel scherpheids bygebragt; doch zeker met voordagt, mogelyk ter verzagting, in 't oorspronglyk *Fransch* gelaaten, betekenen. „ De Aristocratie is de

XXXIII. BOEK. 1786. de ontrustende gesteldheid van zaaken in *Gelderland*, over de toeneemende verwyderingen tusschen Regenten en Ingezetenen, over de zo menigvuldige blyken van ontevredenheid en morringen omtrent het Bestuur van zaaken; „ het welk," om zyne eigene woorden te gebruiken, „ toegeschreeven wordt enkel en alleen „ voort te vloeijen uit en te steunen op een „ Voorschrift van Regeering, strydig met „ de Regten en Voorregten van een vry „ Volk, en zo ontegenspreekelyk onwet„ tig ingevoerd, heb ik het van mynen „ onvermydelyken pligt gerekend, vóór „ het eindigen van deeze Byeenkomst, „ U Ed. Mog. nogmaals te verzoeken, „ en, op het nadruklykste, te smeeken, „ gelyk ik meermaalen gedaan heb, van „ eens te willen begrypen, dat alle de „ rampen, waar mede dit Gewest thans „ heeft te worstelen; dat de verdeeldhe„ den, welke de banden van het Bond„ genootschap losrukken; dat, met één „ woord, de laagheid en vernederde toe„ stand, waar in dit Gemeenebest zich „ bevindt, voor het grootste gedeelte, „ den oorsprong vinden in al het incon„ stitutioneele, waar aan het thans vi„ geerend Reglement van MDCCL labo„ reert."

„ Dit is immers, in deeze dagen, zo „ volledig beweezen; dit is door zo vee„ le ervaarene Staatsleden, ja door het „ kundigste gedeelte van *Neerlands* Volk, „ bevestigd, dat het overtollig zyn zou, „ hier

„ hier van, voor het tegenwoordige, XXXIII.
„ meer te zeggen. —— En, in de daad, BOEK.
„ Ed. Mog. Heeren! wie van ons is 'er ——
„ die hier van niet overreed is, en die 1786.
„ niet tevens bezeft, dat alle poogingen,
„ die ook mogen worden aangewend,
„ om de rust in deeze Provincie te her-
„ stellen, niet alleen te vergeefsch, maar
„ veel eer verderflyk zyn zullen, zo niet,
„ zonder tydverzuim, besloten worde
„ om den inwendigen toestand te verbe-
„ teren? En, wyl de oorzaaken van
„ dien jammerlyken toestand in het ineon-
„ stitutioneel Reglement van Regeering
„ moeten gezogt worden, weet ik geene
„ andere middelen van herstel uit te den-
„ ken, dan dat by U Ed Mog., nog
„ geduurende deeze Vergadering, benoemd
„ worde eene Commisfie, uit het mid-
„ den onzer, tot Revisie van het aange-
„ toogene Regeerings Reglement: wan-
„ neer op eene bedaarde en geregelde
„ wyze, zal kunnen worden onderzogt,
„ in hoe verre hetzelve van de waare
„ Constitutie deezer Provincie is afge-
„ weeken, en op welke wyze dezelve
„ zal behooren te worden hersteld, tot
„ eene waare en weezenlyke bevordering
„ van eene onontbeerelyke, doch onge-
„ lukkig gestoorde Eendragt tusschen Re-
„ genten en Ingezetenen, tusschen Pro-
„ vincien en Provincien, als zynde te
„ voorzien, dat, door toeneemende ver-
„ wyderingen, deeze, voorheen zo bloei-
„ jende Republiek eens onder den last
„ van

XXXIII. BOEK. „ van een ondraagelyke Tweedragt, zal „ moeten bezwyken."

1786. De *Zutphensche* Burgemeester B. J. VERSTEEGE, Voorzitter in de Kwartiers Vergaderinge van *Zutphen*, de gevoelens wegens dit Voorstel opgenomen hebbende, bleek het, dat vyf Steden en zes Ridders 't zelve verwierpen; terwyl vier Ridders en drie Leden der Regeering van *Zutphen* betuigden het Voorstel goed te keuren. — Jonkheer J. C. VAN NYVENHEIM deedt het Voorstel in 't Kwartier van *Nymegen*, waar by zich zeven Ridders voegden; doch de meerderheid begreep, dat men 'er niet over moest raadpleegen. — In 't Kwartier van *Veluwe*, vondt zich Jonkheer VAN LYNDEN TOT OLDENALLER in den voordragt, door twee Ridders, ondersteund. De Steden *Arnhem* en *Harderwyk* namen het Voorstel over. Weshalven deeze Herziening, als voorheen, agter bleef.

Dezelve bleef agter.

CAPELLEN TOT DE MARSCH verdeedigt zyn Protest tegen de Publicatie van den 11 Mey.

Men bragt de bezwaaren tegen het Protest door den Ridder CAPELLEN TOT DE MARSCH gedaan op de Publicatie van den elfden van Bloeimaand (*) wederom te voorschyn, met de vraage of hy gereed was 't zelve weder in te trekken, of der Vergaderinge genoegen te geeven? Wel verre van hier aan te voldoen, versterkte hy zyne Tegenverklaring met allen klem. Onder anderen liet

(*) Zie hier boven bl. 148.

liet hy zich dus hooren. „ Het waren dan de gevolgen, Ed. Mog. Heeren! door my voorzien in myn Protest, die, tot verbaazing en ontzetting van geheel *Nederland*, in deeze Provincie hebben plaats gehad, welke my toen ten tyde hebben doen smeeken, dat U Ed. Mog. alle strenge maatregels mogten daar laaten! Ik kende het *Bataafsche* Bloed, dat, wars van allen schyn van dwang, voorzeker by ontwaaring der maatregelen, die by deeze Concept-Publicatie waren voorgeschreeven, aan 't kooken moest raaken! — Dat U Ed. Mog. zich maar voor een oogenblik herinneren den ontzettenden indruk, welke deeze Publicatie op het grootste gedeelte van *Neêrlands* Volk gemaakt heeft! En waarlyk, wanneer ik den inhoud deezer Concept-Publicatie nader inzie; wanneer ik den geest, die de Insttellers daar van bezielde, wanneer ik het oogmerk, dat door dezelve daar by, zo duidelyk aan den dag gelegd wordt, in aanmerking neeme; en wanneer ik my, helaas! de daaruit voortvloeijende rampen, waar mede deeze ongelukkige Provincie thans worstelt, voor oogen stelle: zo worde ik wel gevoelig aangedaan, maar ten gelyken tyde dermaate opgebeurd, door 't onwaardeerbaar voorregt van tot een vry en onafhangelyk Volk te behooren, dat ik steeds zal volharden, om dien geest van Vervolging, in deeze

XXXIII. BOEK. — 1786.

XXXIII. BOEK. 1786.

„ Concept Publicatie aan den dag gelegd, „ te bestryden, met eene herhaalde ver„ klaaring, dat ik veel liever met myn „ Medeburgeren tot uiterften zal over„ gaan, dan my aan dezelve onderwer„ pen. —— En verder daar myn Ge„ weeten my dicteert om dit Voorschrift „ van Vervolging te moeten houden voor „ een Attentaat tegen onze Constitutie, „ en als een inbreuk doende op de Reg„ ten myner Medeburgeren, zo kan en „ zal ik nimmer hier van afgaan! Ja „ Ed. Mog. Heeren! dezelfde veront„ waardiging, die my by het hooren lee„ zen daar van bezielde, bezielt my nog! „ *'Er* gebeure dan ook wat 'er gebeure, „ ik zal dezelve aanhoudend in zulk een „ daglicht, als ik gedaan heb, beschou„ wen. —— Steeds tragtende my zelven „ gelyk te blyven zal ik nimmer beslui„ ten één tittel of jota in myn Advys „ en Protest tegen opgemelde Concept„ Publicatie te veranderen, veel min kan ik „ overgaan om dezelve in te trekken! — „ Ingevalle ik U Ed. Mog. hier mede „ niet heb voldaan, zal ik moeten af„ wagten de mesures, welke U Ed. Mog. „ tegen my zullen gelieven werkstellig „ te maaken; en dit kan ik, als my zel„ ven kennende, rustig doen. Het is „ waar, Ed. Mog. Heeren! zeer dikwyls „ heb ik, geduurende dat ik de eer ge„ had heb een Medelid van deeze Ver„ gadering te zyn, met de Meerderheid „ van dezelve verschild: hier van getui-

„ gen

„ gen onze Registers! Heb ik in zom- XXXIII.
„ mige punten gedwaald, ik heb het ter BOEK.
„ goeder trouwe gedaan, egter omtrent
„ veele gewigtige zaaken heb ik vóór 1786.
„ veele Jaaren gesprooken, overeenkom-
„ stig het geen naderhand, door notable
„ Leden van het Bondgenootschap is toe-
„ gestemd geworden."

De voorbeelden daar van, uit het geheel beloop onzer *Vaderlandsche Historie* bekend, opgehaald hebbende, vaart hy, wat het tegenwoordig Onderwerp, betreft, dus voort. „ En ten aanziene van de „ inwendige gesteldheid van zaaken in „ deeze Provincie heb ik, naar den aart „ onzer onveranderlyke Constitutie, staan- „ de gehouden, dat de Regenten niet „ anders dan Vertegenwoordigers des „ Volks zyn; dat deeze verpligt zyn aan „ Burgers en Ingezetenen gehoor te ver- „ leenen, wanneer door dezelve begeerd „ wordt een billyk Redres van gemani- „ festeerde Misbruiken, en eene ontrui- „ ming van drukkende Bezwaaren, voort- „ spruitende uit een door Geweld en „ Usurpatie opgedrongen, en gevolglyk „ onwettig en schadelyk, Regeerings Re- „ glement. En, wyl ik met andere Le- „ den van Staat bespeurde, dat in na- „ buurige Provincien, welke met deeze „ in denzelfden staat van Overheersching „ waren, Burgers en Ingezetenen zich, „ ten dien einde als boven, werkzaam „ hielden, heb ik U Ed. Mog. reeds „ vóór twee Jaaren, de noodzaaklykheid

 „ van

XXXIII. BOEK. 1786.

„ van by ons op zulk een Herstel bedagt „ te zyn, voor oogen gesteld; en ten „ dien einde geinsteerd, dat het Regee- „ rings Reglement in MDCLXXV en „ MDCCL, aan deeze Provincie, tot haar „ verderf, voorgeschreeven, op eene be- „ daarde wyze mogt worden gerevideerd. „ Zulks was niet alleen vrugtloos; maar „ zelfs heeft de Meerderheid van U Ed. „ Mog. goedgevonden, hetzelve, als het „ ware, nader te corroboreeren, door te „ verklaaren, dat dat Reglement het éé- „ nig en waar Fundament van Regeering „ zyn zou; daar, intusschen, naar myn „ begrip, dat éénig en waar Fundament „ van Regeering moet gezogt worden in „ onze onveranderlyke Constitutie, in die „ Regten en Privilegien ten kosten van „ het bloed onzer Voorvaderen verze- „ kerd: zo als ook by den Eed, aan „ den Lande gedaan, zo duidelyk be- „ paald wordt."

Naa het vermelden der vrugtloos aangewende Poogingen ter beweeginge van zyne Hoogheid, om, volgens diens pleggtige verklaaring, te willen medewerken tot verbetering des inwendigen Staats van *Gelderland*, laat hy volgen. „ Waarlyk, zou men haast niet mogen vaststellen, dat de Heer Erfstadhouder „ steeds tragt te beletten, dat de Forme „ onzer Regeeringe, naar behooren wor- „ de gedefinieerd en bepaald, overeen- „ komstig de gronden eener Republikain- „ sche Constitutie, waar door alleen even-

„ wel

„ wel de wederkeerige Pligten van de „ Regenten, van den Stadhouder, en „ van de Ingezetenen, kunnen worden „ uitgemaakt, als het eenigst middel om „ aan de Stadhouderlyke Waardigheid „ eene vastigheid te geeven, die dezel- „ ve nimmer kan verkrygen, zo men wil „ staande houden, dat die kan rusten op „ gronden, welke hunnen oorsprong vin- „ den in Oproeren en Usurpatien.

„ Dit is zeker, dat, wat ook door andere „ Leden met my, ten deezen aanziene, „ met de belanglooste inzigten, is aan- „ gewend, verworpen is geworden, en, „ hoe zeer eene hoognoodige, door my „ beoogde verbetering van onzen inwen- „ digen Staat ook moge opgehouden wor- „ den, en door allerlei wegen tegenge- „ gaan, vermeene ik evenwel te duryen „ verzekeren, daar deeze Provincie en „ Republiek hier mede staan of vallen „ moeten, dat dezelve eens plaats zal „ hebben! Dit moet immers aan U Ed. „ Mog. doorzigt zodanig voorkomen, en „ daarom beveel ik deeze gewigtige zaak, „ tot voorkoming van verdere schroom- „ lyke uitersten, die onze Provincie ge- „ heel en al, ja onherstelbaar, zouden be- „ derven, op het ernstigste en nadruk- „ lykste, met inhesie van myne op giste- „ ren gedaane Propositie, aan U Ed. Mog. „ nadere overweeging.

„ En belangende het geen verder in „ myn Protest voorkomt, zal ik aanmer- „ ken, dat ik over den Eed aan den

XXXIII. BOEK. 1786.

„ Lande gedaan, zo teer als iemand denke. Ik weet dat ik gezegd heb het „ Reglement van Regeering als losgerukt „ te beschouwen; maar U Ed. Mogen-„ den weeten ook wat 'er aanleiding toe „ heeft gegeeven; en U Ed. Mog. zul-„ len niet kunnen ontkennen, dat de „ Heer Stadhouder, dat zelfde Regle-„ ment, byna in alle deszelfs deelen, „ heeft overtreeden! —— WILLEM „ DE V. kent voorzeker de Vermaaning „ van zynen grooten Voorzaat WILLEM „ DEN I, die de Bondgenooten, onder „ andere, met deeze woorden aansprak, „ *dat de Trouwloosheid van een van beiden* „ *der Verbindende Partyen, de andere ont-* „ *slaat van de geheiligste Verpligting* (*).

„ Eer ik besluit moet ik op deeze „ plaats nog plegtig verklaaren, dat, van „ den beginne aan, dat ik gemeend heb „ den door my ingeslaagen weg te moe-„ ten betreeden, ik niet anders, dan door „ de zuivetste en belanglooste grondbe-„ ginzelen, naamlyk die van het Geluk „ des Volks, ben bezield geweest, hoe „ zeer ook in Publicatien; Missives enz. „ als met den vinger op my geweezen „ wordt, als behoorde ik onder de zul-„ ken, welke door Eigenbelang, Heersch-„ zugt, en begeerte na Nieuwigheden, „ tot ondermyning onzer Constitutie, ge-„ dreeven worden, —— Ik ken my zel-

„ ven

(*) GROTIUS *Jaarb.* bl. 75.

„ ven Het is byna vyftien Jaaren, dat XXXIII.
„ ik de eer gehad heb een Lid Uwer BOEK.
„ Ed. Mog. Vergadering te zyn. Ik heb
„ nimmer na Eerampten gedongen; ik 1786.
„ begeer dezelve niet; en ik hoop my
„ steeds, zo lang ik deeze plaats bekleed,
„ zo te gedraagen, dat het altyd zal
„ kunnen blyken, dat het Welzyn des
„ Volks by my de hoogste Wet is!"

Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT Hoe opgevat.
RYSSELT hadt betuigd zich met de gronden, in deeze Verklaaring voorkomende, te voegen. De Meerderheid des Kwartiers van *Zutphen* was wel verre van genoegen te neemen in dit gedrag dier Ridderen, en oordeelde, naa het vrugtloos herhaalen huns aandrangs op herroeping, die zo verre verworpen werd, het bewuste Protest, niet langer aan de kennis van hun Ed. Mogenden te kunnen onthouden, en hun tevens in bedenking te geeven, of hetzelve niet zou behooren gesteld te worden in handen der Mombers van den Hove, om 't zelve te onderzoeken, en, wanneer zy, by dit onderzoek, bevinden mogten, uit hoofde van dien, Geregtelyk daar tegen te moeten handelen, deeze Geregtshandelingen, naar orde en styl van den Hove, te voldingen: „ ten einde dezelve, vermids
„ het Hof van *Gelderland*, hier in mede
„ was betrokken, vervolgens te brengen
„ ter Decisie van het een of ander Ex-
„ tra Provinciaal, en volkomen onzydig
„ Gerigtshof, het zy van *Holland*, *Fries-*

XXXIII. BOEK. — 1786.

„ *land*, of een ander, ter keuze van R. „ J. VAN DER CAPELLEN TOT DE „ MARSCH en F. B. VAN DER CA- „ PELLEN TOT RYSSELT."

Aandrang van CAPELLEN TOT DE MARSCH en TOT RYSSELT op afdoening.

Dit Voorstel, 't geen in 't Kwartier van *Zutphen* veel wederspraaks ontmoette van verscheide Leden, en waar omtrent de daar in betrokkene Ridders, aan zich behielden het neemen van zodanige maatregelen als zy, ter handhaaving van hun Regt, vermeenden te mogen en te moeten werkstellig maaken, met verklaaring van onbevoegdheid, en weigering der Mombers, als in deezen voor partydig aan te merken, en het overlaaten der benoeming van een Hof van Justitie aan hun Ed. Mog; dewyl zy geheel daar buiten wilden gehouden worden, — dit Voorstel werd, door het Kwartier van *Zutphen*, ter Landschaps tafel gebragt; doch zonder byvoeging der punten en bezwaaren, waar in de beschuldiging bestondt. De twee andere Kwartieren, wilden eerst 't zelve in *Advys ten naasten houden*. Dan, toen de Voorzitter dat besluit wilde opmaaken, tradt de Heer VAN DER MARSCH te voorschyn, en, ook uit naam van zyn Lotgenoot VAN RYSSELT spreekende, drong hy aan, dat, staande deeze Vergadering, onderzogt en beslist zou worden, of de klagten, tegen hun ingebragt, gegrond waren? —— „ Wy," in deezer voege liet hy zich hooren, „ wy worden thans „ openlyk aan U Ed. Mog. aangeklaagd, „ on-

„ onze Eer en Reputatie vorderen, dat „ de zaak by U Ed. Mog. worde voorgenomen. Het is buiten ons, dat dezelve den laatsten dag deezer Sessie „ te voorschyn is gebragt. Wy begeeren met de aan ons opgelegde blaam „ niet belaaden te blyven. Het is geene geringe zaak voor Leden van Staat, „ by eene informeel genomene Resolutie, met Mombers-actien gedreigd te „ worden. Wy eischen voldoening, en „ dit vermeenen wy te kunnen doen; „ daar U Ed. Mog. immers verklaaren „ aan den geringsten van derzelver Ingezetenen geene Justitie te zullen verweigeren. En wy verklaaren, dat wy, „ by ontstentenis van dezelve, ons genoodzaakt zullen vinden, van ons, „ wegens zulk een schreeuwend bezwaar, „ aan de Bondgenooten te beklaagen!" De Graaf VAN LYNDEN bragt in 't midden, om het Voorstel des Graafschaps van *Zutphen* als niet gedaan aan te merken; doch hier tegen verzette zich de Heer VAN ENGHUIZEN. Het slot was, dit Voorstel, *voor deeze reis*, buiten raadpleeging te houden (*).

Vergeefsch aangebodene Bemiddeling van *Zeeland* en *Stad en Lande*.

Staaten van *Zeeland*, als mede die van *Stad en Lande*, booden, in den hoogloopenden twist deezes Gewests, hunne Bemiddeling op eene beweeglyke wyze aan; doch werd dezelve van de hand geweezen:

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1380—1397. *Mem. van* CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 5. enz.

XXXIII. BOEK.

1786.

De *Arnhemsche* Regeering in den *Post van den Neder-Rhyn* aangetast.

Mishandelingen den Burgeren door de Soldaaten aangedaan, zo dat 'er zekere DIRCK HENDERICKSEN het leeven by inschoot, ontstaaken het morrend ongenoegen tegen het daar gelegerd Regiment van DOUGLAS (*), meer en meer; het blaakte heftig op toen een Corporaal van 't zelve, die men voor een deelgenoot hieldt aan den moord deezes Mans, losgelaaten en op vrye voeten gesteld werd. De Dagpapieren spraken van dit geval met verontwaardiging. Het Weekblad *de Post van den Neder-Rhyn* maalde 't zelve met zwarte trekken af, en voegde 'er een Vertoog by met de Vraag aan 't hoofd, *zou men een openlyk onregt doende Magistraat niet aldus mogen aanspreeken?* Een Vertoog, vol van de bitterste uitdrukkingen, en aanvangende met den tytel *Ontmenschten!* Ten aanziene van het geval des geslaakten Corporaals, luidt de straffe taal. „ Kan 'er een grooter gruwel bedagt worden, dan dat zy, „ die verpligt zyn hunne Burgers by „ hunne Goederen, Eer en Leeven, tegen allen Geweld, te beveiligen, hun „ ten prooy laaten van moordzugtige „ Fielten, en aan Moordenaars meer dan „ overvloed van tyd, en een nooit ge„ hoorde gelegenheid overlaaten, op dat „ zy

(*) De Gezwooren Gemeente schreef een Brief van beklag daar over aan Staaten van *Zeeland*, als Betaalsheeren van het Regiment diens Generaals daar in Bezetting liggende. *Not. van Zeel.* 9 Jan. 1786.

„ zy, (wiens hart krimpt niet!) niet gedwongen zouden zyn aan hunne mishandelde Burgers Regt te doen. —— Is 'er grooter onregt te bedenken, dan dat Regters, genoodzaakt zynde, tegen wil en dank, de deelgenooten aan den jammerlykften Burgermoord te vatten, dezelven van meer gemak en aangenaamheden des levens te verzorgen; dan zy in hunne eigene wooning genooten, en naa hun dus eenige tyd in bewaaring te hebben gehouden, hun onfchuldig te verklaaren, en op vrye voeten te ftellen? Is daar door aan die laaghartige Schurken niet weder een nieuwen moed ingeboezemd om in hunne moorddaadige aanflagen gerust voort te vaaren? Moeten uwe rampzalige ongelukkige Burgers niet thans dagelyks de bittere en wrange vrugten van deeze Godtergende ongeregtigheid fmaaken? —— Zyn niet anderen door Onregtvaardigheid om de onfchuldigfte misdaaden vervolgd en wreed mishandeld? —— Keert weder tot uwe fchreiende Burgeren! hoort zelfs nog ftamerende Kinderen regtmaatige wraak fchreeuwen tegen uwe handelwyze! En wat zal eene ongelukkige Weduwe, wat zullen onnozele Kinderen van een gruwelyk vermoorden Vader, niet eene eindlooze ftoffe vinden om het geftorte bloed van uwe handen te eifchen —— dat onfchuldig bloed, welks ftorting gy niet alleen

„ door

XXXIII. BOEK. 1786.

„ door gepaste middelen hadt kunnen „ voorkomen, maar gestort zynde, ook „ wreeken! Of is eene opzettelyk wree- „ de moord van dat gewigt niet, dat „ Regters alles inspannen, om dat on- „ schuldig bloed, door eene allerernstigste „ en kragtdaadige opspeuring der hand- „ daadigen, en eene regtvaardige straf- „ oefening van hunne Hoofden en Stad „ te weeren! —— Gy Regeerders dier „ onderdrukte en mishandelde Burgery! „ spot met alle de klagten der onschul- „ digen! lacht met de taal van ons hart! „ doch weest verzekerd, dat gy mis- „ schien zeer spoedig uwe ontaarte han- „ delwyze zult beklaagen! die tyd is veel „ ligt nader by dan gy denkt! en beeft „ dan voor de regtvaardige wraak van „ eenen vertoornden GOD, en voor de „ wraak van een jammerlyk getergd „ Volk! — een Volk het welk thans zy- „ ne waarde en kragt heeft leeren ken- „ nen — een Volk dat geduldig zich, „ eenen langen tyd, aan de onderdruk- „ king kan en wil onderwerpen; doch „ het welk, der verdrukking moede, „ eindelyk als een getergde Leeuw zal „ opspringen, U en uwe Godlooze Me- „ destanders verpletteren, zo dat 'er van „ U niets meer zal overblyven, dan de „ Vervloeking van uwen Naam en de Ver- „ agting van uw rampzalig Naakroost!"

Dit Werk daar verbooden.

Dit Vertoog trok zich, en geen wonder! de *Arnhemsche* Regeering ten sterksten aan. Een openbaare Afkondiging daar

daar tegen geschiedde op den een en twintigsten van Grasmaand, waar in de Regeering verklaart, dat, wel verre van die geloofwaardige beëedigde Getuigen gehoord te hebben, die den Corporaal door hun ontslaagen, onder belofte van altoos des gevorderd zich voor hun te zullen vervoegen, voor een Medegenoot verklaarden, 'er zich geen enkelen Getuigen hadt voorgedaan om dit ten diens opzigte te bevestigen. Waarom zy de Burgers, die eenige bewyzen des aangaande mogten hebben, by herhaaling, opriepen; en één honderd Zilveren Ducatons beloofden aan den Ontdekker van den Schryver of Opsteller des 433 Vertoogs in den *Post van den Neder-Rhyn*.

XXXIII. BOEK. 1786.

Onmiddelyk naa deeze Afkondiging, door de Stads Roedendraager gedaan, tradt een der Stads Secretarisſen voor, en las van de puye van 't Stadhuis de Veroordeeling van dit Vertoog, 't geen zy „ als „ een vuil en oproerig Libel, onwaardig „ om door het Daglicht aanschouwd en „ in de Zamenleeving getolereerd te wor- „ den, voor zo verre het oproerige be- „ trof, verweezen, om openlyk, op een „ daar toe opgerigt Schavot, door handen „ des Scherpregters, tot assche verbrand „ te worden." Terwyl zy tessens het verkoopen van dit Tydschrift, in de Stad *Arnhem* en derzelver Regtsgebied, op eene boete van honderd Goudguldens, en ingevalle van niet betaaling, op bedreiging van crimineele straffe verboden.

Een Vertoog door Beuls handen verbrand.

De

XXXIII. BOEK. —— 1786.

De verbranding der opgehaalde Vertoogen geschiedde door Beuls handen, in 't byweezen van den Onderschout met de Geregtsdienaaren.

De Schryver ontdekt zich.

Een Brief der Regeeringe van *Arnhem* verzogt die van *Utrecht* om den Uitgeever van dit Tydschrift, G. T. VAN PADDENBURG, geregtlyk af te vraagen, wie hem dat Stuk hadt toegezonden; ten einde tegen hem Schryver en Zender, en alle anderen, volgens de Wetten tegen Lastering, voor den Hove van *Gelderland*, eisch te doen. —— De Schryver, trok zich het verbranden van zyn Blad luttel aan, of liever stelde 'er eere in, en verbaasde de *Arnhemsche* Regeering, eerlang met in zyn Tydschrift niet alleen, maar in de Nieuwspapieren, te plaatzen, hoe hy de aanschryving aan de *Utrechtsche* Regeering, ter naavorsching, met blydschap vernomen, en daar op eenigen tyd gewagt hadt, wat door zyn Competenten Regter zou worden verrigt; doch daar hem toescheen dat die van den Geregte der Stad *Utrecht* van gedagten waren, dat door hun Ed. Groot Agtb. in deezen niets behoorde gedaan te worden, oordeelde hy, die zich ondertekende PIETER 'T HOEN, *Rentmeester van 't Willebrords Collegie*, reeds bekend voor den Verzamelaar van dit Weekschrift, zich verpligt te verklaaren, dat hy de Steller en Schryver was van de *Aanspraak aan een openlyk onregtdoende Regeering*; gereed om af te wagten, wat de

de Magistraat der Stad *Arnhem* tegen hem in regten zou aanvangen. Geene verdere gevolgen hadt, zo veel wy weeten, deeze zaak (*).

XXXIII. BOEK. 1786.

Poogingen eeniger *Arnhemsche* Burgeren om de aanhoudende Ongeregeldheden te stuiten.

De kragtloosheid der voorzorgen tegen de geweldenaryen der Krygslieden ontdekten zich by aanhoudenheid te dier Stede. De toomlooste ongebondenheid baarde den Ingezetenen gedurigen schrik. Omtrent het midden van Herfstmaand, werd eene menigte van Huizen de glazen ingeslaagen. Eenige Officieren van de Garde Dragonders de Stad uitwykende, bevestigden daar door de andere bewyzen, die het vermoeden deezer schennis op hun deedt vallen. Terwyl het openbaar was dat deeze Dragonders, kort te vooren, aan het *Malburgsche Veer*, de verregaandste schennissen gepleegd hadden. Van aanrandingen liepen de Burgers niet vry. De Burger-ronden, door eene onderlinge schikking van Magistraat en Gemeente, eenigen tyd geleden, afgeschaft, wilde men weder in trein brengen, en de klaagstem der Burgerye over de aanhoudende ongeregeldheden doen hooren. Twaalf Burgers namen dit besluit, en vervoegden zich by den Voorzitter des Burger Krygsraads, verzoekende als Burgers *voor hunne Persoonen* een Krygsraads Vergadering te beleggen: dit geschiedde den

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 14. 307. 311. 685. *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 943. 952. 1050. 1090. 1123. 1234.

XXXIII. BOEK. 1786.

den volgenden dag. De twaalf Burgers, (twee uit ieder der zes Burger-compagnien,) deeden aan de Hoplieden den voorslag, om, elk in zyne Compagnie, eene Vergadering van Burgeren zamen te roepen, tot het aanhooren eeniger voorstellen. Op de begeerte des Krygsraads van nadere opening, gaven zy te verstaan, dat die voorstellen, hoofdzaaklyk bestonden — „ in klagten over de Moedwilligheden der Dragonders —— waaromtrent zy, met de gezamenlyke Gildens en Burgers, als de wettige Volksstem uitmaakende, dan nadere middelen konden beraamen, ten einde de Gemeente te ondersteunen in de billyke Klagten over die Moeitemaakers, ter plaatze waar zulks zou behooren, en teffens te bewerken, dat de Burgerwagten en Patrouilles in eene goede orde kwamen, ter kragtige beteugeling van het oproer zoekend gedeelte der Militairen." Wel voort- maar geen opgang hadt dit werk (*).

Onlusten van denzelfden aart te *Zutphen*.

Binnen *Zutphen* reezen, op nieuw, oneenigheden tusschen eenige Soldaaten en Burgers, die tot daadlykheden uitborsten. Onze Leezers zullen ons wel willen verschoonen, dat wy die stoorenissen, zo veelvuldig voorkomende, slegts even aanstippen, als dezelve niets byzonder hooggaands

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 975. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 61. en 125.

gaands behelzen; en wy ons niet in ſtaat vinden om tusſchen de vergrootende en verkleinende berigten, het midden te treffen.

XXXIII. BOEK. 1786.

Crookceus tot Gemeensman te *Zutphen* verklaard door de Staaten.

De nog hangende zaak van den door Zyne Hoogheid aangeſtelden en door de Meerderheid der Regeeringe goedgekeurden; maar door de Gemeente geweigerden Gemeensman CROOKCEUS, werd voortgezet (*). Het Hof beweerde, in een breed uitgebragten Raadſlag, de Verpligting der Stadsregeering om deezen Heer in gemelde post te plaatzen, en te handhaaven, ondanks alle poogingen door de Gemeenslieden aangewend. Een weg van Bemiddeling door de Staaten in dit geſchil en de daar toe betrekkelyke ſtukken aangeweezen, kwam den Gemeenslieden niet verkiesbaar voor. Onaangenaame Briefwisſelingen volgden daar op: en werd, in Slachtmaand, de aanſtelling van den Gemeensman CROOKCEUS, door Staaten van *Gelderland*, voor wettig verklaard, en beſlooten hem in bezit deezer Waardigheid te plaatzen (†).

Byzonderheden van *Deutichem*, *Lochem* en *Doesburg*.

Gemeenslieden, door de Burgers te *Deutichem* gekoozen, en door de Magiſtraat by aanhoudenheid geweigerd om in den Eed genomen te worden, namen een aantal Burgers deezen in den Eed. — Te

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 248.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 295. 1251. 1376. 1412. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 41.

XXXIII. BOEK. 1786.

Te *Lochem* benoemde de Burgery uit hun midden vier Gecommitteerden, om by de Regeering hunne zaaken voor te ſtaan, die eenen aanvang maakten met het indienen van een Verzoekſchrift, dat het der Burgerye vergund mogt worden, zich in den Wapenhandel te oefenen. —— De Wapenoefening der *Doesburgeren* werd geſtoord door een Krygsofficier, en dreigde het Krygsvolk in de Stad de Schuttery geweld aan te doen, 't welk egter, door de komst eens hoogeren Krygsbevelhebbers, geſtuit werd. Aangedaane en gedreigde mishandelingen, over welke de Burger Schutters by de Regeering voldoening verzogten.

Van *Thiel.*

Binnen *Thiel* hadt de Wapenhandel veel opgangs, goedkeurings en aanmoedigings, blykens de aanſpraaken aan, en 't onthaal van de Wapenhandelende Burgers, in dit Naajaar by het voleindigen dier verrigtingen (*).

Begraafplaats buiten die Stad aangelegd, en het Genootſchap *ter Naavolging* daar opgerigt.

Meermaalen hebben wy, ſchoon ſchaars, gewaagd van loflyke poogingen in den Lande om het bygeloovig begraaven in de Kerken tegen te gaan. *Thiel* leevert ons ten deezen Jaare hier van een voorbeeld op, 't welk eene meer dan terloopſche aantekening verdient. Het *Zeeuwsch Genootſchap te Vliſſingen* trok zich de uitrooijing deezer kwaade gewoonte byzonder aan. Eene Verhandeling over dit On-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 28. en 39.

Onderwerp van den Heere J. W. TE WATER in haare Werken geplaatst (*), gaf aanleiding tot het uitschryven deezer Prysvraage; *Dewyl de schadelykheid der Begraafenissen binnen de Steden en Kerken ten vollen beweezen, en vry algemeen erkend is; welke zyn de verschillende redenen, dat die nadeelige Gewoonte, in deeze Republiek, blyft stand grypen, en welke zyn de beste middelen om dezelve te doen ophouden?* De Gouden Eerprys werd weggedraagen door den Heer JOH. DID. VAN LEEUWEN, te *Thiel* (†). Niet genoeg rekende het die weldenkende Man, plans te vormen, deeze op 't papier te brengen, en bekroond te zien. Hy onderschraagde zyne Leer door zyn Voorbeeld. Daar hy zyn oudsten en jongsten Zoon beiden op het Kerkhof te *Avesathen*, naby *Thiel*, liet begraaven (§). Hy deedt meer, en stelde een Ontwerp op ter Intekening tot de noodige kosten om buiten *Thiel* eene geschikte Begraafplaats te stigten. Spoedig kreeg hy een genoegzaam getal Inte-

XXXIII. BOEK.

1786.

(*) *Werken van het Zeeuwsch Genootschap te Vlissingen* IV. D. bl. 629.

(†) *Werken van het Zeeuwsch Genootschap te Vlissingen* XII. D. bl. 3. enz.

(§) Het eenvoudig, doch welpasfend, Geschrift op een steen in de Kerkmuur boven het Graf gemetzeld luidt:

Hier rust myn oudste en jongste Kind
Ai! Leezer staa dit voorbeeld gade
Zy, leevend een waar Menschenvrind,
En doe ook naa uw dood geen schade.

XXXIII. BOEK. 1786. tekenaars by een, zo binnen als buiten de Stad, en nevens de verzogte Beſcherming der Regeering, de afſchaffing van de boete, op het begraaven buiten de Stad geſteld, voor die Lyken, welke op de door hem aan te leggene Begraafplaats zouden ter aarde gebragt worden De Staaten des Kwartiers van *Nymegen* onderſteunden zyn oogmerk door het verleenen van vrydommen van hun afhangende. Waar op deeze onvermoeid werkzaamen Heer, even buiten een der Poorten van *Thiel*, een ſtuk Lands kogt, ruim zo groot als de Kerk en Kerkhoven binnen die Stad. Dit ſtuk Lands heeft men met een breede Sloot of Gragt laaten omgraaven, om die plaats te verhoogen, en daar door hooger is dan de *Lingedyk*, e dus, in geval van Overſtrooming, watervry. Welhaast werd 'er een Lyk op begraaven. Doch ruim een Jaar bleef de Begraafplaats woest liggen (*); vervolgens is zy met Heggen, Poort

(*) Vreemd in de daad; maar toe te ſchryven aan het wonderlyk beloop des tyds. Het wordt dus opgehelderd. „ In het Jaar 1787 ſcheen het als of „ men dit nuttig Inſtitut, voor altoos, den bodem „ zou intrappen; deeze ſtille Rustplaats der Dooden mogt niet vry blyven van die verwoesting en „ plundering, welke in dat Jaar *Thiel* zo deerlyk „ teisterden. Men hadt goedgevonden deeze Begraafplaats den naam van het *Patriottisch Kerkhof* te „ geeven; en dit, ſchoon zeer veelen, die zich Voorſtanders der Oude Conſtitutie noemden, tot derzelver opbouw hadden bygedraagen, dit was eg- „ ter

Poort en Grafzuil vercierd. Voor de Poort ſtaat boven den Ingang dit tweeregelig opſchrift: XXXIII. BOEK. 1786.

DE MENSCHENLIEFDE, DOOR 'T GEZOND VERSTAND VERLICHT,
HEEFT DEEZ' BEGRAAFPLAATS TOT EEN VOORBEELD HIER GESTICHT.

Op de Posten leest men TER NAAVOLGING, 't welk de Zinſpreuk is van een Genootſchap te *Thiel* opgerigt onder het opzigt van den gemelden Heer VAN LEEUWEN, waar van de heilzaame bedoelingen zich uitſtrekten ter meer algemeene invoering van het begraaven buiten de Steden, en om dit door het uitlooven van Belooningen aan te moedigen. Een der Leden, de Eerw. W. DE ROO Leeraar der Hervormde Gemeente te *Thiel*, klaagt „ dat men daar in nog niet „ naar wensch heeft kunnen ſlaagen;" doch willen wy met hem blyven hoopen, „ dat de Verlichting, ook in dit „ ſtuk, over Bygeloof en Vooroordeelen „ zal zegevieren (*)."

„ ter, in dien tyd van verdeeldheden, genoeg om deeze Begraafplaats te verwoesten; het Lyk egter „ liet men onaangeroerd." Zie de Leerrede van W. A. OCKERSE, *ter aanpryzing van het Begraaven der Dooden buiten de Kerk en Stads Poorten* 1792. in de Bylagen bl. 66.

(*) Zie bovengemelde *Leerreden* bl. 40. 67. en 68.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VIER EN DERTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

XXXIV. BOEK. *Keer die de zaaken te Utrecht namen. Aangeduidde vrees voor de nadering van Krygsvolk. Onderzoek deswegen en Voorzorgen. Schikkingen tot den Dag der Invoeringe van het Stads Regeerings Reglement. Wederzydsche Commisſien benoemd. Raadpleegingen. Gedeeltlyke voldoening der Burgerye over de Gezindheid der Vroedſchapsleden. De Burgery dringt aan op de Invoering van het Stads Regeerings Reglement. De Burger-compagnien op 't zelve in den Eed genomen. Vreugde over dit gelukken. Gedenkpenning ter Gedagtenisſe. Veele Regeeringsleden beſchouwen dien Dag uit een geheel ander oogpunt. Eenig Burger-officieren verzoeken hun ontſlag. Weigerend Antwoord der Vroedſchappe, op het verzoek der Burgerye, wegens 't geen de Magiſtraatsbeſtellingen der Steden betrof. Zestien*

tien Gecommitteerden gekoozen. Verzoek by de Regeering om Tyd en Plaats ter Beëediging te bepaalen. Der Burgerye mishaagend Uitstel. Ingeleeverd Beklag deswegen, met dringende Voorstellen gepaard. De Burgery schryft aan de Bondgenooten, als mede aan de Schutteryen en Gewapende Genootschappen. Vaardigt eene Bezending af aan den Franschen Afgezant DE VERAC. *De Beëediging der Burger-Gecommitteerden geweigerd. De Burgery besluit die Heeren zelve in den Eed te neemen. Aanzegging deswegen aan de Raaden. Volvoering van dit Besluit der Burgerye. Klein aantal der Regeeringsleden op de Neude verscheenen. De Burger-Gecommitteerden door de Burgery in den Eed genomen. Insinuatie bestemd voor de weigerende Regeeringsleden, die vervallen verklaard werden van hunne Posten. De Heer* EYCK *tot Gouverneur van Utrecht benoemd, en verdere Schikking tot beveiliging. De Burger-Gecommitteerden houden hunne eerste Vergadering. De Insinuatien aan de afgezette Raaden gezonden. Aanspraak door* VAN HAEFTEN *over dit afzetten der Raaden. Gedeputeerde Staaten schryven aan de Algemeene Staaten over dit gebeurde. De Afgezette Raaden schryven aan Staaten van Utrecht, en aan zyne Hoogheid. Nieuwe Regeeringsleden benoemd. Plegtige Aanstelling en Beëediging deezer Regeeringsleden. Formulier van den Eed door die Regeeringsleden afgelegd. Verdere volvoering deezer plegtige Inhuldiging. De Staatsvergadering na Amersfoort verlegd. Over het gaan der Afgezette Utrechtsche Raa-*

XXXIV. BOEK.

Raaden ter Staatsvergadering. Den Heere VAN HENGST *Zitting in den Hove Provinciaal geweigerd. De Vroedschap van Utrecht keurt die Staatsvergadering onwettig. Schryft daar over aan zyne Hoogheid. Brief aan Staaten van Holland om Krygsvolk tegen geweld. Voorziening omtrent het Krygsvolk ter Betaalinge van het Sticht staande. Bezorgdheid voor het bewaaken der Stad. Utrecht in staat van Verdeediging gebragt. Bedestonden ingesteld. Geschut en Krygstuig derwaards gevoerd. Gewapende Manschap van elders aangetoogen. Afkondiging der Staaten te Amersfoort vergaderd, tot Verdeediging van de Inlegering des Krygsvolks; als mede om de Gewapende Manschappen het in- en doortrekken van het Sticht te beletten. Dezelve te Utrecht niet afgekondigd, en de Burgers ontslaagen van de gehoorzaaming aan de Bevelen der Staaten te Amersfoort. De Voorstemmende Staatsleden tragten het intrekken van Gewapende Corpsen voor te komen. Strydige bevelen wegens de Geldmiddelen. De Hoofd-officier van Utrecht in zyne Post geschort. De Amersfoortsche Staatsleden willen dat de oude Regeering te Utrecht aanblyve. Het nieuwe Stads Regeerings Reglement te Utrecht staatlyk ingevoerd. Betuigd misnoegen eeniger Utrechtenaaren over het daar voorgevallene. Verbod van dusdanige Verklaaringen. Utrechts Vroedschap schryft een Brief van Beklag aan de Voorstemmende Staatsleden, en verdeedigt haar Gedrag. Besluit der Ridderschappe hier over. De Honderd en Vyftigste*

Jaar-

Jaardag der Hoogeschoole te Utrecht. Besluit des wegen. Een Gedenkpenning vervaardigd en uitgereikt. Viering des Eeuwfeests. Vier Heeren met de Kap gepromoveerd. De Geconstitueerden te Amersfoort niet erkend. Het Genootschap van Wapenhandel vernietigd. Balddaadigheid der Krygslieden binnen Amersfoort. H. SCHILGE *te Wyk by Duurstede door de Burgers tot Vroedschap gekoozen. Aan de Wykenaars verboden zich elders, dan voor den Geregte der Stad, te regt te laaten stellen. Het Nieuwe Stads Regeerings Reglement daar ingevoerd. Hoe men omtrent de weigerende Regenten te werk ging. Dezelve van hunne Posten vervallen verklaard. Hoe Gedeputeerde Staaten dit opnamen. Publicatie voor die van Wyk beraamd. Besluit der Wykenaaren daar tegen. De Publicatie en een Tegen Publicatie daar afgekondigd. De Regeering van Wyk schryft aan Gedeputeerde Staaten tot Verdeediging van haar gehouden Gedrag. Verzoekt den Stadhouder geen Krygsvolk te zenden. Verbiedt de afgezette Raaden zich voor den Hove te vervoegen. Een Pander van den Hove na Wyk gezonden, en in Hegtenis gezet. Vrugtlooze pooging om deezen vry te krygen. Beraadslaaging om den sterken Arm tegen die van Wyk te gebruiken. Aandrang op het loslaaten van den Pander. Weigering der Wykenaaren, en opontbod des Hoofd-officiers. Nadere Beraadslaaging over het gebruiken des Gewapenden Arms Poogingen tot loslaating des Panders. Vonnis over hem geslaa-*

XXXIV. BOEK. *ſlaagen. Wyk in ſtaat van tegenweer gebragt. Het Corps Groene Jaagers opgerigt. Brief van dit Corps aan de Gewapende Genootſchappen. Uitnoodiging van de Magiſtraat aan dezelve. Afkondiging ten voordeele van de te hulp ſchietenden. Het Wykſche Jaager Corps door de Amersfoortſche Staaten gewraakt. In den Eed der Stad Wyk genomen. Bevel aan Vrouwen en Kinderen om Wyk te ruimen. Men maakt 'er eigen beſchikking op de Stads Regeeringsbeſtelling. De Hoofd-officier te Wyk opontboden en dag geſteld. Schryven aan de Gaardermeesters over het behandelen der Landspenningen. De Hervorming van het Reglement des geheelen Gewests baart nieuwe Zwaarigheden. Op welken voet Geëligeerden eene Commisſie daar toe wilden benoemd hebben. Aanmerkingen hier op gemaakt. Verwyl in de benoeming dier Commisſie. Begrip der Stad Utrecht. Inhoud eens Briefs van zyne Hoogheid dit ſtuk betreffende. Perſoonen, door den Stadhouder tot die Onderhandeling benoemd. De Onderhandelingen zonder vrugt en afgebrooken. Poogingen der Bondgenooten tot Bemiddeling. Staaten van Holland bieden hunne Bemiddeling aan. Zeelands en Overysſels gevoelen. Gelderland en Friesland benoemen Gevolmagtigden. Verſchil in Zeeland over de benoeming. De Amersfoortſche Staatsleden ſchryven over de Bemiddeling aan Holland. De Voorſtemmende Staatsleden doen des aanzoek by de Bondgenooten. Onder welke voorwaarden de Stad Utrecht de Bemiddeling*

wil

wil aanvaarden. Voorslag van Holland aan de Steden Utrecht en Wyk, als mede aan de Staaten van Utrecht. Voorzorg te Utrecht gedraagen om in de Bemiddeling niet te treeden, zonder opening aan de Burgery te geeven. De Vroedschap van Utrecht schryft aan de Voorstemmende Leden wegens de Bemiddeling. Hoe men te Wyk by Duurstede over de Bemiddeling dagt. De Regeering dier Stad hadt den Franschen Afgezant kennis gegeeven van haar aanneemen der Bemiddeling door Stad en Lande aangeboden. Van deeze Bemiddeling kwam niets.

XXXIV. BOEK.

1786. Keer die de zaaken te *Utrecht* namen.

Hoe weinig het geschaapen scheen, dat binnen *Utrecht* het Nieuw ontworpen Stads Regeerings Reglement, op den twintigsten van Lentemaand, den daar toe bepaalden Dag, zou worden ingevoerd (*); met hoe veel dugten men deezen Dag te gemoete zag, daar een blykbaar wederzyds wantrouwen heerschte, deezen voor Krygsgeweld, geenen voor Burgeroproer dugtende, nam de zaak voor de Burgery zulk een keer, dat dit stuk tot stand kwam, op eene wyze, die weinigen verwagt hadden, en waar over de meesten verbaasd stonden.

Aangeduidde vrees voor

Eene waarschuwing aan *Utrechts* Burgers, tegen verderflyke bewerkstellingen en ver-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 6. enz.

XXXIV. BOEK. 1786. de nadering van Krygsvolk

verrassingen der Stad in eenen ander Dagpapier, en ook in dat van *Utrecht*, geplaatst zynde, deeden Burgemeesters, op verzoek der Gedeputeerde Staaten, naavorsching omtrent den Steller, en kreegen berigt, dat het van wegen Geconstitueerden bezorgd was. Dit hadt het beleggen eener buitengewoone Vroedschapsvergadering ten gevolge. Vóór het aangaan stelden Geconstitueerden en Gecommitteerden aan een der Burgemeesteren een Geschrift ter hand, by 't welke zy te kennen gaven hunne bekomene berigten, wegens gesmeede plans, met verzoek van voorziening tegen het onverwagt aanrukken van Krygsvolk, en dat de Vroedschap, ter geruststellinge van de Burgery, geliefde te verklaaren dezelve te zullen handhaaven, by het Besluit in Oogstmaand jongstleden genomen, tegen het inrukken van Krygsvolk binnen het *Sticht*, waar op zy, in de twee laatste Verzoekschriften, te vergeefsch, hadden aangehouden.

Onderzoek deswegen en Voorzorgen.

Naa het scheiden dier Vergaderinge werden aan Geconstitueerden en Gecommitteerden schriftlyk deeze drie vraagen door de Vroedschap, ter onmiddelyke beantwoordinge, overgeleeverd. —— *Voor eerst*, wat men verstondt door de opgegeevene te dugtene Onheilen? —— *Ten tweeden*, op welk Fundament men dezelve hadt te kennen gegeeven? —— *Ten derden*, wie de Schryvers waren dier opgegeevene Berigten? Deeze drie vraagen

1786.

gen beantwoord hebbende, verzogten zy Burgemeesters, ter voorkoming van alle Opſchudding te waaken, waaromtrent van hunnen wege, nog niets bezorgd was: alleen hadt een groot aantal Burgers zich onder elkander verbonden tot het des nagts bezetten en bewaaken der poorten, ter gemoetkominge aan de gewoone wagtdoende Schutters, en om hun te ontheffen van de verpligting tot het doen dan dubbele Wagten. —— Het Geregt werd gemagtigd, als het noodig werd bevonden, tot eene Afkondiging tegen alle Zamenrottingen. —— Schoon men niets vernam van het gevreesde aantrekken des Krygsvolks, was 'er een gerugt verſpreid, dat Heeren Gedeputeerden eene Nagtvergadering gehouden hadden. Een der Burgemeesteren verklaarde, op zyn eed, dit gerugt voor onwaar en verdicht, en daar van niets hoe genaamd te weeten; als mede dat by Gedeputeerde Staaten geene raadpleegingen over het inroepen van Krygsmagt binnen dit Gewest gehouden, veel min Attaches of Patenten, na 't zelve, of de Stad *Utrecht*, verleend waren.

Schikkingen tot den Dag der Invoeringe van het Stads Regeerings Reglement

Middelerwyl naderde de gehoopte en gevreesde Dag, de twintigſte van Lentemaand, ter Invoeringe van het Nieuwe Stads Regeerings Reglement, waar toe alles ongunſtig geſchaapen ſcheen. Twee dagen te vooren vergaderde de Vroedſchap buitengewoon. De Officieren van de Burger-compagnie de *Handvoetboog*, hadden, by herhaaling, een der Burgemees-

XXXIV. BOEK. 1786.

meesteren, aangeboden, om, op dien dag, de toegangen van het Stadhuis, met hunne Manschap te bezetten, en den Raad van een vryen en onbelemmerden heen- en wedergang derwaards te verzekeren. Men nam dit voorstel in overweeging, en keurde het goed. Een der Leden bragt in 't midden of het niet raadzaam zou weezen alle de overige Compagnien, elk op derzelver byzondere loopplaatzen, als dan, in de wapenen te laaten komen. De Krygsraad geraadpleegd zynde, aangaande de voeglykste wyze waar op zulks zou kunnen geschieden, werd hier toe, in eene buitengewoone Vroedschaps Vergadering, den volgenden dag, beslooten. Ook kreegen de *Utrechtsche* Burgers, uit het Dagblad dier Stad, verzekering, dat geen Krygsvolk eenig bevel ten optocht na *Utrecht* ontvangen hadt. Zulks baarde gerustheid en wekte vertrouwen op een gunstiger uitslag dan men zich, hadt durven voorstellen.

Wederzydsche Commisfien benoemd.

De bepaalde dag brak aan. De Burgercompagnien, verscheenen 's morgens ten half negen, volgens last van den Raad, op haare loopplaatzen, in de wapenen, by welke zich de Uitkoopers en Wagtvryen, tot dezelve behoorende, vervoegden. Zo ras zy verzameld waren, deeden zy den voorslag aan de Officieren, dat zy zich daar bevonden ter Invoering en Beëediging van het Stads Regeerings Reglement, waarom zy verzogten, dat 'er een Commissie benoemd mogt worden

den aan den Raad, om des een Voorstel te doen en te verzoeken, dat de Hoofdman, of een der Officieren, gemagtigd wierdt om de Compagnien in den Eed te neemen, en dat ook daar toe Volmagt verleend wierd aan één of meer Raaden. Geen vol uur verliep 'er of eene Commissie uit ieder Compagnie begaf zich, onder geleide van twee gewapende Schutters, na 't Stadhuis, en bevonden zich die acht Commissien in de Geregtskamer, toen de Raad ten tien uuren vergaderde, by welken zy hun last schriftlyk indienden.

Raadpleegingen.

Tot omtrent twee uuren duurden de raadpleegingen; wanneer de Heeren EYCK, DAUNIS, en ABBEMA, benevens den Secretaris DE REUVER, uit de Vroedschap daar toe gelast, aan de Afgevaardigden der Burger-compagnien, de Verklaaringen overleeverden van negen en twintig Raaden, behelzende ieders afzonderlyk antwoord. Deeze aan de Compagnien medegedeeld zynde, werden 'er slegts elf door de Burgery goedgekeurd.

Gedeeltlyke voldoening der Burgery over de Gezindheid der Vroedschaps Leden.

Zes Compagnien, waarby naa eenige rugspraak de twee overige, naamlyk de *Zwarte Knegten* en *'t Fortuin*, zich voegden, gaven aan hunne Gelastigden, eene zeer breedvoerige Verklaaring, tot de daadlyke Invoering van het Reglement, die onmiddelyk aan den Raad werd medegedeeld, met byvoeging dat de Burgery in niet meer dan elf der Verklaaringen van de Vroedschapsleden genoegen hadt kunnen neemen.

XXXIV. BOEK. 1786.

De Burgery dringt aan op de Invoering van het Stads Regeerings-Reglement

Op deeze kundschap liet de Raad, om zes uuren, aan de Gecommitteerden van de Burger-compagnien weeten, dat alle de aanweezige Leden ieder by hunne gegeevene Verklaaring bleeven volharden, met verzoek om dit aan de Compagnien bekend te maaken; geevende ten dien einde verlof, dat zeven derzelven zich na de *Neude* zouden vervoegen, om aldaar dit berigt te hooren, en 'er op te antwoorden. Men maakte zwaarigheid in het omhelzen van dien voorslag, zo niet de Raad vergaderd bleef, om der Burgeren antwoord af te wagten. Men nam deeze voorwaarde aan.

Dezelve geschiedt door eenige Regeeringsleden

De Burger-compagnien, op de *Neude* vergaderd, des wagtens moede, drongen aan, dat, ter Invoeringe van het Reglement, de Elf Raaden hunne Verklaaringen met Eede zouden bevestigen, en dat alle de Schutters, Wagtvryen en Uitkoopers, op 't zelfde Reglement, nog dien eigen avond, in den Eed zouden genomen worden. Het leedt tot negen uuren eer door eene Commissie uit de Vroedschap verklaard werd, dat dezelve het beëedigen der Verklaaringen aan die Heeren hadt overgelaaten, die daar toe bereid waren. De Compagnien benoemden twee Officieren, om, ten hunnen overstaan, by de Beëediging tegenwoordig te zyn. Deeze geschiedde in de groote Raadkamer, 's avonds ten tien uuren, door de twaalf Raaden VAN DEN BOGAARD, EYCK, VAN SENDEN, DAUNIS, DE RIDDER, ABBEMA, SMISSAERT,

VAN

VAN DER MEULEN, YVOY, VAN HAEFTEN, BURMAN en VAN DAM. De Oud-burgemeester BERGER, over wiens Verklaaring men mede voldaan was, bevondt zich door onpasselykheid niet tegenwoordig. Hy beëedigde dezelve 's anderen daags ten zynen huize. Voorts hadt de Heer DE LEEUW, eene zo sterke Verklaaring gedaan, dat men oordeelde voor de Burgery daar in genoegen te kunnen neemen.

XXXIV. BOEK. 1786.

De Burger-compagnien op 't zelve in den Eed genomen.

Naa deeze Beëediging begaven zich de Raaden DE RIDDER, SMISSAERT en VAN HAEFTEN, met den Secretaris FALCK, uit de Vroedschap daar toe benoemd, na de *Neude*, en namen de zeven Compagnien den Eed af op het Stads Regeerings Reglement: de achtste, die van de *Handvoetboog*, was op de groote zaal van 't Stadhuis reeds beëedigd. — Men wil, dat de Heer VAN HAEFTEN, in zyne Aanspraak aan de Burgery, naa het afleggen van den Eed, onder andere, hun zou gewaarschuwd hebben, *stopt het oor voor de taal dier Aterlingen, die, onder den schyn van Patriotisme, niets dan zich zelven, hun Aanzien en Grootheid beoogen, en daar door uwen rampzaligen val zouden bewerken!* (*). — Het werk dus 's nagts ten half elf uuren zyn beslag gekreegen hebbende, werden de Compagnien ontslaagen, naa van 's morgens in al-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1016.

XXXIV. BOEK. allerongunstigst weer van wind en sneeuw, in de wapenen geweest te hebben.

1786. Vreugde over dit gelukken. Naar gelange men de volvoering van dit oogmerk donkerder ingezien hadt, was de vreugd der zegepraalende Burgerye des te grooter. Zy wenschte zich geluk over het ontslag, gelyk zy het noemden, van Stadhouderlyken en Aristocratischen dwang. Allen, die hunne zaak begunstigden, droegen roem, op de voorzigtigheid, den moed, de bedaardheid, en 't geduld van *Utrechts* Burgerye. Wel hadden veelen verlangd, en 'er op gestaan, dat alle de Raaden het Reglement terstond zouden beëedigd hebben; doch, daar dit, gemerkt de bekende denkwyze van veele Vroedschapsleden, niet te wagten was, sloegen Geconstitueerden en Gecommitteerden den betreeden weg, als den eenig raadzaamen, en veiligen, in. Was men onwrikbaar blyven staan op de algemeene Beëediging van het Reglement aan de zyde der Regenten, stondt hier uit, (daar dezelve 'er niet toe besllooten) te dugten, eene verlaating der gansche Regeering, en daar uit volgende allerschadelykste Regeeringloosheid: om welke, zo veel mogelyk, te herstellen, de Burgery genoodzaakt zou geweest zyn, by de Invoering van het nieuwe Reglement, 't zelve reeds te overschreeden, en om, zonder tyd van beraad, voorlichting of onderzoek na bekwaame voorwerpen tot Regeeringsposten, Persoonen daar toe te benoemen. Terwyl hier uit ook zou hebben

ben moeten volgen eene Invoering en Beëediging van het Reglement door zich zelven: naardemaal dan de Burgery in handen van eene Commisſie uit haar midden benoemd, den Eed zou hebben moeten afleggen. Uiterſtens, hoogst gevaarlyk, en die niet alleen de verwydering tusſchen veele verſchillende, egter eerlyke Regenten, en de Burgery volſtrekt onherſtelbaar gemaakt; maar ook aan al het verrigtte de gedaante van Gewelddaadigheid, Oproer, en Onwettigheid gegeeven hebben. Door het thans ingeſlaagen ſpoor bleef de Regeering aan, werd de Eed door eene ſtaatlyke Commisſie uit de Regeering gevorderd en afgenomen; 't welk de opſpraak eener onwettige Invoering wegnam. Althans dus oordeelden en ſchreeven de Voorſtanders van deeze gewigtige Gebeurtenis (*).

XXXIV. BOEK. 1786.

Gedenkpenning ter Gedagtenisſe.

Dezelve werd vereeuwigd door een Gedenkpenning aan de Burgers uitgedeeld. Op denzelven ziet men *Utrechts Stedemaagd*, kenbaar door haar Kroon en het Wapen op haar Borst, ſtaande voor het *Altaar der Vryheid*, aangeweezen door den Hoed, en het Jaartal, zedert 't welk men den Aanvang der Vryheid zou beginnen te rekenen. Op het Altaar ligt een Romeinſche Bundelbyl en een Brief met drie Zegelen, ter aanduidinge zo van der Steden Regten als van die der drie Le-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1009. enz.

XXXIV. BOEK. 1786. Leden van Staat: waar op de Stedenmaagd met de slinker hand wyst, om aan te toonen het voornaam deel, 't welk *Utrecht* 'er in heeft, om daar by tegen allen en een ieder bewaard te worden. Zy voert in haare rechte hand een ontrold geschreeven Papier, het Nieuw beraamd Reglement der Stad, 't welk zy ter Beëediging voorhoudt aan een Officier, Onder-officier, en een Burger, die het met de opsteeking der vingeren bezweeren, terwyl de daar agter staande Burgery zich 'er aan gedraagt, door het presenteeren van 't Geweer. De Huizen en Tooren van de Buurkerk ter rechter zyde in 't verschiet duiden de *Neude* aan, de plaats waar deeze Plegtigheid geschiedde. —— De tegenzyde heeft een Eikenburgerkrans geslingerd om het opschrift. UTRECHTS BURGER SCHUTTERY BEËEDIGT STADS REGEERINGS REGLEMENT OP DE NEUDE, DEN XX MAART MDCCLXXXVI *'s Avonds ten* ± 11 *Uuren*.

Veele Regeerings-leden beschouwen dien Dag uit een geheel ander oogpunt. Hoe zeer die Dag als een Heildag toegejuichd werd door veelen, kan het klein getal der Raaden, wier Verklaaringen der Burgerye wel gevielen, genoegzaam uitwyzen, dat verre de meeste Raadsleden dien Dag min gunstig aanzagen. Hier uit ontstonden, ter Vroedschaps Vergadering vervolgens hoogloopende geschillen, hoe men het voorgevallene op den twintigsten van Lentemaand, zou boeken, en de aantekeningen inrigten. Veelen be-

schouw-

schouwden het gedaane als onwettig en van onwaarde, welk begrip anderen door hunne Aantekeningen bestreeden.

XXXIV. BOEK.

1786.

Eenige Borger-officieren, die zwaarigheid maakten om den Eed op het Nieuwe Reglement af te leggen, verzogten en bekwamen hun ontslag by de Vroedschap: terwyl de Officieren der Schutterye, die het nieuw ingevoerd Reglement op de Regeeringsbestellinge bezwooren hadden, vastfteldeu geregelde Byeenkomsten te houden, ten einde gezamenlyk over zaaken, de Schuttery betreffende, te raadpleegen en te besluiten.

Eenige Burger-officieren verzoeken hun ontslag.

't Was uit den boezem dier Vergaderingen ongetwyfeld, dat de eensluidende Adressen aan de Vroedschap voortkwamen van de Officieren en Sergeanten, als mede van de Gecommitteerden der acht Burger-compagnien, om, ten aanziene van 't geen ter Staatsvergadering, wegens de Magistraatsbestellingen der Stad en Steden, mogt voorvallen, niet te helpen besluiten, maar over te neemen om met de Burgery behandeld te worden — Wel verre van hier op een toestemmend antwoord te geeven, stelde de Vroedschap vast, dat het verhandelde ter Staatsvergadering, dit onderwerp betreffende, door de Afgevaardigden overgenomen zou worden, ten einde 't zelve ter Beraadslaaging aan de Vroedschap voor te stellen.

Weigerend antwoord der Vroedschappe op 't verzoek der Burgerye wegens 't geen de Magistraatsbestellingen der Steden betrof.

Dit en meer afwyzende handelingen der Vroedschap kweekte het zaad van ongenoegen tusschen veele Regeeringsleden

Zestien Gecommitteerden gekoozen.

XXXIV. BOEK. — 1786.

den en de Burgery, welker Stemgeregtigden, den negentienden van Zomermaand, wyksgewyze in de Kerken en andere openbaare Gebouwen, door de Officieren der Schuttery zamengeroepen, vergaderden, ter verkiezing van zestien Gecommitteerden, ingevolge van het nieuw beëedigd Stads Regeerings Reglement. De verkoozene waren, uit elke Compagnie twee, in den volgenden rang. By de Compagnie *Turkyen* GYSBERTUS CORNELIS BROUWER, en PIETER HANENBRINCK —— by het *Paapenvaandel* JAN TIELEMAN BLECKMAN en JOANNES VAN LIENDER —— by 't *Fortuin* LUDOLF DE WITH HOEVENAAR en WILLEM VAN RHYN — by de *Bloedkuil* JOHAN LAMBERTUS KIEN (*) en WILLEM VAN SOESBEEK —— by de *Zwarteknegten* JOANNES KREYLKAMP en GERARDUS BRESSER —— by de *Oranje stam* LEONARD SWARTENDYK en COENRAAD VERMEULEN —— by de *Pekstokken* LAURENS VAN HEININGEN en JOANNES VAN SCHALKWYK —— by de *Handvoetboog* GERARDUS BETTINCK en GERRIT VAN WESTHUIZEN.

Verzoek by de Regeering

Van deeze Verkiezing gaf eene Bezending uit de Burgery terstond kennis aan den

(*) Deeze Heer verklaarde, kort naa de Aanstelling, dat hy zich tot deeze post onbevoegd rekende; in diens plaats werd benoemd de Heer ADRIAAN SCHERMBEEK JASPERSZ.

den eerften Burgemeester, met verzoek om tyd en plaats te bepaalen tot het in Eed neemen der verkoozenen. 's Volgenden daags hieldt men deswegen Vroedſchap; dan, niet tegenſtaande een Adres ten zelfden einde ingediend, kwam men niet verder dan om eene Beſchryving van den geheelen Raad tegen den zesden van Hooimaand te zullen doen.

XXXIV. BOEK. 1786.

om tyd en plaats ter beëediging te bepaalen.

Zulk een uitſtel mishaagde, en vrugtloos waren de dringende geregtlyke Aanzeggingen aan de twee Burgemeesteren, door eenen Deurwaarder ter belegging eener buitengewoone Vroedſchapsvergadering tegen den twee en twintigſten. Op eene gewoone deeden de beide Burgemeesters opening by geſchrifte van 't geen ten hunnen huize tusſchen hun en eenige Gecommitteerden uit de Burgery was voorgevallen, en de geregtlyke Aanzegging. Een hunner beklaagde zich over eenige uitdrukkingen ter gelegenheid dier onderhandelingen hem door één of meer Burger-Gecommitteerden te gemoet gevoerd. Met wederſpraak van eenigen ſtelde men vast te volharden by den dag op den twintigſten bepaald ter buitengewoone Beſchryving. De Heer PESTERS bragt in 't midden om Burgemeesters te verzoeken voortaan geene buitengewoone Vroedſchap te beleggen, zonder alvoorens kennis te hebben van het Plan of de Punten, waar over die Vergadering ſtondt gehouden te worden. Dit kwam by Meerderheid tot een Beſluit; waar tegen

Der Burgery mishaagend uitſtel.

 gen

XXXIV. BOEK. 1786.

gen de Heeren EYCK, VAN SENDEN, DE RIDDER, SMISSAERT, VAN HAEFTEN en VAN DAM gezamenlyk deeden aantekenen, dat, huns oordeels, de verzoeken tot het zamenroepen van den Raad, uit naam der Burgerye gedaan, nimmer konden of mogten geweigerd worden; te minder, daar het zeer ligt zou kunnen gebeuren, dat de Burgery een Voorstel van aangelegenheid hadt in 't midden te brengen, waar van zy buiten staat was vooraf eenige opening te geeven.

Ingeleeverd Beklag deswegen met dringende Voorstellen gepaard.

De Burger-schutters, Wagtvryen en Uitkoopers, kwamen, elk in derzelver Wyk, op den dertigsten van Zomermaand, weder by een, en hoorden het verslag van de dus verre vrugtloos aangewende poogingen, om verkoozene Gecommitteerdens te doen beëedigen. Zulks hadt ten gevolge eene breedvoerige Verklaaring uit naam der Burgerye, den derden van Hooimaand aan Burgemeesteren en Vroedschap overgeleeverd: waar in zy zich beklaagen over het gedrag der Meerderheid, ten hunnen opzigte, naa de Beëediging van 't Stads Regeerings Reglement, nu drie maanden lang, gehouden; „ deeze hadt zy," om hunne eigene woorden te bezigen, „ vrugtloos moeten zien „ verloopen, zonder dat 'er iets, hoe „ genaamd, in 't werk was gesteld om „ de Burgery in 't genot van dit door „ haar verkreegen Regt te stellen, en „ tevens, binnen dien tyd, tot eene af-

„ doe-

„ doening der nog overige Punten tot XXXIV.
„ Redres der Bezwaaren te komen — BOEK.
„ wel verre van daar, hadt de Burgery,
„ geduurende die drie maanden, moeten 1786.
„ ondervinden, dat haar redenen van be-
„ zwaar en klagten tegen de Meerder-
„ heid der Leden van den Raad, telkens,
„ en van dag tot dag, grooter waren
„ geworden, gelyk de Actens en Reso-
„ lutien van den Raad tot zo veele ge-
„ tuigschriften verstrekten; dat de Meer-
„ derheid der Leden allen redelyk ver-
„ hoor der Burgery verbande, daar tegen
„ naar hun smaak en zinlykheid Voor-
„ stellen deeden, en zodanige Resolutien
„ namen en doordrongen als ten duide-
„ lykssten toonden, dat men niets anders
„ voorhadt, dan de Burgery onder zo-
„ danig eene Overheersching te doen ge-
„ bukt gaan, welk te eenemaal streedt
„ tegen de Regten en Voorregten der
„ Stad *Utrecht*, en regelrecht aanliep te-
„ gen het herstel der zo wettig opgeroe-
„ pene bezwaaren."

Zich, over het verwyl van de by herhaling verzogte Beëediging der zestien verkoorene Gecommitteerden uit de Burgery, en de behandeling der twee Burgemeesteren, in dit geval, ten sterksten beklaagd, en hun verontwaardiging betuigd hebbende over het Besluit, volgens 't welke
„ het thans maar alleen van het goedvinden
„ der Burgemeesteren behoefde af te han-
„ gen, om eene Extraordinaire Vergade-
„ ring

XXXIV. BOEK. 1786.

„ ring te beleggen, of af te wyzen," vervolgen zy, „ dat alle deeze handelin-
„ gen der Meerderheid van den Raad
„ ten duidelykſten aantoonden, deszelfs
„ ongenegenheid en onwilligheid om aan
„ Burgery te presteeren het effect van
„ het geintroduceerde en bezwooren Re-
„ glement, en 'er dus aan de Burgery
„ geen andere weg opengelaaten was,
„ dan om zich, ingevolge van het door
„ haar verkreegen Regt, en op gronden
„ van Stads Regten en Voorregten, te
„ ſtellen in het daadlyk bezit en genot
„ van dit bezwooren Reglement."

„ Waarom de Burgery, alvoorens daar
„ toe over te gaan, te raade is gewor-
„ den, by deezen aan U Ed. Gr. Agtb.
„ voor te draagen een peremptoiren tyd,
„ en wel van vier weeken, in te gaan met
„ dato deezes, binnen welken de Burge-
„ ry begeert en inſteert, dat uit hoofde
„ van hun voorzeide Regt, de Beëedi-
„ ging van Gecommitteerdens daadlyk ge-
„ ſchiedde. En in geval U Ed. Groot
„ Agtb. door de dispoſitie van de Meer-
„ derheid, onverhoopt, tot het uiteinde
„ dier vier weeken, weigerig mogten
„ blyven, aan het billyk en regtmaatig
„ verlangen van de Burgery te voldoen,
„ declareert de Burgery, dat zy zich niet
„ langer zal ophouden, noch laaten te
„ vrede ſtellen met woorden zonder ef-
„ fect; maar dat zy, naa verloop van
„ dien tyd, zich met de daad zal verzet-
„ ten tegen die weigering, en andere wil-

„ le-

„ lekeurige handelwyzen van den Raad, XXXIV. BOEK. 1786.
„ en zich *ipso facto* in het bezit zullen
„ ſtellen van het gearresteerde en door
„ hun beëedigde Reglement van Regee-
„ ring; 't welk voor hun niet alleen vol-
„ ſtrekt onontbeerelyk is geworden; maar
„ 't welk aan de Burgery niet dan met
„ het hoogſte onregt langer kan onthou-
„ den worden. En zulks alles zodanig,
„ dat zy, welken de Burgery van het
„ effect van het Reglement zullen willen
„ frustreeren, zo door de voorzeide Be-
„ ëediging tegen te gaan, of te willen
„ dilaijeeren, of tot het een of ander,
„ ten effecte van het geintroduceerde Re-
„ glement niet te komen, ten opzigte
„ van die Raaden, welken mogten tegen-
„ werken, het daar voor zal gehouden
„ worden, dat de zaak van den twintigſten
„ Maart buiten haar geheel gebragt is, en
„ dat mitsdien alle zodanige Regenten,
„ naa verloop van voorzeide vier wee-
„ ken, zullen verſtaan worden van de
„ Regeering, en hunne Posten vervallen
„ te zyn, ten effecte dat zy daar van
„ geremoveerd en anderen in hunne plaat-
„ zen zullen verkoozen en aangeſteld
„ worden; ten zy de Burgery, door eenig
„ geweld van de Meerderheid van den
„ Raad, en van wien het ook zyn mag,
„ genoodzaakt wierd, dien tyd van vier
„ weeken te vervroegen.

„ Ten welken einde de Burgery al
„ verder verklaard, dat zy, van dit haar
„ uiteindelyk Beſluit, gegrond op het

„ ge-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ gedrag van de Meerderheid van deezen Raad, zich in de verpligting gesteld vindt om daar van aan de hooge „ Bondgenooten preallable kennisse te zullen geeven, in dat zekere vooruitzigt „ en die verwagting, dat dezelve, ja ook „ geheel *Nederland*, het verrigtte van „ onze Burgery niet alleen zullen goedkeuren; maar, ingevolge van de Unie, „ ons onze onvervreemdbaare Regten en „ Privilegien helpen handhaaven en maintineeren, ook met die magt, waar toe „ zy zich by Eede, volgens de Unie, „ verbonden hebben. —— Daar de Burgery, uit hoofde van haar Regt, ook „ geen oogenblik vermeent te mogen „ aarzelen, van deeze haare intentie „ en vastbeslooten voorneemen kennisse te geeven aan *Neerlands* weldoenden Bondgenoot, den Koning van „ *Frankryk*, welken men zich vertrouwt „ te mogen verzekeren, dat de aanhoudende onderdrukkingen van onze Burgeren met geene onverschillige oogen „ zal kunnen aanzien; te min, daar als „ gezegd, van den kant der Regeeringe, de Overeenkomst op den twintigsten van Maart aangegaan, tot Continuatie van alle de Leden van den „ Raad tot den twaalfden October aanstaande, door het opgevolgde gedrag „ van de Meerderheid van den Raad ook „ van nu af aan, voor nul en van geener waarde kan en ook behoort gehouden te worden, zo als zulks, ten hun-

„ nen

„ nen aanziene, by de Burgery verklaard XXXIV.
„ en gehouden wordt, by deezen. BOEK.
„ Van al 't welke de Burgery, als haare
„ vaste en ferme Resolutie bevattende, 1786.
„ U Ed. Gr. Agtb. niet heeft willen onkundig houden; ten einde dan die Leden van den Raad, welken zich oordeelen aan de zyde van de Burgery te willen voegen, zich daar op in tyds kunnen verklaaren; en anderen, welken tot hier toe zich tegen alle de redelyke begeertens van de Burgery, met de hoogste wederstreeving, gesteld hebben, zich, naa verloop dier vier weeken, niet zullen kunnen beklaagen over de gevolgen, welke hunne onregtmaatige handelingen tegen een ten uitersten getrapt en getergd Volk, notoirlyk en regtvaardig naa zich zullen sleepen (*)."

De Burgery schryft aan de Bondgenooten, als mede aan de Schutteryen en Gewapende Genootschappen.

Deeze Verklaaring hadt ten gevolge, dat de Vroedschap, by voorraad, bepaalde, om de buitengewoone volle Beschryving (†) op den zesden van Hooimaand bestemd, tot op den vyf en twintigsten uit te stellen, ten einde over dit, zo wel als het laatste te vooren ingeleeverd Adres, te raadpleegen en te besluiten. —— Intusschen ging de Brief der Burgerye af aan

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 687.

(†) In eene *Volle Beschryving van den Raad* worden ook die Leden opgeroepen, die, uit hoofde hunner Commissien, geene Zitting in den Raad hebben, of, van wegen hunne Buiten-commissien, niet gewoon zyn te verschynen.

XXXIV. BOEK. 1786. aan de Bondgenooten, ingerigt om zich voor het Bondgenootschap en *Neerlands* Volk te regtvaardigen, ingevalle *Utrechts* Burgery genoodzaakt wierd sterkere maatregelen te gebruiken, door het aanhoudend weigeren der Beëediging van het Collegie van Gecommitteerden, en een daar uit gebooren mistrouwen, ja een bykans zeker vooruitzigt, dat men, ware het mogelyk, het Stads Regeerings Reglement, tegen den twaalfden van Wynmaand, schoon door de Burgery bezwooren en ingevoerd, van de zyde der Vroedschap, zou zoeken werkloos te maaken: welke gevolgen zy, huns oordeels, dan aan de eigendunkelyke bestuuringen en daaden der Regenten moesten toeschryven: en daarom vertrouwden, dat de Hooge Bondgenooten haar in haar Regt van eene onafhangelyke Magistraatsbestelling, niet zouden hinderlyk zyn; doch haare gedraagingen, waar toe zy, ter verzekeringe van hunne Regten mogten gedwongen worden, als in den uitersten nooddwang geschied, zouden regtvaardigen en hun taay geduld bewonderen. — Aan alle de Schutteryen en Gewapende Genootschappen vaardigden zy desgelyks eenen Brief af, om dezelve te verstendigen van den toedragt der zaken binnen *Utrecht*, dezelve tot hulpverleening uitnoodigende (*).

Vier

(*) *Zie deeze Brieven in de Utrechtsche Courant* van 10 July 1786.

Vier Heeren uit de Burgery begaven zich, den vyfden van Hooimaand, na *'s Gravenhaage* in Bezending aan den *Franschen* Afgezant den Markgraaf DE VERAC. In het Adres deezen overhandigd, het beloop der zaaken tusschen de Regeering en de Burgery van *Utrecht*, met bygevoegde stukken, ontvouwende, drukten zy zich, ter wegneeming van het bevreemdende, in deeze hunne vervoeging, op deezen trant uit; „ Daar de stap van „ onze Burgery, den derden July jongstleden gedaan, van dien aart is, dat, „ by onverhoopte aanhoudende weigering „ van den Raad, daar uit funeste en „ zeer eclateerende gevolgen zouden kunnen voortkomen, zo heeft onze Burgery het onvermydelyk en volstrekt „ noodig geoordeeld, aan uwe Excellentie, ter Informatie van zyne Majesteit, „ daar van kennisse te geeven —— *geenzins met oogmerk, om op de bekende edelmoedige denkwyze van zyne Majesteit iets het minste te willen attenteeren, dat gelyken zoude na de inroeping van eenige Influentie of Adsistentie, als wy al te wel weetende, dat zyne Majesteit niet onverschillig zou zyn, wanneer anderen zich met onze Huishoudelyke Bestellingen kwamen te bemoeijen, het ons dus minst voegen zoude, daar tegen, zelfs in schyn, iets het geringste te enthameeren.* Dan „ heeft onze Burgery geoordeeld, dat zy, „ tot deeze Kennisgeeving, zich volstrekt „ verpligt vondt, alzo het eclateerende

XXXIV. BOEK. —— 1786. Vaardigt eene Bezending af aan den *Franschen* Afgezant DE VERAC.

XXXIV. BOEK. 1786.

„ van de omstandigheid, waar in wy ons „ bevinden, en het welk in de gevolgen „ een notoiren invloed op het Regee- „ ringsbestuur deezer Provincie hebben „ moet, tegen ons, door verkeerde infor- „ matien, een ongunstig vooroordeel by „ zyne Majesteit zou kunnen veroorza- „ ken (*)."

De Beëediging der Burger-gecommitteerden geweigerd.

Behalven zeven Raaden, maakten de overige dertig Leden der volle Vergadering zwaarigheid in de verzogte Beëediging der gekoozene zestien Burger-Gecommitteerden: waar om dezelve van de hand geweezen werd. Ook begreep de Vroedschap, dat de Inleeveraars, de voorgegeevene bevoegdheid niet bezaten om de Raadsleden, op eigen gezag, vervallen te verklaaren van hun Post, hun diensvolgens uit den Raad te zetten en anderen in hunne plaats te stellen: waar tegen de Vroedschap zich wel uitdruklyk verklaarde.

De Burgery besluit zelve die Heeren in den Eed te neemen.

Dit Raadsbesluit, den eersten van Oogstmaand, ter kennisse gebragt zynde van de Burger-Schutters, Uitkoopers en Wagtvryen, in ieder Compagnie, werd by deezen in overweeging genomen, hoe

(*) Zie het geheele Adres in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 719. enz. en eenige Aanmerkingen tot regtvaardiging van 't zelve, als mede van het gedrag der *Utrechtsche* Burgery, in deezen, *Stukken door het Genootschap tot Herstel der Eensgezindheid en Burgerregten in Utrecht* II. D. bl. 100. *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1275.

„ hoe alle middelen, ter bedoelde Beëe„ diging, vrugtloos beproefd waren, en „ 'er dus voor de Burgers niets anders „ overbleef dan gebruik te maaken van „ hun Regt, met dat Collegie zelve in „ den Eed te neemen." Hier toe werd de volgende dag bestemd, wanneer 's morgens, ten negen uuren, elk zich, met Geweer op de gewoone loopplaatzen, zou vervoegen, met de verkoorene Gecommitteerden vergezeld: om vóór tien uuren van daar met slaande Trommen en vliegende Vaandels na de *Neude* te trekken, en daar de Beëediging te volvoeren; als mede dat dien eigen avond nog aan de Raaden eene Aanzegging zou worden gedaan.

Aanzegging deswegen aan de Raaden.

Woordlyk was de Aanzegging, door een Officier, twee Onder-officieren en twee Burger-schutters van ieder Compagnie aan de Raaden in elke Wyk van dezelve woonagtig, rondgebragt, van deezen inhoud. „ Van wegen de Burger„ schutters, Uitkoopers en Wagtvryen, „ van de acht Compagnien deezer Stad, „ en alzo in deezen Principaalen, wor„ den Burgemeesters en Raaden in de „ Vroedschap deezer Stad, nevens der„ zelver Secretarissen geinthimeerd om, „ op den tweeden Augustus MDCCLXXXVI, „ des Voornoens, ten tien uuren, te „ compareeren op de *Neude*, binnen dee„ ze Stad, en aldaar, in tegenwoordig„ heid der geheele Burgery, en ter re-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ quisitie van dezelve, het Collegie van „ Geëligeerde Gecommitteerden uit de „ Burgery, conform den inhoude, daar „ van by het beëedigde Reglement, voor „ zo veel het Stads Regeeringsbestelling „ aangaat, voorgeschreeven, alles ten einde „ de als by het zelve Reglement, in den „ Eed te neemen. En dat, by aanhou„ dende weigering en noncomparitie van „ Burgemeesteren en Raaden voorn. de „ Burger-schutters, Uitkoopers en Wagt„ vryen, uit hoofde van het hun compe„ teerende en overgelaaten Regt, dan „ zullen overgaan tot het in Eed neemen „ van voornoemde Geëligeerde Gecom„ mitteerden, en het installeeren van 't „ zelve Collegie."

Volvoering van dit Besluit der Burgerye.

By het openen der Stadspoorten, op den volgenden morgen, werden dezelve, zo wel als de byzondere uitgangen, door een aantal Burger-schutters bezet, om van buiten allen verdagten toeloop te beletten, en te verhinderen, dat niemand, tegen wil der Burgerye, de Stad verliet. Overeenkomstig met de gemaakte schikking verscheenen de Burger-schutter Compagnien op derzelver loopplaatzen, en begaven zich vervolgens na de *Neude*; en wel in dier voege, dat de Uitkoopers en Wagtvryen van elke Compagnie, met een klein Detachement, voor de Compagnie uittoogen en de verkoorene Gecommitteerdens in 't midden gingen, by het Vaandel Pelotton.

Op

Op de *Neude* vereenigden zich de Compagnien, naa de Uitkoopers en Wagtvryen op den rechter vleugel van ieder Compagnie geplaatst te hebben, in één lichhaam, derwyze dat zy een grooten eironden kring vormden; deezen kring geslaagen zynde, werd, uit naam van alle de daar vergaderde Burger-schutters, Uitkoopers en Wagtvryen, naa voorgaande oproeping van allen en een ieder, niemand uitgezonderd en hier toe behoorende, en dienvolgens uit naam van 't geheele lichaam der *Utrechtsche* Burgery, naa trommelslag, op alle vier hoeken der *Neude* opgeroepen. „ Heeren Burgemees-
„ teren en Raaden in de Vroedschap dee-
„ zer Stad! om zich te begeeven binnen
„ den geslaagen Kring, en aldaar, ter
„ requisitie van de alzo plegtig vergader-
„ de Burgery, in den Eed te neemen
„ het Geëligeerde Collegie van Gecom-
„ mitteerden deezer Stad!"

XXXIV. BOEK. 1786.

Klein aantal der Regeeringsleden op de *Neude* verscheenen.

Slegts vyf Regeeringsleden konden aan deeze oproeping voldoen. Geene anderen waren 'er verscheenen dan de Heeren EYCK, VAN SENDEN, DE RIDDER, SMISSAERT en VAN HAEFTEN. Deezen, met den Secretaris FALCK, binnen den Kring getreeden zynde, werd daar op een kleinder Kring gevormd, bestaande uit alle de Officieren der Compagnien, terwyl de Sergeanten zich voor de Divisien plaatsten. De verscheenen Raadsleden, verzogt om de Beëediging te volvoeren, een afzonderlyk gesprek met el-

XXXIV. BOEK. 1786.

kander in een nabygelegen huis gehouden hebbende, las de Heer EYCK eene Verklaaring voor, en leeverde dezelve, zo door hem als de andere vier Heeren ondertekend, over, by welke zy te verstaan gaven, „ dat zy, geen genoegzaam „ aantal van hunne Mede-Raaden tegen„ woordig ziende, zich uit dien hoofde, ten „ eenemaale onbevoegd oordeelen om het „ Collegie van Gecommitteerden uit de „ Burgery in den Eed te neemen, op „ naam van den Raad; zonder egter het „ Regt tot de Beëediging van Gecom„ mitteerden, aan de Burgery toekomen„ de, eenigzins te willen tegenspreeken."

De Burger-gecommitteerden door de Burgery in den Eed genomen.

Niets bleef 'er dus over dan het aangevangen werk, op den, in dit geval, wel voorzienen en beraamden voet voort te zetten. De zestien gekoozene Gecommitteerden, werden door den jongsten Officier van ieder Compagnie in den kleinderen kring binnengeleid; en voorts door de oudste en jongste Capiteinen en Luitenants, uit naam der aldaar vergaderde Burgery, afgevraagd; „ Of zy, ter vor„ dering van de Burgery, als nu bereid „ waren hunne Posten, als Geëligeerde „ Gecommitteerden, te aanvaarden, en „ over zulks, aan de Burgery, aldaar „ plegtig af te leggen den daar toe ge„ arresteerden Eed?" Dit met een toestemmend Ja! beantwoord zynde, werd, in naam van de aldaar vergaderde Burgery, plegtig voor GOD en de geheele Wereld geprotesteerd tegen alle de tot hier

hier toe onwillig gebleevene Raaden, wegens derzelver onwilligheid: onder betuiginge, dat aan de Burgery geen andere weg opengelaaten was, dan, met gebruikmaaking van het Regt aan haar toekomende, te treeden ter Beëediging en daadlyke Invoering van het Collegie van Gecommitteerden. —— Wyders vroeg men ieder der Gecommitteerden; „ of zy dan „ ook bereid waren om in handen van „ de Burgery af te leggen den by het „ Reglement gearresteerden Eed, zo veel „ de Stads Regeering betrof?" Hier op desgelyks Ja! gezegd hebbende; doch onder deeze bepaaling, „ behoudens zodanige veranderingen, welke met concurrentie van Raad en Burgery in het „ gearresteerde Stedelyk Reglement zouden mogen gemaakt worden," lagen zy, onder het presenteeren van 't Geweer der geheele Schuttery, terwyl de Officieren, als mede alle Wagtvryen en Uitkoopers, met ongedekten hoofde stonden, den Eed aan de Burgery af in handen der gemelde Capiteinen en Luitenants. Waar op de bovengenoemde vyf Regeeringsleden uit den kring vertrokken.

XXXIV. BOEK.

1786.

Ter voltooyinge van dit staatlyk bedryf begaven zich alle de Officieren en Onderofficieren naa een tafel op 't Plein onder den blooten hemel geplaatst ter ondertekening van een *Verbaal* van het voorgevallene op dien dag, om ter hand gesteld te worden aan de nu beëedigde Gecommitteerden, en hun te dienen tot een

 vol-

XXXIV. BOEK. 1786.

volledig Bewys en altoosduurend Gedenkteken der Invoeringe van dit Burger-collegie.

Insinuatie, bestemd voor de weigerende Regeeringsleden, die vervallen verklaard worden van hunne Posten.

Naa deeze verrigting plaatsten zich de Officieren voor hunne byzondere Compagnien, ter voorleezinge eener *Insinuatie*, om welke te ontwerpen zy daags te vooren gelastigd waren. In deeze beklaagden zy zich over de onwilligheid van den Raad om toe te treeden tot het in den Eed neemen der Burger-gecommitteerden; uit welken hoofde zy zelven, in den naam der Burgerye, dat bedryf hadden moeten voltrekken; en verklaarden daar op alle de weigerig en onwillig gebleevene Raaden, van heden af, vervallen van hunne Raadsplaatzen, met Insinuatie aan dezelve om zich, naa deezen dag, te onthouden van alle Vergaderingen van de Magistraat en Politie, als mede van de Commissien ter Staatsvergaderinge, daar aan verknogt. Met verdere Insinuatie aan Burgemeesteren om de weigerende Heeren niet meer in den Raad te beschryven, onder Protest van alle de gevolgen, byaldien iemand der bedoelde Raaden, zich voortaan in de Vergadering zou vervoegen; naardemaal hy alle die gevolgen zich zelven zou moeten wyten.

De Heer Eyck tot Gouverneur benoemd en schikkingen tot Beveiliging.

Dezelve droeg de goedkeuring der vergaderde Burgerye weg. Op de voorgestelde bedenking of het, in den tegenwoordigen toestand van zaaken, voor de veiligheid der Stad wel geraaden ware het Gouvernement en Commando over dezelve in de handen van den eersten en

twee-

tweeden Burgemeester te laaten, waren zy allen eenstemmig van gevoelen, dat ook ten deezen opzigte verandering moest plaats grypen. Waar op men, zonder uitstel, den Heer Eyck voor Gouverneur der Stad *Utrecht* verklaarde, den Heeren Gordon, Keer en d'Averhoult opdroeg alles wat tot verdeediging der Stad mogt vereischt worden. Met belofte van de zyde der Burgerye, om, op hunnen gedaanen Eed, deeze Heeren, in die hoedanigheden, te willen erkennen en te handhaaven. —— Voorts werden de Poorten dag en nagt door een Burgerwagt bezet, de Hoofdwagt betrok het Stadhuis.

XXXIV. BOEK. —— 1786.

De Burger-gecommitteerden houden hunne eerste Vergadering.

De Aalmoesfenierskamer was bestemd ter gewoone Vergaderplaats der Burgergecommitteerden, derwaards werden zy in een staatlyken optocht door de voornaamste straaten heen geleid. Voor 't zelve schaarden zich de Leden dier Burgercommissie, met den oudsten Officier van ieder Compagnie. Deeze alle voorbygetrokken zynde, geleiden de acht oudste Bevelhebbers de zestien Gecommitteerden ter Vergaderplaats in, gaven hun het getekende Verbaal, en het beëedigde Stads Regeerings Reglement over. Dus plegtig ingehuldigd aanvaardden zy die nieuwe post, en hielden hunne eerste Zitting. Met het trekken der Burger-compagnien na haare loopplaatzen, en het uit elkander scheiden, eindigde deeze gedenkwaardige dag, welks verrigtingen van zo buiten-

XXXIV. BOEK. 1786.

gewoonen aart, eene ontelbaare menigte niet alleen van *Utrechtenaaren*, maar ook van vreemden, derwaards toegevloeid, tot getuigen hadden.

De Insinuatien aan de afgezette Raaden gezonden.

De afgezette Raaden ontvingen nog dien zelfden dag de Insinuatien, by welken zy van hunne Regeeringsposten vervallen verklaard werden, terwyl zy nogthans hunne Commisfien, die niet uitgezonderd waren, tot den twaalfden van Wynmaand naastkomenden, zouden kunnen blyven waarneemen; ten ware zy, door hunne verdere tegenkantingen, de Burgery noodzaakten, tot haare Veiligheid en behoud van haar Regt, ook daar in verandering te moeten maaken.

Aanspraak door VAN HAEFTEN over dit afzetten der Raaden.

De Vroedschap VAN HAEFTEN, die zich, by aanhoudenheid, een Voorstander betoonde van de begrippen en handelingen der Burgerye, en het verrigtte op deezen Dag met zyne goedkeuring vereerde, ontving by het afvuuren van de Compagnie *de Pekstokken* aan welker hoofd hy was, op den vierden van Oogstmaand, de openlyke dankerkentenis zyner Officieren en Schutteren. By het gevoelig genoegen, 't welk hem zulks verwekte, en 't geen hy openlyk verklaarde, voegde hy hun toe. „ Ik betuig myn
„ leedweezen, dat *Utrechts* braave Bur-
„ gery zich genoodzaakt heeft gezien,
„ om veele kundige Regenten van hunne
„ Posten te verlaaten, en schoon zy, door
„ hunne van my verschillende begrippen,
„ tot zulk eene daad, welke uit den boe-

„ zem

„ zem des Volks was voordkomende, XXXIV.
„ aanleiding hadden gegeeven, betuig ik BOEK.
„ openlyk, dat ik aan hun nimmer den
„ verdienden roem zal kunnen onttrek- 1786.
„ ken; maar dat hunne kundigheden by
„ my steeds in agting zullen blyven. Ik
„ bely openlyk, dat ik omtrent de Re-
„ geeringsvorm van deeze vrye en on-
„ afhangelyke Stad, de Burgery, welker
„ Vertegenwoordiger ik ben, volgens my-
„ ne aangenomene grondbeginzelen, wel
„ raaden, doch nimmer eigendunkelyk
„ bestuuren mag. Ja, dat, indien ik van
„ hun volstrekt in denkbeelden mogt ver-
„ schillen, en ik genoodzaakt wierd myn
„ gevoelen te zeggen, ik als dan open-
„ lyk in haaren kring verschynen en my
„ niet onttrekken zou, ten aanhooren van
„ de geheele Burgery, myne gedagten
„ aan hun mede te deelen; en, was het
„ dat zy dezelve afkeurden, dan zou ik
„ hun de vryheid niet kunnen beneemen,
„ of door myne gezegdens, door eenige
„ magt of eigendunkelyk bestuur be-
„ letten, hunnen vryen wil omtrent de
„ Regeeringsvorm te volgen. De onaf-
„ hangelykheid van de Magistraatsbestel-
„ ling binnen deeze vrye Ryksstad be-
„ vestigt my in dit gevoelen.

„ Dan dat men van deeze vrye denk-
„ wyze geen misbruik maake, en de Vry-
„ heid in Losbandigheid verkeere! Ik
„ bepaal zulks alleen tot de Magistraats-
„ bestelling der Stad *Utrecht* om welke
„ te schikken ik de Burgery geregtigd
„ oor-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ oordeel; dan dat, deeze eens op een „ vasten voet gebragt zynde, de Burgeren zouden voortgaan, zich met de dagelyksche zaaken van de Politie te „ moeijen, zulks zou van de schroomlykste gevolgen zyn. Men behoort als „ dan het Bestuur aan die geenen, welken men het heeft toevertrouwd over „ te laaten. Het toeziend oog der „ Burgery, ik meen het Collegie van „ Gecommitteerden, is een waarborg tegen alle inbreuken. Men behoort zich „ aan de Wetten door de Vertegenwoordigers en Gemagtigden des Volks, tot „ nut der geheele Maatschappy gegeeven, te houden; daar men anders handelt, slaat men die Wetten den bodem „ in, zonder welke de Waare Vryheid „ niet kan bestaan!"

By de bekendmaaking van deeze openlyke voordragt zyner gevoelens, ten aanhooren der Schutterye, voegde de Heer VAN HAEFTEN nog eenige Raadgeevingen aan *Utrechts* Burgery in den toenmaaligen staat van zaaken; onder andere wilde hy, dat zy zich onthielden van schennissen der pligten van uiterlyke beleefdheid en onvriendlyke bejegeningen. „ Hebt gy, „ ô, *Utrechts* Burgery! u genoodzaakt en „ geregtigd geoordeeld, een groot getal „ uwer Vertegenwoordigeren van hunne „ plaatzen te ontslaan, herdenkt dat het „ uwe Vertegenwoordigers waren, sommigen hebben merkelyke diensten aan

„ uwe

„ uwe Stad en Burgery gedaan, dit is XXXIV. BOEK. 1786.
„ ontegenſpreekelyk, ik durf zulks open-
„ lyk zeggen, en my op uw getuigenis
„ beroepen. Beſchouwt hun als Leden
„ der Maatſchappy, en doet hun geen
„ openlyken ſmaad aan; zulks immers
„ kan u nimmer tot roem ſtrekken; daar
„ gy anderzins uwe lasteraars zult doen
„ verſtommen.

„ Nog een enkel woord; zorgt voor
„ de Eendragt. Ik kan zidderen als ik
„ om de verbreeking van dien ſterken
„ band denk; dan ſtort uw Vryheids
„ Tempel in; dan zult gy vreemde Go-
„ den moeten wierooken. — *Zorgt* voor
„ een onberispelyk Gedrag: want het geen
„ een ieder van Ulieden in 't byzonder
„ doet, zal aan *Utrechts* Burgery worden
„ geweeten; en gy zoudt niet alleen den
„ haat uwer Vyanden, maar zelfs de ver-
„ agting uwer Vrienden, dus op u laa-
„ den. De geheele Burgery zal u, als een
„ onwaardig Lid, uit hunnen kring wee-
„ ren, als zodanig eenen, die zich ten
„ dienſte der Vryheid aanbiedende, de-
„ zelve verlaaten, en der Losbandigheid
„ ten dienſte geſtaan heeft! (*).

Gedeputeerde Staaten ſchryven aan de Algemeene Staaten over dit gebeurde.

Gedeputeerde Staaten vaardigden drie dagen naa deeze Inhuldiging der Burger-gecommitteerden, en Afzetting van zo veele Raadsleden, een Brief vol beklag af aan de Algemeene Staaten, behelzende een kort

(*) *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 49. enz.

XXXIV. BOEK. 1786.

kort verslag van 't voorgevallene, met bygevoegde betuiging; „ dat zy zich „ daar door in de allerzorglykste omstan„ digheden gebragt vonden, alzo zy de „ gevolgen van zodanige *violente demar„ ches* ten hoogste apprehendeerden, en „ niets anders konden te gemoet zien, „ dan dat, zonder spoedige middelen van „ redres, dewelke hun, uit hoofde van „ het heerschend misnoegen en wantrou„ wen, kwamen te ontbreeken, de Stad „ *Utrecht* en de Provincie aan de groot„ ste onheilen blootgesteld en tot een on„ nut Lid van het Bondgenootschap zou „ gemaakt worden. —— Dat het die re„ den was, die hun, daar zy zeer moes„ ten twyfelen of de Staatsdeliberatien „ wel langer voortgang zouden hebben, „ gepermoveerd hadt om dit gebeurde „ ter kennisse van hun Hoog Mogenden „ te brengen, zonder nogthans eenig „ speciaal verzoek te doen, waar toe zy „ zich niet gelast vonden; maar alleenlyk „ om aan hunne verpligting te voldoen, „ en aan hun Hoog Mog. beter en wy„ zer oordeel over te laaten, welke mid„ delen tot Herstel van de goede Orde „ en Rust binnen de Provincie van *Ut„ recht*, op eene Constitutioneele wyze, „ overeenkomstig met de gronden der „ Unie, tot voorkoming van de totaale „ ruïne van dit Lid des Bondgenootschaps, „ zouden kunnen en behooren te worden „ aangewend: waar toe zy, zo veel in „ hun vermogen was, altoos bereid zou„ den

„ den gevonden worden te willen mede
„ werken."

De zeven en twintig afgezette Raaden gaven Staaten des Lands van *Utrecht*, en den Stadhouder, by een gelykluidenden Brieve, kennis van het lot hun overgekomen; vergezeld van eene Notariaale Acte, by welke zy al het verrigtte door de Burgery voor onwettig verklaarden; doch tevens dat zy, uit hoofde van het reeds verrigtte en verder bedreigde van een gedeelte der Burgerye, als mede om te beproeven of de Burgery, by of door tydsverloop tot bedagtzaamer en bedaarder handelingen en overdenkingen, zou kunnen gebragt worden, raadzaamst oordeelden, voor eerst niet in den Raad te komen, en dat Burgemeesters, in 't byzonder, vermeenden om dezelfde redenen, den Raad niet te moeten doen zamenroepen. — Zy merkten zich geenzins aan als vervallen van hunne Raadsplaatzen, en betuigden, dat zy elk hunne Commisfien, welke zy thans waarnamen, zouden blyven waarneemen, als daar toe, in hoedanigheid van Raad of Vroedfchap geregtigd; en in geenen deele uit kragte van de by Infinuatie hun gelaatene bevoegdheid om in die Commisfien, tot den beftemden tyd, werkzaam te kunnen blyven.

1786. De Afgezette Raaden fchryven aan Staaten van *Utrecht* en aan zyne Hoogheid.

Nadere aanzegging om zich van allen bewind van Regeeringszaaken te onthouden, ontvingen de afgezette Regenten, op den achtften van Oogstmaand, wanneer

Nieuwe Regeeringsleden benoemd.

XXXIV. BOEK. 1786.

neer ook de Heeren Geëligeerden en de Ridderschap aanschryven kreegen om geene Raadpleegingen aan te vangen, veel min Besluiten te neemen, omtrent het verrigtte door de Burgery op den tweeden dier Maand. — Om het onlangs beëedigde Reglement voorts te doen werken, besteedde men geen gering gedeelte van Oogstmaand, met, volgens 't zelve, Benoemingen te maaken en Verkiezingen te doen van Nieuwe Raaden, ter plaatsvullinge van de Afgezetten. Voor 't einde van dezelve waren 'er vyftien verkoozen, en bepaalde men den acht en twintigsten, op dat de Stad, zo ras mogelyk, van een bekwaam aantal Regenten mogt voorzien worden, tot derzelver Aanstellinge en plegtige Beëediging.

Plegtige Aanstelling en Beëediging deezer nieuwe Regeeringsleden.

Verdiende het voorgevallene in Lentemaand, en op den tweeden van Oogstmaand, wegens de zonderlingheid en staatlykheid, eene meer dan enkele vermelding; deeze Dag heeft daar op nog grooter eisch. Het lossen van 't geschut aan de vier Hoofdpoorten kondigde, 's morgens ten acht uuren, de Burgery aan; dat die Dag stondt afgezonderd te worden tot eene Plegtigheid, waar toe de aanstalte gemaakt was, en hoedanig eene *Utrechts* Veste nooit aanschouwde. Naa dit sein werden alle toegangen geslooten, en kon niemand ter Stad in- of uitkomen, dan door het klinket der vier Hoofdpoorten. De acht Burger-compagnien verzamelden in volle wapenrusting een half

uur

uur laater op hunne loopplaatzen; onge- XXXIV.
wapend voegden 'er zich de Wagtvryen BOEK.
en Uitkoopers nevens. Op de borst der
fraay uitgedoschte Schutteren hing aan 1786.
een rood en wit lint, beantwoordende aan de kleuren van het Stads Wapen, de *Zilveren* Gedenkpenning, ter gedagtenis van het gebeurde op den twintigsten van Lentemaand (*). Vergezeld van haare Gecommitteerden, namen zy, een uur laater, den weg na de *Neude*. Op 't midden van dit ruime Plein, stondt een Tafel, in de gedaante van een hoefyzer, op eene kleine verheevenheid, tot welke men met twee trappen opklom, overdekt en omhangen met een groen kleed, dezelve moest dienen voor de Raaden, nevens de Gecommitteerden uit de Burgery. Op die zelfde hoogte, tegen over de openzyde, was een andere veel kleinder Tafel geplaatst, aan welke de Heeren A. HOEVENAAR en G. BENTINCK, door de Kiezers tot *Amanuenses* of Geheimschryvers aangesteld, gezeeten waren.

De onlangs verkooren nieuwe vyftien Raaden, de Heeren Mr. GERARD ANTHONY VISSCHER, Jonkheer J. A. D'AVERHOULT, Mr. JAN CAREL PRONKERT, Mr. HENDRIK JACOB VAN HENGST, Mr. JOANNES HENRICUS VOORDA, JACOB DE JONGHEE-

(*) Zie hier boven bl. 324.

XXXIV. BOEK. 1786. HEERE, Mr. MARTINUS MULROOY, ADRIAAN ABELEVEN, GYSBERT CORNELIS EGELING, P. A. ENGELBERT, JACOB VAN NES, *Heer van Meerkerk*, Mr. IZAAK VAN GOUDOEVER, Mr. PHILIP KUVEL, J. VOS VAN ZYL en Mr. PIETER MARET, begaven zich vóór tien uuren na het Stadhuis: door eenige Gelastigden by hunne aankomst opgewagt en ontvangen, bragten deezen hun in de Groote Secretarykamer. Een Kanonſchot voor 't Stadhuis ſtrekte der Burgery op de *Neude* ten teken, om zich in een langwerpig ronden kring te ſchaaren, even als zy den tweeden van Oogstmaand geſlaagen hadden. Naar den rang in welken zy verkoozen waren, traden de nieuwe Raaden ten Stadhuize uit, en in de op hun wagtende koetzen. Zy reeden, voorafgegaan van eene Bende gewapende Schutters, als mede van Deurwaarders, Booden en Letterdienaars, na de *Neude*. De acht oudſte Officieren geleidden de uitgetreeden Heeren binnen den geſlaagen kring tot op de voor hun beſtemde plaatzen: wanneer alle de Officieren om die plaats een kleinen kring ſlooten, en de acht jongſte Officieren de zestien Burgergecommitteerden binnen en op derzelver plaatzen bragten. De laatstgemelden gaven daar op aan de acht oudſte Officieren, als daar toe gelast, te verſtaan, dat zy, ingevolge van den eisch der Burgerye, de Qualificatie der verkoozene Raaden

den onderzogt en dezelve alle in volkomene orde bevonden hadden; weshalven 'er niets in den weg was om tot de Beëediging over te gaan.

Hier op vraagden die Officieren de nieuwe Raaden of zy bereid waren, tot het afleggen van den Eed, volgens het Ontwerp daar van vastgesteld, en hun onlangs medegedeeld? Op een erkennend *Ja!* plaatsten zich de acht oudste Officieren aan de tafel tegen over de nieuwe Raaden, desgelyks de zestien Burger-gecommitteerden. De Heer HOEVENAAR las met verheeven stemme het Verslag der Burger-gecommitteerden voor aan de acht oudste Officieren; de Heer BENTINCK het Formulier van den Eed, en werden de nieuwe Raaden, op 't zelve, in den Eed genomen door de twee oudste Capiteinen, Luitenants en twee oudste Gecommitteerden.

Formulier van den Eed door de nieuwe Regeeringsleden afgelegd.

Naardemaal dit Formulier van den Eed uitwyst onder welke bepaalingen het Vroedschaps Ampt, door het nieuwe Reglement, gebragt was, zullen wy 't zelve hier woordelyk opgeeven. —— „ Dat „ zweer ik, dat ik, naar myn beste vermogen, ten allen tyde, en alleenlyk, zal „ handhaaven de waare Christlyke Gereformeerde Religie, gelyk dezelve, in „ het Synode Nationaal binnen *Dordrecht* „ in de Jaare MDCXIX gehouden, is bevestigd, en in diervoege alomme in de „ Publieke Kerken deezer Landen wordt „ gepredikt en geleerd, van welke ik me-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ de in alle opregtheid professie ben doen„ de, zonder immermeer, voor zo veel „ in my is, te zullen gedoogen, dat by „ iemand daar in eenige indragt of ver„ andering worde gemaakt.

„ Dat ik, in alle gevallen, het profyt „ en welvaaren van de Stad *Utrecht*, en „ van de Burgers en Ingezetenen van de„ zelve, mitsgaders de zekerheid en be„ waarenis der voorschreeven Stad aan„ gaande, trouwelyk zal raaden, en het „ zelve bevorderen, naar myn beste wee„ ten en vermogen.

„ Dat ik zal maintineeren der Burge„ ren, en alzo Stads Regt, tot het no„ mineeren van Burgemeesteren en Raa„ den in de Vroedschap, als mede het „ maaken van Nominatien van den Raad, „ tot het eligeeren van Schepenen, zon„ der te gedoogen dat hetzelve Regt in „ het geheel, of in eenige deelen, in wel„ ker voege of manier zulks ook zou „ mogen weezen, aan iemand anders „ worde toegestaan.

„ Gelyk ik ook zal maintineeren de „ Vroedschaps Resolutie van den tienden „ Maart MDCCLXXXIII, by welke het „ Regt tot Stads Ampten en Bedieningen „ aldaar vermeld, alleen aan Burgers is „ toegekend; als mede de Resolutie van „ den Raad van elf Augustus MDCCLXXXIII „ tot Affchaffing van alle Recommanda„ tien, en voorts alle andere zodanige „ Regten en Privilegien, welke, offchoon „ hier niet uitdruklyk gespecificeerd, nog-

„ thans

„ thans tot deezer Stads privative Sou- XXXIV.
„ verainiteit fpecteerende zyn, en aan de BOEK.
„ Burgery toekomen.
„ Dat ik de zaaken, ter Vergadering 1786.
„ van de Vroedfchap getracteerd, wanneer door Burgemeesteren de Secretesfe wordt aanbevolen, fecreet houden en niet reveleeren zal; immers indien de Stad en Burgery, door zodanige opengeleide Secretesfe, geen oogenfchynlyk nadeel zouden kunnen lyden.

„ Dat ik in het reduceeren der Nominatien, tot het door het Lot te verkiezene Raaden, en in het nomineeren van Schepenen, geene gunst of affectie zal in 't oog houden; maar dat ik alleenlyk zal toezien en letten, dat de Perfoonen tot de Regeering en de Commisfien, waar toe zy gekoozen zullen worden, niet onbekwaam, mitsgaders, als gezegd is, Communiceerende Leden van de waare Christlyke Gereformeerde Kerk zyn.

„ Dat ik, mede punctueelyk zal obferveeren en helpen nakomen, niet alleen zodanig Reglement op de Regeering deezer Provincie, het welk, geduurende den tyd myner bedieninge, Staatsgewyze, met Concurrentie van het Volk, mogt worden geintroduceerd; maar ook inzonderheid het Reglement nopens het beftel en beleid van deeze Stads Regeeringe, gearresteerd den twintigften December MDCCLXXXV, en door de Burgery plegtig beëedigt

 „ den

XXXIV. BOEK. 1786.

„ den twintigsten Maart MDCCLXXXVI;
„ voorbehoudens al zulke Veranderingen,
„ met onderlinge Concurrentie van Raad
„ en Burgery te maaken, welke in tyd
„ en wylen geoordeeld mogten worden,
„ ten nutte van Stad en Burgery te zul-
„ len strekken.

„ Dat ik, eindelyk, geene Registers,
„ Boeken of Papieren, tot deezer Stads
„ Secretary behoorende, zal ligten, ver-
„ voeren, of medeneemen, zonder voor-
„ kennis of consent van Burgemeesteren,
„ of, by absentie van dezelven, van den
„ oudsten present zynde Raad.

„ Zo dat ik voorts alles zal doen,
„ wat een goed getrouw Raad in de
„ Vroedschap schuldig is, en behoort te
„ doen.

„ Dit zal ik niet laaten om lief noch
„ om leed, om maagschap noch om
„ zwagerschap, noch om eenigerhande
„ zaak. —— *Zo waarlyk helpe my* GOD
„ *Almagtig!*"

Verdere volvoering dier Plegtige Inhuldiging.

Vier Officieren, vergezeld door eene Bende Gewapende Schutters, als mede van de Deurwaarders, Booden, en Letterdienaars, vervoegden zich, onmiddelyk naa deeze Beëediging, na 't Stadhuis, om de daar vergaderde aangebleevene Raaden des kennis te geeven, en te verzoeken, dat zy mede na de *Neude* geliefden te gaan, om den nieuwen Raad den Eed tegen de Corrupteelen af te neemen. Bereidvaardig om aan dit verzoek te voldoen, trokken zy derwaards, met

met den Secretaris Falck, voorafgegaan door de Bende Schutters, en de gemelde Dienaars van den Raad. Aan de *Neude* werden zy opgewagt en ontvangen door de acht oudste Officieren, die hun binnen den kring geleidden, en op de voor hun bestemde zitplaatzen bragten. Nogmaals kennis van de volbragte Beëediging gekreegen hebbende, met herhaaling van het reeds gedaan verzoek, las de Secretaris Falck dien Eed voor. — By de aflegging der beide Eeden stonden de Wagtvryen en Uitkoopers met ongedekten hoofde, de Gewapende Burgers presenteerden het Geweer: en werd telkens de eerbiedwekkende stilte afgebrooken door het aanheffen van een luid en bly *Hoezee!*

XXXIV. BOEK.

1786.

De aangebleevene Raadan begaven zich, daar op weder na 't Stadhuis, voorgegaan door éénen Deurwaarder, éénen Boode, en éénen Letterdienaar, als mede van eene Schutter-bende. Ten deezen stonde werd het Geschut aan de Poorten andermaal gelost. De nieuw beëedigde Raaden traden in hunne koetzen, de overige Dienaars van den Raad gingen voor uit, en de geheele Schuttery volgde, daar zy het voornaamste gedeelte der Stad doorreden, tot voor het Stadhuis. Eenige Heeren, daar toe benoemd, ontvingen en geleiden hun in de groote Secretary. De overige aangebleevene Raaden, zich hierby hun gevoegd hebbende, traden zy gezamenlyk na het Plein voor

XXXIV. BOEK. 1786. den grooten ingang van het Stadhuis, en werden door de Bevelhebbers der voorbytrekkende Schuttery met Sponton en Vaandel gegroet. Van een ruim Balcon, voor den gemelden ingang van het Stadhuis vervaardigd, liet zich een ſterk Orchest, tot vermeerdering der ſtaatlykheid, hooren.

Na de Raadzaal keerden daar op de aangebleevene Raaden terug, en de nieuwe na de groote Secretary. Onder het voorbytrekken der Schutterye was de oudſte Officier van elke Compagnie, nevens den daar toe gevolmagtigden Burgergecommitteerden, ter zyde getreeden. Deezen vervoegden zich, zo ras de Burgery voorby het Stadhuis was, by de aangebleevene Raaden, met verzoek om, ter voldoeninge van hunnen last, van wegen de Burgery de nieuwe Raaden ter Raadzaale te mogen invoeren. Hier toe gereedlyk verlof bekomen hebbende, geſchiedde zulks, onder het doen eener korte Aanſpraake: waar naa die Officieren en Burger-gecommitteerden de Raadkamer verlieten, en in de Secretary van elkander ſcheidden.

By dit Zitting neemen der nieuwe Raaden brandde het geſchut op de Stads Wallen ten derde maale los. Van den *Domstooren* woey, geduurende deeze geheele Plegtigheid, eene Vlag met rood en wit doorſneeden, als het Stads wapen, en dergelyke ſtak van 't Balcon voor 't Stadhuis ten dienſte der Muzykanten vervaardigd. —— De Burgery, het

het Stadhuis voorbygetrokken zynde, begaf zich ter uiteenscheiding na haare Loopplaatzen, en keerden de Raaden, naa gehouden *Zitting*, na hunne wooningen. XXXIV. BOEK. — 1786.

Zodanig was de toedragt eener Inhuldiging van Raadsleden, hoedanig nooit in deeze Gewesten gezien was, en die veelen, van heinde en verre, na *Utrecht* gelokt hadt. Onder de aanzienlyke Vreemdelingen telde men de Heer ADAMS, *Americaansch* Afgezant by het Hof van *Groot-Brittanje*.

De Staatsvergadering na *Amersfoort* verlegd.

Meermaalen hadden veele Staatsleden in het *Sticht* gesprooken om de Staatsvergadering na elders te verleggen, en dit onlangs bedreigd; *Utrecht* Veste niet vry ter raadpleeging, en voor hunne Persoonen niet veilig, agtende, waarom zy ook een en andermaal de Staatsvergaderingen opgeschort hadden, en ook Staatsleden agterwege gebleeven waren. Thans oordeelden zy den stond gebooren om die bedreiging met de daad te volvoeren. Een Brief van Heeren Gedeputeerden, den vyf en twitigsten van Oogstmaand gedagtekend, verzogt 's Lands Staaten, op den dertigsten, binnen de Stad *Amersfoort*, waar men, tot grooter beveiliging bedagt was, tegen dien dag, meerder Krygsvolks van zyne Hoogheid te verzoeken, 't welk verleend zynde ter Stad introk. — Te deezer Vergaderinge ontbrak het niet aan Staatsleden zo van het eerste als tweede Lid. — Wegens het eerste Lid verscheen 'er de Heer Voor-

XXXIV. BOEK. 1786.

zitter JAN PESTERS, Heer van *Cattenbroek*; Jonkheer WILLEM EMMERY Baron van *Perponcher de Seldnitzky*, Heer van *Wolphaarsdyk* en Kanunnik *ten Dom*; Jonkheer Mr. NICOLAAS PESTERS, en Jonkheer G. M TAATS VAN AMERONGEN, Heer tot *Deyl*. —— Wegens het tweede Lid Jonkheer G. J. VAN HARDENBROEK, Heer van *Lockhorst* en *Berkestein*, Hoofd-officier van *Amersfoort*; Jonkheer J. TAATS VAN AMERONGEN, Heer van *Natewisch*; Jonkheer F. C. R. Baron VAN RHEEDE en AGRIM, Graave van *Athlone*, Vryheer van *Amerongen*, en Hoofd-officier van *Utrecht*; Jonkheer TH. VAN DER CAPELLEN, Heer van *Schoonnauwen*; W. R. VAN TUIL VAN SEROOSKERKEN, Heer van *Zuilen*; A. H. Graave VAN RECHTEREN, Heer van *Geerestein*, Hoofd-officier te *Wyk by Duurstede*. Wegens *Amersfoort*, de Heeren KOLF, HARDERWYK, METHORST en SASSE; wegens *Rheenen* de Heeren DE CLERCQ en VAN DEVENTER. — De Heer Mr. PH. RAM was 'er als Secretaris tegenwoordig. Doch *Wyk* en *Montfoort* bevonden'er zich zo min als van *Utrecht* (*).

Wan-

(*) Die van *Montfoort* weigerden, by aanhoudenheid, op de *Amersfoortsche* Staatsvergadering te verschynen, 't welk aanleiding gaf tot eene vry scherpe Briefwisseling tusschen de *Montfoortsche* Regeering en de *Amersfoortsche* Staatsleden, by elkander te vinden in den *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 745. enz.

XXXIV. BOEK.

1786.

Over het gaan der Afgezette *Utrechtsche* Raaden ter Staatsvergadering.

Wanneer van wegen *Utrecht*, by aanhoudenheid, geene Afgevaardigden zich opdeeden, verzogten de Staaten te *Amersfoort* vergaderd, by de Beſchryving dier Stad tegen de Staatsvergadering in Wintermaand, dat dezelve haare Afgevaardigden, in behoorelyken getale, en volkomen gevolmagtigd, zouden zenden. Doch bepaalden wel uitdruklyk, dat zy geen anderen, dan die zy voor wettige Regenten van *Utrecht* erkenden, en op den twaalfden van Wynmaand MDCCLXXXV, beëedigd waren, ter Staatsvergadering verzogten, daar zy, tot hun leedweezen hadden moeten ondervinden, dat deeze Heeren, ſchoon tot het bywoonen der Staatsvergaderingen benoemd, egter, uit hoofde van de ongelukkig plaatshebbende omſtandigheden, zich tot heden daar van hadden laaten wederhouden. Deeze Brief van Beſchryving, voorts een beklag over 't lot van *Utrechts* Burgery behelzende, kwam in den Raad, door den geweezen Burgemeester LOTEN ongeopend overgegeeven. De Vroedſchap vondt goed geen nader Beſluit, op dit ſtuk, als nog, te zullen neemen; maar af te wagten, of de afgezette Raaden der Stad het zouden durven beſtaan op die by hun pretenſe Vergadering te verſchynen; 't welk de Vroedſchap zich niet kon voorſtellen; niet alleen om dat de ondervinding tot nog het tegendeel hadt geleerd; maar ook inzonderheid, vermids de geweezen Heeren Burgemeesters LOTEN en VAN

BRONK-

XXXIV. BOEK. 1786.

Bronkhorst zelve, op naam van den toenmaaligen Raad, tegen het afbreeken van der Staatenvergadering hadden geprotesteerd; en dat diensvolgens de afgezette Raaden, hoedanig zy ook over de wettigheid hunner Afzetting mogten oordeelen, op geenerlei wyze, eenig Regt konden eischen om eenige Vergaderingen der Heeren Staaten by te woonen. Behalven dat het, in zulk een tegenovergesteld geval, der Vroedschap aan geene redenen en middelen zou ontbreeken, om het Regt van Raad en Burgery in deezen kragtdaadig te handhaaven; ook, des noods, met verhaal tegen de afgezette Raaden, indien dezelve, zo zy oordeelden, onberaaden genoeg waren, om de Beschryving binnen *Amersfoort* te gehoorzaamen, en zich daar aan te gedraagen: op welke verklaarde Gevoelens de Raad vertrouwde, dat de Burgery ter afwagting, wat by de afgezette Raaden in deezen zou worden gedaan, zich, onbenadeeld in haare Regten, veilig genoeg kon verlaaten. —— Zeven der afgezette Leden woonden deeze *Amersfoortsche* Staatsvergadering, des niet tegenstaande by, en men vernieuwde op dezelve, het Besluit, waar by alle de oude Raaden der Stad *Utrecht* voor wettige Raaden dier Stad verklaard werden. Tegen 't zelve verzetten zich de Heeren Taats van Amerongen, Heer van *Deyl* en Taats van Amerongen, Heer van *Vliet*, als mede de Heer van Schalkwyk. De afgezet-

te

te Burgemeester VAN BRONKHORST vervoegde zich vervolgens mede op de Vergadering van Gedeputeerde Staaten.

1786.

Den Heere VAN HENGST Zitting in den Hove Provinciaal geweigerd.

Het misnoegen, wegens de Regeeringsverandering binnen *Utrecht*, vertoonde zich ook ten Hove Provinciaal. De Vroedschap hadt de Heer H. J. VAN HENGST benoemd, om, van wegen die Stad, ten dien Hove, als vertoonende het Derde Lid van Staat, zittinge te neemen. Doch de overige Raaden maakten zwaarigheid dezelve toe te staan, vóór dat de Staaten 's Lands van *Utrecht*, dien Heer aangenaam verklaard, en hy van deezen last zou ontvangen hebben. Terwyl zy de Wettigheid of Onwettigheid der Zittingneeminge aan de Staaten overlieten, betuigden zy, in het bywoonen der Vergaderingen met den Heer VAN HENGST, hangende de raadpleegingen van hun Ed. Mog. over die zaak, alleen te volharden, met het heilzaam oogmerk, om geduurende deeze *clamiteuse tyden*, geen verwarringen en oneenigheden te vermeerderen, en om de Justitie, *zo* verre de behandeling hun was aanbevolen, niet te doen stilstaan en veragteren. —— Staaten te *Amersfoort* vergaderd, ontvingen een Brief van den Hove, als mede een van de afgezetten Raad MUSSCHENBROEK, beide klagtig vallende over het Zittingneemen van dien Heer. Men werd te raade den Heer MUSSCHENBROEK te gelasten deszelfs post te blyven waarneemen, en den Hove

XXXIV. BOEK. 1786.

ve aan te fchryven om den Heer VAN HENGST niet te erkennen, en, ingevalle die Heer des ondanks, Zitting wilde hebben, liever alle Raadpleegingen te ftaaken, dan zodanig iets te gedoogen; en, in dat geval, van deeze zaak den Bondgenooten kennis te geeven. Omtrent die Zitting ftelden zich de Heer VAN AMERONGEN fterk in de bresfe, van oordeel zynde om dit ftuk, zo al het was, te laaten, tot de behandeling der zaaken met de Bondgenooten, als van zeer verren uitzigte zynde, om over dit ftuk de Juftitie Provinciaal te doen ftilftaan; 't welk ook door den Heer PESTERS *den Jongen* werd aangedrongen. Met dit alles bleef het Hof weigerig om den Heer VAN HENGST Zitting te verleenen, zich beroepende op den Eed aan de Staaten 's Lands van *Utrecht* gedaan, en de Bevelen van die Staaten ontvangen.

De Vroedfchap van *Utrecht* keurt die Staatsvergadering onwettig.

Dan, om, naa de korte voordragt van de oprigting deezer *Amersfoortfche* Staatsvergadering, en 't geen ten Hove Provinciaal, ingevolge daar van, gebeurde, de zaak eenigzins hooger op te haalen. — De *Utrechtfche* Vroedfchap hadt den eerften Uitnoodigingsbrief beantwoord op een toon, die haare geraaktheid ten nadruklykften te verftaan gaf. By de vermelding, dat 'er geene voldingende reden waren ter verlegginge der Staatsvergadering, verklaarden zy de Vergadering te *Amersfoort* befchreeven, voor onwet-

wettig, en het geen daar beslooten zou worden van onwaarde; als zynde het Besluit tot die Beschryvinge alleen genomen door twee Leden, de Geëligeerden en de Ridderschap, in weerwil der Stad *Utrecht*, welker toestemming zy daar toe noodig keurden.

XXXIV. BOEK.

1786.

Schryft daar over aan zyne Hoogheid.

By deezen Brief van afschryving en weigering om te *Amersfoort* te verschynen, liet de Vroedschap te *Utrecht* het niet berusten; doch vaardigde, over dit teder punt, eenen Brief af aan den Stadhouder, uit welken wy eene en andere trek moeten ontleenen, als allergeschiktst om de denkwyze, en het dugten der *Utrechtenaaren*, in klaaren dag te zetten. Naa zich hooglyk beklaagd te hebben, over het ongelyk der Stad *Utrecht*, als de eenige Residentie-plaats van alle Hooge Collegien, aangedaan, door het verleggen der Staatsvergaderinge, verklaaren zy zich nimmer gehouden te zullen rekenen aan eenige Besluiten genomen, of nog te neemen, op eene door hun gewraakte Byeenkomst, en tot welke zy geene Afgevaardigden hadden kunnen zenden, en van welker handelingen zy dus onkundig waren. „ Wy hebben," drukten zy zich uit, „ wel geene rede„ nen om ons eenigzins te flatteeren met „ eenige gunstige Dispositie by de Hee„ ren der Voorstemmende Leden, ten aan„ zien van deeze Stad en Burgery; maar „ wy kunnen nogthans geenzins vermoe„ den, dat dezelven zich zo verre zou„ den

XXXIV. BOEK. 1786.

„ den kunnen vergeeten; om, uit hoof„ de, van eenig Besluit der twee Voor„ stemmende Staatsleden, *buiten onze ken„ nis, en tegen onzen uitdruklyken wil*, ee„ nige Mesures te neemen; ten naadeele „ van onze Stad, veel min om dezelve, „ door Geweld, voor hunne begrippen, „ voor zo verre die van de onze ver„ schillende zyn, te willen doen bukken. „ Dezelfde Voorstemmende Leden zullen „ tog wel bezeffen, dat de rust en het „ welzyn van deeze Provincie, en by „ consequentie ook van hunne byzondere „ Persoonen en Familien, voor zo verre „ zy Medeburgers of Ingezetenen zyn, „ meerendeels van het welvaaren van „ deeze aanzienlyke Stad afhangt; en wy, „ door Eed en Pligt aan de weezenlyke „ belangen van onze goede Burgery ver„ bonden, zullen nimmer kunnen of mo„ gen gedoogen, dat eenige geweldige „ maatregelen tegen dezelve, of tegen „ hunne Vryheden en Voorregten, wor„ den ten uitvoer geragt."

't Gerugt nogthans van 't geen'er tegenwoordig in het nabuurig *Gelderland*, omging, raakende den toeleg op de Steden *Hattem* en *Elburg* (*), baarde by hun Ed. Gr. Agtb., „ niet weinig vermoeden als of „ men de vrye en redelyke Stem van zo„ danige Burgers en Ingezetenen, binnen „ dat

(*) Deeze Brief, geheel te vinden in de *N. Nederl. Jaarb*. 1786. bl. 1121. was den vierden van Herfstmaand gedagtekend.

„ dat Gewest, die hunne Regten, op ee- XXXIV.
„ ne billyke wyze, herriepen en wettig BOEK.
„ verdeedigden, wilde tragten te smoo-
„ ren, en te onderdrukken door den arm 1786.
„ van bezoldigde Krygsknegten; terwyl
„ het inrukken van meerder Krygsvolks
„ in *Amersfoort* by hun eenig vermoeden
„ verwekte of men welligt in het *Sticht*
„ soortgelyke gevoelens mogt koesteren."

Hierom bragten zy zyne Hoogheid onder 't oog, hoe, huns oordeels, de Voorzigtigheid en gezonde Staatkunde niet toelieten om, in den tegenwoordigen toestand der zaaken, een grooter getal Krygsvolk, in het *Sticht*, en allerbyzonderst in *Utrecht*, toe te laaten. Zy twyfelden geen oogenblik of zyne Hoogheid zou met hun ten vollen overeenstemmen, dat een der voornaamste Voorregten, by de *Unie van Utrecht* aan de Ingezetenen van dit vrye Gemeenebest zo uitdruklyk bevestigd, daar in gelegen was, dat geene Steden zouden mogen genoodzaakt worden, buiten noodzaake, en tegen haar wil, eenig Krygsvolk in haar Regtsgebied, of binnen haare Muuren, te ontvangen. „ Deeze overweeging," vervolgen zy, „ doet ons tevens vertrouwen, dat
„ U Doorl. Hoogheid, indien, Hoogst-
„ dezelve reeds Patenten heeft verleend
„ aan één of meer Regimenten, in dienst
„ van den Staat, met last om, in ge-
„ val van wederstand, Geweld te ge-
„ bruiken, en dus vyandlyk te ageeren
„ tegen de bovengemelde *Geldersche* of

XXXIV. BOEK. 1786. „ eenige andere Steden van ons Vaderland, zulks zal gedaan hebben — of „ *zonder zich dat Privilegie van 's Lands* „ *Inwoonderen genoegzaam te herinneren*, — „ of, *zonder eenige volledige kennis te draagen van de Inzigten om welke die Patenten werden gevorderd* —— of *immers* „ *zonder de Gevolgen door te zien*, welke „ uit diergelyke violente en inconstitutioneele Maatregelen noodwendig moesten voortvloeijen. —— Gevolgen, als „ men dezelve doordenkt, welke geene „ andere, dan de akeligste vooruitzigten „ voor ons lieve Vaderland kunnen opleeveren, voor al in een tyd als deeze, waar in de Ingezetenen allerwegen „ zo nayverig zyn omtrent de herwinning en bewaaring van hunne wettige „ Voorregten en Vryheden. —— Ja, Gevolgen, waar uit niet anders dan een „ algemeene Volkskreet, en ten laatsten „ een gedugte Burger Oorlog, de schroomlykste der onheilen, welke immer eenig Land of Volk kunnen treffen, moeten gebooren worden."

Dat zyne Hoogheid als een gebooren *Nederlander*, en opgevoed in een Land, 't welk onze Voorvaders, tot zo hoogen prys, van het juk der Slaaverny en Dwingelandy verlost hadden, tot die verderflyke uitersten zou willen medewerken, konden zy niet gelooven, „ veel eer leeven wy," zo als zy zich uitdrukten, „ nog in die hoope, dat de God der „ Vryheid het hart van U Doorl. Hoog- „ heid

„ heid moge neigen, om het waare Wel-
„ vaaren van deezen Staat te behartigen;
„ en gedagtig aan de banden, waar me-
„ de U Hoogheid aan dit vrye Gemee-
„ nebest, en aan de Bewaaring van der
„ Steden Privilegien en Voorregten, op
„ het naauwst en plegtigst verbonden is,
„ met ons, met alle welmeenenden, mede
„ te werken, ter voorkominge van alle
„ zodanige rampen, waar aan geen recht-
„ schaapen *Nederlander* anders dan met
„ angst en schrik kan denken. —— Wy
„ althans agten ons zo zeer gehouden
„ tot de Conservatie van alle onzer Bur-
„ ger Privilegien, dat wy daar voor al-
„ les zullen opzetten, en alles veil heb-
„ ben."

„ Volkomen in 't zelfde gevoelen staan-
„ de als Prins WILLEM DE IV. in eenen
„ Brieve aan die van *Utrecht* geschreeven,
„ *dat Burgergeschillen geenzins door de ster-*
„ *ke Hand; maar alleen door Burgers, moes-*
„ *ten beslist worden*, zullen wy nimmer
„ dulden, dat onze Stad en Vryheid im-
„ mer meer, onzes ondanks, met Krygs-
„ volk bezet, veel min dat tegen dezel-
„ ve, of tegen onze goede Burgery, ee-
„ nig Geweld gebruikt worde; wy zul-
„ len ons, in tegendeel, ten allen tyde,
„ met al onze magt, en, des noods,
„ ook met den bystand van getrouwe
„ Bondgenooten, welk zich onze regt-
„ vaardige zaak willen aantrekken, tegen
„ dat een en ander verzetten." — Desge-

lyks zouden zy, met al hun vermogen, tragten tegen te gaan, het inrukken van meer Krygsvolks, in de Steden of ten Plattenlande van het *Sticht:* naardemaal het hun voorkwam, dat zo min daar, als in *Utrecht*, de Burgers en Inwooners behoorden bevreesd gemaakt, of derzelver bedaarde en redelyke Stem gesmoord te worden.

Naa dit alles betuigen hun Ed. Groot Agtb. van den Stadhouder te verwagten, dat hy, voortaan geene Patenten, op wiens bevel of begeerte zulks ook zou mogen weezen, zou verleenen om na het *Sticht*, of na *Utrecht*, te trekken, hem verzekerende, dat dit, (immers hangende de Raadpleegingen over de ingeleeverde Bezwaaren,) nimmer met hunne toestemming zou zyn. „ En," schryven zy, „ indien dan, onverhoopt, de Voorstemmende Leden, tegen allen regt en reden, en niet tegenstaande ons nadruklyk schryven aan Heeren Gedeputeerden, mogten willen beproeven, deeze Stad, welke, zo ver haar byzonder huishoudelyk Bestuur aangaat, nooit eenigen Heer erkend heeft, gewelddaadig te overheerschen; en indien uwe Doorl. Hoogheid, tegen alle verwagting, mogt kunnen goedvinden, zo door het verleenen van Patenten, op requisitie der Voorstemmende Leden, (welken zich thans welligt den pretensen naam van *Staaten* zullen attribueeren,)

„ als

„ als anders, tot al zulke heilloozе ein-
„ den mede te werken, zullen wy dat
„ alles aanmerken, als eene daad van
„ openlyke Vyandſchap en Geweld, en
„ de Aanleggers en Uitvoerders van het-
„ zelve houden voor gedecideerde Vy-
„ anden van onze Stad en Burgerſtaat,
„ om tegen dezelven, wie zy ook zyn
„ mogen, in alle hunne betrekkingen en
„ by alle gelegenheden, zodanig te agee-
„ ren, en zulke repreſailles te gebruiken,
„ welke wy, als Repreſentanten van een
„ Vry Volk, tot conſervatie van Stads
„ Regt, en onafhangelyke Magiſtraatsbe-
„ ſtelling zullen geraaden vinden. ———
„ Terwyl wy, in zulke noodlottige ge-
„ vallen, het ſtorten van Burgerbloed, en
„ alle de rampzalige gevolgen, welke
„ wyders daar uit te dugten zyn, over-
„ laatende voor rekening, en ter verant-
„ woording van een iegelyk, welke daar
„ toe aanleiding zal hebben gegeeven,
„ boven al ons Vertrouwen zullen ſtel-
„ len, op dien God, die naar waarheid
„ oordeelt, die geen onregt kan gedoo-
„ gen, by wien geene Aanneeming des
„ Perſoons plaats heeft, en voor wiens
„ Regterſtoel eenmaal, zo wel de groot-
„ ſte Monarch, als de geringſte Bede-
„ laar, rekenſchap zullen geeven van hun-
„ ne daaden."

Aanmerkelyke Verſchillen, de Bezwaa-
ren des Gewests raakende, ſtonden 'er
nog te vereffenen; doch geheel andere

XXXIV. BOEK. — 1786. Middelen, dan een Militair Bedwang, kwamen daar toe in aanmerking; dat dezelve tót nog niet geslaagd waren, was hun niet te wyten. — In 't slot tragten hun Ed. Groot Agtb. van zich te verwyderen, de ongunstige vermoedens, met welke men hun bezwaarde. „ Nimmer," luidt hun schryven, „ is het in onze „ harten opgekomen, nimmer hebben „ wy verlangd eenige eigen Grootheid „ te bevorderen, veel min dezelve te „ bouwen op de Vernedering van het „ Stadhouderlyk Huis. Neen, Doorlug„ tigste Vorst! van zodanige laage en „ onedelmoedige Principes zyn wy, im„ mers zo als de Vergadering thans ge„ composeerd is, ten eenemaale afkeerig. „ Wy maaken zelfs geene zwaarigheid, „ rondborstig te verklaaren, dat wy, ten „ allen tyde, bereid zullen gevonden „ worden, om het Stadhouderschap te „ handhaaven, by alle die Regten, welke, „ volgens den aart der Constitutie, tot „ hetzelve behooren; en niets zou ons „ meer tot genoegen verstrekken dan U „ Doorl. Hoogheid alle zodanige midde„ len in het werk te zien stellen, waar„ door Hoogstdezelve konde deelen in „ de zuiverste Agting, Liefde en Ver„ trouwen van *Nederlands* Volk in het „ gemeen, en van de Ingezetenen dee„ zer Provincie en Stad in het byzon„ der, tot bereiking van welke gewenschte „ te einder, door zommige Leden uit

„ ons

„ ons midden, te meermaalen de welmee-
„ nendste poogingen zyn aangewend, waar
„ in dezelve nogthans toenmaals, door
„ tusschenkomende omstandigheden, tel-
„ kens zyn te leur gesteld."

Brief aan Staaten van *Holland* om Krygsvolk.

Ten vollen bewust van de denkwyze der Staaten van *Holland* over het gebruik des Gewapenden Arms ter dempinge van Burgergeschillen, schreef de Vroedschap, ten dien zelfden dage, aan hun Ed. Groot Mogenden, over het Krygsgeweld, 't welk zy vastftelden dat uit een nabuurig Gewest het *Sticht* dreigde te overstroomen, en vyandlyke aanvallen tegen de Stad ten uitvoer te brengen. Op Staaten van *Holland*, die zy hun *welmeenendste Bondgenoot* noemden, volkomen vertrouwende, namen zy de vryheid aan deezen voor te draagen,
„ of hun Ed. Groot Mogenden, in de
„ tegenwoordige omstandigheden, ter
„ voorkominge dat het Tooneel van ee-
„ nen Burgeroorlog, in 't *Sticht* niet ge-
„ opend wierd, niet zouden kunnen be-
„ sluiten, met dien spoed, dien de nood
„ vorderde, een behoorelyk getal Troe-
„ pen, ter betaalinge van *Holland* staan-
„ de, in alleryl te doen marcheeren, en
„ dezelve provisioneel te plaatzen op de
„ Confinien van het *Sticht*, met last aan
„ de respective Commandanten, om, op
„ den eersten wenk, van den tegenwoor-
„ digen Raad der Stad *Utrecht*, tot dek-
„ king en beveiliging van die Stad, aan
„ te rukken, zonder nadere Orders van

XXXIV. BOEK. 1786.

„ hun Ed. Groot Mog. daar omtrent te „ moeten afwagten (*)."

Voorzorg tegen verrasfing gedraagen.

Aan eigen voorzorg, waak- en werkzaamheid tegen allen Krygsaanval ontbrak het niet in *Utrechts* Veste. Reeds in 't midden van Oogstmaand hadden de Heeren GORDON, D'AVERHOULT en KEER, aan welken de Verdeediging der Stad was toevertrouwd, twintig Gouden Ducaaten, benevens vergoeding van Reiskosten, beloofd aan die de eerste tyding, met bewyzen van egtheid, bragt, wegens den aanmarsch van Krygsvolk na *Utrecht* of *Wyk by Duurstede*.

Voorzieping omtrent het Krygsvolk ter betaalinge van *Sticht* staande.

De Vroedschap, het Krygsgevaar meer en meer dreigend oordeelende, begreep voorziening te moeten doen tegen het misbruiken des Krygsvolks, ter betaalinge van het *Sticht* staande, op dat het niet gebezigd zou worden in Burgergeschillen, dit Gewest, of andere Gewesten, plaats grypende, waar om zy den Bevelhebberen dier Regimenten eene verbiedende Aanschryving deeden, op bedreiging, dat zy, zonder toestemming der Stad, binnen het *Sticht*, de Stad of Vryheid van dezelve trekkende, in zo verre het aandeel der Stad betrof, nevens hunne onderhebbende Manschap, buiten Soldy

en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1035. Welke uitwerkingen die Brief baarde, en welke Staatsbesluiten in *Holland* daar op gegrond vervolgens genomen werden, hebben wy reeds vermeld in onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 80. 169. enz.

en Betaaling gesteld, voor Vyanden van de Stad en Burgery gehouden, en als zodanig behandeld zouden worden. —— Desgelyks werd aan alle Krygslieden, binnen *Utrecht* niet in Bezetting liggende, verboden zich, zonder hun gewoone Uniform, of ten minsten zonder eenig Militair Teken, op straaten, wallen, of eenige openbaare plaatzen, te vertoonen, en teffens aan alle Ruiters, Soldaaten en andere gemeene Militairen, welken zich, met of zonder pas, binnen *Utrecht* kwamen onthouden, aangezegd om zich aan de Plaats- of Onder-Major der Stad aan te melden, met de opgave hunner Naamen, en de redenen van hunne komst. — Ook kreegen alle Officieren, Onder-officieren, en Gemeenen, behoorende tot eenige Regimenten ter Betaalinge van het *Sticht*, die zich met verlof binnen *Utrecht* onthielden, een verbod, om, zonder toestemming van den Gouverneur, zich 'er niet buiten te begeeven, en werd aan de Hoofdwagten en de Poorten last gegeeven, geene zodanige Militairen door te laaten.

XXXIV. BOEK. 1786.

By aanhoudenheid bleeven de Stadspoorten geslooten, geene Rydtuigen mogten 'er door, zonder dat men alvoorens de Plaatzen van waar dezelve kwamen, en werwaards zy heen wilden, met de Naamen der Reizigeren hadt opgegeeven. Men haalde de Sleutels op van alle kleine Uitgangen, zonder schriftlyk verlof

Bezorgdheid voor het bewaaken der Stad.

XXXIV. BOEK. 1786.

van den Gouverneur EYCK mogt niemand door dezelve in- of uitgaan. Veel bewaakens vorderden deeze Schikkingen, en ten einde de Burger-ſchutters niet mogten verflaauwen; maar de aangeweezene Posten te vlytiger waarneemen, *werd* elk hunner twaalf Stuivers toegezegd voor elken dag, dien zy de Wagt betrokken, of beſteedden aan het verſterken der Wallen en het opwerpen van Batteryen.

Utrecht in ſtaat van verdeediging gebragt.

Met dit in ſtaat van Tegenweer brengen der naauw bewaakte Veste was men ſteeds bezig. Op de Wallen, waar de *Stad* meest bloot lag, werden Batteryen aangelegd. Aan dit plan moest veel ſchoons opgeofferd worden. Eenige Tuinen veranderderde men in Batteryen. De Brug buiten de Maliepoort, geen Ophaalbrug zynde, werd afgebrooken. Naa het voorzien der Wallen begon men ook buiten de Stad Werken op te werpen, boven al eene Battery aan de *Bildſtraat* by de *Maliepoort*. De Vestingbouwkundige Heer C. REDELYKHEID hadt voornaamlyk het opzigt over den aanleg dier Werken tot verdeediging. Twee zaaken oordeelde hy dat de ſterkte van *Utrecht* merklyk zou vermeerderen. Van de plaatslyke geſteldheid des lands en doorſnydingen van water zou men zich kunnen bedienen tot het vormen eener Onderwaterzetting van de *Keuvelaarsbrug* of Zoom van het Hooge Land buiten de *Tolſteegpoort* tot *Achttienhoven* toe, welke door

den

den Vyand niet zou kunnen worden afgetapt; terwyl een Retranchement aan de *Gildbrug*, aan 't einde van de *Maliebaan*, met elf Batteryen voor Geschut van onderscheide zwaarte, en bekwaam om een goed getal Schutters te plaatzen, alle toegangen voor den vyand na de Stad zou affnyden, en hem veel arbeids verschaffen om deeze sterkte te vermeesteren. Aan dit Werk was nog eene inwendige verdeediging toegevoegd, en aan ieder zyde een veilige terugtocht, ingevalle de Verdeedigers genoodzaakt mogten worden te wyken.

Bedestonden ingesteld.

Weeklyksche Bedestonden werden bevolen door *Utrechts* Vroedschap in alle Kerken der Stad, om GODS Zegen af te smeeken over alle welmeenende poogingen en reeds aangewende middelen tot bewaaring, bevestiging en verdeediging der Burgerlyke Vryheden en Voorregten, Hem te bidden, allen geweld tegen de goede Burgery van ons Vaderland en byzonder van *Utrecht* af te weeren; alle vyandlyke aanslagen tegen dezelve te verydelen, en het lieve Vaderland in deszelfs voorige Rust en Welvaaren te herstellen.

Geschut en Krygstuig derwaards gevoerd.

Het ontbrak den *Utrechtenaaren*, by het daarstellen van dit alles tot tegenweer aan twee onontbeerelyke vereischten, Geschut en Manschap. Het nabygelegen welvoorziene *Hollandsch* Magazyn te *Woerden* werd in zo verre voor de *Utrechtschen* opengezet, dat men van daar een

XXXIV. BOEK. 1786.

een aantal Metaalen Stukken kreeg. Het voor *Utrecht* gunſtig beſluit, omtrent Byſtand van Krygsvolk, hebben wy reeds vermeld (*); ingevolge van 't welke Paarden- en Voetvolk eerlang de nabuurige Stad en Baronnie van *Yſſelſtein* introkken. — De Rhyngraaf van SALM, te *Vianen* met zyne Bende in Bezetting, vertoonde zich, vergezeld door verſcheide Officieren, binnen *Utrecht*, werd nevens dezelven by den Raad SMISSAERT ten middagmaal onthaald. Dit baarde een gerugt, dat deeze Rhyngraaf met zyn Volk in *Utrecht* zou trekken. Luttel genegenheids betoonde hier toe de Burgery: wel voornaamlyk om dat men liet verluiden, dat de Intrekking deezes Krygsvolks zou dienen om de verdere Stappen der Burgerye te beteugelen. — Een aantal Poorters buiten de Stad en verdere Ingezetenen der Voorſteden booden zich aan om de Wapens te draagen, en de Stad, in gevalle van nood, te helpen verdeedigen.

Gewapende Manſchap van elders aangetoogen.

Groot was de aandrift der Schutteryen en Gewapende Genootſchappen in veele Steden en ten Plattenlande van *Holland*, en elders, die, getroffen door 't gerugt des lots 't geen *Utrecht* dreigde, onverwyld Manſchappen zonden, welke, binnen kort, eene talryke Bezetting uitmaakten. By derzelver aankomst werden zy door

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 266.

door den Gouverneur in den Eed der Stad genomen, en by de uittrekking, weder ontslaagen: 't geen door de veelvuldige afwisselingen vaak voorviel —— Onder deeze Burgerbenden van zeer verschillende Plaatzen uitgetrokken, elk haare Hoofden hebbende, was, buiten een goede verordening, wanorde te voorzien. Tot voorkoming hier van werden ze in drie onderscheidene Bataillons verdeeld. Het Opperbevel over dezelve werd in handen gesteld der Heeren VAN DER MEULEN van *Leyden*, POMPE VAN MEERDERVOORT van *Dordrecht*, en DE MONCHY van *Rotterdam*. De Heer MAPPA van *Delft* bekleedde by dezelve de post van Adjudant Generaal. Een deezer Bataillons betrok alle morgens ten zes uuren de posten; 's avonds loste de Burgery, deeze Burgerhulpbenden af.

XXXIV. BOEK. —— 1786.

Een geruimen tyd was 'er van het bedoelde aanrukken des Krygsvolks op *Stichtschen* Bodem gesprooken. De gegrondheid van deeze maare, schoon dezelve, naar gewoonte, vooruitliep, bleek, toen men vernam, dat door de twee Voorstemmende Leden, nevens de Steden *Amersfoort* en *Rheenen*, Staaten van *Gelderland* en den Stadhouder, by brieven (*) verzoek gedaan was om Krygsvolk. Ingevolge daar van bevonden de Regimenten van VAN EFFEREN en MON-

Krygsvolk in 't *Sticht* gelegerd.

(*) Men leeze die Brieven in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1149. 1155.

XXXIV BOEK. 1786.

MONSTER, zich met de daad, op het Grondgebied van 't *Sticht*. De eene helft des Regiments van VAN EFFEREN lag te *Rheenen*, de andere te *Amerongen*. In de Dorpen *Zeist*, *Doorn*, *Driebergen*, *Soest* en *Baarn*, lag het Volk van MONSTER verspreid. De ongezindheid eeniger Ingezetenen van de twee laatstgemelde Dorpen om deeze Gasten te herbergen, maakte hun onderheevig aan eene bedreigende Afkondiging der Staaten te *Amersfoort* vergaderd.

Afkondiging der Staaten te *Amersfoort* vergaderd, tot verdeediging van de Inlegering des Krygsvolks.

Wel bewust met hoedanig een oog deeze Inlegering zou worden aangezien, gaven gemelde Staaten van dezelve, by openbaare Afkondiginge, kennis aan de In- en Opgezetenen van het *Sticht*. De Brief ten geleide dienende, zo wel als de Afkondiging zelve, was ingerigt ter wegneeminge van de menigvuldige verspreide gerugten, wegens hunne Beraadslaagingen, die aanleiding gegeeven hadden tot Voorzieningen binnen de Steden *Utrecht* en *Wyk*, tot het inroepen en inneemen van zeer veel gewapende Ingezetenen uit andere Gewesten. Deeze gerugten en bedryven, mitsgaders het in- en doortrekken van veel gewapende Schutters en andere van buiten inkomende Persoonen, en de ongerustheid deswegen ten Plattenlande opgevat, hadden het hun noodig doen agten, zo tot hunne eigene veiligheid, als die der In- en Opgezetenen, eenig Krygsvolk in 't *Sticht* te doen komen, zonder willens te zyn 't zelve

tot

tot eenig ander einde te gebruiken, met verzekering dat hun niets aangenaamer zou zyn dan de gereezene Geschillen in der minne geëindigd te zien, ten nutte der Ingezetenen zelve, zonder eenigzins hier door dezelve te belemmeren in hunne Vryheden of Voorregten, of ook de Volksstemme te willen smooren; of eenig voorneemen te hebben om van de ingeroepene Krygsmagt gebruik te maaken tegen de Ingezetenen, of wel byzonder tegen de Steden *Utrecht* en *Wyk*; in dat vertrouwen, dat de Ingezetenen, binnen die Steden, van hunne zyde, mede de rust behartigende, zich zouden wederhouden van ongeregeldheden. Gelyk tegen deeze hunne vreedzaame verlangens ook volstrekt aanliep, en 'er geen de minste reden was, om eenige onrust en onveiligheid binnen het *Sticht* te doen voortduuren.

Als mede om de Gewapende Manschappen het in en doortrekken van het *Sticht* te beletten.

Weshalven zy niet alleen hunne Ingezetenen verboden om gewapend door het *Sticht* te trekken, als 't ware om tot verdeediging van de eene of andere Plaats te dienen, zonder hunne uitdruklyken wil en begeerte; doch, daarenboven, wel ernstig alle Ingezetenen van andere Gewesten, 't zy dan Genootschappen, of hoe ook genaamd, zich gewapend, of in merklyken getale, te begeeven op het Grondgebied van 't *Sticht*; alzo zy niet zouden kunnen nalaaten, daar op naauwkeurig te doen letten, en de zodanigen, als Verstoorders der openbaare rust, aan de

XXXIV. BOEK. 1786.

de Straffen der Wetten daar tegen over te laaten; met verdere vermaaninge aan de zodanigen, die zich hier werklyk mogten bevinden, om terstond, immers binnen drie dagen naa deeze Afkondiging, het Grondgebied van dit Gewest te verlaaten.

Te *Utrecht* niet afgekondigd, en de Burgers ontslaagen van gehoorzaaming aan de Staaten te *Amersfoort* vergaderd.

Kragtloos was deeze Aanmaaning, of liever dit Bevel, ten opzigte van de Stad *Utrecht*. De Afkondiging aan die van den Geregte gezonden, liet de Vroedschap dezelve niet alleen onbekend gemaakt; doch beraamde, eenigen tyd laater, eene Afkondiging, by welke Burgers en Ingezetenen van *Utrecht* ontslaagen werden van alle gehoorzaamheid aan de Besluiten en Afkondigingen der Staaten te *Amersfoort* vergaderd.

De Voorstemmende Staatsleden tragten het intrekken van Gewapende Corpsen voor te komen.

Het staag intrekken van Gewapende Manschap om *Utrecht* te verdeedigen, bewoog de Voorstemmende Staatsleden alle Schouten en Geregten op de Grenzen van het *Sticht*, zo aan den *Gelderschen* als *Hollandschen* kant, by aanschryving, te gelasten, wel toe te zien, dat geen Militaire Corpsen, op het Grondgebied kwamen, of, indien zulks gebeurde den Bevelhebber van dezelve af te vraagen, op wiens bevel hy opgetrokken, of hy van een Provinciaal Patent of Attache voorzien was? Kon hy dit niet toonen, hem, op naam van hun Ed. Mogenden, aan te zeggen, dat hy onmiddelyk het Grondgebied des Gewests hadt te verlaaten. Wanneer dusdanige Corpsen, des niet

niet tegenstaande, mogten voorttrekken, moesten zy, daar van terstond kennis geeven aan de Staaten, of aan derzelver gewoone Gedeputeerden. XXXIV. BOEK. 1786.

De voortduurende verwydering tusschen de Regeering der Stad *Utrecht* en de *Amersfoortsche* Staatsleden liet zich, behalven in deeze gevallen, kenbaar zien, en de strydige Besluiten wederzyds genomen, omtrent de Geldmiddelen. De Vroedschap te *Utrecht* verboodt, by herhaaling, Schouts en Gadermeesters ten Plattenlande eenige Landspenningen na *Amersfoort*, of aan de Gemagtigden der Staatsleden te zenden daar vergaderd, ter hand te stellen; maar dezelve aan de Ontvangers te *Utrecht* over te maaken. Gemelde Staatsleden gelasten hun geen Gelden uit te leeveren; doch, tot nader last, onder zich te houden.

Strydige bevelen, wegens de Geldmiddelen.

Meermaalen troffen wy den Graave VAN ATHLONE, Hoofdschout der Stad *Utrecht*, aan als geenzins instemmende met de veranderingen daar bedoeld en daadlyk stand grypende. Onder de *Amersfoortsche* Staatslden telde men dien Heer. De Vroedschap liet deezen Graave aanschryven, dat hy zich, binnen een bepaalden tyd, te *Utrecht* moest vervoegen, om de hem opgedraage Post te bekleeden. Hy weigerde aan dit opontbod te voldoen, voor reden geevende, dat zyne tegenwoordigheid, ten dienste van den Lande, elders vereischt wierd, en hy intusschen, volgens orde, aan den eersten

De Hoofdofficier te *Utrecht* in zyne post geschort.

XXXIV. BOEK. 1786.

Burgemeester, de waarneeming van het Hoofdschoutsampt hadt opgedraagen. Dit hadt ten welverwagten gevolge, dat de Vroedschap dien Heer in zyne Bediening schortte, en den Voorzittenden Burgemeester LOTEN, het bekleeden van die Post, tot den tyd, der gewoone Regeeringsverandering, opdroeg. Eene opschorting door de *Amersfoortsche* Staatsleden niet vernomen, of zy verklaarden dezelve van onwaarde.

De *Amersfoortsche* Staatsleden willen dat de oude Regeering te *Utrecht* aanblyve.

Was men in *Utrecht* voortgevaaren, met de nieuw verkooren Raaden in den Eed te neemen, en de Stemgeregtigden op te roepen, tot het benoemen van Kiezers, om uit eene vrugtloos aan den Stadhouder toegezondene Benoeming Burgemeesters te kiezen; hadt de Raad de keuze van Schepenen gedaan, dit alles geschiedde in weerwil van het Besluit der *Amersfoortsche* Staatsleden, die geene Regeeringsverandering wilden; maar de Burgemeesters, Raaden en Schepenen op den twaalfden van Wynmaand des verstreeken Jaars aangesteld, by voorraad, laaten aanblyven.

Het Nieuwe Stads Regeerings Reglement aldaar ingevoerd.

Onder alle deeze Stedelyke verrigtingen naderde de Dag, op welken eene groote en by veelen lang gewenschte zaak haar volle beslag moest krygen; de Dag der gewoone jaarlyksche Verandering van Burgemeesteren en Schepenen, op welken het oude Stads Regeerings Reglement stondt afgeschaft, en het nieuwe ingevoerd te worden. Dit geschiedde

de met de daad, en op de plegtigste wyze. Burgemeesters en Vroedschap der Stad, benevens de Burgery, bestaande uit alle de Burgerschutters, Wagtvryen en Uitkoopers van de acht Burger-compagnien, uitmaakende en vertegenwoordigende het geheele lichaam van de Burgeren en Inwoonderen, vergaderden, naa voorgaande algemeene oproeping, op de *Neude*, om, thans ook aan de zyde van den Raad, en dus wederzyds en volkomen, in te voeren het bestel en beleid der Stadsregeeringe op den twintigsten van Lentemaand deezes Jaars beëedigd, en als nu door de zeven oudste Raaden mede bezwooren, ingevolge van hunne verklaaringen ten laatstgemelden dage afgelegd; hoedanige verklaaringen ook de overige Raadsleden, zints den acht en twintigsten van Oogstmaand verkoozen, mede gedaan hadden. Uit kragt van welke wederzydsche Beëediginge het nieuwe Stads Regeerings Reglement voor aangenomen, en het Reglement van den Jaare MDCLXXIV, voor zo verre het de Magistraatsbestellinge en de punten van het Huishoudelyk Bestuur betrof, voor afgeschaft en vernietigd gehouden werd. Men hieldt aan zich de afdoening der Twee noch openstaande Punten, onderling te regelen; en geschiedde het onder voorbeding van al zulke Veranderingen, als, (buiten het Constitutioneele in dit Reglement vervat) Raad en Burgery in tyd en wylen, onderling, zouden mogen oordeelen, ten

XXXIV. BOEK. 1786.

 nutte

XXXIV. BOEK. 1786. nutte van Stad en Burgery te zullen moeten maaken.

De openbaare Afkondiging, welke zo veel gewigtigs inhieldt, hadt dit sterk slot, 't geen wy met de eigene woorden zullen opgeeven. „ Declareerende de Burgery, haarer zyds, deezen haaren Permanenten Raad op het voorz. Reglement te neemen in haare byzondere „ Protectie en Guarantie, zo als de Raad, „ haarer zyds, de Burgery van gelyken „ verklaart te doen; onder wederzydsche „ Beloften van den anderen over en weder te zullen indemneeren en bevryden, mitsgaders den anderen op de aller efficacieuste wyze, te zullen mainti- „ neeren, styven en sterken, tegen allen „ en een ieder, en inzonderheid tegen „ de Voorstemmende Leden deezer Provincie, of ook wie het zou mogen „ zyn, die, ter zaake van deeze Introductie, den Raad of Burgery hinder-, „ of moeienissen, of ongelegenheid zou „ willen aandoen, het zy in hunne Persoonen, Goederen, of by Oppositie in „ het effect der waarneeminge van de „ Commissien, van Stads Regeering dependeerende, of hoe ook dezelve hinder, moeienissen of ongelegenheid aan „ den Raad of Burgery mogte worden „ aangedaan, met toezegging aan den anderen, om, in gevalle van geweld, het „ zelve, ten onderlingen bystand, ten effecte deezer, met Goed en Bloed te „ zullen verzegelen."

Nie-

Niemand, kundig van de toenmaalige gesteltenis onzes Lands, van het *Sticht*, en van de Stad *Utrecht* in 't byzonder, zal uit deeze Bekendmaaking besluiten, dat elk hoofd voor hoofd te dier Stede, dit alles met zyne goedkeuring beaamde. Men vondt onder de Burgery die morden, en zelfs hun ongenoegen over het voorgevallene openlyk te verstaan gaven. Ten spreekenden bewyze hier van strekt zekere Verklaaring, door eenigen ondertekend; waar in zy betuigden, wel verre af te weezen, van in alles, wat, zints een geruimen tyd, binnen *Utrecht* hadt plaats gegreepen, toegestemd of genoegen genomen te hebben; dat zy, integendeel, hoopten en verlangden, uit liefde voor de plaats hunner Inwooninge, als mede om het hartlyk aandeel, 't welk zy namen in den Welvaard en Voorspoed van *Utrecht* en van het *Sticht*, dat zulks nooit voorgevallen ware. Hier van hadden zy reeds de droevigste ondervinding, niet alleen om dat veele zeer vermogende en aanzienlyke Lieden zich met hunne Wooning na elders begeeven hadden; maar ook de Stads Academie, door welke de Burgers en Ingezetenen voornaamlyk hun bestaan hadden, aanmerkelyk verminderd was. Dit stondt nog te verslimmeren. Hierom vonden zy zich verpligt, dit openlyk bekend te maaken, of het ook nog ten besten strekken mogt. Met byvoeging, dat zy, in plaats van zulke Bezwaaren tegen hunne wettige Overheden te hebben opgegeeven zich veel eer

1786.

Betuigd misnoegen eeniger *Utrechtenaaren* over het daar voorgevallene.

 be-

XXXIV. BOEK. 1786.

beklaagden, dat zy dien gezegenden Voorspoed, stilte en genoegen, welke GOD onder hunne Regeering schonk met niet meer dankbaarheid erkend hadden. Terwyl zy ook verre af waren om het minste geloof te slaan aan al dien laster en smaad, die door zo veele Hemeltergende en schandelyke Lasterschriften, op hunne geëerbiedigde Souverainen de Heeren Staaten, als mede op zyne Doorlugtige Hoogheid, den Heer Prins van *Oranje*, en wettige Regenten, vuilaartig en strafloos waren uitgebraakt.

Verbod van zodanige Verklaaringen.

Wegens de Tekening van deeze Verklaaring, die oorspronglyk, by de in 't lichtkoming, onderschreeven was door Burgerlieden, blykens hunne Beroepen en Handteeringen, vielen in de Dagpapieren van de eene en de andere Party ongetrouwheden voor, die den dag niet konden verdraagen, en eenige noodzaakten om met geregtlyke Getuigschriften daar tegen op te komen. De Inhoud zelve, wat het verval van *Utrecht* betrof, veroorzaakt door de Verhuizing veeler vermogende Lieden, en de vermindering der Hoogeschoole, werd wedersprooken, en aangetoond, dat die Verhuizingen, en de vermindering der Letteroefenende Jeugd, bylange na zo groot niet waren, als men gewaagd hadt op te geeven; en, schoon in de Verklaaring zelve onbepaald gelaaten, in andere Schriften, op een merkelyk aantal begroot. —— De Regeering oordeelde het doen tekenen van deeze Verklaaring, 't welk onder andere met belofte van Geheim-

heimhouding der Naamen toeging, rustverstoorend, strydig met de vastgestelde Orde in den Burgerstaat, en onbestaanbaar met de onlangs beraamde Stadsregeeringsvorm. Waarom zy dit bedryf, en soortgelyke onderneemingen, wel scherplyk verboden (*).

Utrechts Vroedschap schryft een Brief van Beklag aan de Voorstemmende Staatsleden, en verdeedigt haar gedrag.

Utrechts Vroedschap vaardigde een wydloopigen Brief af aan de Voorstemmende Leden; waar in zy zich beklaagden met geen antwoord verwaardigd te zyn, op hun schryven, wegens het opschorten en daar op volgend verleggen der Staatsvergaderingen binnen *Amersfoort*. Beweerende, dat zonder kennisse en by afweezigheid der Stad *Utrecht*, de eenige Residentieplaats der hooge Collegien van het *Sticht*, geene wettige Vergaderingen van de Staaten konden gehouden, en geene wettige Staatsbesluiten genomen worden. Te vergeefsch hadden zy verwagt, dat de zich verwyderende Staatsleden, met aflegging van derzelver ongegronde bekommernissen, aangaande de Veiligheid binnen *Utrecht*, de gewoone Vergaderingen daar weder zouden hervat hebben. Niet alleen hadden zy zich hier in bedroogen gevonden; maar ook waren in de daar gehoudene Vergaderingen maatregelen genomen, die zy te eenemaal *willekeurig*, *ongesaisonneerd* noemden, en ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1596. enz. Voor 't Jaar 1787. bl. 130. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 409.

XXXIV. BOEK. 1786. *geoppoſeerd tegen alle goede Orde*, en *tegen de zo noodige Comiteit tusſchen de Reſpective Leden van ééne en dezelfde Provincie.*

Als zodanige telden zy op, de Inrukking des Krygsvolks, binnen *Amersfoort*; de Verſterking dier Bezetting; en de Inlegering van Krygsmagt ten Plattenlande. —— Het afvaardigen van Brieven aan de Algemeene Staaten, met voordragten en verzoeken regelrecht aanloopende tegen den eigen aart van het Bondgenootſchap, zo wel als tegen de privaate Souverainiteit der onderſcheidene Gewesten: Brieven die by hun niet anders dan met de hoogſte verontwaardiging konden worden aangezien, en of aan gebrek van doorzigt in 's Lands weezenlyke Conſtitutie, of aan de allerſchadelykſte inzigten moesten toegeſchreeven worden; in welke laatſte vermoedens zy zich niet weinig verſterkt vonden, door dien alles met zo veel *ſecretesſe* binnen *Amersfoort* werd behandeld. —— Niet minder waren zy met verontwaardiging vervuld geweest, zo wegens de onderſcheidene *Aanſchryvingen* aan de Schouten, en vervolgens aan de Ambagts Heeren en Vrouwen der Geregten en Heerlykheden in het *Sticht*, al mede op naam van hun Ed. Mogenden uitgevaardigd; maar ook inzonderheid, wegens eene zogenaamde *Surcheanche* des Regeerings Reglements van den Jaare MDCLXXIV, voor zo veel de Stad *Utrecht* betrof. „ Eene Surcheanche," gelyk zy ſchryven, „ ten uiterſten

„ on-

„ *ongerymd* en *ontydig* — ongerymd om XXXIV.
„ dat aan de Heeren van de Voorstem- BOEK.
„ mende Leden *geene de allerminste Dis-* ———
„ *positie over deeze Stads Magistraatsbe-* 1786.
„ *stelling* toekomt — en ontydig, vermids
„ hun Ed. zo wel als de Heeren Edelen
„ zeer ligt konden naagaan, dat eene zo-
„ genaamde Surcheanche, welke in het
„ voorleeden Jaar, hoe ongehouden ook,
„ *eeniglyk om een bewys te geeven van 's*
„ *Stadsgezindheid tot voorkoming van dood-*
„ *lyke verwarringen*, door de Vroedschap
„ ter Staatsvergadering gevraagd; doch
„ aldaar op de veragtlykste wyze gede-
„ clineerd was, in den tegenwoordigen
„ toestand van zaaken, en naa het geen
„ zedert binnen *Utrecht* was voorgeval-
„ len, noch door hun, noch door de
„ goede Burgery, kon worden gerespec-
„ teerd, en welke gevolglyk niet anders
„ dan reciproque veragting van dezelve
„ en vernieuwde verbittering in de ge-
„ moederen kon te wege brengen."

Voorts behelst deeze Brief eene Verdeediging van den gehouden handel der Vroedschappe; dat zy, ten bewyze van hun rechtmaatig ongenoegen, wegens de volharding in het afbreeken der Staatsvergaderingen binnen *Utrecht*, op verzoek der Burgery, zich genoodzaakt hadden gevonden, het *Acces* en *Reces* tot en van de Stad *Utrecht difficiel* te maaken, en zulks in de eerste plaats voor die *Individueele Staatsleden*, van welken zy, maar met al te veel gronds, moesten vermoeden, dat de-

XXXIV. BOEK. 1786.

dezelve *Vyandlyke oogmerken* koesterden tegen de Stad en de Burgery. „ Wat," vraagen zy, „ hadden wy toch te denden, Hoog Edel Gebooren Heeren! „ van het inroepen van een zo buitengewoon aantal van Militie? Moest zulks „ ons niet als van zelven eenen merkelyken argwaan doen opvatten, dat men „ iets *gewelddaadigs* voorhadt tegen eene „ Stad en Burgery, welke, nayverig omtrent hunne aloude Regten en Vryheden, niet te permoveeren waren, om „ vrywillig, onder de onbeperkte Militie „ van anderen te bukken? Gaven de „ voorbeelden van 't geen tegen de Steden *Hattem* en *Elburg* ondernomen is, „ zo wel als de *alombekende Correspondentie* tusschen de *Geldersche* en *Utrechtsche* Staatsleden, niet eene vernieuwde „ aanleiding tot vermeerdering der Soupçons? En waren wy, aan welke de „ zorg voor de veiligheid en het welvaaren, zo wel als voor de bewaaring „ der Privilegien van *Utrechts* Volk, in „ de eerste plaats is aanbevolen, dan niet „ verpligt na middelen van Zelfsbehoudenis om te zien, en, zo veel in ons „ was, de Stad, met den meesten spoed, „ in een staat van tegenweer te brengen, „ tegen allen onverhoedschen aanval? Ofschoon ook ieder rechtgeaart Vaderlander, met ons zal toestemmen, dat het „ ten hoogsten beklaagenswaardig, en in „ alle opzigten met de Gronden der *Unie* „ strydig is, dat bezoldigde Krygskneg-

„ ten

„ ten, welke door het Bloed en Zweet XXXIV.
„ van 's Lands Ingezetenen, en, voor BOEK.
„ zo veel dit Gewest aangaat, voor een
„ groot gedeelte door onze Burgers en 1786.
„ Inwoonders, worden onderhonden,
„ zouden worden gebruikt om die zelfde Burgers en Ingezetenen gewelddadig te bedwingen."

Het daar op aangemerkte, dat deeze Krygslieden alleen in 't *Sticht* gebragt waren ter noodwendige beveiliging der byzondere *Leden van Staat*, tegen de bedreigde aanvallen der *Utrechtsche Burgerye*, of der *Auxiliairen* deezen ter hulpe toegeschooten, noemden zy *ydele voorwendzels*, om ondertusschen geweldige onderneemingen te bevorderen. Nooit hadden zy dus verre iets anders gedaan, dan 't geen de noodige Zelfverdeediging vorderde. In hun begrip aangaande de ongunstige geneigdheid der Voorstemmende Leden omtrent *Utrecht* vonden zy zich te meer bevestigd, daar een Brief, ten dien tyde door den Stadhouder aan Staaten van *Holland* gezonden, uitwees, dat Hoogstdenzelven *een aanmerkelyk grooter getal Troepen was verzogt*. Dit konden zy *eeniglyk aan inzigten van eigen Verzekering* niet toeschryven; en hielden zy het daar voor, dat de betuigingen van *geen Geweld* tegen de *Utrechtenaaren* te zullen gebruiken, niet gedaan waren, dan naa men ontwaar was geworden, dat het met *geen vrugt* zou kunnen geschieden.

Tot

XXXIV. BOEK. 1786.

Tot het te werkstellen der Verdeedigmiddelen, om het rampzalig lot van *Hattem* en *Elburg* te ontgaan, hadden zy veele *Uitgaven* moeten doen, die uit de Stads gewoone Inkomsten niet konden goedgemaakt worden. Met de billykheid kon het, huns oordeels, niet zamenstemmen, dat 's Lands Penningen zouden gebruikt worden tot *Vernedering*; ja, welligt tot den *Ondergang* van dat gedeelte der goede Ingezetenen, die het meeste toebragten tot onderstand der Provinciaale Kasse. Hierom meenden zy de uitvoering der Gelden, in de Stad voorhanden, eerst te moeten tegengaan, en vervolgens hadden zy geene zwarigheid gemaakt een gedeelte dier Penningen te besteeden tot de buitengewoone kosten, noodig ter beveiliging van de Stad en der Burgery.

Boven dit alles stonden zy in het vast begrip, dat, wanneer de Bezorgdheid voor de Vryheid en Veiligheid noodzaaklyk was geworden, alle Bedenkingen, alle Regelen van Welvoeglykheid, welke men anderzins, in gewoone tyden, in 't oog zou houden, moesten stilstaan. Hadden zy zich, in den ruimsten zin, van deezen Regel willen bedienen, dan zouden zy veele andere middelen hebben kunnen in 't werk stellen, zo omtrent alle de Penningen op de Provinciaale Comptoiren, binnen de Stad, als om, in zeker gesteld geval, de buitengewoone Onkosten te betaalen, uit de *Goederen*

van

van die *Individueele Staatsleden*, welke de Stad door hunne *geweldddaadige Raadslaagen*, tot die buitengewoone kosten hadden genoodzaakt. Dus verre hadden zy zich van alle *soortgelyke* en andere *sterkere Represailles* onthouden, en niet anders dan *Verdeedigend* gehandeld. „ Maar," vervolgen zy, „ zullen wy altyd op dien „ voet kunnen continueeren, zullen wy, „ by aanhoudenheid, de Inclinatie van „ onze Burgery, welke zigtbaar tot meer „ *efficacieuse mesures* schynt over te hel- „ len, kunnen resisteeren? Wy laaten „ dit over aan U H. Ed. eigen over- „ denking, en hebben ons verpligt ge- „ vonden, dezelve, als in een tafereel, „ voor een gedeelte te doen opmerken, „ waar toe wy *ten laatsten* zouden kun- „ nen *genooddrongen* worden, byaldien „ onze Mede-Staatsleden ongelukkig mog- „ ten verkiezen, by derzelver tegenwoor- „ dige Maximes te blyven persisteeren; „ niet twyfelende of U Ed. zullen wel „ weeten te suppleeren 't geen wy kort- „ heids- of bescheidenheidshalven alhier „ onaangeroerd gelaaten hebben."

XXXIV. BOEK.

1786.

Verder geeven zy te verstaan, hoe zy over de Bemiddeling der Bondgenooten dagten, waar over wy vervolgens afzonderlyk zullen moeten handelen, en herhaalen, dat zy geene Besluiten, by afweezigheid van Gelastigden uit de Stad *Utrecht* genomen, voor wettige Staatsbesluiten zouden houden, en noch zich zelven, noch hunne Burgers verpligt rekenen

XXXIV. BOEK. nen om te gehoorzaamen aan iets in de Vergadering te *Amersfoort* beslooten.

1786. Besluit der Ridderschappe hier over.

Het besluit der Ridderschappe genomen op het ontvangen van deezen Brief, geschreeven op naam van Burgemeesteren en Vroedschap der Stad *Utrecht*, door Heeren, die zy in deeze hoedanigheid niet erkenden: naardemaal zy alleen voor wettige Regenten dier Stad hielden, die op den twaalfden van Wynmaand des Jaars MDCCLXXXV ingehuldigd en beëedigd waren, behelsde, dat zy zich onbevoegd oordeelden, dien Brief aan deszelfs Schryveren, in hunne aangemaatigde Hoedanigheid, te beantwoorden, „ hoe „ gemaklyk," gelyk zy spreeken, „ het „ anders voor de Ridderschap zou ge- „ weest zyn, de ongegrondheid van alle „ de Insimulatien en Beschuldigingen, by „ dezelve Missive vervat, immers ten „ hunnen opzigte, te deduceeren, en aan „ te toonen dat het nimmer aan de Ridder- „ schap zou kunnen worden geimputeerd, „ dat niet reeds voorlange aan 's Volks wet- „ tige Bezwaaren, en aan deszelfs billyk „ en rechtmaatig verlangen, 't welk zich „ wel tot Herstel en Verbeteringe, maar „ nimmer tot Renversement van de „ Regeerings Constitutie des Gewests „ kon uitstrekken, was voldaan gewor- „ den."

Zy beriepen zich op hun gehouden gedrag, geduurende den tyd der oneenigheden, welke het Vaderland, en vooral het *Sticht*, op den rand des verderfs gebragt,

bragt, immers byna onherstelbaare scha- XXXIV.
dens en nadeelen veroorzaakt hadden. — BOEK.
Zy haalden op hunne menigvuldige Aan-
maaningen en Voorstellen tot het benoe- 1786.
men eener Bezendinge aan zyne Hoogheid om met hem in onderhandelinge te treeden. —— Zy spraaken van hunne openlyke Afkeuring van allen Geweld, waar door de Vryheid der Raadpleegingen, in een en ander Lid, meer dan ééns gestremd werd. „ In deeze Principes „ waren zy," volgens hunne betuiging, „ (wat ook de Laster tegen hun mogt „ hebben uitgeworpen, of nog verder „ zou mogen uitwerpen,) vastlyk gezind te perfevereeren, zonder zich door „ eenige Comminatoire herinneringen, al „ werden dezelve ook met daaden geconfirmeerd, daar van te laaten aftrekken, stellende zy grooter belang in „ de bekragtiging van Eed en Pligt, dan „ in het behouden van Leeven en Goederen, indien dezelven hun door *Geweldenaars* mogten worden ontroofd."

De Ridderschap liet aan het onzydig oordeel hunner Medeburgeren en Medeingezetenen, als mede aan de Naakomelingschap over, te beslisfen, hoe verre in alle deezen de Stad van *Utrecht* met *Menagement* en *Discretie* was te werk gegaan, als mede wie, in deezen ongelukkigen tyd, gerekend konden worden *offensief*, of *defensief*, of by *retorsie*, gehandeld te hebben, en maakt daar op deeze Tegenoverstelling, welke de geheele zaak

uit

XXXIV. BOEK. 1786. uit een ander oogpunt, en dus in een gansch verschillend licht doet voorkomen. Wy bedienen ons woordlyk van hunne taal. —— „ Zy, die hunne wettige Regenten, op eene geweldige wyze, afzetten, en anderen in derzelver plaatze aanstellen; of de Heeren Staaten deezer Provincie, die verpligt tot maintien van een ieders goed Regt en Geregtigheid, de alzo geremoveerde Raaden, in derzelver Protectie neemen en voor wettige Regenten blyven erkennen. —— Zy, die door comminatoire Insinuatien, aan alle de Leden der Regeeringe hoofd voor hoofd gedaan, de vryheid der Deliberatie van de Souveraine Vergadering, binnen hunne Stad stremmen en beletten; of hun Ed. Mogenden, die daar door genoodzaakt worden, eerst die Vergadering zo lang mogelyk te soutineeren, en vervolgens na eene andere Plaats te verleggen. — Zy, die door hunne Stad met allerlei Oorlogs Amunitie op te vullen, en een menigte van Gewapende Manschappen, uit eene nabuurige Provincie, ook zelfs met violatie van het Territoir deezer Provincie, te ontbieden; als mede door het uitzenden van Gewapende Patrouilles, verre buiten de Vryheid der Stad, ook zelfs met een toeleg om Staatsleden op te ligten, onveiligheid veroorzaaken, en het begin van eenen Burger-oorlog schynen aan te kondigen; of de Heeren Staaten, welke, ontbloot

„ van

XXXIV. BOEK. 1786.

„ van genoegzaame Middelen tot tegen„ ſtand, en daarenboven in gepriviligeer„ de Nieuwspapieren, als Vyanden van „ den Burgerſtand, Burgerhaaters en Bur„ germoorders, enz. voorgeſteld worden; „ ten einde de Gemeente dies te meer „ tegen hun te animeeren, eenige Militie „ laaten inkomen, zo ter beveiliginge van „ hunne Vergaderinge, als van het Plat„ teland; doch die teffens aanſtonds, ter „ gerustſtelling van de *Utrechtſche* en „ *Wykſche* Burgery, de plegtigſte verzeke„ ringen geeven van geen Geweld tegen „ derzelver Steden te zullen gebruiken, „ en ook zelfs aan de Commandanten „ der Regimenten, by derzelver inkomen „ in de Provincie, de ſtriktſte orders gee„ ven van niet te gedoogen, dat een Ge„ wapend Soldaat in de Vryheid dier „ Steden kome. — Zy, die 's Lands „ Comptoiren binnen de Stad ſluiten, en „ de gewoone Betaalingen, op last der „ Heeren Staaten, beletten; of hun Ed. „ Mog. die daar door genoodzaakt werden „ de Provinciaale Gelden binnen *Amersfoort* „ ten Comptoire te laaten brengen, en „ daar toe de noodige Orders uitgee„ ven? — Om nu niet te ſpreeken van „ zo veele andere violente en wederregt„ lyke handelingen als in de Stad *Utrecht* „ gepleegd worden, als het ſpolieeren „ van de Gemaal- en Wyn-comptoiren; „ de vordering van een importante Geld„ ſomme aan een der groote Comptoiren „ der Provincie; het ſluiten van der Hee-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ ren Staaten Kamer binnen *Utrecht*. —
„ Waar tegen door de Heeren Staaten
„ niets anders gedaan is dan den Ont-
„ vangers en Comptablen Prohibatoire
„ Resolutien toe te zenden, tegen het
„ uitgeeven van Penningen buiten order
„ van de Staaten, of van derzelver Hee-
„ ren Ordinaris Gedeputeerden. ——
„ Welke Lyst van wederregtlyke daaden
„ en handelingen nog aanmerkelyk zou
„ kunnen worden vergroot, en aange-
„ toond, dat 'er thans zo zeer geene
„ Questie kan zyn over noodige Redres-
„ sen en Verbeteringen, die tot der In-
„ gezetenen waaragtig en duurzaam geluk
„ verstrekken kunnen; (want de Heeren
„ Edelen zyn altoos geneegen geweest
„ en verklaaren als nog, op het pleg-
„ tigste, geneegen te zyn, daar toe me-
„ de te werken,) maar daar over, dat
„ de Heeren Edelen alle die wederregt-
„ lyke Daaden nimmer zullen kunnen ap-
„ probeeren, of medewerken tot zodani-
„ ge Besluiten, waar door de Constitutie
„ gerenverseerd, de Regten der Provin-
„ cie, of van de byzondere Leden, ver-
„ kort, en de Souverainiteit in de daad
„ aan éene der Leden overgebragt zoude
„ worden, waar tegen Heeren Edelen en
„ Ridderschap, zich, by aanhoudenheid,
„ met al hun vermogen, ingevolge van
„ hun Eed en Pligt, zullen blyven ver-
„ zetten, in dat vaste vertrouwen, dat
„ eindelyk de Goede Zaak van het Va-
„ derland zal zegepraalen, en Onregt en

„ Ge-

„ Geweld in 't zelve niet altoos ſtrafloos „ zullen gepleegd worden (*).”

1786.

De Honderd en vyftigſte Jaardag der Hoogeſchoole te *Utrecht* gevierd.

Zo wydgaapend ſtondt het geſchaapen tusſchen de Staatsleden te *Amersfoort* vergaderd, en de Vroedſchap binnen *Utrecht*. Dan wy moeten deeze Veste niet verlaaten, zonder eene wyl te toeven by eene Gebeurtenis van eenen geheel anderen aart, die, ten deezen Jaare, binnen dezelve voorviel, en onze Leezeren eene verademing kan ſchenken, eer wy voortvaaren met het vermelden van 't geen byzonder in *Amersfoort*, te *Wyk by Duurſtede*, en verder in het *Sticht* optekenenswaardig gebeurde. Wy bedoelen de Viering van de *Honderd en Vyftigſte Verjaaring der Utrechtſche Hoogeſchoole*, op den laatſten van Bloeimaand gevierd. Daar dezelve, naa een zo lang tydsverloop, en zo veel lotwisſels, ook in deeze dagen van binnenlandſche woelende onlusten, „ over 't geheel, in haaren Tegenwoor„ digen ſtaat, niet behoefde te wyken „ voor dien in eenigen van haare vroe„ gere Tydperken; 't zy met opzigte op „ de zorg der tegenwoordige Beſtuurde„ ren, voor alles wat den welſtand en „ bloei van de Academie kan bevorde„ ren; 't zy ten aanziene van de kunde; „ ervaarenheid en bekwaamheid der On„ derwyzeren; en eindelyk met betrek-
king

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1585—1604. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 349. enz.

XXXIV. BOEK. 1786.

„ king tot de menigte haarer Kweeke-
„ lingen (*), en den roem, waar mede
„ ook nu nog veelen derzelven hunne
„ Letteroefeningen voortzetten en vol-
„ tooijen (†).”

Besluit deswegen.

Hadt men voortyds het Halve en ééns het Volle Eeuwfeest van deeze wydvermaarde Hoogeſchoole ſtaatlyk gevierd. *Utrechts* Vroedſchap nam, in 't begin van Bloeimaand, het Beſluit om de Honderd en vyftigſte Verjaaring niet ongedagt te laaten; maar op den laatſten dag dier Maand, naar 't voorbeeld der Vaderen, te gedenken. Daar toe benoemde men Gelastigden, en maakten ſchikkingen tot dien plegtigen Dag.

Lang

(*) Het getal der Studenten beliep toen 208, en evenaarde dus bykans het getal by het voorig Eeuwfeest des Jaars MDCCXXXVI, wanneer men 223 Studenten telde. Wy merken dit op, om dat men aan deeze onrustige tyden een groot verloop van honderd Studenten, ten onrechte, toeſchreef; het bleek by eene opneeming, in 't Naajaar gedaan, toen alles op 't hevigst woelde, dat 'er nog 183 Studenten gevonden werden. *Post van den Neder-Rhyn* X D. bl. 416. 417.

(†) Dit zyn de woorden van den Eerw. CORNELIS DE VRIES bl. 28. van zyne *Naauwkeurige Beſchryving en Verhaal van alle Plegtigheden, Vreugdebedryven, zo ter gelegenheid van de Honderd en vyftigſte Verjaaring der Utrechtſche Hoogeſchoole op den* 31 *Mey* 1786 *gevierd, als van de Promotien met de Kap van vier Heeren Rechtsgeleerde Licentiaaten, daags daar aan volgenden.* Te *Utrecht* by A. VAN PADDENBURG 1786. 't Is deeze Beſchryving, welke wy, in 't vermelden van dit Eeuwfeest, gevolgd hebben.

Lang draalde het eer men tot eene bepaling kwam, welk een byzonder blyk, te deezer gelegenheid, aan de Letteroefenende Jeugd van H. Ed. Gr. Agtbaarhedens goedkeuring of aanmoediging in haare verwagte deelneeming aan de bepaalde Feestviering, zou gegeeven worden: en waar in zulks, zonder te verre van de vroegere gebruiken af te wyken, bestaan konde. Men herinnerde zich, dat by de eerste Vyftigste Verjaaring der Academie, geene Gedenkpenningen, 't zy aan de Academie-burgers, 't zy aan de Heeren van Regeeringe, waren uitgedeeld, gelyk dit, by 't Honderdjaarig Jubilé hadt plaats gehadt, en wilde dus ook dit onderscheid tusschen een Half en Geheel Eeuwfeest, liefst in agt neemen. Doch, weldra bespeurende, dat de Heeren Studenten, boven alle gedaane aanbiedingen, den voorrang gaven aan het meer duurzaam bewys van des Raads hoogagting en goedkeuring hunwaards, 't geen een Gedenkpenning, van hoe geringe waarde dan ook, naar hun inzien, moest opleeveren, maakte men niet langer zwaarigheid, om, ten gevalle eener op haar zelve loflyke Eerzugt der Studenten, in dit opzigt, van het voorige gebruik af te wyken. De Raad besloot tot het doen vervaardigen van een *Zilveren* Gedenkpenning, die eeniglyk aan de Studenten zou worden uitgedeeld; alleen konden de Leden van den Raad, des begeerende, elk tot twee Stuks daar van

XXXIV. BOEK.

1786.

Een Gedenkpenning vervaardigd en uitgereikt.

XXXIV. BOEK. 1786.

voor Geld bekomen. Men voegde 'er vervolgens by dat ook aan ieder der Hoogleeraaren, een Gedenkpenning zou ter hand gesteld worden. De bepaalde verbreeking van den Stempel, naa het afschroeven van het noodige getal, deedt de Penning zeldzaam blyven, en vergrootte de waarde.

Met blymoedigen yver, onverwylden spoed, en eenpaarigheid, begaf zich de Letteroefenende Jongelingschap aan het beraamen, hoe zy, van haaren kant, aan dit Gunstbetoon best zouden beantwoorden, en het haare toebrengen tot de luisterryke viering van het aanstaande Jubelfeest. Van het welk zy op den Dag vóór 't zelve een voorsmaak hadden, by het staatlyk uitreiken des begeerden Gedenkpennings (*).

De

(*) Deeze Gedenkpenning heeft na genoeg de grootte van een Gulden. Op de Voorzyde ziet men het *Wapen der Utrechtsche Hoogeschoole*, zynde een *Straalende Zon*, in welker Lichaam of Midden, *Stads Wapen*, met de Zinspreuk, SOL JUSTITIÆ ILLUSTRA NOS! dat is, *de Zon der Geregtigheid verlicht ons!* omrand; op de Tegenzyde leest men het volgende Byschrift:

CL^mo. NATALI
ANNO
ACADEMIÆ SUÆ
CIVIBUS NVMVM
DEDER.
COSS. ET SENATORES
TRAIECTENSES
CIƆIƆCCLXXXVI

Dat is, *De Utrechtsche Burgemeesters en Raaden hebben deezen Penning, aan de Burgers hunner Hoogeschoole op haare* CL *Verjaardag geschonken* 1786.

Viering des Eeuwfeests.

De Eeuwfeestdag, onder veel toebereidings verbeid, brak aan, en was een der schoonste die de ten einde snellende Bloeimaand ooit opleeverde. De zeldzaamheid der Gebeurtenisse, het verspreide gerugt van den toestel, lokte eene groote schaare van heinde en verre binnen *Utrechts* wallen. Geheel werd die Dag aan de beraamde Academie-plegtigheden toegewyd, zo door hun die rechtstreeks daar in deel hadden, als door die slegts aanschouwers waren. De gewoone en niet volstrekt noodzaaklyke Bezigheden stonden stil. Nieuwsgierigheid en blyde deelneeming trok gestadig elk ter plaatze, waar iets, tot het Feest betrekkelyk, te zien was, of te hooren. De Straaten grimmelden van Menschen; de Huizen waren allerwegen, waar eenigen stoet of iets plegtigs te beschouwen viel, tot aan de bovenste verdiepingen, met Toekykers, uit de opgeschoven vensterraamen liggende, opgepropt.

Een vereenigd gelui van alle de Stadstooren klokken kondigde reeds ten zeven uuren den Feestdag aan, en werd het dof gebrom vervangen door het meer streelend Muzyk des Klokkenspels zo van den *Doms-* als *Nicolaas Kerktooren*; dit duurde by afwisseling tot het uur bestemd ter Redenvoeringe. Om deeze in de *Domkerk* te hooren, trokken, in staatlyken trein, de Vroedschapsleden, en die eene meer onmiddelyke betrekking tot de Hoogeschool hadden, en de Hoogleeraaren,

XXXIV. BOEK. 1786.

als mede het lichaam der Studenten (*) derwaards, en namen de bestemde zitplaatzen, terwyl de Rector Magnificus SEBALDUS RAU den Predikstoel beklom, onder een allerheerlykst Muzyk van Stem- en Speeltuigen: 't welk, met de aangenaamste verwisseling, aanhieldt, en de ooren streelde der menigte van allerlei rang, staat en kunne, die middelerwyl het ruim der Kerke vervulde. Gemelde Hoogleeraar deedt een Lofreden *over de grootere Welvaard en den toeneemenden Bloei en Luister, die der Hoogeschoole, zedert den aanvang deezer Eeuwe, door* GODS *Goedheid, mogt te beurt vallen.* Ter helfte der Redenvoeringe verpoosde een Muzykstuk den Redenaar; en hief het, naa het eindigen, op nieuw aan.

De groote zaal van het Fundatie Huis van wylen de Vry Vrouwe van *Renswoude* wagtte ten pragtigen Middagmaale de genoodigde Heeren zo uit hun Ed. Mog. Ordinaris Gedeputeerden als uit de Le-

(*) Deeze Heeren, allen net, en meest in staatig zwart, uitgedoscht, hadden een Kokarde aan den hoed, waar in het Academie-wapen, en een zyden strik aan het gevest der Degens, die zy in den optocht ontbloot in de hand droegen; terwyl de Gedenkpenning aan een zyden lint op de borst wapperde. De Linten zo van den Hoed- als Degen-strik waren onderscheiden door eene viervoudige bykleur, om de vier Faculteiten te kenmerken. Draagende de Theologanten *Roozenrood* en Wit; de Juristen *donker Rood* en Wit; de Medicynsche *ligt* of *hemelsch Blaauw* met Wit, de Philosophen en Litteratores *Koornblaauw* met Wit.

Leden van den Raad, nevens de Hoogleeraaren, die in staatlyken stoet daar heen trokken. —— Onder een Maaltyd, welke uitstak in keur van Spyzen en pronk van Tafelcieraaden, op de heuchlyke Gebeurtenis passende, werd het aanzienlyk Dischgezelschap, door de komst van een aantal Studenten, die een wandeling zo te Paard als te Voet door de Stad deeden, op eene aangenaame wyze verrast. Zy trokken op onder een fraaijen Standaart, beschilderd met het Academie-wapen, en haare Zinspreuk, door de voornaamste straaten der Stad, werden door de aanzienlyke Gasten vriendlyk ontvangen, en dronken allen een glas wyns op de Bloei der Academie.

Deezen, nevens de overige Studenten, met de Genoodigden, geheel ten getale van twee honderd en zestig, vergasten zich onderling in het Logement de *Plaats Royaal.* De Tafels pronkten met zinspeelende Dessertstukken. Eene pragtige Illuminatie praalde aan den Voorgevel, en lokte, geduurende den nagt, een onbeschryflyken toevloed aanschouweren. De Feestvierende Jongelingschap werd, onder den Maaltyd, vereerd met een staatlyk bezoek van veelen uit het Gezelschap op het Fundatie Huis, welken den aanzittenden hunne goedkeuring en genoegen betoonden.

Vier Heeren met de Kap gepromoveerd.

De Dag tot den vroegen morgen van den volgenden, werd in schuldlooze vreugd door de Letteroefenende Jeugd ge-

XXXIV. BOEK. 1786.

gesleeten, om, naa weinige uuren rustens, vervangen te worden door de Plegtigheid, welke nog voor handen stondt; de Bevordering van vier wakkere Jongelingen, tot den Graad van Doctoren in de beide Regten, naar de wyze der Ouden, met de Kap. Reeds hadden zy, te weeten, de Jonkers JOAN ELIAS NICOLAAS, *Baron van Lynden tot Hoevelaken*, en ALLART PHILIP REINIER CAREL, *Baron van der Bosch tot Verwoolde*, als mede de Heeren ALBERTUS GERARDUS SMITH, en EGBERTUS WESTENBERG, openlyk derzelver Redentwisten verdeedigd.

Andermaal was de *Domkerk*, met Toehoorders en Kykers opgevuld, de schouwplaats, en werd dit alles, met de grootste staatlykheid, by dergelyke gelegenheden gebruiklyk, voltrokken; bestaande, wat de Promotie met de Kap betreft, hier in, dat de dus Bevorderden, den Doctoraalen Tabbaard, door den Promotor aangetrokken, eerst het geslooten *Corpus Juris*, en daar op het zelfde Boek geopend in handen gegeeven wordt. Vervolgens krygen zy een Ring aan den vierden vinger van de Rechter hand, en een zwart fluweelen Bonnet of Muts op 't hoofd, waar van de bol met kunstig naargebootste Lauwrieren omvlogten is. Voorts wordt de Gouden Penning om den hals vastgemaakt, hangende aan een rooden zyden koort met zilver ingevlogten. Deeze Penning schenkt de Vroed-

fchap, aan de zodanigen, die zich naar de wyze der Ouden laaten bevorderen (*). Een Kus of Handtasting, met uitgeboezemden zegenwensch gepaard, befluit deeze verrigting.

Hier op volgde de plegtige Omleiding der Gepromoveerden, in derzelver Plegtgewaad, vergezeld van den Senaat, zo wel als van de geheele Academifche Burgery: ook werden zy 's naamiddags openlyk in Triumph te wagen omgevoerd, onder Muzyk, en begeleid door alles wat 'er Staatfie aan kon byzetten. Meer dan honderd Gasten werden ten Avondmaaltyd onthaald door de vier Bevorderde Heeren. Kostbaare Geregten, verfcheidenheid van zinnebeeldige en konftig gewrogte Desfertftukken, vulden de tafel. Terwyl het gezelfchap aan dezelve zat, en de duisterheid gevallen was, werd een pragtig gevaarte, ter Illuminatie gefchikt, met veele wel uitgedagte bycieraaden, aangeftooken. Gelyk dit het oog der aanfchouweren vermaakte, zo ftreelde een Muzyk al dien tyd het oor. Dee-

(*) Op de Voorzyde van deezen Penning ziet men de Afbeelding van eenen Gepromoveerden of tot Doctor verklaarden, boven wiens hoofd een Lauwertak hangt, hooger prykt de Zon der Academie met dit Omfchrift:

Me Doctarum præmia Frontium Dis mifcent Superis

Op de Tegenzyde ziet men het Stads- en Academiewapen: om den rand leest men *Ultr. Acad.*, en het Opfchrift

Munificentia Magiftratus et Decreto Senat. Acad.

XXXIV. BOEK. 1786.

Deeze Plegtigheden en Vreugdebetooningen, zo des Eeuwfeests als der daar aan verknogte Bevordering, liepen af in eene zo wel geregelde Orde, en onberispelyke betaamlykheid, als ten vollen met den luister der Hoogeſchoole overeenkwam, en tot eere ſtrekten van allen, die 'er deel in hadden. De meeste Studenten bleeven drie weeken lang derzelver Hoed- en Degen-ſtrikken, als mede den Gedenkpenning draagen. Ten beſluite van alles werd, den twintigſten van Zomermaand, op bekomen verlof van Heeren Burgemeesteren, en van den Rector Magnificus, de Standaard, by de Cavalcade omgevoerd, in de groote Gehoorzaal overgebragt, en, onder veel plegtigheids, en met het doen van Dankbetuigingen, opgehangen.

De Geconſtitueerden te *Amersfoort* niet erkend.

Wy keeren, naa deezen verlustigenden uitſtap, weder tot verhaal der Staats- en Stads-gebeurtenisſen. De eerstgemelde zyn, wat *Amersfoort* betreft, reeds in die van *Utrecht* goeddeels ingevlogten. Eene en andere byzonderheid, die Stad meer byzonder raakende, moeten wy vermelden. Wanneer wy te rugge zien op de geſchaapenheid der zaaken binnen *Amersfoort*, in 't jongst verſtreeken Jaar (*), zullen wy geen reden van bevreemding vinden in 't geen thans gebeurde, zo omtrent de Geconſtitueerden, als ten aanzien

(*) Zie onze *Vaderl. Hist*, XI. D. bl. 60. enz.

ziene van het Genootschap van Wapenhandel. —— Eerstgemelden verzogten, zo voor zich, als naamens een groot getal hunner Medeburgeren, dat de Stads Regeerders, ter afdoening van de Punten Stads Regeeringsbestelling betreffende, zouden gelieven te raadpleegen, en met toestemming van de Burgery te besluiten, en alzo, 't geen Huislyk de Stad raakte, af te doen, eer dat een veranderd Regeerings Reglement voor het *Sticht* zou zyn vastgesteld. Dan dit verzoek werd, by meerderheid van stemmen, afgeweezen, en kreegen de Inleeveraars de weete, dat hunne aangenomene hoedanigheid als Geconstitueerden niet wierd erkend; als mede, dat een ieder, die vermeende bezwaard te weezen, voor zich die bezwaaren moest indienen.

Het Genootschap van Wapenhandel vernietigd.

Was het Genootschap van Wapenhandel, in den Jaare MDCCLXXIII, met goedkeuring der Regeeringe, tot stand gekomen (*), de Burgemeester KOLF hadt op dit stuk tegenwoordig een ander inzien. Hy beweerde, dat dit Genootschap geenzins by het voorgewende oogmerk was bepaald gebleeven; maar zich bemoeid hadt met het Publiek Bestuur, door een Verzoekschrift aan de Staaten, 't welk geen het minste verband, met de oefening der byzondere Leden des Genootschaps; ten nutte van de Schuttery der

(*) Zie onze *Vaderl: Hist.* VI. D. bl. 348.

XXXIV. BOEK. 1786.

der Stad *Amersfoort*, hebben kon. —— Ook beschouwde hy het Genootschap, zo als het zich thans bevondt, en in de tegenwoordige omstandigheden, als geheel nutloos, en veel eer strekkende tot schade der goede Burgerye, en tot onderhouding der verderflyke Partyschappen. — Daarenboven diende, zyns oordeels, het Genootschap, door het willekeurig inneemen van eene Vergader- en Exercitieplaats, het aanstellen van Officieren, zonder vereischte goedkeuring, en soortgelyke overtreedingen van de bepaalingen aan 't zelve gesteld, zeer tot veragting van de goede Orde en Geschiktheid. —— Dit voorstel vondt by 't meerderdeel des Raads, dien invloed, dat 'er eene intrekking van 't verlof, en vernietiging van het Genootschap uit gebooren werd. By de openbaare Aankondiging hier van, welke tevens een Verbod inhieldt wegens het draagen van Leuzen by dit Genootschap aangenomen', geschiede een algemeener tegen alle Leuzen, hoe genaamd.

De Minderheid der *Amersfoortsche* Regeeringe, gelyk zy zich tegen het verwerpen des Verzoekschrifts van Geconstitueerden hadt aangekant, keurde ook de Vernietiging des Genootschaps, met het daar aan verknogte wegens de Leuzen af. Zy begeerden dat hunne Tegenaantekeningen in de Stadspapieren zouden worden ingeschreeven. Dit ontmoete weigering; ten zy deeze Regee-

ringsleden verklaarden, geen Leden van 't by meerderheid ontbondene Genootschap van Wapenhandel te zyn: deezen, dit niet verkiezende, bleef ook het inschryven agter wege (*).

XXXIV. BOEK. 1786.

Balddaadigheid der Krygsbezetting binnen *Amersfoort.*

Hadt *Amersfoort*, waar tusschen Regenten en Regenten, tusschen Regenten en Burgers, zo groot eene verdeeldheid heerschte, voorheen betreurenswaardige proeven ondervonden van de tweedragtigheid tusschen de Burgers en de daar gelegerde Krygsbezetting (†), ten deezen Jaare, zag het, met den aanvang van Herfstmaand, een alleraanstootelykst bedryf der laatstgemelde. Niets minder dan een veertigtal Soldaaten liep 's nagts, met geweld, het Huis open van den Heer COHEN, sloeg de glazen van buiten en van binnen stukken, bragt aan Behangzels en Huisraad eene schade toe, die boven de veertien honderd Guldens beliep. Niets het geringste werd tot verhindering in 't werk gesteld. Geen wonder dat de Heer COHEN zich des beklaagde. Men zogt dit wanbedryf des Krygsvolks, 't geen de Staaten onlangs, te hunner beveiliging, derwaards deeden komen, te vergoeden door den Klaager te verzoeken, dat hy de schade zou doen opneemen; alles te herstellen, en de Rekening aan de Stad te bezorgen, die aannam dezelve te betaalen (§).

Wyk

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 485. enz.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 89.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1147.

XXXIV. BOEK.

1786.

H. SCHILGE te *Wyk by Duurstede* door de Burgers tot Vroedschap verkoozen.

Wyk by Duurstede, mogt het tegenbeeld van *Amersfoort*, en *Utrecht* in 't klein, heeten. Het thans verrigtte te dier Stede staat in een naauw verband met het daar gebeurde in den verstreeken Jaare (*). Op de toen reeds gelegde grondslagen voeren de *Wykenaars* voort. Zulks bleek by de aanstellinge van den Heer HENDRIK SCHILGE, in Louwmaand, tot Raad in de Vroedschap, om de plaats te vervullen van een Raad, die, om zyne klimmende Jaaren en zwakke gesteldheid, afstand van die post gedaan hadt. De Vroedschap was byeen. De Burgery vergaderde op Trommelslag in de Kerk. De Burger-gecommitteerden vervoegden zich in hunne Kamer op het Raadhuis, verzogten in de Vroedschap binnen te staan; en, daar toegelaaten, dat, zittens die Vergadering, de opengevalle Raadsplaats mogt vervuld worden; dat dit het verlangen was der vergaderde Burgery; het verlangen der Gecommitteerden; dat de Burgery vertrouwde dat dit ook het verlangen der Vroedschap zou zyn. Toestemming volgde onmiddelyk; en daarop het vervaardigen der Naamlyst door de Burgers. Ingevolge van het Stads Regeerings Reglement werd, uit een Tweetal, de Heer SCHILGE tot Vroedschap verkoozen, en die verkiezing van de puye van 't Stadhuis aan de Burgers bekend gemaakt. Een bedryf waar over zyne

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 91.

zyne Hoogheid, en de *Stichtsche* Staatsvergadering, hun ongenoegen betoonde.

De *Wykenaars* verboden zich elders, dan voor den Geregte der Stad, te regt te laaten stellen.

Burgemeesters en Regeerders van *Wyk*, bedugt dat men, van wegens het daar gebeurde, zou onderstaan om Burgers, in crimineele gevallen, voor een andere Regtbank, dan voor den Geregte der Stad te regt te roepen, voorzagen daar tegen, door de Burgery, by openbaare Afkondiging, niet alleen te waarschuwen; maar zelfs te verbieden, geene bevelen, van wien of van waar dezelve zouden mogen komen, buiten die der Stads Magistraat, te gehoorzaamen, waar door men Burgers, In- en Opgezetenen der Stad zou oproepen voor eenen anderen Regter of Regtbank; doch van zodanige bevelen der Magistraat terstond kennis te geeven, op dat dezelve daar in zou kunnen handelen, als zy oordeelden ter handhaavinge der Stads en Burgerregten te behooren.

Het Nieuwe Stads Regeerings Reglement daar ingevoerd.

Even als te *Utrecht*, was te *Wyk*, de twintigste van Lentemaand ter daadlyke Invoeringe van het Nieuwe Stads Regeerings Reglement bestemd; en ging deeze omtrent op dezelfde wyze toe. Zes Raaden betuigden hunne gereed- en bereidvaardigheid om den Eed op 't zelve af te leggen; de overige zes weigerden zulks. Voor het Stadhuis verscheen de geheele Burgery in de wapenen. Zo de Magistraat als de Gecommitteerden waren vergaderd. De Aanbieding der zes Raaden werd, met vol genoegen, aanvaard,

XXXIV. BOEK. 1786.

en zy deeden plegtig den Eed op 't Nieuwe Reglement; de Burgery floot een kring, en lag, met ontblooten hoofde, den Eed af.

Hoe men omtrent de weigeren de Regenten te werk ging.

Naa dit ftaatlyk bedryf drong men aan op afdoening der geheele zaake. De weigerende Regenten bleeven volharden by hunne weigering. De Burgers wilden niet vertrekken. De ftellige verzekering der aanweezende Raaden, van den volgenden dag op het Stadhuis te zullen verfchynen, gepaard met de dringende verzoeken der Gecommitteerden, wrogten zo veel uit, dat de Burgers, onder die bepaaling, in het aanblyven der Vroedfchap ftemden, en befloten, 's anderen daags weder gewapend te verfchynen. Men wagtte alle oogenblikken tyding te zullen verneemen hoe het in *Utrecht* met dezelfde zaak, als die zy onderhanden hadden, was afgeloopen; doch, ondanks alle genomene maatregelen, bleef men daar van dien dag onkundig.

Niets werd intusfchen onbeproefd gelaaten, om de weigerende Raaden over te haalen; doch zonder vrugt. Een belegd mondgefprek liep af zonder iets te vorderen. Hun voorflag, om eerst door de Voorftemmende Leden, met medewerking des Stadhouders, van hunnen Eed ontflaagen te worden, kon geen ingang vinden. —— De onkunde van *Utrechts* lot kon niet naalaaten by veelen onzekerheid, by zommigen verflaagenheid, te verwekken. Algemeen was de vrees, dat

XXXIV. BOEK. 1786.

dat ook de volgende dag zonder het begeerde daar te ſtellen, zou afloopen; deeze vermeerderde de gisting in de gemoederen, en deedt het beſluit vormen, om niet uit de wapenen te gaan, vóór dat volkomen aan het verlangen der Burgery voldaan zou weezen.

Dezelve van hunne posten vervallen verklaard.

Volgens afſpraake vergaderde de Burgery, 's anderen dags morgens, voor het Stadhuis. In vrugtloos wagten verliep het eene uur voor, het ander naa, zonder dat men iets vernam van eenige verandering in de gevoelens der weigerende Raaden. Dit marren moede, eischte de Burgery, dat het Reglement door die Heeren zou beëedigd, of zy van hunne Raadsplaatzen vervallen verklaard worden. Tot naa den middag zou men hier mede getoefd hebben. Maar op het inloopen der tyding van het wel gelukken te *Utrecht*, vorderden zy daadlyke afdoening; en werden, op den eisch der Schutters en Wagtvryen, de Raadsplaatzen dier zes Heeren opengevallen verklaard. Waar op de Magiſtraat de verkiezing van twee Raaden deedt afkondigen, 't welk door de Burgery met een drievoudig *Hoezee!* werd beantwoord, en de Burgery bedankt, die ook kort daar op haare Dankbetuiging ter Vroedſchap ſchriftlyk overleeverde. Hier mede was de Raad in zo verre voltallig, dat dezelve, volgens Stads Regten, kon vergaderen; de Schepensbank bleef voltallig, en welhaast werden, volgens het thans aangenomen en bezwooren

XXXIV. BOEK. — 1786.

ren Reglement, de overige Raadsplaatzen vervuld.

Hoe Gedeputeerde Staaten dit opnamen.

Gedeputeerde Staaten lieten onverwyld aan de Regeering van *Wyk* een Staatsbesluit toekomen, by 't welk zy de Afzetting der zes Raaden, en de Aanstelling van anderen, voor van geener waarde hielden, en verzekerden, dat deeze Heeren, in het bezit hunner Raadsplaatzen, tot den naastaanstaanden twintigsten van Wynmaand, zouden worden gehandhaafd: met verbod aan de Persoonen in hunne plaatzen gesteld, om eenig Magistraats bedryf te volvoeren. —— Eenige Heeren, benoemd om te beraadslaagen wat te doen om dit werkstellig te maaken, bragten eene Concept Publicatie te voorschyn om dezelve te *Wyk* te laaten afkondigen, en verder den Hoofd officier te magtigen, om zulks ten spoedigsten te volbrengen, en by verhindering daar in met den noodigen Bystand voorzien te worden. Ook ontving de Procureur Generaal last om *Crimineele Procedures* tegen zodanige Persoonen te onderneemen, als hy vermeenen zou te behooren.

Publicatie voor die van *Wyk* beraamd.

De Publicatie hieldt in, eene herhaaling van het gemelde aanschryven der Gedeputeerde Staaten; en hoe des ondanks de afgezette Raaden niet weder in den Raad geroepen waren, en de Magistraats verrigtingen volvoerd werden, door de in hunne plaats gestelde Persoonen; „ met uitdruklyken last aan de „ Vier pretenselyk aangestelde Raaden, „ om

„ om zich, binnen vier en twintig uuren, naa het doen der Publicatie, met de daad te ontdoen van hunne Raadsplaatzen, waar in Staaten verstonden dat zy op eene gansch onwettige wyze gesteld waren, met expres bevel en last aan denzelven en aan alle andere Persoonen, dat zy de zes oude Regenten, gerust zouden laaten waarneemen en uitoefenen hunne Ampten en Bedieningen, op pœne, dat die zich tegen deeze Bevelen verzettende, iets zouden doen of onderneemen, strydig met deezen uitdruklyken wil, daar over, als Verstoorders van de algemeene rust, en zich schuldig gemaakt hebbende aan eene verregaande Ongehoorzaamheid der wettige Bevelen en van der Staaten hooge Magt, ten strengsten, ook zelfs, naar exigentie van zaaken, met den dood zouden worden gestraft."

XXXIV. BOEK. 1786.

Besluit der *Wykenaaren* daar tegen.

De weete van die Staatsbesluiten en van de beraamde Afkondiging kwam niet binnen *Wyk*, of een groot getal Burgers vergaderde in de Kerk en beraadslaagde hoe zich in die netelige omstandigheid te gedraagen. De uitslag was woordelyk. „ De Gecommitteerden der Burgery te verzoeken, om, uit naam der Burgerye, aan de Ed. Agtb. Magistraat te verklaaren, dat de Burgery zeer gevoelig was, zo over het niet toelaaten der Stads Gecommitteerden in de Staaten Vergadering, als vooral over de

 „ we-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ wederregtlyke handelwyze der Heeren „ Staaten ten opzigte van *Wyk*, als wel- „ ke aan die Stad, tot hier toe niet had- „ den laaten geworden, de Notulen van „ Hun Ed. Mog. Vergadering, waar door „ de Stad buiten ſtaat bleef, op 't geen „ in dezelve, ten naadeele dier Stad, ge- „ vonden wordt, te kunnen beantwoor- „ den. —— En voorts, dat, daar die „ Burgery, ten opzigte haarer politieke „ Regeeringsbeſtelling, geen Wetgeever, „ dan de ſtem des Volks, erkende, en „ uit dat beginzel ook alle haare daaden, „ in deeze dagen voortgevloeid waren, „ zy niet kon gedoogen, dat, van we- „ gen hun Ed. Mog. eenige Publicatie, „ de Domeſtique Regeeringsbeſtelling dier „ Stad betreffende, zou geſchieden: en „ daarom verzogt, dat de Magiſtraat het „ publiceeren van zodanige Publicatie, „ of de adſiſtentie daar toe aan den Ge- „ regte dier Stad geliefde te interdicee- „ ren; en dat, indien zulks in weerwil „ van dien egter gebeurde, dan, door „ nadere Publicatie, van de Magiſtraat „ illico mogt worden gedeclareerd, dat „ die Publicatie gehouden wierd voor „ informeel, en van geene waarde, en „ dus geen effect ſorteeren kon, en ge- „ houden moest worden als niet geſchied; „ met renovatie der Publicatie deswegen „ te vooren gedaan, en met inheſie van „ zekere zwaare pœne tegen de geenen, „ welken zich daar volgens niet gedraa- „ gen. Declareerende die Burgery ver-

„ der,

„ der, dat zy, uit hoofde van haaren „ plegtig gestaafden Eed, het Collegie „ van Heeren Gecommitteerden zo wel „ als de Magistraat dier Stad, op alle „ mogelyke wyze, zelfs met Goed en „ Bloed, by het nieuw geintroduceerd „ Regeerings Reglement, tegen allen op- „ positie, zullen beschermen." —— Gecommitteerden der Burgery, dienden in eene buitengewoone Magistraats Vergadering deeze gevoelens der *Wykenaaren* in.

De Publicatie en een Tegen-Publicatie daar afgekondigd.

Ingevolge van het Staatsbesluit vervoegde zich de Hoofd-officier van *Wyk*, de Graave VAN RECHTEREN, met den Advocaat GOBIUS, benevens den Pander van den Hove, op den vyftienden van Grasmaand, te dier Stede, om de betwiste Publicatie aan te plakken, met verzoek van den noodigen bystand. Doch de Magistraat begeerde, en ook het Geregt, vóóraf, de Publicatie te zien, om te weeten of zy de aanplakking konden dulden, dan niet. Onverrigter zaake keerde de Hoofd-officier dien eigen avond te *Utrecht* te rug. Onaangezien het invallend Paaschfeest werd 's volgenden daags eene buitengewoone Vergadering van Gedeputeerde Staaten belegd, om verslag te hooren. Men stelde vast een Brief aan die van *Wyk* te zenden, en vertrok, den anderen dag de Graave VAN RECHTEREN weder na *Wyk*; waar hy, zonder bystand van het Gerecht, en zonder het trekken van de Klok, de geweigerde Publicatie afkondigde. Onmiddelyk gevolgd door ee-

XXXIV. BOEK. — 1786.

eene Tegen-Publicatie van de Magistraat. Wegens welk gehouden Gedrag de Magistraat een Dankadres ontving.

De Regeering schryft aan Gedeputeerde Staaten tot Verdeediging van haar gehouden gedrag.

Gedeputeerde Staaten ontvingen schryvens van de *Wyksche* Regeering, 't welk een nader betoog vervatte van de bevoegdheid der Burgery, tot het uitzetten der zes verlaatene Raaden, en het aanstellen der nieuw verkoozenen; met beklag over, en verklaaring tegen het beslootene omtrent de Stad *Wyk*, inzonderheid wegens het afkondigen en aanplakken der Publicatie; met mededeeling van 't geen Burgemeesters en Regeerders, tot handhaaving van hun Stedelyk Regt, reeds noodig geoordeeld hadden, daar tegen te voorzien, en eene allerernstigste verklaaring van hun oogmerk, om zich niet alleen aan den inhoud van dat Staatsbesluit, en de daar op gegronde Publicatie, by hun als van onwaarde en als een inbreuk op de Stads- en Burgerregten gehouden wordende, niet te zullen gedraagen; maar ook, om alle geweldige middelen, die, ter uitvoering van dezelve, tegen hun mogten omhelsd worden, op gelyke wyze, en door dezelfde middelen, af te keeren, en niet dan met opoffering van Goed en Bloed te zullen bukken.

Aan den Stadhouder om geen Krygsvolk te zenden.

Aan den Stadhouder liet de *Wyksche* Regeering, in 't laatste van Grasmaand, een Brief afgaan, met kennisgeeving van haar dugten, dat de Twee Voorstemmende Leden, met weinige Regenten der Stad *Utrecht*, niet zouden aflaaten

om

om hunne onwettige bedreigingen en het onverzettelyk voorneemen te haarer Overheersching, tegen de Stad *Wyk* en derzelver Inwoonderen, zo veel mogelyk, tot daadlyke uitvoering te brengen, van den sterken Arm zich zouden willen bedienen; en van zyne Hoogheid Patenten voor Krygsvolk na *Wyk* verzoeken. Van dit te verleenen zogten zy den Capitein Generaal af te maanen; dewyl zy, op geenerlei wyze, konden verpligt worden, om binnen de Stad, of derzelver Grondgebied, Krygsvolk te ontvangen, buiten hunne byzondere voorkennisse, en uitdruklyke bewilliging. Zonder deeze zouden zy allen aanmarsch en aannadering van Krygsvolk na *Wyk* en betreeding van het Grondgebied door 't zelve, „ houden voor een Attentaat van Geweld, „ en zulks door alle mogelyke geweldige „ Middelen afkeeren." Waarom zy vertrouwden, dat zyne Hoogheid, door het verleenen van Patenten geene oorzaak zou geeven, „ dat zy zulk eene handelwyze, in gevolge van het Regt, 't „ geen hun als een integreerend Lid en „ Stemhebbende Stad van Staat, toekwam, zouden moeten rescontreeren „ met zodanige onaangenaame en nadruklyke middelen, als men gewoon is alleenlyk, ingevalle van openbaar Geweld, „ tegen zyne Vyanden te appliceeren, en „ dat dus zyne Hoogheid, als Stadhouder van deeze Provincie, tegen hun „ wel zou gelieven te voorkomen en te

 „ ver-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ vermyden, dat geene 't welk tot een „ grond van een uit te barften Burger- „ oorlog notoir zou kunnen ftrekken." — De Stadhouder oordeelde deezen Brief niet te kunnen beantwoorden, vóór dat hy denzelven ter kennisfe der Staaten des Lands van *Utrecht* gebragt hadt.

Verbiedt de afgezette Raaden zich voor den Hove te vervoegen.

De Raad van *Wyk*, onderrigt, dat de afgezette Heeren een opontbod ontvangen hadden om voor den Hove gebragt en gehoord te worden, ftelden hun eene Aankondiging ter hand, by welke zy hun herinneren aan de gedaane Publicatie (*), en aanzeggen, om zich, als Burgers en Ingezetenen, volgens dezelve ftiptlyk te gedraagen, en den Raad buiten de onaangenaame noodzaaklykheid te houden, om tegen hun, naar den inhoud dier Afkondiginge, te handelen; zo nogthans, dat zy die Heeren niet wilden beneemen de toevlugt tot zodanige middelen, als zy mogten goedvinden, wegens het gebeurde op den één en twintigften van Lentemaand, tegen de Burgery, op eene wettige wyze, te werk te ftellen, overeenkomftig met de Regten en Voorregten der Stad *Wyk*.

EenPander van den Hove na *Wyk* gezonden en in hegtenis gezet.

Staaten van *Utrecht*, zeer gebelgd op de *Wykenaars*, wegens het invoeren van het Regeerings Reglement, en het beëedigen van 't zelve; over het verlaaten van die Regenten, welke den Eed geweigerd hadden

(*) Zie hier boven bl. 417.

den; het verkiezen en aanstellen van vier anderen; het niet bevorderlyk zyn der Publicatie, en het beantwoorden des Briefs van Gedeputeerden, in, huns oordeels, allerhoonendste en ongepaste uitdrukkingen, zonden, by het ten einde loopen der Meymaand, den Pander van den Hove, JOHANNES VALBURG, benevens een Bode van 't Hof, om op de gemelde gronden van misnoegen, die de Procureur Generaal gewigtig genoeg tot dien stap oordeelde, drie Citatien tot Crimineele Dagvaarding te doen. De eerste goldt de Heeren HAANTJES, BECKERING, VAN LEEUWEN, VAN OSSENBERG, SCHILGE en BERENBURG, in de hoedanigheid van daadlyk werkende Magistraatsleden; de tweede betrof de Heeren DIRK VOLKMARS, CORNELIS SAM, JAN VAN WEPEL en JACOBUS HOOGVELD, als nieuw aangestelde Raaden; en de derde was ingerigt tegen Mr. ADRIAAN DE NYS, Gecommitteerde uit de Burgery. De Pander volvoerde eerst zyn last by VAN WEPEL en BECKERING; doch zich ten huize van BERENBURG vervoegd hebbende, gaf deeze te kennen iets van dien aart niet te kunnen aanneemen, buiten voorkennis van Burgemeesteren, en verzogt den Pander hem naar 't huis van den Burgemeester HAANTJES te willen vergezellen; waar de Pander zyn Boodschap aflag. Doch naauwlyks hadt hy het leezen

XXXIV. BOEK. — 1786.

zen der Dagvaarding geëindigd, of een Deurwaarder en twee Boodens namen hem in verzekering, en bragten hem terstond over in de Stadsherberg, waar een Deurwaarder, een Boode en twee gewapende Burgers, zonder toegang te mogen verleenen, hem bewaakten. — Deeze behandeling den Pander aangedaan, die vervolgens uit de Herberg in de Stads Gyzeling werd overgebragt, grondde men daar op, dat hy, door zyne Dagvaardingen, in weerwil van der Stede Publicatie, het Regts- en Grondgebied van *Wyk* geschonden hadt.

Vrugtlooze pooging om hem vry te krygen.

De Mede-afgevaardigde Boode liet men vry vertrekken, en naa *Utrecht* terugkeeren. By zyne wederkomst, gaf hy het Hof berigt van 's Panders wedervaaren en lot. Misnoegen en spyt vervulden de gemoederen. De Hoofd-officier van *Wyk* toefde niet met derwaards te gaan. 's Anderen daags verscheen hy, om den Pander, op staande voet, uit zyne verzekering te ontslaan en hem te doen te rug geeven alle de Papieren, met welke deeze na *Wyk* was afgevaardigd, indien dezelve hem niet reeds weder ter hand gesteld waren. - Geen van beide gebeurde. Buiten kennis der Regeeringe gaf het Geregt te verstaan, in deeze zaake, niets te kunnen doen; by dezelve kon de Hoofd-officier zich vervoegen om op zyne vorderingen antwoord en voldoening, waar 't mogelyk, te bekomen.

Het

Beraadslaaging om den sterken Arm tegen die van *Wyk* te gebruiken.

Het verslag van deeze vrugtlooze pooging des Graaven VAN RECHTEREN, om den Pander des Hofs ontslaagen te krygen, hadt ten gevolge, dat Gedeputeerde Staaten eene buitengewoone Staatsvergadering deeden beschryven om de zaak der *Wykenaaren* in ernstige overweeging te neemen. De Raadslag door Heeren Gedeputeerden, by de ontvouwing van 't geen te dier Stede gebeurd was, kwam hier op neder; dat de omstandigheden der Stad *Wyk*, gemerkt de vrugtloosheid van alle tot hier toe aangewende poogingen, vereischten dezelve, door middel van den sterken Arm, tot rede te brengen, en ten dien einde drie Staatsleden derwaards af te vaardigen, gesterkt door een vereischt aantal Krygslieden, om de zaaken aldaar weder op een geregelden voet te herstellen, en die Stad tot gepaste Gehoorzaamheid aan de Staaten te beweegen. Met byvoeging om, vóóraf, van deeze maatregelen aan de Bondgenooten, by eenen Brieve, kennis te geeven, en de gepastheid zo wel als de noodzaaklykheid van deeze handelwyze voor oogen te houden, als zullende dienen tot herstel der rust en goede orde, en handhaaving van der Burgeren Regten. — De nadere beraadslaaging hier op stelde men den tweeden van Zomermaand tot den tienden uit.

Aandrang op het loslaaten van den Pander

Middelerwyl werd het Hof, door de Staaten gelast, tot het doen eener Afkondiginge, met bedreiging van Schaverhaaling

XXXIV. BOEK. 1786.

ling op die van *Wyk*, ingevalle den vastgezetten Pander eenige mishandeling mogt worden aangedaan. Een brief, tot geleide van de Afdrukken der Afkondiginge, vermaande de Regeering van *Wyk*, om den Pander, hoe eerder hoe liever, te ontslaan, en hem de ontnomene Papieren weder te geeven. Doch wel verre van naa het leezen deezes Briefs, den Burgeren en Ingezetenen eenige kennis te geeven van de bedreigende Afkondiging, stelde het Geregt dezelve in handen des eersten Burgemeesters om vervolgens nader overwoogen te worden.

Weigering der *Wykenaaren*, en opontbod des Hoofd-officiers.

Reeds hadt de Regeering van *Wyk* ter Staatsvergadering een Brief gezonden, behelzende een Vertoog van derzelver bevoegdheid om den Pander in hegtenis te neemen, tot handhaaving van de Regten en Privilegien der Stad. Zy ging nog een stap verder en deedt aanschryving aan den Hoofd-officier Graave VAN RECHTEREN, die zyn gewoon verblyf te *Utrecht* hieldt, om, binnen den tyd van vier en twintig uuren, zich in *Wyk* te laaten vinden, om het officie tegen den Pander VALBURG waar te neemen; of dat, bleef hy hier in naalaatig, zulks door den Voorzittenden Burgemeester HAANTJES zou verrigt worden. Staaten van *Utrecht* daar en tegen verboden den Hoofd-officier eenige Crimineele Regtsgedingen tegen den Pander te onderneemen.

In

In de buitengewoone Staatsvergadering, waar men den bovengemelden Raadflag der Gedeputeerde Staaten nader zou overweegen, ging het zo vlot en vaardig niet als veelen zich verbeeld, en misfchien gewenscht hadden. —— Heeren Geëligeerde de Raaden konden, daar de ftemmen in hun Lid ftaaken, geen fchriftlyk Befluit uitbrengen, en lieten het berusten by een Voorflag tot aanfchryving aan die van *Wyk*, ter vrylaating van den Pander. — De Edelen kwamen eenigzins verder, voor als nog waren zy tegen het gebruik van Geweldige Middelen; doch niet langer, dan tot dat de pooging om die van *Wyk* by aanfchryving tot ontflag van den Pander te overreeden, zou beproefd zyn. Werd deeze geweigerd, dan wilden zy Heeren Gedeputeerden tot het inroepen van Krygsvolk gemagtigd hebben. —— Ondertusfchen werd de Brief dien men beflooten hadt na *Wyk* af te vaardigen, door Gedeputeerde Staaten, fchoon reeds vroeger daar over vergaderd, nog niet in gereedheid gebragt; dewyl die van den Hove zich zouden verfchoond hebben, daar toe hun raadflag uit te brengen, om zich niet buiten ftaat te ftellen tot de uitoefening der Regtsfpraake, welke, in dit geval, van hun zou kunnen gevorderd worden.

XXXIV. BOEK. 1786. Nadere Beraadflaaging over het gebruiken des Gewapenden Arms.

Het Verzoek der Huisvrouwe van den Pander by de Vroedfchap van *Utrecht*, dat haar Man, als zynde een Burger dier Stad, mogt te rug gevorderd, aan den Ge-

Poogingen tot het loslaaten des Panders.

XXXIV. BOEK. 1786.

Geregte van *Utrecht* overgezonden, en daar, volgens de Privilegien dier Stad, te regt gesteld worden, vondt geenen ingang. Het Geregt hier op gehoord, wilde, om vermeerdering van geschillen voor te komen, 'er geen beschikking op maaken; aangezien de Staaten den Hoofdofficier dier Stad reeds gelast hadden, geene Crimineele Regtsgedingen tegen den Pander aan te vangen, en Heeren Gedeputeerden, volgens Staatsbesluit, verzogt waren den Pander te rug te eischen.

Vonnis over hem geslaagen.

Op den Brief der Gedeputeerde Staaten, over het ontslag van den Pander, antwoordde 't Geregt der Stad *Wyk*, in de zaak des Panders niets te kunnen doen; doch dat zy geen ander Souverain erkenden, dan de Staaten van *Utrecht*, in welkers naam het Geregt alleen de Justitie bedient, en dat zy ook ten naadeele van den Pander geen vonnis zouden uitbrengen. — De Magistraat volhardde by haar gevoelen, en hadt dit ten gevolge, dat, naa 't verloop van bykans tien maanden, door Burgemeesteren en Schepen, die de Staaten te *Utrecht* vergaderd voor onwettig hielden, op den acht en twintigsten van Sprokkelmaand des volgenden Jaars, een Vonnis over hem werd uitgesprooken, inhoudende, dat het Geregt, ter voldoeninge aan den eisch des Raads, om in deezen eene afdoening van zaaken te bekomen, gezien en onderzogt hebbende de stukken deezen aangaande, door den Heer eersten Burgemeester, in be-

bewaaring hebbende het Schoutsampt van XXXIV.
Wyk, ingediend, verstaat, „ dat drie BOEK.
„ Origineele Papieren of Requesten, de ——
„ Dagvaardingen behelzende, door den 1786.
„ Dienaar der Justitie, op de puye van „ den Stadhuize, in het aanzien van den „ Pander, openbaar zouden worden ver„ scheurd. Voorts werd de Pander ver„ boden om zyn leeven lang binnen „ *Wyk*, of op 't Grondgebied der Stad, „ te komen; onder bedreiging, dat „ hy, zich dit vermeetende, als een „ Schender van het Grondgebied, aan „ den lyve zou gestraft worden, en hy „ voorts in de Geregtskosten verweezen, „ die, binnen vier weeken, naa het af„ kondigen van het Vonnis, zouden „ moeten betaald, of hy verweezen wor„ den om in een Werkhuis, met zyner „ handen arbeid de kost te winnen, tot „ zo lang aan den inhoud van dit Von„ nis, ten aanziene der Kosten, zou zyn „ voldaan (*)." Naardemaal de Pander, onmiddelyk naa het voorleezen van dit Vonnis, de geëischte penningen, die zes honderd Guldens beliepen, aan het Geregt ter hand stelde, volgde zyn ontslag uit eene hegtenis, welke zo veel raadpleegens en woelings veroorzaakt hadt.

Zeer kort reeds naa het invoeren van het nieuwe Regeerings Reglement, en de daar aan verknogte verrigtingen, hadden die

Wyk in staat van tegenweer gebragt.

(*) Zie het geheele Vonnis in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 564.

XXXIV. BOEK. 1786. die van *Wyk*, in de onzekerheid hoe hun bedryf zou worden opgenomen, en of, van der Staaten zyde, niet veelligt geweldige middelen zouden aangewend worden, het geraaden geoordeeld, daar tegen te voorzien. Geschut, Kogels, Kruid, en Lood werd van veele kanten derwaards gevoerd. Men stopte, tot op twee na, de toegangen tot de Stad; brak de Bruggen voor de twee andere Poorten af; en rigtte de Sluizen zodanig in, dat men het omliggende Land spoedig onder 't water zou kunnen zetten. Weeklyksche Bedestonden werden ingesteld.

Het Corps Groene Jaagers opgerigt. Wanneer de Handelingen ter Staatsvergadering een meer dreigend voorkomen aannaamen, en 'er beraadslaagd werd over het gebruik des sterken Arms, begon het zints lang verspreide gerugt, wegens een gewapende onderneeming op *Wyk* meer en meer geloofs te vinden, en de yver om 'er zich tegen te dekken, aan te wakkeren. By de reeds genomene maatreglen tot tegenstand, richtte men eene gewapende Bende op, onder den naam van het *Corps Groene Jaagers* bekend, welke dienen zou ter plaatze waar men oordeelde 'er het meeste voordeel van te zullen kunnen trekken. Der *Doopsgezinden* Leeraar te *Leyden* FR. AD. VAN DER KEMP, en de Heer C. P. CHASTELEIN, Secretaris van de Academische Vierschaar te *Leyden* en Schout van *Leyderdorp*, die beiden met raad de *Wykenaaren* steeds ten dienst gestaan hadden, wil-

wilden 'er, hoe vreemd het ook ten aanzien des eerstgemelden klinke, de daad byvoegen, de eerste bekleedde by dit Corps, ten Zinspreuk voerende, PRO PACE ET BELLO, de post van Capitein, de tweede die van Luitenant.

XXXIV. BOEK. 1786.

Om de noodige versterking van Manschap te bekomen, vaardigde dit Corps eenen rondgaanden Brief af aan alle de Gewapende Genootschappen van *Nederland*; by welken zy, uit aanmerking; dat zeer mogelyk, eerstdaags ter Staatsvergaderinge een Besluit zou vallen om de Stad *Wyk* met Krygsvolk te bezetten, die Genootschappen des ten spoedigsten verwittigden; op dat zy zich by tyds zouden kunnen gereed maaken, om, op de eerste tyding des aantochts van Krygsvolk na *Wyk*, zich derwaards te kunnen begeeven; „ ten einde met vereenig„ de kragten," gelyk zy schreeven;" dit „ Attentaat op de Burgerlyke Vryheid „ tegen te gaan, en af te weeren."

Brief van dit Corps aan de Gewapende Genootschappen.

De Magistraat keurde dit bedryf van het *Jaager Corps* met lofspraake goed, en noodigde „ alle braave Ingezetenen „ der Republiek, die met hunne Burgers „ ter kragtdaadige afweeringe van geweldige Overheersching de handen wilden „ in een slaan," uit, om zich, ter hunner beschuttinge, na *Wyk* te willen begeeven, hun verzekerende van bescherming.

Uitnoodiging der Magistraat aan dezelve gedaan.

Nog sterker drukten zy zich uit, in eene Afkondiging den negentienden van

Afkondiging ten voordeele

Ee 2 Hooi-

XXXIV. BOEK. 1786. van de te hulpschietenden.

Hooimaand, woordlyk van deezen opmerkenswaardigen inhoud. „ Burgemeesteren en Regeerders der Stad *Wyk by* „ *Duurstede*, met genoegen geinformeerd „ zynde, hoe verscheide Ingezetenen der „ byzondere Provincien, zich gedeclareerd „ hebben, geneegen te zyn om deeze „ Stad en Burgery, als het nood zal „ zyn, volgens het Verbond der Unie, „ tegen allen Geweld en Overheersching „ van deszelfs Stedelyke Regten, te ko- „ men verdeedigen en beschermen; doch „ dat die braave *Nederlanders* gaarne „ vooraf eenige verzekering hadden van „ de Protectie der Magistraat van deeze „ Stad, van welke zy, in geval van zo- „ danig eene Adsistentie, behooren te „ jouisseeren; hebben, naa rype Delibe- „ ratie goedgevonden en verstaan, gelyk „ hun Ed. Agtb goedvinden en ver- „ staan by deezen, *dat een iegelyk, die* „ *ter zaake voorz. zich herwaards na dee-* „ *ze Stad zal begeeven, met alle mogelyke* „ *Protectie van de Magistraat, en het ge-* „ *woone Burgerrecht deezer Stad, zal be-* „ *gunstigd en van het noodige Logiment en* „ *Alimentatie zal voorzien worden, en dat* „ *boven dien alle dezelve, des begeerende,* „ *tien stuivers daags, tot hun verder onder-* „ *houd, genieten zullen; en eindelyk dat de* „ *Gekwetsten, mitsgaders de Weduwen en* „ *Weezen der Gesneuvelden, hun leeven* „ *lang geduurende, behoorelyk zullen on-* „ *derhouden worden;* terwyl de Magistraat „ deezer Stad genoegzaame voorzorg,

„ om-

„ omtrent een bekwaamen voorraad der „ noodige Leevensmiddelen, zal in 't „ werk stellen. Qualificeerende hun Ed. „ Agtb. by deezen het *Provinciaal Corps* „ *vrywillige Jaagers* alhier, onder de Zin„ spreuk PRO PACE ET BELLO, om „ ten dien einde Contributien, welke el„ ders voor deeze Stad geschieden, te „ ontvangen, om daar van voor zo verre „ dezelve verstrekken zullen, de voorz. „ Betaalingen te doen, en verder alles „ te verrigten, wat het zelve Corps, tot „ Defensie deezer Stad, zal oordeelen „ te behooren." —— Uit eene Algemeene Provinciaale Vergadering der Gecommitteerden van de Schutteryen, Vrycorpsen, en Genootschappen, uit alle de Steden en het Platteland der Republiek, te *Utrecht* byeengekomen, werden drie Heeren gezonden, om de sterkte van *Wyk*, en het Plan van Verdeediging op te neemen. Deezen bragten verslag, dat zy ten hoogsten voldaan waren over 't een en ander, door de Commissie van het Corps Groene Jaagers, daar te werk gesteld.

XXXIV. BOEK. —— 1786.

Het *Wyksche* Jaager Corps door de *Amersfoorsche* Staatsleden gewraakt.

Dit Jaager Corps, met zo veel goedkeurings, lofs, en vertrouwens, door de Magistraat van *Wyk* vereerd, werd met een geheel ander oog beschouwd door Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, die, ten zelfden dage der even opgegeevene Aankondiging, een Besluit ten opzigte van dit Jaager Corps namen, by 't welk zy den Tytel des Genootschaps *Gelegaliseerd Provinciaal Corps Groene Jaa-*

XXXIV. BOEK. — 1786.

gers binnen de Stad Wyk by Duurstede wraakten; als mede het draagen hunner eigendunklyk aangenomene *Veldtekenen* binnen het *Sticht*, als waren zy door de Staaten gewettigd; welke wettiging zy ontkenden: „ gelastende en bevelende „ alle Officieren en Justicieren van den „ Lande van *Utrecht*, om hier op regard „ te neemen, en wel toe te zien, dat „ onder voorgeeven van Lidmaatschap „ aan zodanig *Gepretendeerd Provinciaal* „ *Groen Jaagers Corps*, geene Veldteke- „ nen binnen derzelver Districten wor- „ den gedraagen; maar tegen de zulken, „ ingevolge van de Wetten van den „ Lande, te procedeeren."

Het Jaager-Corps in den Eed der Stad *Wyk* genomen.

Van dit Besluit eeniger Staatsleden om een Genootschap te vernietigen, 't welk by de *Wyksche* Regeering in blaakende gunste stondt, en dezelve ten steunpylaar verstrekte, werd aan hetzelve kennis gegeeven op Zondag, wanneer het, naa 't eindigen der openbaare Godsdienst, den twee en twintigsten van Hooimaand, by trommelslag op de Markt was byeengeroepen. Capitein VAN DER KEMP, voor de vergaderde Bende het woord opvattende, vroeg aan alle de Leden hoofd voor hoofd, of zy geneegen waren onder hunne Bevelhebbers te blyven dienen? Een toestemmend *Ja!* bekomen hebbende, stelde men vast de Regeering te verzoeken om dit Corps Stedelyk te wettigen. —— Niet bezwaarlyk viel het deeze Wettiging te verwerven. Dezelve ge-

XXXIV. BOEK. 1786.

geschiedde den volgenden dag, wanneer het Corps zich weder op de Markt vervoegde. De Vroedschap verscheen aan 't Front. De Major DE NYS las het den Eed voor. „ Dat het Corps der „ Ed. Agtb. Magistraat, en de goede „ Burgery, gehouw en getrouw zou „ zyn, en dezelve helpen kragtdaadig te „ beschermen in het handhaaven van der- „ zelver Privilegien en Regten!" De Heer VAN DER KEMP voerde weder het woord, en verklaarde aan alle Leden de kragt van den Eed door hun gedaan. Waar op, ten betoon van goedkeuring en toestemming, een algemeen *Hoezee!* werd aangeheeven, ten besluite van dit plegtig bedryf. — Met den aanvang van Wintermaand lag Jonkheer VAN RENESSE VAN WILP zyn post als Collonel der *Wyksche Schuttery* en van het *Corps Groene Jaagers*, by eenen Brieve, neder. DE NYS volgde hem in die Waardigheid en ging diens Inhuldiging, met Krygseere toe, beslooten door een Maaltyd ten huize van den ouden Heer DELLAFAILLE, Lid van het Collegie der Burger-gecommitteerden.

Bevel aan Vrouwen, Kinderen, enz. om *Wyk* te ontruimen

Wanneer de Staatsvergadering na *Amersfoort* verlegd was, gelyk wy boven in 't breede vermeld hebben, en op deezen stap het inrukken van twee Regimenten op *Stichtschen* bodem volgde; wanneer het gebeurde te *Hattem* en *Elburg* het geheele Land doorklonk, spelden die van *Wyk* zich een soortgelyk lot. Op de gedaane

XXXIV. BOEK. 1786.

daane verzekering der Staaten te *Amersfoort* vergaderd, dat zy geen oogmerk hadden om dit Krygsvolk tegen *Utrecht* of *Wyk* te gebruiken, schynen de *Wykenaars* weinig, of liever geen, vertrouwen gesteld te hebben. Althans de Vroedschap nam een Besluit, tot een Bevel vervolgens afgekondigd, „ om alle Vrou„ wen, Kinderen, oude en gebrekkige „ Lieden, met de Goederen der blyven„ de Burgeren, de Stad te doen ruimen, „ om deeze aan het Geweld van een In„ landschen Vyand te ontrukken!" —— Een bevel, van hoe ontzettend eenen aart, dat terstond werd naagekomen: want welhaast zag men eenige Vaartuigen met Menschen en Goederen belaaden, van den wal steeken, terwyl andere bezig waren met zo treurig eenen last in te scheepen. —— De plaats der zwakke wegtrekkenden, werd aangevuld door Gewapenden, die uit *Amersfoort*, *Thiel* en elders, die binnen *Wyk* trokken.

Men maakt 'er eigen beschikking op de Stads Regeerings-bestelling.

Gelykheid van omstandigheden, baarde gelykheid in handelwyze. De Staaten te *Amersfoort* vergaderd, schreeven de *Wykenaars*, even als die van *Utrecht*, aan, om ten gewoonen tyde der Regeeringsverandering in Wynmaand, de Regeering, by voorraad, te doen aanblyven. Zeer verre was men, van zich naar deeze begeerte te willen schikken; en maakten de reeds gedaane stappen, het onmogelyk, zouden zy zich zelven gelyk blyven, en het ingevoerde Nieuwe Regeerings

zings Reglement doen werken. Volgens 't zelve, werden door Kiezers, op den gewoonen tyd, twee nieuwe Burgemeesters aangesteld, de Heeren Raaden TH. CORN. BECKERING en H. SCHILGE. Naardemaal de Stadhouder niet hadt kunnen goedvinden, uit eene voorafgezondene Naamlyst van Schepenen, eene Verkiezing te doen, ging de Raad zelve hier mede voort, en benoemde tot die post grootendeels Persoonen, die kortlings, in plaats der afgezette Raaden, tot Vroedschappen gekoozen waren.

De Hoofd-officier te *Wyk* opontboden, en dag gesteld.

Meer dan ééns hadden de *Wykenaars* den Hoofd-officier, Graaf VAN RECHTEREN, aangemaand, om na *Wyk* te komen; doch deeze Heer hadt hier toe niet kunnen besluiten. Thans drongen zy op nieuw dien eisch nader aan, en schreeven zyn Wel Ed. Gestr. om zich, binnen twee maal vier en twintig uuren, binnen *Wyk* te vervoegen, met bedreiging, dat, ingevalle van naalaatigheid, zyn Ampt voor opengevallen zou verklaard worden.

Schryven aan de Gadermeesters over het behandelen der Landspenningen.

Op het invorderen en behandelen van 's Lands Penningen, hadt *Utrecht*, in eenen Brieve aan de Schouten van het *Sticht*, zich vertoond als *alleen uitmaakende het Derde en Voornaamste Lid* der Staatsleden van dit Gewest, en als zodanig, bestemming daar over gedaan: dit nam *Wyk* euvel op. De Magistraat schreef aan Schouten en Gadermeesters ten Plattenlande om geene bevelen, omtrent de

XXXIV. BOEK. 1786.

behandeling van 's Lands Penningen, op naam der Staaten of Gedeputeerde Staaten, veel min aanschryvingen van de Stad *Utrecht* te gehoorzaamen.

De Hervorming van het Reglement des geheelen Gewests baart nieuwe zwaarigheden.

Viel in de Stad *Utrecht* en in *Wyk by Duurstede* zo veel voor, wegens de Stads Regeeringsbestellingen, hadt dit alles zo veel invloeds op de Staatsvergaderingen van het *Sticht*, als wy gezien hebben, dan zal het ons geenzins bevreemden, dat het andere gewigtige Stuk, daar onder handen, de Hervorming van het Regeerings Reglement des geheelen Gewests, traaglyk spoedde, of liever geenen noemenswaardigen voortgang maakte. Schoon, zonder afdoen van dit punt al het Stedelyk verrigtte, luttel kon betekenen, en de staat, in welken zich dit Gewest thans bevondt, op den duur, niet bestaanbaar was; want eenmaal zou het tydstip moeten komen, dat 'er eene volledige Staatsvergadering vereischt werd, al ware het alleen tot het inwilligen van den jaarlykschen gewoonen Staat van Oorlog, en van de Provinciaale Belastingen; ook was het duidelyk te voorzien, dat de nieuwe Raad der Stad *Utrecht*, en die van *Wyk*, even min in geen dier Lasten zou toestemmen, of de wettigheid eener Staatsvergadering erkennen, vóór dat de nieuw verkoozene Raaden ter Staatsvergadering waren aangenomen. Zo lang deeze tweedragt tusschen de Staatsleden voortduurde, zouden die Steden, welker Afgevaardigden niet erkend werden,

den, zich genoodzaakt zien, om, of geheel de gevraagd wordende Petitien te weigeren, of haar aandeel zelfs ter Generaliteit te zenden. Het eerste zou by de Algemeene Staaten als een inbreuk op het Bondgenootschap worden aangemerkt, terwyl het andere by dezelve niet zou kunnen worden aangenomen, als onbevoegd, om in het Staatsweezen eenige andere mede toebrengende en besluitende Leden te erkennen, dan de Staaten der Gewesten, die eigenlyk het Bondgenootschap uitmaaken. —— Dan laaten wy nagaan wat omtrent een zo belangryk stuk, 't geen reeds zo veel beweegings gebaard hadt (*), verder voorviel.

Op welk een voet Geëligeerden eene Commissie daar toe wilden benoemd hebben.

Ter Staatsvergadering in Lentemaand drongen de Afgevaardigden der Stad *Utrecht*, volgens Besluit, aan op de afdoening der Provinciaale Bezwaaren. Heeren Geëligeerden betuigden, dat, alvoorens zy tot het benoemen van eene Commissie tot dat einde, konden overgaan, zou behooren bepaald te worden. *Vooreerst*, dat Stad en Steden zich zouden dienen te stellen in haar geheel, om over de Schikkingen met zyne Hoogheid, betrekkelyk het veranderen der Constitutie in den Jaare MDCLXXIV vastgesteld, te zamen Staatswyze, zo wel ten opzigte van de Provinciaale, als Stedelyke Regeeringsvorm, te kunnen handelen. ——

Ten

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 5.

XXXIV. BOEK. 1786.

Ten tweeden, dat over het onderwerp der Onderhandelingen met den Heer Erfstadhouder, by de Staaten, met gemeen overleg van de Leden, eene Instructie van de Commissie zou dienen beraamd en daar by de Punten geregeld te worden. —— *Ten derden*, dat het een en ander, alzo in orde gebragt en geregeld zynde, vóór het daadlyk bestemmen der Commissie, de Heer Erfstadhouder, den tyd zou dienen te benoemen, wanneer hy zodanig eene Commissie zou gelieven te ontvangen; met de hoofdzaaklyke mededeeling van het einde, waar toe die zou strekken; en daar op Hoogstdeszelfs Antwoord zou dienen te worden ingewagt.

Aanmerkingen hier op gemaakt.

Drie punten, waar op door eenigen werd aangemerkt, dat Heeren Geëligeerden, als met ronde woorden verklaarden, nergens in te willen komen: naardemaal voorwaarden op te werpen, die, of, gemerkt de tydsomstandigheden, geheel onmogelyk waren; of, die van een naasleep van tyd zouden zyn, welke niet te bepaalen was, kwam hun voor het zelfde te weezen, als een volledig weigeren, en afslaan van het zenden eener Staats commissie, om de geheele zaak eindelyk af te doen (*). —— De Edelen verklaarden hunne bereidvaardigheid om de Commissie terstond te beraamen. — Die van *Amersfoort* namen het Besluit van

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1070.

van *Utrecht* over; en ſtemden in met het gevoelen der Edelen. —— *Rheenen* nam het een en ander over. Weshalven 'er niets bepaalds beſlooten werd.

Verwyl in de Benoeming van Perſoonen tot die Commisſie.

Op een volgende Staatsvergadering maakte de Stad *Amersfoort* bekend, dat zy den Burgemeester KOLF benoemd hadt in de Commisſie tot de Onderhandeling ter afdoening der Provinciaale Bezwaaren in *'s Gravenhaage*. De Edelen ſtelden voor om by de Geëligeerden aan te dringen om iemand tot de gemelde Onderhandeling te beſtemmen; de Afgevaardigden van *Utrecht* drongen hier op mede ten ſterkſten aan: waar omtrent Geëligeerden eerst gevorderd; doch vervolgens aangenomen hebben, om hun Lid daar over te beſchryven: ten einde ter naaste Vergaderinge, een volledig Beſluit uit te brengen. Ondanks deeze handelwyze van het Eerſte Lid, ſtelde men, op aandrang der Ridderſchappe en van de Stad *Utrecht*, vast, Heeren Gedeputeerden te magtigen, om in de beſchryving tot de Vergadering, die in Hooimaand ſtondt gehouden te worden de Afdoening der Bezwaaren, als een buitengewoon punt op te geeven, en daar over als dan te raadpleegen. —— Inmiddels volhardde, op eene buitengewoone Vergadering, het Eerſte Lid by de weigering om in de voorgeſlaagene Commisſie aan zyne Hoogheid over een nieuw Regeerings Reglement toe te ſtemmen. Naa welke verklaaring de Ridderſchap in 't

XXXIV. BOEK. 1786.

't midden bragt, om des aangaande by meerderheid te beslissen; en verzogt by de Staatsleden rondvraag te doen. Deeze geschiedde; doch zonder vorderen: vermids de stemmen aan de tafel der Edelen staaken. Men stelde des het afdoen deezer zaake uit tot de Staatsvergadering in Hooimaand.

Besluit der Geëligeerden.

Die tyd verscheenen zynde, waren Heeren Geëligeerden gereed met een zeer opmerkenswaardig Besluit, waar uit wy 't een en ander moeten aanstippen. „ Verre waren zy, naa een aandagtig onderzoek der ingeleeverde Bezwaaren, en de Stukken daar toe dienende, van die alle te kunnen beschouwen als Wettige Bezwaaren, en inzonderheid onder die alle de zodanige, welke regelregt ingerigt waren tot omkeering van de thans standgrypende en plegtig bezwooren Constitutie van Regeering, overeenkomstig het Regeerings Reglement van de Jaare MDCLXXIV. — In tegendeel vonden zy zich verpligt, gedagtig aan derzelver Eed en bezwooren Trouwe, den Lande, tot voorstande van deszelfs Constitutie van Regeering gedaan, te verklaaren, geenzins van zich te hebben kunnen verkrygen, om, op eenigerlei wyze, te kunnen toetreeden of instemmen tot het daadlyk invoeren van eenige Verandering of Vermindering van al het geene, waarop de Digniteiten van den Heer Erfstadhouder, mitsgaders Capitein

„ tein en Admiraal Generaal van de Stad,
„ Steden en Landen van *Utrecht*, in den
„ Jaare MDCCXLVII, eenpaarlg by alle
„ de Leden van Staat, overeenkomstig
„ met het Regeerings Reglement van den
„ Jaare MDCLXXIV, waren opgedraa-
„ gen, en aanvaard geworden. —— Met
„ verdere Verzekering, van niet te zul-
„ len kunnen toelaaten, dat tegen eene
„ zodanig eenpaarig vastgestelde Consti-
„ tutie van Regeering, by Meerderheid,
„ door derzelver Medeleden, de Souve-
„ raine Vergadering van dit Gewest me-
„ de helpende uitmaaken, ietwets wierd
„ besloten, veel min in train gebragt;
„ verklaarende, in zodanige onverhoopte
„ gevallen, alle zulke handelingen, voor
„ nu als dan, en dan als nu, te moeten
„ houden voor informeel, zonder, op
„ eenigerlei wyze, daar aan gehouden
„ te willen zyn.

„ En dit alles te meer: dewyl zy, uit
„ alles wat hun voorgekomen was, ten
„ voorgewend vertoon, niet slegts van
„ de gevoegzaamheid, maar zelfs van de
„ noodzaaklykheid, tot het veranderen
„ en hervormen, zo niet het volkomen
„ vernietigen van het bezwooren en als
„ nog standhoudend Regeerings Regle-
„ ment, niets hadden kunnen ontwaar
„ worden, strekkende te hunner overtui-
„ ging, dat het zelve onbestaanbaar zou
„ weezen, met de Privilegien, Handves-
„ ten, en Geregtigheden van den Lande
„ van *Utrecht*, en van de drie Leden

„ van

XXXIV. BOEK. 1786.

„ dien; of ook met de oude en welherbragte Costumen." —— Niet tegenstaande dit alles maakten zy geene zwaarigheid, om, onder zekere bedingen, eene Onderhandeling met zyne Hoogheid aan te vangen (*). Waar toe zy vervolgens, uit hun Lid benoemden, de Heeren PESTERS, COCKENGEN en VAN STERKENBURG.

Besluit der Ridderschappe.

Breedvoerig uitgewerkt was het Besluit der Edelen en Ridderschappe. Zy betuigden, „ dat zy eene vrye Staatsregeering met een Stadhouder, hielden voor „ de waare Republicainsche Constitutie „ deezer Landen, zo als dezelve, naa „ afwerping van het *Spaansche Juk*, „ met Goed en Bloed der Voorouderen „ verkreegen en gegrond was," en hunne gezindheid, om ingevolge van hun pligt, die Constitutie te handhaaven, en ongekrenkt aan de Naakomelingschap over te leeveren; als mede hoe zy bereid waren, niet tot omkeering, maar tot bewaaring, bevestiging en verbetering van die Constitutie, op Constitutioneele gronden, mede te werken.

Ingevolge van der Ingezetenen Bezwaaren, met betrekking tot het Reglement van den Jaare MDCLXXIV kwamen ze neder op deeze drie Punten. „ *Voor eerst*, het Redres van alle ingesloopene Abui-

(*) *Extract uit de Resolutien van Heeren Geëligeerde Raaden, uitmaakende het eerste Lid van Staat van den Lande van Utrecht* 3 July 1786.

„ Abuizen tegen de letter en meening XXXIV.
„ van 't zelve Reglement. —— *Ten twee-* BOEK.
„ *den*, het wegneemen van allen wille-
„ keurig Gezag, het welk daar by aan 1786.
„ den Stadhouder toegekend wordt, en
„ door welks daadlyke uitoefening de
„ vryheid van ſtemmen weggenomen, en
„ over zulks de aart onzer Conſtitutie
„ omvergeworpen zoude worden. ——
„ *Ten derden*, het Herſtel van de Provin-
„ cie in het genot van die Dominicaale
„ of Geestelyke Goederen, by 't zelve
„ Reglement aan de Provincie ontno-
„ men."

Over deeze drie Hoofdpunten deelde de Ridderſchap haar gevoelen mede; doch merkte ten ſlot aan, ten opzigte van dit alles te moeten verklaaren, dat de Leden 't zelve ter Beraadſlaaging van de Staaten bragten, alleen in die overtuiging, waar in zy altoos geſtaan hadden, „ dat geene
„ Verandering in de Regeerings Regle-
„ menten van byzondere Leden van Staat
„ gemaakt en gelegaliſeerd konden wor-
„ den, dan met Conſent en Approbatie
„ van de Staaten, als de eenige Souve-
„ rain over de Stad, Steden en Landen
„ van *Utrecht*;" en diensvolgens met uitdruklyke tegenverklaaring, in gevalle men dit anders mogt begrypen, en de een of ander der Medeleden zich des betreffende, aan het oordeel der Staaten zou willen onttrekken; als dan wilden zy het daar voor gehouden hebben, dat ook dit Reglement niet ter beraadſlaaging van de

XXXIV. BOEK. 1786.

Staaten gebragt; maar aan de Ridderschap zelve overgelaaten wierd.

En vermids de Edelen altoos van gedagten geweest waren, en nog in dit begrip stonden, dat alle Veranderingen en Verbeteringen in het Regeeringsbestuur, met medewerking en toestemming van den Erfstadhouder, behoorden besslooten te worden, althans dat men die moest zoeken te verkrygen, meenden zy dat alle Besluiten der Staatsleden, op dit stuk reeds ingebragt of nog in te brengen, behoorden gesteld te worden in handen van eene daar toe bestemde Commissie; ten einde daar over met zyne Hoogheid, of diens Gelastigden in onderhandeling te treeden, een Consiliatoir te beraamen, en binnen eenen bepaalden tyd daar van verslag te doen, om vervolgens Staatsgewyze 'er over te besluiten, ten meeste nutte des Gewests (*). Zy benoemden daar toe uit hun Lid de Heeren VAN SCHONAUWEN, NYEVELDT en VAN SCHALKWYK.

Begrip der Stad *Utrecht*.

Van wegen de Stad *Utrecht*, die gewis in begrippen verre van de Voorstemmende Staatsleden verschilde, volhardde men by de tot die Commissie reeds benoemde Heeren EYCK en VAN DER DOES, en eenstemmig bepaalde men, om, naa 't verloop van zes weeken, over dit

(*) *Extract uit de Resolutien van de Heeren Edelen en Ridderschap der Provincie van Utrecht* 1 July 1786.

dit Onderwerp nader te handelen; inmiddels zyne Hoogheid daar van kennis, en het deezen in zyne keuze te geeven, om de Onderhandelingen in *'s Gravenhaage* of binnen *Utrecht* te houden. — Te deezer Vergaderinge hadden de Steden *Amersfoort* en *Rheenen* geene Afgevaardigden gezonden; de eerste om dat zy de gevorderde vrywaaring, wegens de vermeende onveiligheid, niet bekomen hadden; daar die van *Rheenen*, als geene Bezwaaren opgegeeven hebbende, het misschien noodloos oordeelden, Gemagtigden af te vaardigen: *Wyk* was, zints een geruimen tyd, buiten de Staatsvergadering gehouden.

Inhoud eens Briefs van zyne Hoogheid dit onderwerp betreffende.

Onder de Stukken ter tusschenvallende overweeging bestemd, was inzonderheid een Brief des Stadhouders te dier Staatsvergaderinge ingekomen, uit *Middelburg* den derden van Hooimaand geschreeven. Met leedweezen hadt zyne Hoogheid vernomen, „ dat de zaaken in het *Sticht*, „ en byzonder in de Steden *Utrecht* en „ *Wyk*, nog veel meer buiten haar geheel en in verwarring gebragt waren; „ en mogt hy het voor hun Ed. Mog. „ niet verbergen, by het voortduuren „ deezer onlusten, niet dan de nadeeligste gevolgen voor dat Gewest te moeten voorzien en verwagten."

Hoogstdezelve vleide zich als nog, dat Staaten des Lands van *Utrecht*, in byzondere aanmerking zouden neemen, „ het door hun reeds aangeduid onder-

 „ scheid

XXXIV. BOEK. 1786.

„ scheid tusschen *Wettige Bezwaaren der* „ *Ingezetenen*, en tusschen de nieuwe Ont„ werpen van Veranderingen en zoge„ naamde Verbeteringen in den form en „ bestellinge der Regeeringe, en dat dee„ ze laatste niet anders zouden worden „ aangezien, dan als *Onwettige Bezwaa-* „ *ren*, strydig met de Constitutie van „ Regeering, in de Jaare MDCCXLVII „ en vervolgens bekragtigd."

Niet tegenstaande zyne Hoogheid zyne gedaane betuigingen herhaalde, om, zo veel mogelyk, het zyne toe te brengen tot heeling der gemaakte scheure, en herstel der rust, vertrouwde hy, „ dat „ hun Ed. Mog. overreed zouden wee„ zen, dat hy, Eeds- en Pligtshalven, niet „ zou kunnen of mogen acquiesceeren „ aan eenige zodanige essentieele Veran„ deringen in de Constitutie der Regee„ ringe, als by veele der opgegeevene „ Bezwaaren waren voorgesteld, of aan „ verscheide daar by voorkomende Pun„ ten, welke eene directe betrekking had„ den op de Vermindering der Regten „ en Preëminentien, die hem, conform „ den letterlyken inhoud van het meer „ gedagte Reglement, en volgens dien „ duidelyken zin en meening, welke daar „ aan zedert deszelfs eerste Introductie „ af en vervolgens door alle de epoques „ van deszelfs werking, tot den Jaare „ MDCCLXXXIV toe, buiten schaduw „ van twyfel was toegekend, wettig com„ peteerden.

„ Doch

XXXIV. BOEK. 1786.

„ Doch, hoe zeer hy in 't begrip ſtondt, „ dat het zyne Pligt was en bleef, de „ geëtablisſeerde Conſtitutie heilig te be- „ waaren, en dat in geene aanmerking „ daar tegen behoorde te komen, welke „ oude, doch, naar de zomtyds heer- „ ſchende invloeden, telkens gevacilleerd „ hebbende Gebruiken en Concesſien, zo „ als die onder de Bisſchoplyke Regee- „ ring, en vóór de Grondlegging der „ Unie, elkander hadden afgewisſeld, naar „ den ſmaak en byzondere oogmerken „ van zommigen, als verkiesbaar, weder- „ om zouden kunnen en behooren inge- „ voerd te worden; wilde hy nogthans „ by deezen voor hun Ed. Mog. gaarne „ openleggen, dat, voor zo verre onder „ de ingeleeverde Bezwaaren, eenige Pun- „ ten mogten voorkomen, welke noch „ op de Losmaaking der Conſtitutie, noch „ op de Infractie op zyne wettige Prero- „ gativen, waar van hy kon noch mogt „ afzien, directelyk uitliepen, hy des- „ aangaande tot alle redelyke en voor de „ Provincie en deszelfs Ingezetenen heil- „ zaame faciliteiten zeer geneegen was."

Ten aanziene van verſcheide Bezwaaren, in de Brieve zelve opgeteld, was hem gebleeken, „ dat de Sentimenten, „ der reſpective Inleeveraaren, zeer on- „ derſcheiden, en van elkander verwy- „ derd waren, en dat ook, naa derzel- „ ver onderzoek, de beoordeeling van „ Heeren Gecommitteerden, dien aan- „ gaande niet eenpaarig was geweest;

 „ ter-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ terwyl veele Leden der Regeering de„ zelve als onnoodig en niet overeen te „ brengen met het waar belang der Pro„ vincie bleeven aanmerken. Dan, hoe„ danig het daar mede mogt geleegen „ weezen, hy zou gaarne bereid zyn om „ mede te werken tot het elucideeren, „ en definieeren van alles wat tot de Con„ ſtitutie der Regeering van het *Sticht* „ in 't algemeen, en van de Stad en Ste„ den byzonder betrekkelyk was, en „ noodzaaklyk zou behooren geëclairciſ„ ſeerd of verbeterd te worden, op eene „ wyze, waar door, zo verre dit in „ menschlyke ſchikkingen mogelyk was, „ de aanleiding ter verwydering, eens „ vooral werd weggenomen, en teffens een „ iegelyk, wie het ook zou mogen zyn, „ gerust geſteld tegen alle regtmaatige be„ kommeringen, van ten eenigen tyde by „ de uitoefening der Erfſtadhouderlyke „ Prerogativen, in zyn Regten en Vry„ heden te kunnen worden benadeeld, „ en dat men, in tegendeel, zorg draa„ ge, dat het Publiek Welzyn en belang, „ 't welk Ons boven alles ter harte gaat, „ in alle opzigten, zo veel mogelyk, in „ 't oog gehouden en bevorderd worde."

Voorts verzoekt zyne Hoogheid, om de ingeleeverde Raadſlagen, op 't ſtuk der Bezwaaren, te deezer Staatsvergadering ingediend, te mogen ontvangen, en herhaalt zyn aanbod, om, met Gemagtigden uit de Staaten in Onderhandeling te treeden, en, „ voor zo verre hy het

„ in

„ in gemoede zou kunnen doen, met op-
„ offering van eenige Perſoneele en al-
„ zins wettige Agrementen, zo als die
„ by hem; door wylen zyn Heer Vader
„ en Vrouwe Moeder, en door wylen
„ zyne Majeſteit Koning WILLEM DEN
„ III, geduurende Hoogstdeszelfs Stad-
„ houderſchap, in het *Sticht* zyn geëxer-
„ ſeerd geweest, mede te werken tot
„ herſtel der Harmonie en goede Or-
„ de." —— In het vertrouwen van een
gunſtigen uitſlag, vondt zyne Hoogheid
zich geſterkt, „ om dat in 't geen by
„ Stad en Steden, met betrekking tot
„ derzelver vermeende Stedelyke Regee-
„ ringsbeſtelling, mogt weezen beraamd,
„ 't zy in overeenkomst met de inge-
„ bragte bezwaaren, 't zy met meerdere
„ of mindere afwyking van dezelve, by
„ de reſpective Staatsleden tot nog toe
„ niet was geapprobeerd, en ook tot
„ geene legaale conſistentie hadt kunnen
„ gebragt worden."

Twee opmerkelyke herinneringen ſluiten deezen Brief, welke wy woordlyk zullen afſchryven. „ In de eerſte plaats
„ moeten wy de vryheid neemen onder
„ de aandagt van U Ed. Mog. te bren-
„ gen, dat wy, van de Heeren Staaten
„ der reſpective Provincien, by verſchei-
„ de gelegenheden, de uitdruklykſte ver-
„ zekering ontvangen hebben, van der-
„ zelver geneigdheid, om de vastgeſtel-
„ de Conſtitutie, ieder in hunne Pro-
„ vincie; te willen conſerveeren en main-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ tineeren, dat die Constitutie in 't by„ zonder is geradiceerd in de exacte be„ waaring en handhaaving van 't geen „ ons als Erfstadhouder, voor ons en on„ ze Erfopvolgers, by onze Commisfien, „ of Lastbrieven en vastgestelde Regee„ rings Reglementen, is toegekend; en „ dat, op dien grond, nog onlangs, in „ meer dan eene Provincie, de aldaar be„ zwoorene Reglementen boven allen „ schyn van Oppositie en Verkorting, „ plegtig zyn bevestigd; en dat wy ge„ volglyk, op die billyke gronden, mo„ gen verwagten, dat U Ed. Mog., die „ altoos eene gelyke gezindheid, ten op„ zigte van hunne Provincie, hebben te „ kennen gegeeven, nimmer zullen ge„ doogen, dat aan de alzo geëtablisseer„ de Constitutie aldaar eenige atteinte „ zal worden toegebragt, en vervolgens, „ zo wel de schroomlyke gevolgen, die „ daar uit zouden kunnen proflueeren, „ 't zy in deeze tyden, 't zy in omstan„ digheden, welke door verandering van „ begrippen, by vervolg, zouden kun„ nen exteeren, als het notoir ongelyk, „ 't welk Wy en ons Huis, daar door „ zouden komen te lyden, mogen wer„ den voorgekomen.

„ En, in de tweede plaats, dat, zo „ 'er zedert de oprigting der Republiek, „ ooit een Tydperk heeft geëxteerd, „ waar in alle monden vervuld en zeer „ veele pennen gebezigd worden met het „ ophaalen van oude Privilegien, Con-

„ ces-

„ cessien en Regten, zulks in volle kragt
„ de Epoque is, welke thans beleefd
„ wordt, en dat zo ook veele Ingezete-
„ nen zich ongemeen beyverd hebben,
„ om verscheide pretense Bezwaaren en
„ Redressen veel al te bouwen op eene
„ zogenaamde Onverliesbaarheid van de-
„ zelfde Regten en Concessien, voor zo
„ verre dezelve, offchoon in de daad on-
„ bestaanbaar met den aart van het Bond-
„ genootschap in 't gemeen, en de ver-
„ anderde Regeeringsvorm der byzonde-
„ re Provincien, aan hunne particuliere
„ oogmerken dienstbaar schynen; doch
„ dat het teffens eene byzondere opmer-
„ king verdient, dat, in dien zelfden
„ tyd, en door dezelfde Lieden, niet
„ schynt te worden opgemerkt, dat on-
„ getwyfeld geene van alle die Regten,
„ Privilegien en Concessien op een ma-
„ nifester en verbindender overeenkomst
„ gebouwd, en met een algemeener toe-
„ stemming, en overgifte van alle Staats-
„ leden en Ingezetenen, en met meer
„ voorzorgen en herhaalde Corroboratien
„ geconcedeerd, of met nadruklyker Sanc-
„ tie van weerszyden bevestigd gewor-
„ den zyn, als die zelfde Opdragten en
„ Reglementen, waar op wy onze Erf-
„ lyke Waardigheden, tot op dit oogen-
„ blik, bekleeden (*).

Tot

(*) *Zie* deezen geheelen Brief in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786, bl. 705—715.

XXXIV. BOEK. — 1786.

Persoonen door zyne Hoogheid tot die Onderhandeling benoemd.

Tot het houden der Onderhandelingen verzogt zyne Hoogheid de Heeren, Jr. JAN ELIAS, Baron van *Lynden*, Lid van de Ridderschap des Kwartiers van *Nymegen* en buitengewoon Raad des Furstendoms van *Gelre* en Graafschaps *Zutphen*, Burgemeester, Schepen en Raad der Stad *Nymegen*; Mr. ABRAHAM OTTO FLORENTYN VATEBENDER, Gewoon Raad des Furstendoms *Gelre* en Graafschap *Zutphen* en Mr. WILLEM VAN CITTERS, Buitengewoon Afgevaardigde ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, wegens *Zeeland*. Zy werden gevolmagtigd om, in den naam des Stadhouders, zo spoedig hunne betrekkingen en omstandigheden zulks toelieten, zich na *Utrecht* te begeeven, om de Onderhandelingen, over de Verschillen in het *Sticht* ontstaan, en de vermeende Bezwaaren, door zommige Ingezetenen opgegeeven, met Heeren Gelastigden van hun Ed. Mogenden te beginnen en voort te zetten. —— Heeren Gedeputeerden betuigden, op 't einde van Hooimaand, hun gevoelig genoegen, over de keuze van zyne Hoogheid, en namen deeze Bezending aan (*).

De onderhandelingen zonder vrugt afgebrooken.

Half Oogstmaand was de tyd bestemd om over deezen Brief en het Stuk der Bezwaaren nader te handelen; doch het gebeurde in 't begin dier Maand te *Utrecht*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 703.

recht en te *Wyk*, en de toeneemende verwydering der Staatsleden, vóór het einde derzelve, van eene volslaagene Scheuring gevolgd, deedt de aangevangene Onderhandeling tusschen eene Staatscommissie en Gemagtigden van zyne Hoogheid vrugtloos afbreeken.

XXXIV. BOEK. 1786.

Zo hoogloopende Geschillen, in een der Bondgenootschaplyke Gewesten, konden, gelyk wy, in het voorbygaan, reeds het een en ander, dit aanduidende, aangeroerd hebben, niet gevoerd worden, zonder dat men van Bemiddeling sprak, en daar toe poogingen aanwendde; doch met even weinig gevolgs als de Onderhandelingen met den Stadhouder, 't geen niemand zal bevreemden, die zich herinnert hoe wydgaapend de Verdeeldheden tusschen de Staatsleden geworden waren (*). 't Zal egter, ter volledige voordragt, noodig weezen, dat wy 'er iets bepaalds van optekenen.

Poogingen der Bondgenooten tot Bemiddeling.

Wanneer, met den aanvang van Herfstmaand, in *Gelderland* en het *Sticht* de sterke Arm zich verhief om de gereezene Geschillen te beslissen, vaardigden Staaten van *Holland* aan de Staaten dier Gewesten, Brieven af ter ernstige afraading van dit gevaarlyk, en by hun gewraakt, middel, en om den weg van Bemiddeling, als veel veiliger en wenschlyker, aan te pryzen; met aanbod van hun-

Staaten van *Holland* bieden hunne Bemiddeling aan.

(*) Zie hier boven bl. 361.

XXXIV. BOEK. 1786.

ne goede dienſten. Waar van zy, als mede van de by hun genomene Maatregelen, de Staaten van *Zeeland*, *Friesland*, *Overysſel* en *Stad en Lande* verſtendigden (*).

Zeelands en Overysſels gevoelen.

Zeeland beſchouwde de zaak van *Utrecht* als geſchikt tot een gemeenſchaplyk overleg, en wilde des nader met *Holland* raadpleegen. —— *Overysſel* tradt geheel en volvuurig in de Maatregelen van *Holland*, met betuiging van den weg der Bemiddeling by hunne Bondgenooten ſmaaklyk te willen maaken. —— *Stad en Lande* was geneegen dien weg op te ſlaan.

Gelderland en Friesland benoemen Gevolmagtigden.

Gelderland bragt ter Vergadering van hun Hoog Mogenden eene Benoeming van de Bemiddelaars in de zaaken van *Utrecht*; te weeten de Heeren Jr. JAN ELIAS *Baron van Lynden* (een der Commisſarisſen door zyne Hoogheid benoemd om met de Voorſtemmende Leden te handelen (†)) SCHUL, HEECKEREN VAN ENGHUIZEN, LIDTH DE JEUDE, HAARSOLTE VAN YRST, en RHEEDE VAN DEN PARKELAAR. — *Friesland* berigtte daar toe beſtemd te hebben de Grietmannen EYSINGA, L'AMORAAL RENGERS en den Burgemeester van *Workum* PETRUS CAMPER. Deels ſtonden zo de *Gelderſche* als

(*) Zie den Inhoud deezer Brieven in onze *Vaderl. Hiſt.* XI. D. bl. 176.

(†) Zie hier boven bl. 458.

als de *Friesche* Benoemden, by *Nederland* bekend als geene Vrienden en Voorstanders van 't geen men ten deezen dage de *Volkszaak* heette.

XXXIV. BOEK. 1786.

Ter *Zeeuwsche* Staatsvergaderinge werd tot die Bemiddeling voorgedraagen, de Heer GUILLAUME FREDERIK GODIN, Raad der Stad *Veere*; eenigen wilden daar aan toegevoegd hebben de Heer WILHEM ARNOUT VAN BEVEREN, Secretaris van het Land; *Zierikzee* stelde daar toe voor den Heer BONIFACIUS MOGGE POUS, en verklaarde zich tegen de Benoeming des Heeren GODIN, als, uit hoofde van diens verwantschap met veele en de meeste bedankte Regenten van *Utrecht* en andere Staatsleden van dat Gewest, ongeschikt tot het waarneemen van een last, welke niet alleen bekwaame, maar vooral onzydige, Leden vorderde. —— *Vlissingen* was ongereed geweest ter Benoeminge: en hier op gedrongen, meenden de Afgevaardigden reden te hebben, daar mede te kunnen wagten, tot dat verscheide zaaken, tot de Commissie behoorende, zouden zyn afgedaan (*).

Verschil in *Zeeland* over de Benoeming.

De *Amersfoortsche* Staatsleden, die voortvoeren met het houden van afzonderlyke Vergaderingen, scheenen alle gedagten ter Verzoening met de *Utrechtsche* Regeering, thans zo verre van hun in

De *Amersfoortsche* Staatsleden schryven over de Bemiddeling aan *Holland*.

(*) *Not. Zeel.* 13. en 16. Nov. 4 en 11. Dec. 1786.

XXXIV. BOEK. 1786.

in denkbeelden en gedraagingen verwyderd, niet verbannen te hebben. Althans in eenen Brieve, ter beantwoordinge van dien door Staaten van *Holland*, in den aanvang van Herfstmaand gezonden, betoonden zy hunne bevreemding over het denkbeeld waar in hun Ed. Gr. Mog. ſtonden, dat zy geheel afkeerig zouden weezen om de gereezene Oneenigheden in het minnelyke te ſchikken, en uit den weg te ruimen; ja de voorkeus zouden geeven om die Oneenigheden, met Magt en Geweld, een einde te doen neemen, liever dan aan eene minnelyke voleinding te willen denken. Zy konden niet begrypen hoe hun Ed. Gr. Mog. immer in zodanig begrip hadden kunnen vallen; daar zy alle mogelyke middelen hadden in 't werk geſteld en alle wegen van gemaatigdheid ingeſlaagen, om, indien mogelyk deeze zo verderflyke onlusten uit den weg te ruimen (*).

Dringen daar op by de Bondgenooten aan.

Naa dien tyd deeden zy openlyker en onmiddelyker aanzoek by de Bondgenooten om ter Verzoeninge hunne goede dienſten te willen aanwenden, en verklaarden, by ſchryven, in den beginne van Wynmaand, aan hun Hoog Mog. en de Bondgenooten, hun genoegen over derzelver genegenheid, om de gereezene Oneenigheden, overeenkomſtig de Conſtitutie en het waar belang van de Provin-

(*) Zie den geheelen Brief in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1052.

vincie, door Hoogstderzelver Tusſchen-komst, by minnelyke ſchikking, te vereffenen; weshalven zy dit vriendnabuurlyk aanbod, met de leevendigſte gevoelens van erkentenisſe, niet alleen omhelsden; maar, met allen ernst, om een ſpoedig bewerkſtelligen aanhielden; ter zaake van de meer en meer toeneemende verwarringen, die, by voortduuringe, het geheel bederf van het *Sticht* ſtonden te veroorzaaken.

XXXIV. BOEK. 1786.

Met den aanvange van Wynmaand traden eenige Leden van den Raad te *Utrecht*, met eene zamengeſtelde Commisſie, zo uit de Vergadering van Gecommitteerden, als uit de Burgery, in geſprek, over eenige Voorſlagen tot Bevrediging tusſchen de Stad en de Voorſtemmende Staatsleden; van welke Voorſlagen egter, niets uitlekte. —— Eer deeze Maand ten einde liep, herhaalden de Voorſtemmende Staatsleden hunnen aandrang by de Bondgenooten, in eenen wydluftigen Brieve, die met deeze bewoordingen aanving.

De Voorſtemmende Staatsleden doen des ook aanzoek by de Bondgenooten.

„ Wy vinden ons in de treurige nood-
„ zaaklykheid om onze gegronde klagten
„ aan U Ed. Mog. voor te draagen, en
„ van dezelve die hulpe en beſchermin-
„ ge te moeten verzoeken, welke de Pro-
„ vincien en particuliere Steden, Leden
„ van de *Unie van Utrecht* zynde, zich
„ onderling zo plegtig toegezegd hebben,
„ en wel uitdruklyk in gevallen, *daar*
„ *dezelve Steden of Leden Questie met el-*
„ *kander hebbende, noopende haar lieder*

Ge-

XXXIV. BOEK. 1786.

„ *Geregtigheden, beide de Partyen zich niet* „ *langer aan het Regt willen submittee-* „ *ren.* —— Eene toezegging, die zo „ zeer de grondslag van dit Verbond „ maakt, dat de Republiek haar gansch „ oogmerk en bestaan, met de verwaar- „ loozing daar van zou missen; gemerkt „ de zwakkere Leden hier in alleen die „ beveiliging van derzelver Burgerlyke „ Regten en Vryheid kunnen vinden, „ welke zy anders verpligt zouden zyn „ geweest by een andere daar toe ge- „ schikte Magt te zoeken! Belofte, der- „ halven, welker vervulling wy vertrou- „ wen, als Medeleden van dit Bondge- „ nootschap, met het volkomenste Regt, „ te mogen reclameeren, in het geval, „ waar in wy ons bevinden: daar onze „ Geregtigheden allerduidelykst geschon- „ den, en onze gemeenschaplyke Bezit- „ tingen zelfs geweld aangedaan worden, „ door zulken, die wel verre van zich „ aan het Regt te submitteeren, zich „ thans zo verre emancipeeren, van zelfs „ de hoogste Regtbank deezer Provincie, „ zo als die Staatswyze vastgesteld is, „ te violeeren!"

Vervolgens de bedoelingen en bedryven der Stad *Utrecht*, door ons reeds geboekt, en hier niet noodig te herhaalen, in een sterk en ongunstig licht voorgesteld en beschreeven hebbende, als gewelddaadigheden, stremmingen, en schendingen van Regten, die volstrekt alle goe-

de

de Orde den bodem insloegen, en alleen het Regt van den sterksten zouden doen gelden; die zy, gevolglyk, met geene mogelykheid, by aanhoudenheid, konden of mogten gedoogen, en waar tegen zy in de onvermydelyke verpligting waren, om ten spoedigsten, die hulp en bescherming van hun Ed. Mog. te verzoeken, welke zy meenden, uit kragte van het Bondgenootschap, van Hoogstdezelve te mogen wagten; daar zy alle de banden, welke de Burger Maatschappy kunnen vereenigd houden, in het *Sticht* meer en meer willekeurig zagen verbreeken, en hunne Ingezetenen tegen zodanige feitlykheden, zonder eene genoeg vermogende bescherming, niet konden worden gelaaten, dan met dezelve, in dat opzigt aan de verderflyke gevolgen bloot te stellen, eindigen zy met aan te dringen, op dat wy hunne eigene woorden bezigen,

XXIV. Boek. — 1786.

„ dat U Ed. Mog. toch niet geliefden
„ te verwylen, in ons derzelver Bondge-
„ nootschaplyke Officie, op eene Constitu-
„ tioneele wyze, te presteeren, en ons
„ by onze Regten te maintineeren; maar
„ ten spoedigsten te coöpereeren, om
„ deeze Provincie uit een al te onver-
„ mydelyk verderf te redden, waar toe
„ wy hoopen, dat eene niet uitgestelde
„ prestatie der vriendnabuurlyke Bemid-
„ deling, of veeleer derzelver vermogen-
„ de Inductien, ten opzigte van de Be-
„ werkers van zo veele ongeregeldheden,

XXXIV. BOEK. — 1786. Onder welke Voorwaarden de Stad *Utrecht* de Bemiddeling wil aanvaarden.

„ van eene vrugtbaare en gewenschte uit-
„ werking zyn moge (*)!"

De Regeering der Stad *Utrecht*, die reeds voorheen in Zomermaand verdeeld geweest was, over het inroepen der Bemiddeling, willende eenigen die van *Holland* alleen, en anderen die van alle de Bondgenooten (†), betoonde zich niet zeer vlot en vaardig tot het aanvaarden der Bemiddelinge, althans dezelve zondt een Vertoog aan hun Ed. Gr. Mog., met verzekering, dat zy het aanbod van de Bemiddeling der Bondgenooten wel ontvangen hadden; doch niet, dan onder voorbeding van vier Punten, konden aanneemen. —— *Voor eerst* het weeren des ingerukten Krygsvolks van het Grondgebied des Gewests. —— *Ten tweeden*, de verbintenis, onder de verzekerende Vrywaaring van *Holland*, om, geduurende de Onderhandelingen, geen Krygsvolk op nieuw te doen inrukken. — *Ten derden*, het Voorbehoud van alle zodanige byzondere en onvervreemdbaare Regten der Stad, waar over men zich in geene Onderhandeling kon inlaaten. — *Ten vierden*, dat alle zodanige Leden van Staat, die zich by derzelver Advysen en Gedraagingen, als Vyanden der Stad vertoond hadden, buiten alle te houdene Onderhandelingen zouden gesllooten zyn.

Het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1340: en 1394.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 580.

Het Staatsbesluit by *Holland* gevallen, overeenkomstig met den veel opziensbaarenden Voorslag der Stad *Amsterdam* om den weg van Bemiddeling, zo in *Gelderland*, als in 't *Sticht*, op te slaan (*), hadt ten gevolge het schryven aan de Steden *Utrecht*, *Wyk by Duurstede*, als mede aan de Staaten van *Utrecht*. De laatste Brief, die den voorgemelden verving, liep op deezen zin, dat hun Ed. Groot Mog. niet alleen met veel genoegen hadden mogen verneemen, dat hun Ed. Mog., niet alleen de by herhaaling aangebodene Bemiddeling gaarne aangenomen; maar ook betoond hadden hun verlangen, om te verneemen, welke middelen zy, tot Bylegging der heerschende Oneenigheden, hadden uitgedagt: waarom zy niet wilden afzyn, hun mede te deelen de Brieven zo aan de Regeering der Stad *Utrecht* als van *Wyk by Duurstede* gezonden, strekkende om dezelve aan te maanen tot het aanvaarden der Bemiddeling van de Bondgenooten, en de Stad *Utrecht* in die gesteltenis te brengen, dat de Onderhandelingen aldaar konden gehouden worden, met vryen toegang en uitgang in en uit dezelve. „ Ten einde," schryven zy, „ daar door, eensdeels, nog nader „ aan den dag te leggen het by Ons ge- „ adopteerd Systema van Neutraliteit, en, „ anderdeels, om, ware het mogelyk, „ het

Voorslag van *Holland* aan de Steden *Utrecht* en *Wyk*, als mede aan de Staaten van *Utrecht*.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 387.

XXXIV. BOEK. 1786.

„ het ontstaane misverstand en wantrou-
„ wen te verminderen, en eenen zo
„ hoogstnoodigen weg tot gepaste Onder-
„ handelingen te baanen. —— Het is
„ dan ook, Ed. Mog. Heeren! uit hoof-
„ de deezer beide Consideratien, en wel
„ byzonder van de laatstgemelde, dat
„ wy Ons verpligt agten, U Ed. Mog.
„ met dien ernst, welke het belang dee-
„ zer zaake vordert, tevens in serieuse
„ bedenking te geeven, of U Ed. Mog.
„ niet zouden besluiten, om, even als
„ wy de Regeering van de Stad *Utrecht*
„ hebben getragt te permoveeren, om de
„ gemelde Stad in dusdanig eene Situa-
„ tie te brengen, dat dezelve tot vrye
„ Deliberatien was geschikt, en aan de
„ Leden van Staat en anderen, een vrye
„ acces tot, en reces uit, dezelve ver-
„ zorgd, en daar by getoond te butee-
„ ren het staaken van alle extraordinaire
„ middelen van Defensie, even zo ook
„ de Militie in de Provincie *Utrecht* ge-
„ bragt, geheel, of wel het voornaamste
„ gedeelte van dezelve, uit die Provin-
„ cie te trekken, en van dezelve te ver-
„ wyderen; als zullende, naar onze ge-
„ dagten, daar door worden uit den weg
„ geruimd, dien voornaamen grond van
„ wantrouwen, welke aan *Utrechts* Bur-
„ geren steeds voedzel geeft tot verden-
„ king, met betrekking tot de daar door
„ gebuteerde oogmerken, en teffens ge-
„ schikt is, om die kalmte uit de ge-
„ moederen te verdryven, welker exi-

„ sten-

„ stentie en aankweeking ten deezen vol- „ strekt vereischt wordt (*).”

XXXIV. BOEK.

1786.

Voorzorg te *Utrecht* gedraagen om in de Bemiddeling niet te treeden, zonder des Opening aan de Burgery te geeven.

Met hoe veel omzigtigheids de *Utrechtsche* Burgery, in het toetreeden tot de steeds nader aangebondene Bemiddeling, wilden te werk gaan, bleek uit een Adres, den vierden van Wintermaand, uit naam van Gequalificeerde Gecommitteerden en Geconstitueerden van een groot aantal Burgeren en van de Commissie tot de zaaken van den tweeden van Oogstmaand deezes Jaars by de Vroedschap ingediend. By 't zelve verzogten zy, dat hun Ed. Gr. Agtb. geene Voorslagen tot Bemiddeling, voor als nog, zouden gelieven aan te neemen; maar, als geen voorneemen hebbende, om in deezen buiten kennis der Burgerye te handelen, eene Commissie uit den Raad te benoemen tot het beraamen van zodanige Punten, welke men als voorafgaande, behoorde vast te stellen, om met de Inleeveraaren van het Adres te raadpleegen, om alzo door dezelven, vóór het toetreeden tot eenige Bemiddeling, van die ontworpen Punten aan de Burgery opening te doen. — Deeze Voorslag vondt ingang, blykens de Benoeming der Heeren Smissabrt, van Haeften, d'Averhoult, Pronckert en van Hengst, nevens den Burgemeester de Ridder, en zouden de Onderhandelingen ten dien einde

(*) *Resol. van Holl.* 7 en 13 Dec. 1786.

XXXIV. BOEK. — 1786.

De Vroedschap van *Utrecht* schryft aan de Voorstemmende Leden, wegens de Bemiddeling.

de met den eersten eenen aanvang neemen.

Ten zelfden dage vaardigde de *Utrechtsche* Vroedschap twee gelykluidende Brieven af, een aan de Geëligeerde Raaden, en een aan de Ridderschap: waar in zy haar gehouden gedrag verdeedigt, gelyk de door ons boven opgegeeven inhoud uitwyst (*); ten aanziene der Bemiddeling laaten zy zich in deezer voege hooren. „ Het is waar, zo wel aan de Hee-„ ren van de Voorstemmende Leden, als „ ook aan ons in het byzonder, is van „ wegen eenigen der Hooge Bondgenoo-„ ten eene *Mediatie* aangeboden, tot ver-„ effening der subsisteerende Verschillen; „ welk aanbod, zo als wy geinformeerd „ zyn, ook reeds door U H. Ed. en „ door de Heeren Edelen zou zyn aan-„ genomen. —— Wy kunnen U H. Ed. „ ter goeder trouwe, verzekeren, dat wy „ niets vuuriger verlangen, dan dat Rust, „ Vrede, onderling Vertrouwen, en het „ Welvaaren binnen deeze Provincie en „ Stad, met allen mogelyken spoed, her-„ steld worde; maar, daar alle Differen-„ ten tusschen onze Mede-Staatsleden en „ ons met onze Burgery, voornaamlyk „ rouleeren over onzer *Stads Huishoude-„ lyk Bestuur*, het welk wy niet kunnen „ compromitteeren, veel min aan *de Be-„ oordeeling* of *Uitspraak* van anderen on-

„ der-

(*) Zie hier boven bl. 391.

„ derwerpen, welke sustenues, in naavolging van voorige tyden, deezen aangaande, telkens op nieuw worden gemoveerd: hoe kunnen wy ons dan immer in eenige vertrouwlyke Mediatie begeeven, zo lang onze Burgery niet eenige gerustftellende verzekering heeft ontvangen, dat hunne Stedelyke Regten, en daar onder inzonderheid de hun competeerende vrye Magiftraatsbeftelling, ongefchonden aan hun zullen worden overgelaaten? Ja, hoe kan het opgevat mistrouwen, omtrent zulke Staatsleden, welke hunne Heerschzugt hebben getragt te ftyven, zelfs ten koste, was het nood, van den ondergang van deeze Stad en Burgery, ooit volkomen worden afgelegd? En hoe kunnen wy onze buitengewoone Middelen van Defenfie ftaaken, zo lange die Troepes binnen de Provincie blyven, welke ingeroepen zyn, om die zelve Burgery te intimideeren, en te bedreigen?"

XXXIV BOEK. 1786.

Hoe men te *Wyk by Duurftede* over de Bemiddeling dagt.

Van de bedoelde Bemiddeling kon men zich niet veel goeds belooven, zo lang die van *Utrecht* en *Amersfoort* wederzyds en Regten en Gedraagingen in een zo ongunftig licht befchouwden. Niet beter was het met *Wyk by Duurftede*, en de Voorftemmende Staatsleden in 't *Sticht* gelegen, en de Bemiddeling daar even wyd te zoeken. Hoe de *Wykfche* Regenten deswegen dagten, zal best blyken uit eenen Brieve, waar in zy Verflag

 doen

XXXIV BOEK. 1786. doen van 't geen, de Bemiddeling betreffende, te dier Stede, was voorgevallen, en hoe zy oordeelden, dat dezelve moest ingerigt weezen. Deeze Brief diende ter Beantwoordinge aan Staaten van *Holland*, en zal het geheel overneemen de zaak in het duidelykst licht plaatzen.

„ Toen wy ons," dus luidt dezelve, „ in de maanden September en October „ des verloopen Jaars (*), door de Ed. „ Mog. Heeren Staaten van *Groningen* „ en de *Ommelanden*, zo gunstig met eene „ Missive vereerd vonden, met eene Aan- „ bieding van hunne Bondgenootschaply- „ ke Officien, *om de Verschillen op eene* „ *billyke wyze by te leggen, tusschen Ons* „ *en de Voorstemmende Leden, en de Rust,* „ *Vrede en Eendragt in onze Provincie te* „ *herstellen*, hadden wy Ons naauwlyks „ durven vleijen, dat U Ed. Gr. Mog. „ insgelyks zouden goedvinden eene „ soortgelyke Missive, den dertienden van „ December, aan Ons af te vaardigen.

„ Wy hebben, Ed. Gr. Mog. Hee- „ ren! geen oogenblik, buiten noodzaa- „ ke, willen toeven, om U Ed. Groot „ Mogenden, van onze Vredelievende „ Gevoelens te overtuigen, tot het welk „ wy Ons, door de duidelyke Verklaaring „ van U Ed. Gr. Mog., *die* EENE GE- „ PASTE MEDIATIE *het best geschikt* *mid-*

(*) Deeze Brief was den 2 van Jan. 1787 gedagtekend.

„ *middel, om de gereezene Geſchillen op* XXXIV.
„ *eene* CONVENABELE WYZE, *te ver-* BOEK.
„ *effenen, keurden*, niet weinig aange-
„ moedigd vonden. —— Eene Mediatie 1786.
„ trouwens, door welke onze Stad en
„ Burgery gevaar zou kunnen loopen,
„ om de vrugten hunner onvermoeide
„ Conſtitutioneele poogingen, geduuren-
„ de ruim twee Jaaren aangewend, te
„ verliezen, of beſchadigd in te zame-
„ len! Eene vereffening der ſubſiſteeren-
„ de Geſchillen tusſchen Ons en de Voor-
„ ſtemmende Leden, op eene wyze met
„ onze Belangens, met het Heil van on-
„ ze Stad en Burgery onbeſtaanbaar, —
„ zal en kan ons, door geenen der Bond-
„ genooten, en zeker niet door U Ed.
„ Gr. Mog. die in uwe Provincie eene
„ *Grondwettige Herſtelling* verlangen, op-
„ gedrongen worden!

„ De goede Officien, door U Ed. Gr.
„ Mog., volgens derzelver Geëerde Miſ-
„ ſive in den Jaare MDCCLXXXV aan
„ de Heeren Staaten van *Utrecht* aange-
„ boden, zyn Ons, daar onze Stad,
„ ſchoon een integreerend Lid van Staat,
„ toen reeds, door de Voorſtemmende
„ Leden, feitlyk buiten de Staatsvergade-
„ ring was gehouden, by gerugten be-
„ kend geworden; en op geen meer ze-
„ kere gronden, Ed. Gr. Mog. Heeren!
„ zouden wy van de geneigdheid tot
„ Mediatie der Leden, welken te *Amers-*
„ *foort* byeenkomen, hebben kennis ge-
„ draagen, indien niet hun Ed. Mog. de

 „ Hee-

XXXIV. BOEK. — 1786.

„ Heeren Staaten van *Groningen* en *Om-*
„ *melanden* Ons zulks ten hunnen opzig-
„ te verzekerd hadden, en indien niet
„ U Ed. Gr. Mog. dit Ons medegedeeld
„ berigt bevestigd hadden door de Ver-
„ klaaring, dat U Ed. Gr. Mog. *zich*,
„ *volgens de Trouw van het Bondgenootschap*,
„ *verpligt hadden geoordeeld*, *hunne Vriend-*
„ *nabuurlyke Instantien by die Staatsleden*,
„ welke te *Amersfoort* vergaderen, *te ver-*
„ *nieuwen*, met dat gevolg, dat door
„ deezen de *Mediatie zo van U Ed. Gr.*
„ *Mog.*, *als van de andere Bondgenooten*,
„ *was aangenomen.*

„ Wy verheugen ons over de geluk-
„ kige reussite der vernieuwde Vriend-
„ nabuurlyke Instantien van U Ed. Gr.
„ Mog. daar onze Stad en Burgery aan
„ deezen uitslag verschuldigd zyn, dat
„ U Ed. Gr. Mogenden *ook geraaden heb-*
„ *ben gevonden Hoogstderzelver Aanbod ter*
„ *Mediatie thans in 't byzonder*, *en wel di-*
„ *rectelyk*, *mede aan Ons te addresseeren*,
„ *en teffens by dit Aanbod eene Copie der*
„ *nadere Missive van U Ed. Gr. Mog*,
„ *aan de Staatsleden te Amersfoort ver-*
„ *gaderd*, *'er by te voegen.* Een blyk
„ van Attentie, Ed. Gr. Mog. Heeren!
„ het welk wy op den waaren prys wee-
„ ten te schatten.

„ Wy oordeelen de belangen van on-
„ ze Stad en Burgery niet beter te kun-
„ nen behartigen, en teffens te beant-
„ woorden aan het Aanbod van U Ed.
„ Gr. Mog., *het welk wy gaarne als een*
„ *blyk*

„ *blyk van het opregt verlangen van U Ed.* XXXIV.
„ *Gr. Mog. om alzo te kunnen medewer-* BOEK.
„ *ken tot de Herstelling van Eensgezind-* ———
„ *heid, willen aanmerken*, dan door ons 1786.
„ gunstig te verklaaren, overeenkomstig
„ met den Voorslag van U Ed. Gr. Mog.
„ over eene GEPASTE MEDIATIE,
„ van welke wy Ons allen heil beloo-
„ ven, door het *Systema van Neutrali-*
„ *teit*, het welk U Ed. Gr. Mog. vol-
„ gens Hoogstderzelver Misfive aan de
„ Staatsleden te *Amersfoort*, betuigen *ge-*
„ *adopteerd* te hebben.

„ Reikhalzende verlangen wy na het
„ oogenblik, Ed. Gr. Mog. Heeren! om
„ die gewenschte Mediatie daar gesteld
„ te zien, en zouden het voor onze Stad
„ en Burgery onverantwoordelyk agten,
„ indien wy dit Aanbod van U Ed. Gr.
„ Mog. niet met den gevoeligsten dank
„ aannamen. ——— Wy wenschen niets
„ vuuriger dan door U Ed. Gr. Mog.
„ in staat gesteld te worden, om die ge-
„ voelens, gelyk wy wenschen, te kun-
„ nen blyven aankleeven. — Ook blee-
„ ven wy niet in gebreke, hun Ed. Mog.
„ de Staaten van *Groningen* en *Omme-*
„ *landen* van onze bereidwilligheid te ver-
„ zekeren, om, benevens de goede Of-
„ ficien van Hoogstdezelve, ook die van
„ andere Bondgenooren, *die Ons naam-*
„ *lyk deezen dienst volgens de* Unie van
„ Utrecht *willen* bewyzen, te zullen ac-
„ cepteeren. — Omtrent de Heeren Staa-

„ ten

XXXIV. BOEK. 1786.

„ ten van *Gelderland*, egter, hebben wy „ eene uitzondering moeten maaken, en „ deeze moeten wy hier niet alleen ver- „ nieuwen; maar ook uitstrekken tot die „ Provincien, welke een ander rigtsnoer „ in zaaken alleen privativelyk hunne „ Bondgenooten raakende, dan U Ed. „ Gr. Mog. volgende, zich durven ver- „ meeten hunne Mediatie te interponee- „ ren, Mediateurs te benoemen (*), zon- „ der te weeten of wy hunne Mediatie „ zullen aanneemen of verwerpen, en „ hunne quasi Mediateurs teritoir verlee- „ nen, of weigeren.

„ Onze Pligt en de Belangen van onze „ Stad en Burgery noodzaaken ons ook „ hier die preliminaire Punten aan te „ voeren, welker daarstelling den weg „ tot Mediatie moeten baanen; en wy „ durven Ons in deezen met de veelver- „ mogende Officien ook van U Ed. Gr. „ Mog., welke wy thans in 't byzonder „ directelyk allervriendlykst en ernstigst „ imploreeren, vleijen, daar U Ed. Gr. „ Mog. geconvinceerd zyn, dat alleen „ eene GEPASTE MEDIATIE *het ge-* „ *schiktste middel was om de Geschillen, op* „ *eene* CONVENABELE WYZE, *te ver-* „ *effenen.*

„ Tot deeze Preliminairen brengen wy „ Ed. Groot Mog. Heeren! *Voor eerst*, „ dat

(*) Zie hier boven wegens *Gelderland* en *Friesland* bl. 460.

„ dat de Provincie van Troupes geëva-
„ cueerd en deeze van *Stichts* Territoir
„ verwyderd worden. Een punt door
„ U Ed. Gr. Mog. zelfs van dat gewigt
„ gerekend om hetzelve met al den ernst,
„ welke het belang der zaake vordert,
„ aan die Staatsleden te *Amersfoort* ver-
„ gaderd, in serieuse overweeging te gee-
„ ven, en 't zelve, als den voornaamen
„ grond van ons wantrouwen met be-
„ trekking tot de gebuteerde oogmerken,
„ te designeeren. —— *Ten tweeden*, dat
„ onze Domestique zaaken, het Stads
„ Regeeringsbestuur betreffende, als finaal
„ afgedaan, buiten alle verdere Delibera-
„ tien in de voorgenomene Conferentien
„ zullen blyven. —— *Ten derden*, dat uit
„ het Eerste Lid de Heer Mr. WILLEM
„ EMMERY DE PERPONCHER DE
„ SELDNITZKY, Heer van *Wolpherts-*
„ *dyk*, Kanunnik ten *Dom*, zal gesloten
„ blyven. —— En op deezen voet ver-
„ nieuwen wy even bereidvaardig als wy
„ onze Gedeputeerden na *Utrecht* willen
„ zenden, het Aanbod onzer Stad van
„ vry Acces en Reces voor alle *Sticht-*
„ *sche* Staatsleden, uitgezonderd de Per-
„ soon van W. E. DE PERPONCHER,
„ om dit heilzaam werk, met den mees-
„ ten spoed, voort te zetten."

De Regeering van *Wyk* hadt den *Franschen* Afgezant

Toen de Regeering der Stad *Wyk* de aangebodene Bemiddeling der Staaten van *Stad en Lande* hadt aangenomen, gaf dezelve van deezen stap kundschap aan den *Fran-*

XXXIV. BOEK. — 1786.

Franschen Afgezant, den Markgraaf DE VERAC, die verzogt zyne dankbetuiging aan te neemen, wegens het vertrouwen en de gevoelens welke de Magistraat dier Stad hem geliefde te betoonen, en overtuigd te zyn, van de wenschen, welke hy deedt voor alles, wat tot voordeel en welvaaren van de Stad *Wyk* kon medewerken. —— Zeer gegrond is de bedenking, dat men, zo uit andere omstandigheden, als uit deeze Bekendmaaking, en Antwoord duidelyk ontwaart, dat het Hof van *Versailles* in de Gebeurtenissen deezer dagen hier te Lande vry wat deels nam. Doch men herinnere zich, om alle bevreemding des aangaande te voorkomen, wat de Bezending uit *Utrecht* aan dien Afgezant bewoog om hem kennis te geeven van den toedragt der zaaken ten deezen Jaare in die Veste (*), en zullen wy het doel in dit bedryf der *Wykenaaren* niet verder behoeven uit te strekken.

kennis gegeeven van haar aanneemen der Bemiddeling door *Stad en Lande* aangeboden.

Van deeze Bemiddeling kwam niets.

De aangebodene en aanvaarde Bemiddeling, hadt, daar de begrippen te wyd uit elkander liepen, dan dat men in eenige Onderhandeling kon treeden, veel min een vriendlyk Vergelyk treffen, geene uitwerking altoos. Geheel andere middelen werden 'er eerlang gebezigd om deeze zaak ten einde te brengen; doch

(*) Zie hier boven bl. 337.

doch derzelver vermelden moeten wy tot de Gefchiedenis van het volgend Jaar der Omwentelinge verfchuiven, en hier mede affcheid neemen van dit Tooneel, vol beroerings, in het *Sticht* opengefchooven.

XXXIV. BOEK.

1786.

Einde van het Twaalfde Deel.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Amersfoort (De Staatsvergadering na) verlegd, 361. Welke Staatsleden 'er verscheenen, *Ald.* Over het gaan der afgezette *Utrechtsche* Raaden ter Staatsvergadering, 362. De Vroedschap te *Utrecht* keurt die Staatsvergadering onwettig, 366. Schryft daar over aan zyne Hoogheid, 367. De Staatsleden verzoeken zyne Hoogheid om Krygsvolk in het *Sticht*, 381. 't Welk zy kreegen en legerden, 382. Verdeedigen, in eene Aankondiging, deeze Inlegering, *Ald.* Verbieden Gewapende Manschappen het in- en doortrekken van het *Sticht*, 383. De Voorstemmende Staatsleden tragten het intrekken van Gewapende Corpsen te voorkomen, 384. De *Amersfoortsche* Staatsleden willen dat de oude Regeering te *Utrecht* aanblyve, 386. Besluit der Ridderschappe omtrent een Brief van de *Utrechtsche* Vroedschap, 398. Schryven over de Bemiddeling aan *Holland*, 461.

Amersfoort (De Geconstitueerden te) niet erkend, 412. Het Genootschap van Wapenhandel vernietigd, 413. Balddaadigheid der Krygsbezetting.

Amsterdam (Opgang welken de Burger-Societeiten te) maaken, 80. Hoe zeer de Wapenhandel toenam, ook by de Jeugd, 81. Paketten met Brieven tegen het Genootschap van Wapenhandel en de Burger-Societeit ingerigt, aan de Stadspoorten overgegeeven, 82.

Smee,

Smaadende behandeling door de Soldaaten wagt de Genootschapsleden, in onderscheiding van de Burger-Schutters, aangedaan, 83. Voorzorgen gedraagen om de Stad tegen Overval te dekken, 85. Eenige Genootschapsleden trekken na *Naarden*; doch keeren te rug, 86. Programma ten behoeve der gevlugte *Hattemeren* en *Elburgeren* daar uitgegeeven, 267. Beschikking op de Ingezamelde Penningen, 271.

Arnhem, Beweegenissen tusschen de Burgers en Soldaaten, 298. De onlusten groeijen aan, 299. De Regeering in de *Post van den Neder-Rhyn* aangetast, 300. Dit werk daar verboden, 302. Een Vertoog door Beulshanden verbrand, 303. De Schryver ontdekt zich, 304. Poogingen der *Arnhemsche* Burgery om de aanhoudende Ongeregeldheden te stuiten, 305.

ATHLONE (De Graaf VAN) in zyn Post als Hoofd-officier van *Utrecht* geschort, 385.

B.

BAUER en HESS neemen de vlugt uit '*sGravenhaage*, 13.

Brielle (Oproerige Beweegingen in den) te keer gegaan, 113.

C.

CAPELLEN TOT DE MARSCH, diens Tegenverklaaring gedaan op de Publicatie van *Gelderland*, wegens het indienen van Verzoekschriften, 143. Scherp *Motto* boven de Tegenverklaaring geplaatst, 158. Noodigt, met twee andere Ridders, zyne Hoogheid tot het bywoonen van den *Gelderschen* Landdag, 159. Dit heeft geen gevolg, 162. Bescherming aan hem beloofd door verscheide Genootschappen, 163. Brief deswegen aan hem van de Provinciaale Burger-corpsen in *Holland*, 165. Zyn berigt wegens den raad aan die van *Hattem* en *Elburg* gegeeven, 243. Zyn oordeel over het aanbod van *Haarlem* en *Alkmaar* tot Wykplaatzen voor de vlugtende *Hattemers* en *Elburgers*, 272. Dringt aan op de Herziening van het Regeerings Reglement van *Gelderland*, 285. Deeze blyft agter, niet tegenstaande de pooging eeniger Staatsleden om dit Voorstel te ondersteunen, 288. Hy verdeedigt zyn Protest tegen de Publicatie van 11 Mey, *Ald.* CAPELLEN TOT RYSSELT stemt met het in, 295. Wat het Kwartier van *Zutphen* des oordeelt, *Ald.* Hoe het zich op de *Gelder-sche*

sche Staatsvergadering toedroeg, 296. CAPELLEN TOT DE MARSCH dringt met CAPELLEN TOT RYSSELT op afdoening aan, *Ald.*

CAPELLEN TOT RYSSELT stemt met CAPELLEN TOT DE MARSCH in wat de Verdeediging van het Protest tegen de Publicatie van 11 Mey betreft, 295.

CHASTELEIN (C. P.) Luitenant by het Corps *Groene Jaagers* te *Wyk*, 434.

CROOKCEUS, door de Staaten van *Gelderland*, tot Gemeensman te *Zutphen* verklaard, 307.

D.

Delft, Het Genootschap aldaar breidt zich uit, 59. Vuurt af in tegenwoordigheid eeniger Leden van de *Zuid-Hollandsche Synode*, 60. 't Zelve vordert met vliegend Vaandel en slaande Trom door de Stad te trekken, 61. Sterke Taal te dier gelegenheid by de Magistraat gevoerd, 62. Onderhandelingen daar over met het Genootschap, 70. Nadere Verklaaring der Staaten van *Holland* over het wettigen der Genootschappen aan de Regeering van *Delft* gegeeven, 72. Op welke voorwaarden de Genootschapperen het trekken door de Stad vergund wordt, *Ald.* Verslag van dien Optocht, 74. Verzoek van een ander *Schutterlyk Exercitie-Genootschap* aldaar, 75. Wat men 't zelve toestondt, 76. Verzoek by de *Delftsche* Magistraat om den Burger den Vreemdeling voor te trekken, 77. Staaten van *Holland* maaken 'er een een Drietal tot een Hoofdofficier, *Ald.*

Deutichem, Gemeenslieden aldaar door de Burgers in den Eed genomen, 307.

DINCKGREVE tot Raad van *Hattem* verkoozen, wat daar omtrent voorviel, 197.

Doesburg, Wapenoefening der Burgeren daar gestoord en bedreigd, 308.

Dordrecht yvert voor de Grondwettige Herstelling, 33. De Aanstelling der Rekenmeesters op den ouden voet gebragt, *Ald.* De Verkiezing van Burgemeesteren zyne Hoogheid ontnomen, 35. Bezwaar tegen de Vergadering van Veertigen ingebragt, 36. Verzoekschriften deswegen van de hand geweezen, 37. Bemiddeling voorgeslaagen, 39. Vergadering der Gilden om dit stuk door te zetten, 40. Gemagtigden tot het afdoen deezer zaake aangesteld, 41. Zamenkomst derzelven met de Veertigen, die meest vrugtloos afloopt, *Ald.* Nadere vergeefsche Onderhande-

deling, 42. De Veertigen vervallen verklaard, *Ald.* Bekendmaaking hier van aan het Volk, en aan de Veertigen, 43. Nieuwe Veertigen benoemd, 44. Vier Gilden verklaaren 'er zich tegen, *Ald.* De nieuw verkoorenen neemen die post aan, *Ald.* Zwaarigheid des Hoofd-officiers over hunne Beëediging weggenomen, 45. Staatlyke Aanstelling der nieuwe Veertigen, *Ald.* De Gilden misnoegd over eene Ordonnantie van het Geregt, 47. Vorderen daar over het beleggen van den Oudraad, en verkrygen zulks, 48. Onderhoud der Burgeren met den Oudraad, 49. Sterke aandrang, *Ald.* De woorden den *Stadhouder* betreffende uit de Formulieren van den Eed geweerd, 51.

E.

Edam, Eene Vaderlandsche Societeit daar opgerigt, 121.

Elburg (De Gilden te) willen hun regt tot het verkiezen van Gemeenslieden doen gelden, 201. Schryven aan zyne Hoogheid, dat hy dezelve niet meer zou aanstellen, 202. Men zoekt 'er de waardigheid en invloed der Gezwooren Gemeente te doen herleeven, 203. Deeze verzoekt een afzonderlyk Vertrek op het Raadhuis te mogen hebben, 204. De Magistraat des verdeeld, *Ald.* Eisch dat de Afgevaardigden ten Landdage een bepaalden last krygen, 205. Hoe het met die Lastgeeving gesteld was, *Ald.* Pooging ten dien einde, 206. Dit werd doorgezet, 207. Die van *Elburg* verklaaren zich tegen het Plakaat van 11 Mey in hunne Stad, *Ald.* Geschil hier uit gereezen, Standvastigheid der *Elburgeren*, 209. Geeven op nieuw zeer bepaalden Last, 212. Bezwaar over de *Elburgers* by de Staaten ingebragt, 214. Hoe men den *Elburgschen* Afgevaardigden op den Landdag ontving, 215. Deeze keert te rug, *Ald.* De *Elburgers* volharden, 216. Schryven een Brief aan Staaten van *Gelderland*, staande de Vergadering, met hun Protest, 217. Protest tegen de Publicatie, 218. Besluit ter Staatsvergadering om Krygsvolk na *Elburg* te zenden, 227. Die Stad stelt zich in staat van tegenweer, 236. Manifest der Staaten tegen die Stad, 238. De Stad verlaaten, 247. Door Krygsvolk bezet en Dankadres eeniger Burgeren aan Staaten van *Gelderland*, 248. De uitgeweeken Regeeringsleden schryven aan Staaten van *Gelderland*, 249. Vaardigen met die van *Hattem* een

een Brief aan Staaten van *Holland* af, 250. Welk eene uitwerking dit in *Holland* baarde, 260. Vinden in *Overysfel* en *Holland* fchuil, 267. Programma, ten hunnen behoeve, in *Amfterdam* uitgegeeven, *Ald.* Ryklykheid der Giften en befchikking op de Inzameling, 270. Aandrang op Befcherming by Staaten van *Holland*, 271. Amnestie met veele bepaalingen aan hun verleend, 272. Verzoekfchrift der Uitgeweekenen aan Staaten van *Gelderland*, 274.

Enkhuizen, Moeite om 'er een Genootfchap van Wapenhandel op te rigten, 120.

Eyck tot Gouverneur van *Utrecht* aangefteld, 344.

G.

Gelderland, Advys der Mombers, wegens de Tekenaars eens Verzoekfchrifts, 128. Advys van het Hof Provinciaal, 130. Eenige Leden van het Hof tegen de voorgeflaagene maatregelen, 132. Negen éénsluidende Verzoekfchriften ten Landdage ingediend, 133. Dezelve verworpen, en een Publicatie vastgefteld, *Ald.* Inhoud der Publicatie van 11 Mey, verbiedende het inleeveren van Verzoekfchriften, dan onder zeer naauwe bepaalingen, *Ald.* Staatsleden, die 'er zich tegen aan kanten, 141. Tegenverklaaringen van verfcheide Staatsleden, 143. Tegenverklaaring van Capellen tot de Marsch, 143. Zyne Hoogheid tot het bywoonen van den Landdag genoodigd door drie Ridders, 159. Deeze hadt geen gevolg; oordeelvellingen daar over, 162. Verzoekfchrift der *Hattemers* om voorziening op de Magiftraatsbeftelling, 194. Verwyl en ongunftig berigt, 195. Bezwaaren over de *Elburgers* by de Staaten ingebragt, 214. Zy fchryven aan de Staaten, ftaande de Vergadering, en zenden een Protest tegen de Publicatie van 11 Mey, 217. De Gezwoore Gemeente te *Hattem* fchryft tegen het zenden van Krygsvolk, 225. Staatsbefluit om Krygsvolk na *Hattem* en *Elburg* te zenden, 227. Verklaaringen tegen dit Staatsbefluit, 231. Krygsmagt tegen die Steden beftemd, 237. Manifest der Staaten beide die Steden betreffende, 238. Dankadres eeniger *Elburgeren* aan de Staaten, 249. Schryven der uitgeweeken *Elburgfche* Regenten aan de Staaten, *Ald.* Brief van *Holland* aan dezelve over het in befcherming neemen der gevlugte *Hattemeren* en *El*

burgeren, 261. Hun Wederschryven, 263. Manifest ter Verdeediging van hun Gedrag, 266. Amnestie aan de *Hattemers* en *Elburgers* met veele bepaalingen, 672. Verzoekschrift der Uitgeweekenen aan de Staaten, 274. Ontworpen Plakaat tegen de Vryheid der Drukpersse, 276. *Nymegen* verklaart 'er zich tegen, als mede *Harderwyk*, 282. 't Zelve blyft agterwege, 284. Welke reden de Staaten van dit agterblyven geeven, 285. CAPELLEN TOT DE MARSCH dringt aan op de Herziening van het Regeerings Reglement, *Ald.* Deeze bleef agter, ondanks de poogingen eeniger Staatsleden, 288. CAPELLEN TOT DE MARSCH verdeedigt zyn Protest tegen de Publicatie van 11 Mey, *Ald.* Het voorgevallene deswegen ter Staatsvergadering, 290. Vergeefsch aangeboodene Bemiddeling van *Zeeland* en *Stad en Lande*, 297.

GEVAERTS (O.) aanleg tegen hem en DE GYZELAAR by het doorryden van de *Stadhouders-poort*, 10. Zie verder *'s Gravenhaage*.

GEVERS, Hoofd-officier te *Rotterdam*, neemt de Regeeringsleden op de Naamlyst der Staaten van *Holland* eerst geplaatst, in den Eed, 95. Schryven des Stadhouders deswegen, 96. Verdeedigt zich, 97.

Gouda (Verdere Opgang des Wapenhandels te) 88.

's Gravenhaage, Oproer aldaar, over het doorryden van de Stadhouders-poort, 7. Eerste Beginzelen en Aanwakkering, 9. Bevelen ter voorkoming, door Gecommitteerde Raaden gegeeven, 10. De Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR in gevaar en gered, *Ald.* MOURAND gevat, het Krygsvolk eerst bedryfloos, 12. Twee Opstookers HESS en BAUER neemen de vlugt, 13. Besluit der Staaten van *Holland* over dit Voorval, *Ald.* Het Hof eischt den Gevangenen vergeefsch terug, 14. MOURAND ter Doodstraffe verweezen, 15. Vrugtlooze poogingen zyner Egtgenoote, *Ald.* Toebereidzelen ter Strafoeffeninge, 16. GEVAERTS en DE GYZELAAR spreeken voor den Gevangenen; verzagting van het Vonnis, 17. 't Zelve aan MOURAND bekend gemaakt en Afkondiging deswegen, 18. Hoe deeze werd aangehoord, 21. De Leeraars verzogt deeze Strafverzagting der Gemeente voor te houden, *Ald.* MOURAND na het Tugthuis te *Gouda* overgebragt, 22. Het Genootschap van Wapenhandel

del, *Voor 't Vaderland* begunſtigd, 23. Een ander Wapengenootſchap vernietigd, 24. Eenige Leden van 't zelve verontſchuldigen zich, 27. De Capitein en Deurwagter in hegtenis genomen en gevonnisd, *Ald.* Blyken van den geweldigen afkeer veeler *Haagſche* Burgeren van de Leden des vernietigden Wapengenootſchaps, 28. Nadere Afkondiging tegen Oproer en Leuzen, 29. De Procureur van den Hove, de Baljuw van *'s Hage*, en 't Hof, leeveren verdeedigingen in van hun Gedrag, 31. De Schuttery in *'s Haage* van den Eed aan den Stadhouder ontſlaagen, 32.

GYZELAAR, (DE) Aanleg tegen hem en GEVAERTS by het doorryden van de Stadhouders-poort, 10. Zie verder *'s Gravenhaage.*

H.

Haarlem, Uitnoodiging aldaar om na *Utrecht* uit te trekken, 52. Uittocht van eenige Burgers, 53. Brief aan de Leeraaren der Stad om voor de Uitgetrokkenen te bidden, 54. Inzameling ten behoeve der Uitgetrokkenen. Uittocht van Weeskinderen, *Ald.* Ontrust door drie Schepen, die men dagt met Krygsvolk vervuld te zyn, 55. Onderzoek deezer zaake, 56. Uittocht van Burgers met ſcherpe Patroonen, *Ald.* De Schepen vaaren buiten het Regtsgebied der Stad, 57. Nieuwe opſchudding over het gerugt dat 'er zeventien Schepen met Krygsvolk in aantocht waren; 't zelve valsch bevonden, *Ald.* Gewapend Volk voor de Poort in den nagt baart ſchrik. Bevonden *Alkmaarſche* Schutters te zyn, 58. Brood en Kaas aan de drie Schepen gezonden, 59.

HAEFTEN (Aanſpraak van VAN) over het afzetten der Raaden te *Utrecht*, 356.

Harderwyk, Verzoekſchriften om den Afgevaardigden ten Landdage bepaalden last te geeven, 170. Zeer koel beantwoord, 171. Bezwaaren over de Publicatie van 11 Mey, 172. Drieledig verzoek der Burgerye, 174. Deeze vervoegt zich by de Gezwoore Gemeente om medewerking, 175. Gedeeltlyk beloofd en uitgewerkt, 176. Men denkt 'er gunſtig omtrent de Intrekking van het Plakaat, 177. Weigert de Publicatie, ter bepaalinge van de Drukpers beraamd, aan te neemen, 284.

Hattem (Aanvang der Onlusten te) 178. Men vordert de Inwooning der Regenten, 179. Dit ſtuk nader aan-

aangedrongen; doch zonder vrugt, *Ald.* Pooging om door minzaame onderhandeling drie Regeeringsleden te beweegen, om overeenkomstig met dit Voorstel te handelen, 181. De Gezwoore Gemeente zoekt dit by zyne Hoogheid te bewerken, *Ald.* Niet instemmend Antwoord van zyne Hoogheid, 182. Vrugtloos Voorstel daar toe by het Hof Provinciaal, 183. De Gildens hereischen het Regt der Aanstelling van Gemeensmannen. Ongunstig opgenomen, 184. De Burgery werkt met de Gilden mede, 185. Gemeensmans Leden door de Gilden verkoozen, en door Aangestelden uit de Gemeente in den Eed genomen, 187. Hoe euvel men dit opvatte, *Ald.* Geschil met de Magistraat over het inlaaten van Krygsvolk, 188. Misnoegen over de Publicatie, 189. Vertoog der Gezwooren Gemeente deswegen, *Ald.* Vergeefsche poogingen om den Heer DAENDELS, in zyns Vaders plaats, tot Raad te krygen, 193. Verzoekschrift aan Staaten van *Gelderland* om voorziening op de Magistraatsbestelling, *Ald.* Verwyl en ongunstig berigt, 195. Misnoegen deswegen, *Ald.* Aanhouden by zyne Hoogheid, om de Raadsplaatzen te vervullen, 196. Besluit der Burgerye om zelve op middelen ter vervulling dier Magistraatsplaatzen bedagt te weezen, 197. Zyne Hoogheid kiest MEYLINCK en DINCKGREVE, *Ald.* Misnoegen over de keuze van den laatstgemelden, 198. De Beëediging van DINCKGREVE uitgesteld, *Ald.* MEYLINCK bedankt, 199. Poogingen der Burgery en der Gemeente om die plaatzen door andere Persoonen vervuld te krygen, 200. Verzoekschrift aan Staaten van *Gelderland*, *Ald.* Welk eene uitwerking 't zelve baarde, 201. De Gezwoore Gemeente schryft aan de Staaten tegen het zenden van Krygsvolk, 225. Besluit der Staaten om Krygsvolk derwaards te zenden, 227. Verklaaringen tegen dit Staatsbesluit, 231. Schryft om hulpe aan de Vrycorpsen en Genootschappen, 234. Hulp uit *Overysfel* en *Holland* aan *Hattem* toegeschikt, 234. Krygsmagt onder SPENGLER bestemd, 237. Manifest tegen *Hattem*, 238. Vergeefsche pooging van Capitein SPENGLER en de drie *Overysfelsche* Steden om eene afwending te maaken, 240. Aangevallen, 241. Verdeedigt zich, en wordt verlaaten, 244. Hoedanig een raad

CAPELLEN TOT DE MARSCH gaf, 243. Verschillende Gerugten wegens het sneuvelen van Krygsvolk, 244. Plunderingen aldaar, 245. De Gevlugten schryven met de Uitgeweekenen van *Elburg* aan Staaten van *Holland*, 250. In *Overyssel* en *Holland* vinden de Voortvlugtigen schuil, 267. Programma, ten hunnen behoeve, te *Amsterdam* uitgegeeven, *Ald.* Ryklykheid der Giften, 270. Beschikking op de ingezamelde Penningen, *Ald.* Nadere Aandrang der *Hattemeren* en *Elburgeren* op Bescherming by Staaten van *Holland*, 271. Amnestie aan de *Hattemers* en *Elburgers* met veele bepaalingen, 272. Verzoekschrift der Uitgeweekenen aan Staaten van *Gelderland*, 274.

HENGST (H. J. VAN) zitting ten Hove Provinciaal van het *Sticht* geweigerd, 365.

HESS neemt met BAUER de vlugt uit *'s Gravenhaage*, 13.

Holland (Staaten van) Besluit door hun genomen by het Oproer tegen GEVAERTS en DE GYZELAAR, 18. Houden zich aan 't zelve, ondanks de poogingen van het Hof, om 't zelve veranderd en den gevangen MOURAND te krygen, 14. Verzagten het Vonnis, 18. Op welk een grond zy een Wapengenootschap in *'s Haage* vernietigen, 25. Geeven hun ongenoegen te kennen over het slap handhaaven der Publicatie tegen Oproer en Leuzen, 30. Vorderen van de Procureur des Hofs, den Baljuw van *'s Haage*, en 't Hof, verantwoording van hun gedrag, 31. Geeven eene nadere verklaaring, wegens het Wettigen der Gewapende Genootschappen aan de Regeering te *Delft*, 72. Maaken een Drietal tot een Hoofd-officier dier Stad, 77. Besluiten een Naamlyst ter Verkiezinge van Regeeringsleden te *Rotterdam* te maaken, 90 en 94. Verdeeldheid der Gevoelens over het neemen van dit Staatsbesluit, *Ald.* Brief van den Stadhouder over de Beëediging der Heeren uit die Naamlyst gekoozen, aan de Staaten, 96. Brief der gevlugte Regeeringen van *Hattem* en *Elburg*, 250. Welke eene uitwerking dit schryven in *Holland* baarde, 260. De Staaten schryven aan die van *Gelderland* over het in Bescherming neemen der gevlugte *Hattemers* en *Elburgers*, *Ald.* Wederschryven der Staaten van *Gelderland*, 263. Nadere aandrang om Bescherming door die van *Hattem* en *Elburg*, 270.

Hoorn, Verandering aldaar ten opzigte van de Volksinvloed in de Stads Regeeringsbestelling, 114. Het Wapenhandelend Genootschap vuurt af, 115. Onlusten daar by gereezen, 116. Moeite de *Purmerendsche* Genootschappers aangedaan 117. Poogingen der Regeeringe om dit te stuiten, 118. Hoe gestild, 119.

K.

KEMP (FR. A. V. D.) wordt Capitein van het *Corps Groene Jaagers* te *Wyk*, 434. Zyn gedrag by de Beëediging van dat Corps, 438.

L.

LEEUWEN (J. D. VAN) zyne poogingen om een Begraafplaats buiten de Stad *Thiel* te stigten, 309. Een Genootschap onder de Spreuk TOT NAAVOLGING door hem ten dien einde opgerigt, 311.

Leyden (Het Gewapend Genootschap der Studenten te) trekt op, 77. Negentien Geconstitueerden aldaar aangesteld. 79. Naamlyst, 80.

Lochem, Gecommitteerden uit de Burgery benoemd, 308.

M.

MEYLINCK, tot Raad van *Hattem* verkoozen, bedankt, 199.

Montfoort zendt geen Afgevaardigden op de Staatsvergadering te *Amersfoort*, 362.

MOURAND tast de paarden der koetze van GEVAERTS en DE GYZELAAR aan, 11. Gevat, 13. Besluit der Staaten van *Holland* over hem, 14. Het Hof eischt den Gevangenen te vergeefsch te rug, *Ald.* Ter Doodstraffe verweezen en vrugtlooze pooging zyner Egtgenoote, 15, Toebereidzelen te zyner Strafoefeninge, 16. Verzagting van zyn Vonnis, 17. Zyn gedrag by de Bekendmaaking hier van, 18. Na het Tugthuis in *Gouda* overgebragt, 22.

N.

Naarden (De Bevelhebber te) weigert de *Amsterdamsche* Genootschapsleden, derwaards uitgetrokken, in laaten, 87.

NISPEN (VAN) brengt veel toe tot redding der Heeren GEVAERTS en DE GYZELAAR, 12.

Nymegen verklaart zich tegen het ontworpen Plakaat ter beteugeling van de Drukpersse, 280.

P.

Post van den Neder-Rhyn, tast de Regeering van *Arnhem* aan, 300. Dit Werk daar verbooden, 302. Een Vertoog door Beulshanden ver-

verbrand, 303. PIETER 'T HOEN ontdekt zich als Schryver, 304.

Purmerende, Leden des Genootschaps te *Hoorn* in ongelegenheid, 117. Hoe gered, 119.

R.

Requesten zie *Verzoekschriften.*

REYTS, een Schilder in *'s Haage*, gevonnisd, 27.

Rotte dam, Geschil over de Regeeringsverandering, 89. Raadslag der Staatsleden over het Verzoek om Voorziening door de Minderheid gedaan, 90. Misnoegen van de Meerderheid der Vroedschap, 92. Staatsbesluit deswegen, 94. Verdeeldheid over het opmaaken van dit besluit ter Vergaderinge van *Holland*, *Ald.* Regeeringskeuze uit de Naamlysten der Staaten van *Holland*, 95. Brief van den Stadhouder over de handelwyze van den *Rotterdamschen* Hoofd-officier in het beëedigen der Regeeringsleden, aan Staaten van *Holland*, 96. De Heer GEVERS verdeedigt zich, 97. Genoegen der zegepraalende Partye, *Ald.* Nieuw Geschil over eene tusschenbeiden opengevallene Schepensplaats, 89. De Bezending uit Staaten van *Holland* te *Rotterdam* by derzelver Afscheid onthaald en begroet, 100. Staatlyk uitgeleid, 101. Verslag haarer Verrigtingen, 103. Hoe ontvangen by Staaten van *Holland*, 104. Kosten deezer Bezendinge, 105. Gewapende Manschap uit deeze Stad lydt te *Overschie* last, 107.

S.

SALM (De Rhyngraaf VAN) met eenige Officieren in *Utrecht*, 380.

Schiedam, Zonderlinge Overeenkomst tusschen een gedeelte der Regeering aldaar getroffen, 107. Wat daar over te doen viel, 108. Voorschrift des Gebeds door de Regeering gegeeven, 109.

SCHOOLE (W.) in *'s Haage* gevonnisd, 27.

Schoonhoven wil dat de Verkiezing der Regenten door hun Ed. Gr. Mog. geschiedde, 110. Gewapende Manschap uit die Stad getrokken, te *Benschop* mishandeld, 111.

SELS, Afgevaardigde van *Elburg* verlaat de Staatsvergadering, 216.

SPENGLER trekt op *Hattem* aan, 241. Of 'er van zyne Manschap gesneuveld zy, dan niet, 244. Zyn schryven aan den Stadhouder, wegens de ongeregeldheden

des Krygsvolks, 246. Trekt in *Elburg*, 248.

Stadhouders-poort, Berigt wegens dezelve, 8. Oproer by het doorryden van denzelven. Zie *'sGraverhaage*.

Stad en Lande (Staaten van) bieden te vergeefsch hunne Bemiddeling aan die van *Gelderland* aan, 297.

T.

Thiel, De Wapenoefening hadt daar opgang, 308. Begraafplaats buiten de Stad aangelegd, en het Genootschap van Naavolging daar opgerigt, 309.

U.

Utrecht, Keer die de zaaken in de Stad *Utrecht* namen, 317. Aangeduide vrees voor de aannadering van Krygsvolk, 318. Onderzoek deswegen, en Voorzorgen, *Ald.* Schikkingen tot den Dag der Invoeringe van het Stads Regeerings Reglement, 219. Wederzydsche Commissien benoemd, 320. Raadpleegingen, 321. Gedeeltlyke voldoening der Burgery over de gezindheid der Vroedschapsleden, *Ald* De Burgery dringt aan op de Invoering van het Stads Regeerings Reglement, 322. Dezelve geschiedt door eenige Regeeringsleden, *Ald.* De Burger-compagnien op 't zelve in den Eed genomen, 323. Vreugde over dit gelukken, 324. Gedenkpenning ter Gedagtenisse, 325. Veele Regeeringsleden beschouwen dien Dag uit een geheel ander oogpunt, 326. Eenige Burger-officieren verzoeken hun ontslag, 327. Weigerend antwoord der Vroedschappe op 't verzoek der Burgery, wegens 't geen de Magistraatsbestellingen der Steden betrof, *Ald.* Zestien Gecommitteerden gekoozen, *Ald.* Verzoek by de Regeering om tyd en plaats tot derzelver Beëediging te bepaalen, 328. Der Burgery mishaagend uitstel, 329. Ingeleverd Beklag deswegen, met dringende Voorstellen gepaard, 330. De Burgery schryft aan de Bondgenooten, als mede aan de Schutteryen en Gewapende Genootschappen, 335. Vaardigt eene Bezending af aan den *Franschen* Afgezant DE VERAC, 337. De Beëediging der Burgergecommitteerden geweigerd, 338. De Burgery besluit zelve die Heeren in den Eed te neemen, *Ald.* Aanzegging aan de Raaden, 339. Volvoering van dit Besluit der Burgerye, 340. Klein aantal der Regeeringsleden op de *Neude* verschee-nen, 341. De Burgergecommitteerden worden door de

de Burgery in den Eed genomen, 342. Insinuatie bestemd voor de weigerende Regeeringsleden, die vervallen verklaard werden van hunne Posten, 344. De Heer EYCK tot Gouverneur benoemd, en verdere schikkingen tot beveiliging, *Ald.* De Burger-gecommitteerden houden hunne eerste Vergadering, 345. De Insinuatien aan de afgezette Raaden, *Ald.* Gedeputeerde Staaten schryven over dit gebeurde aan de Algemeene Staaten, 349. De Afgezette Raaden schryven aan Staaten van *Utrecht*, en aan zyne Hoogheid, 351. Nieuwe Regeeringsleden benoemd, *Ald.* Plegtige Aanstelling en Beëediging deezer nieuwe Regeeringsleden, 352. Derzelver Naamlyst, 453. Formulier van den Eed door de nieuwe Regeeringsleden afgelegd, 355. Verdere volvoering dier plegtige Inhuldiging, 358. De Staatsvergadering na *Amersfoort* verlegd, 361. De Vroedschap te *Utrecht* keurt die Staatsvergadering onwettig, 366. Schryft daar over aan zyne Hoogheid, 367. Brief aan Staaten van *Holland* om Krygsvolk, 375. Voorzorg tegen Verrasfing gedraagen, 374. Voorzieningomtrent het Krygsvolk ter betaaling van het *Sticht* staande, 376. Bezorgdheid voor het bewaaken der Stad, 377. *Utrecht* in staat van Verdeediging gebragt, 378. Bedestonden ingesteld, 379. Geschut en Krygstuig derwaards gevoerd, *Ald.* Gewapende Manschap van elders aangetoogen, 380. Schikking daar op gemaakt, 381. Eene Afkondiging der Staaten te *Amersfoort* vergaderd, te *Utrecht* niet gedaan, en de Burgers by eene Afkondiging ontslaagen van gehoorzaaming aan die Staatsleden, 384. Strydige bevelen omtrent de Geldmiddelen, 385. De Hoofdofficier van *Utrecht* in zyn Post geschort, *Ald.* De *Amersfoortsche* Staatsleden willen dat de Regeering te *Utrecht* aanblyve, 386. Het nieuwe Stads Regeerings Reglement aldaar ingevoerd *Ald.* Betuigd misnoegen eeniger *Utrechtenaaren* over het daar voorgevallene, 389. Verbod van zodanige Verklaaringen, 390. *Utrechts* Vroedschap schryft een Brief van beklag aan de Voorstemmende Staatsleden, en verdeedigt haar gedrag, 391. Besluit der Ridderschappe hier over, 398. De Honderd en vyftigste Jaardag der Hoogeschoole gevierd, 403. Besluit deswegen, 404. Een Gedenkpen-

ning vervaardigd en uitgereikt, 405. Viering des Eeuwfeests, 407. Vier Heeren met de Kap gepromoveerd, 409.

Utrecht (In den Hove Provinciaal van) zitting aan den Heer VAN HENGST geweigerd, 365. De Hervorming van het Regeerings Reglement des geheelen Gewests baart nieuwe Zwaarigheden, 442. Op welk eenen voet Geëligeerden eene Commisſie daar toe wilden benoemd hebben, 441. Aanmerkingen hier op gemaakt, 442. Verwyl in de Benoeming van Perſoonen tot die Commisſie, 443. Beſluit der Geëligeerden, 444. Beſluit der Ridderſchappe, 446. Begrip der Stad *Utrecht*, 450. Inhoud eens Briefs van zyne Hoogheid, dit onderwerp betreffende, 451. Perſoonen door zyne Hoogheid, tot die Onderhandelingen benoemd, 458. De Onderhandelingen zonder vrugt afgebrooken, *Ald.* Poogingen der Bondgenooten tot Bemiddeling, 459. Staaten van *Holland* bieden hunne Bemiddeling aan, *Ald.* *Zeelands* en *Overysſels* gevoelen, 460. *Gelderland* en *Friesland* benoemen Gevolmagtigden, *Ald.* Verſchil in *Zeeland* over de Benoeming, 461. De *Amersfoortſche* Staatsleden ſchryven over de Bemiddeling aan *Holland*, *Ald.* Dringen daar op by de Bondgenooten aan, 462. De Voorſtemmende Staatsleden doen des aanzoek by de Bondgenooten, 463. Onder welke Voorwaarden de Stad *Utrecht* de Bemiddeling wil aanvaarden, 466. Voorſlag van *Holland* aan de Steden *Utrecht* en *Wyk*, als mede aan de Staaten van *Utrecht*, 467. Voorzorg te *Utrecht* gedraagen om in de Bemiddeling niet te treeden, zonder Opening aan de Burgery te geeven, 469. De Vroedſchap van *Utrecht* ſchryft aan de Voorſtemmende Leden, wegens de Bemiddeling, 470. Hoe men te *Wyk* over de Bemiddeling dagt, 471. Van deeze Bemiddeling kwam niets, 478.

V.

Verzoekſchriften, Naauwbepaalende Publicatie in *Gelderland* deswegen gedaan, 133. Tegenverklaaring van CAPELLEN TOT DE MARSCH, 143.

Vlaardingen (Overlast de Genootſchapsleden te) aangedaan, 112. Gecommitteerde Raaden draagen zorg voor de rust dier Stad, *Ald.*

W.

WILLEM DE V. ſchryft aan Staaten van *Holland*, wegens

gens het in Eedneemen der *Rotterdamsche* Regeerings-leden uit de Naamlyst van Staaten van *Holland* genomen, 95. Door drie Ridders tot het bywoonen van den *Gelderschen* Landdag genoodigd, 159. Bezendingen uit *Hattem* te hemwaards. Gunstig gehoor, 193. Houden by zyne Hoogheid aan om de vervulling der Raadsplaatzen, 196. Verkiezing door den Stadhouder gedaan, en wat daar by voorviel. Zie *Hattem.* Vertrekt van 't *Loo* na *Nymegen*, 289. Zyn schryven over het Regeerings Reglement van het *Sticht*, 451.

Wyk by Duurstede, H SCHILGE aldaar door de Burgery tot Vroedschap gekoozen, 416. De *Wykenaars* verboden zich elders, dan voor den Geregte der Stad te laaten stellen, 417. Het Nieuwe Stads Regeerings Reglement daar ingevoerd, *Ald.* Hoe men omtrent de weigerende Regenten te werk ging, 418. Dezelve van hunne posten vervallen verklaard, 419. Hoe Gedeputeerde Staaten dit opnamen, 420. Publicatie voor die van *Wyk* beraamd, *Ald.* Besluit der *Wykenaaren* daar tegen, 421. De Publicatie en een Tegenpublicatie afgekondigd, 423. De Regeering schryft aan Gedeputeerde Staaten, tot verdeediging van haar gehouden gedrag, 424. En aan den Stadhouder om geen Krygsvolk te zenden, *Ald.* Verbiedt de afgezette Raaden zich voor den Hove te vervoegen, 426. Een Pander van den Hove na *Wyk* gezonden, en in hegtenis gezet, 426. Vrugtlooze pooging om deezen vry te krygen, 428. Beraadslaaging om den sterken Arm tegen die van *Wyk* te gebruiken, 429. Aandrang op het loslaaten van den Pander, *Ald.* Weigering der *Wykenaaren*, en opontbod des Hoofd-officiers, 430. Nadere beraadslaaging over het gebruiken des Gewapenden Arms, 431. Poogingen tot het loslaasen van den Pander, *Ald.* Vonnis over hem geslaagen, 432. *Wyk* in staat van Tegenweer gebragt, 433. Het Corps *Groene Jaagers* opgerigt, 434. Brief van dit Corps aan de Gewapende Genootschappen, 435. Uitnoodiging door de Magistraat aan dezelve gedaan en Afkondiging ten voordeele van de te hulpschietenden, *Ald.* Het *Wyksche Jaager Corps* door de *Amersfoortsche* Staatsleden gewraakt, 437. Het Corps in den Eed der Stad genomen, 438. Bevel

aan

aan Vrouwen en Kinderen om *Wyk* te ontruimen, 439. Men maakt 'er beschikking op eigen Regeeringsbestelling, 440. De Hoofd-officier te *Wyk* opontboden en dag gesteld, 441. Schryven aan de Gadermeesters over het behandelen van 's Lands-penningen, *Ald* Hoe men aldaar over de Bemiddeling dagt, 471. De Regeering hadt den Afgezant DE VERAC kennis gegeeven van haar aanneemen der Bemiddelinge door *Stad en Lande* aangeboden, 478.

Z.

Zeeland (Staaten van) bieden te vergeefsch hunne Bemiddeling by Staaten van *Gelderland* aan, 297.

Zutphen (Onlusten te) en CROOKCEUS tot Gemeensman verklaard door de Staaten, 307.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten tegen over de volgende Bladzyden in te voegen.

Het tegenhouden van GEVAERTS en DE GYZELAAR tegen over bl. 10.

De Uittocht der Burgers uit *Haarlem* na *Utrecht* . . . . 54.

Het Portrait van J. H. VAN ZUILEN VAN NIEVELDT . . . 142.

Het Portrait van G. W. VAN ZUILEN VAN NIEVELDT. . . . 230.